

චිරං තිඨතු සද්ධම්මා

ශාස්ත්‍රපති රාජකීය පණ්ඩිත පූජ්‍යපාද
කොත්මලේ කුමාරකස්සප ස්වාමීන් වහන්සේ

විරං තිට්ඨතු සද්ධාමො

ශාස්ත්‍රපති රාජකීය පණ්ඩිත පූජ්‍යපාද
කොත්මලේ කුමාරකස්සප ස්වාමීන් වහන්සේ

පළමුවන මුද්‍රණය - 2018 අප්‍රියෙල්
(පිටපත් 4,000)

ධර්ම දානය පිණිසයි.

සංස්කරණය:

එච්. ඒ අමරතුංග

දිල්ලැසි වීරරත්න

පිටපත් ලබා ගැනීමට:

හෝමාගම - 011 2752352

මහනුවර - කේ. දයානන්ද මහතා - 077 7665198

මාතලේ බෝගහකොටුව විහාරය - 071 4466838

මාතර - කේ. ජී. මුණිදස මහතා - 071 4438747 - 077 3295174

ප්‍රකාශක:

කේ. ජී. මුණිදස මහතා, මාතර

මුද්‍රණය:

සුරංග ප්‍රින්ටර්ස්,

අනුරාධපුර පාර, දඹුල්ල.

දුර කථන: 066 2285425

071 4257627

2018 මාර්තු මස 17වැනි දින
මාතර, වල්පල විරසිංහ සංඝාරාම විහාරස්ථානයේ දී
පවත්වන ලද ධර්ම දේශනය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

ගෞරවණීය අපේ නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේගෙන් අවසරයි. ශ්‍රද්ධා සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි. හැම කෙනෙක් ම අද දවසේ දී බොහෝ ම ශ්‍රද්ධාවෙන්, බොහෝ ම උවමනාවෙන් ලොවතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උතුම් සද්ධම්මයෙන් ස්වල්පයක් ශ්‍රවණය කරගන්නට සූදනම්වෙන මොහොත යි. පින්වතුනි අප හැම කෙනෙකුට ම සංඝාර දුකෙන් අතමිඳෙන මාවතක් අපේ ලොවතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ හෙළිපෙහෙළි කරලා දෙන්නට යෙදුනේ. අපට මේ විදියට ශ්‍රවණය කරගන්නට ලැබෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදළු ඒ උතුම් සද්ධම්මය යි. ඉතින් අපේ කය මෙතැන නිසසලව තියෙනවා වගේ, සිතත් නිසසල කරගෙන හොඳින් බණ ඇසුවොත් අප කාගෙ කාගෙන් ජීවිත වලට යහපතක් සිද්ධ කර ගන්න අප සෑම දෙනාට ම පුළුවන් වෙයි. ඒක නිසා අපි කවුරුත් මේ වෙලාවේ දී සිත එක්තැන් කරගෙන, ඒ වාගේම සිත අරමුණුවල විසිරෙන්නට නො දී, හොඳින් මේ දහම් පරියාය අපේ ජීවිතය තුළින් බලන්නට උත්සාහවත් වෙමු.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා මාලුඞ්ඛ්‍යපුත්ත සූත්‍රයේ දී හික්කුන් වහන්සේලාගෙන් අහනවා, ‘මහණෙනි, ඔබලාට මම පස් ඕරම්භාගීය සංයෝජන ගැන දේශනා කරලා තියෙනවා. ඒ ඕරම්භාගීය සංයෝජන පස ඔබලා දන්නවා ද?’ මේ වෙලාවේ දී මාලුඞ්ඛ්‍යපුත්ත භාමුදුරුවෝ නැගිටලා උත්තර දෙනවා, ‘භාග්‍යවතුන් වහන්ස, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරපු ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්මයන් මම දන්නවා’. ‘මොනවා ද ඕරම්භාගීය සංයෝජන?’ ‘භාග්‍යවතුන් වහන්ස, සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස, කාමරාග, ව්‍යාපාද යි. මෙන්න මේ පහ තමයි ඕරම්භාගීය සංයෝජන. මේ පහ ඕරම්භාගීය සංයෝජන කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපට දේශනා කළා කියලා මම දන්නවා’.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා, ‘මාලුඞ්ඛ්‍යපුත්ත, මම කාටද ඔය පහ ඕරම්භාගීය සංයෝජන කියලා ඔය විදියට දේශනා කළේ? ඔය

විදියට දේශනා කළා කියලා ප්‍රකාශ කරන කොට අන්‍ය තීර්ථකයින් එහෙම දන්නවා නම් ඔබට නිග්‍රහ කරන්නවා'. එම නිසා මාලුච්ඛාපුත්ත භාමුදුරුවන්ගේ මේ උත්තරය පසෙකින් තබලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ කරුණු පැහැදිලි කරලා දෙනවා : සක්කාය දිට්ඨිය සංයෝජනයක් කොට පුංචි දරුවෙක් ගත්තොත්, පුංචි දරුවාට සක්කාය ගැනවත් හැඟීමක් නැති කොට, ස්කන්ධ පිළිබඳවත් හැඟීමක් නැති කොට, පුංචි දරුවාට මොකක් ද තියෙන සක්කාය දිට්ඨිය. එයාට හුදෙක් ම සක්කාය දිට්ඨියේ අනුශය විතරයි පවතින්නේ.

ඊට පස්සේ ධර්මය පිළිබඳවත් නො දන්නා, ධර්මය පිළිබඳව නො හඳුනනා ඒ පුංචි දරුවාට මොකක් ද ධර්මයේ බුද්ධ-ධර්ම-සංඝ ආදී තැන තියෙන සැකය, විචිකිච්ඡාව? එයාට විචිකිච්ඡාව ඔය මට්ටමෙන් නැහැ. නමුත් විචිකිච්ඡාවේ අනුශය පවතිනවා.

ඒ වාගේ ම සීලය ගැන නො දන්නා, සීලයවත් නො දන්නා ඒ පුංචි දරුවාට මොකක් ද තියෙන සීලබ්බතපරාමාසය? සීල චුතවල එල්ලිලා ඉන්න තියෙන කම මොකක් ද? හුදෙක් ම ඔහුට තියෙන්නේ අනුශය ධර්මය විතර යි.

ඊට පස්සේ කමරාගය තබා, කාමයවත් මොකක් ද කියලා නො හඳුනන ඒ පුංචි දරුවාට මොකක් ද තියෙන කාමරාග සංයෝජනය? තිබෙන්නේ අනුශය විතර යි.

සත්ත-පුද්ගලභාවයක් නො දන්නා ඒ පුංචි ළදරුවාට මොකක් ද තියෙන ව්‍යාපාදය? ඒ දරුවාට තියෙන්නේ අනුශය මට්ටම විතර යි.

ඒක නිසා මේ විදියට, දස සංයෝජනයන්ගේ මේ ඕරම්භාගීය සංයෝජන දේශනා කරන මම, ඒක සංයෝජනයක් වෙන ආකාරය ඔබලාට දේශනා කළා. සක්කාය දිට්ඨිය සංයෝජනයක් වෙන ආකාරය දේශනා කළා. ඒක ම දිට්ඨියක් විදියට බැඳිලා, ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා දිට්ඨිය තුළ ම ඇලිලා, දිට්ඨිය තුළ ම ගැලිලා ඉන්න කෙනාට කිව්වා සක්කාය දිට්ඨිය කියලා. එතැනින් පහළට ඔක්කෝම අනුශය මට්ටමෙන් පවතින අනුශය ධර්මා ටික මිසක, සක්කාය දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ නැහැ.

විවිකිවිඡාව ඒ විදිය ම යි. ඒකේ ගැලිලා, සැක කරන ඒ මනසට කිව්වා, ඒක සංයෝජනයක් කරගත්ත බව, සංයෝජනයක් කරගත්ත මනස කියලා. එහෙම නැතිනම් ඒක සංයෝජනය කියලා කිව්වේ නැහැ. ඒකට කිව්වා අනුශයක් වශයෙන් පවතින ධර්මය කියලා. එතකොට මේ ඕරම්භාගීය සංයෝජන පහට ම මේ කාරණාව දේශනා කළා.

මේ මහාමාලුඛ්ඛාපුත්ත සූත්‍රය තුළ බොහෝම වැදගත් කාරණාවක් අපට පැහැදිලි කරනවා මේ පරියාය තුළ. කවුරුත් අහලා තියෙනවා මේ ඕරම්භාගීය සංයෝජන ධර්මා පහ පිළිබඳව. ඕරම්භාගීය යි කියලා කියන්නේ යටට අදිනවා, යට කොටසට අදිනවා. මොකක් ද යට කොටස කියලා කිව්වේ? කාමභූමිය ආදී මේ පහළට ම අදින නිසා යි. ගසක මුල් හරියට පොළොවට ම අදිනවා, පොළොව යටට ම බැසගන්නවා වාගේ රූපය පැත්තට ම බැසගන්නවා, රූපය පැත්තට ම ඇලි සිටිනවා. ඒක නිසා මේවාට කිව්වා ඕරම්භාගීය සංයෝජන කියලා.

උද්ධම්භාගීය සංයෝජන කියලා කියනවා, උඩට අදිනවා, උඩ කොටසට ගමන් කරන්න හදනවා, හීලියම් පුරවාපු බැලුම් බෝලයක් වාගෙයි කියලා මම කියන්නේ, උඩට ම යන්න හදනවා. නමුත් අද අපේ ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ ඔය බැලුම් බෝලයත් ගැට ගහලා තියෙන්නේ ඔය පහළට අදින ගසේ යි. ඒකත් උඩට යන්නේ නැහැ. ඒකත් ඔය පහළට මුල් අදින ගසේ ම තමයි ගැටගසලා තියෙන්නේ.

එතකොට අපේ ජීවිතයේ අද ඔය දස සංයෝජන ධර්මයන් ම නියෝජනය වෙනවා : රූපය පැත්තෙන් බලන කොට රූපය අනුව ගිහිල්ලා. මෙතැන දී දස සංයෝජනය සහ දස සංයෝජනයේ සංයෝජනයක් වෙන තැන ගැන අපට අවබෝධ කරගන්න වෙනවා. දස සංයෝජන ධර්මයන්ගේ සංයෝජනයක් වෙන තැන ගැන අවබෝධ කරගන්න වෙනවා. සෑම වේලාවක ම සංයෝජනය කියලා කියන කොට සංයෝජනයේ ලක්ෂණය තමයි, බන්ධනය. සංයෝජනයක් කියලා කියන්නේ බැඳුමක්. මේ බැඳුමෙන් යමෙක් බැඳුනොත් එයාට මිදෙන්න බැරි බැඳුමක්.

දස සංයෝජනයන්ගේ පළමුවෙනි එක තමයි සක්කායදිට්ඨිය. සක්කාය කියලා කියනවා පංචඋපාදනස්කන්ධයට. සක්කාය දිට්ඨිය කියලා කියනවා පංචඋපාදනස්කන්ධය ගැන වරදවා ගත්ත දිට්ඨියට.

පංචඋපාදනස්කන්ධය කෙරෙහි 'මම ය, මාගේ ය' ගත්ත බව නෙවෙයි සක්කායදිට්ඨිය කියලා කියන්නේ. ආත්ම භාවයකින් ගත්ත, නිත්‍ය, පවතින ආත්ම භාවයක් රූපය තුළ තියෙනවා හෝ රූපය ඇසුරු කරගෙන පවතිනවා කියන, නැතිනම් ආත්මය රූපවත් කොට දකිනවා, රූපයෙහි ආත්මය දකිනවා, ආත්මයෙහි රූපය දකිනවා කියලා මෙන්න මේ විදියට ඇතිවෙන මේ ටිකට කියනවා සක්කායදිට්ඨිය කියලා.

සිතේ ඇතිවෙන හඳුනන ගතියට කිව්වා සක්කාය කියලා. උදහරණයක් කිව්වොත් : අපේ අතේ වහලා මදුරුවෙක් කනකොට මේ මදුරුවා කන තැන තියෙන, මදුරුවා දිහා බලන කොට ම අපට සිතෙනවා 'මදුරුවෙක් කනවා' කියලා. එතකොට 'මදුරුවා කනවා' කියලා මතක්වෙන කොට ම, සිතට සිහිපත්වෙන කොට ම වණි සටහණක් ඇසට පතිතවුන තැනක, 'මදුරුවා කනවා' කියන බව සිහිපත්වෙන කොට ම, ඒ සිහිපත්වෙන ගතියට කියනවා සක්කාය කියලා. එතකොට පුද්ගලභාවයක්, නැතිනම් ඒ රූපය තුළ සත්ත්වයෙක් දකින ගතියට කියනවා සක්කායදිට්ඨිය කියලා. සක්කායදිට්ඨියේ ලක්‍ෂණය තමයි අපි මදුරුවා නැතිකරන්න නම් ටක් ගාලා ගැහුවා. සක්කායදිට්ඨියේ ලක්‍ෂණය තමයි අපට එතැන තියෙන ආත්මය නැතිකරන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. අපට එතැන ආත්මය නැතිකරන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. මොකද අපි රූපය ඇතුළේ ආත්මයක් දකිනකම නිසා.

- එතකොට සක්කාය තමයි එළියේ මදුරුවෙක් ඉන්නවා කියලා සිහිපත්වෙන ගතිය.
- ඒ රූපය ඇතුළේ ඒ ආත්මය තියෙනවා කියලා සිතන ගතියට කියනවා සක්කායදිට්ඨිය කියලා.

එතකොට අපි ඒක සිත සිතා කරන්නේ නැහැ. 'මේක ඇතුළේ ආත්මයක් තියෙනවා. මේ ආත්මය මම නැති කරනවා' කියලා සිත සිතා කරන්නේ නැහැ. නමුත් අපි කරන ක්‍රියාව තුළ මේ කාරණාව යෙදෙනවා. ඔය අර්ථයෙන් දැනගන්න සක්කාය සහ සක්කායදිට්ඨිය.

අනාත්ම වණි සටහණක් ඇස් ඉදිරිපිටට එන කොට අපට සිහිපත්වෙනවා 'අම්මා' කියලා ගතියක්, ගති ස්වභාවයක්. මේ 'අම්මා' කියන ගති ස්වභාවය සිහිපත් වෙන එකට කියනවා, සක්කාය ධර්මය,

නැතිනම් පංචඋපාදනස්කන්ධය. ඒ සිතේ ඇතිකරගත්ත ‘අම්මා’ කියන ගති ස්වභාවය එළියේ තියෙන රූපායනනයට බහාලලා, ඒ රූපය ‘අම්මා’ කොට දකිනකම, ඒ රූපය තුළ පුද්ගලයෙක් ජීවත්වෙනවා කියලා දකිනකම, ආත්මයක් තියෙනවා කියලා දකිනකමට කියනවා සක්කායදිට්ඨිය කියලා. එතකොට සෝවාන් මාර්ගයෙන් දුරුවෙන්නේ, සෝවාන් ආර්යයන් වහන්සේට දුරුවෙලා තියෙනවා සක්කායදිට්ඨිය.

හැබැයි සක්කායදිට්ඨිය දුරුවුනාට, සක්කාය දුරුවුනා කියලා කියන්නේ නැහැ. සක්කාය කියන එක සෝවාන් ආයාර්යන් වහන්සේටත් පවතිනවා. හැබැයි සක්කායදිට්ඨිය අනුශයවත් නැතිව දුරුවෙලා තියෙනවා. අනුශය මට්ටමත් නැතිව දිට්ඨිය පැත්තෙන් දුරුවෙලා තියෙනවා. ආත්මයක් එළියේ දකිනකම දුරුවෙලා තියෙනවා. මොකද, සෝවාන් ආයාර්යන් වහන්සේ එක මොහොතකට මෙතැන තියෙන සත්ත්ව-පුද්ගල බවේ නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කළා. හේතු-ඵල දහමක් හටගන්නා බව ඤාත් ඤාත් කළා. ඒක නිසා ආයේ කිසිම කලෙක එතැන ආත්මයක් තියෙනවා කියලා වැරදි දෘෂ්ටියට බැසගන්නේ නැහැ. එතකොට සක්කාය සහ සක්කායදිට්ඨිය පැහැදිලි යි ද?

එතකොට විචිකිච්ඡාව කියලා කියන කොට සැකය යි. විචිකිච්ඡාව සැකය කියන්නේ, අද වහියි ද නැද්ද කියලා කියන සැකය නෙවෙයි මේ කතාකරන්නේ. දිට්ඨි වශයෙන් ම බැසගෙන තියෙන සැකයක් ගැන යි. ඒ කියන්නේ *බුද්ධෙ කභිධති, ධම්මෙ කභිධති, සංඝෙ කභිධති, පුබ්බන්තෙ කභිධති, අපරන්තෙ කභිධති, පුබ්බන්ත-අපරන්තෙ කභිධති, සික්කාය කභිධති, පටිච්චසමුප්පාදෙසු ධම්මෙසු කභිධති* කියන මෙන් මේ අට තැන තියෙන සැකය යි. අපි කරන ක්‍රියාවකින් ම පැහැදිලි කළොත් : අපි සිතමු අපි කමී පටියක් සකස්වෙන මදුරුවෙක් මරනවා කියන සිද්ධිය තුළ අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන සැක යි. ඇයි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු වචනය ගැන සැකය තියෙනවා ඒ ක්‍රියාව තුළ. ඒ වාගේ ම ධර්මය ගැන සැක යි. ප්‍රඥප්තිය පණවාපු බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැනත් සැක යි, ධර්මය ගැනත් සැක යි. මේ තුළ විපාකයක් වෙන්න පුළුවන්කම තියෙනවා, මේක අකුසලයක් කියන එක ගැන සැක සහිත යි. අපි දන්නේ නැහැ. ඒ වාගේ ම *සංඝෙ කභිධති* - මේ සතෙක් හම්බවෙන මනස දුරුකරගත්ත, නැතිනම් මේ සතාව දුරුකරන්න පුළුවන් තව ප්‍රතිපදාවක් තියෙන ක්‍රමයක් තියෙනවා, පිරිසක්

ලෝකයේ ඉන්නවා දුරු කරගත්ත කියන එක ගැනත් සැක යි. ප්‍රබන්ධනේ කඩ්ඩති - පූර්විකය පිළිබඳව, සසරේ කලින් පැවැත්ම ගැන සැක යි. අපරන්තේ කඩ්ඩති - අපරාන්තය සැක යි. මේ දෙක ම ගැන සැක යි. ශික්‍ෂාව ගැන කොහොමත් සැක යි නේ. පටිච්චසමුප්පාදෙසු ධර්මෙසු කඩ්ඩති - හේතු-ඵල ධර්මතාවය ගැන සැක යි. නැතිනම් මදුරුවා මරනවා කියලා තමන්ගේ ස්කන්ධ ටිකට ම අකැමැති වෙච්චි ගතිය ගැන එයාට සැක සහිත යි.

එතකොට එයාගේ ක්‍රියාව තුළ තිබෙනවා, මෙන්න මේ විචිකිච්ඡාව කියන ඔය ගතිය ම. එහෙම නැතිනම් අද අපට විචිකිච්ඡාව දුරුවෙලා කියලා කියන්නේ නෑ. නැතිනම් අපි ගත්තොත්, කාගෙන් හරි ඇහුවොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන සැක යි ද? අපෝ නැහැ. ධර්මය ගැන සැක යි ද? නැහැ. සංඝයා ගැන සැක යි ද? නැහැ. පැවැත්ම ගැන සැකයක් ඇත්තෙන් නැහැ. ඒ වුනාට අපට විචිකිච්ඡාව කියන එක දුරුවෙලා තියෙනවා ද? දුරුවෙලා නැහැ. හේතුව ආවොත් අකුසලය කරන්න හේතුව තියෙනවා කියන තැන ම තියෙනවා අනුශය වෙනවා කියන එක.

ඊට පස්සේ සීලබ්බතපරාමාසය - සීල ව්‍යයන් පරාමර්ශණය කරන එක යි. සීල ව්‍යය කියන කොට එද බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ දී නම් තිබුණා අප් ව්‍ය, ගෝ ව්‍ය, කුක්කුර ව්‍ය ආදී එක එක ව්‍ය සමාදනය. නිවන් අපේක්‍ෂාවෙන් සීල ව්‍යයන් සමාදනය වෙන එකක් තිබුණා. මේකට කියනවා සීලබ්බතය, සීලව්‍යයන් පරාමර්ශණය කරනවා නිවන දක්වා කියලා. අද අප් ව්‍ය, ගෝ ව්‍ය, කුක්කුර ව්‍ය සමාදන්වුනේ නෑ කියලා අප ලග සීලබ්බතපරාමාස සංයෝජනය දුරුවෙලා නැහැ. අපි සමහර වෙලාවට පන්සිල්-අටසිල්-දසසිල් ටිකත් පරාමර්ශණය කරනවා සීලබ්බතපරාමාසයෙන්.

සීලබ්බතපරාමාසයක් පරාමර්ශණය කළා කියලා අකුසලයක් කියලා කියන්නේ නැහැ. ඒකාන්තයෙන් ඒක අකුසලයක් එහෙම නෙවෙයි. ඒක කුසල් වෙන්න පුළුවන්, නමුත් සංයෝජනයේ බැඳිලා තියෙනවා. කොහොම ද, අපි පානාතිපානා චෙරමණි සික්ඛාපදං සමාදියාමි කියලා, සතුන් මැරීමෙන් වැලැකීමේ ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙනවා කියලා, ශික්‍ෂාපදය සමාදන් වෙනවා. ඇයි ඔබ ඒ ශීලය රකින්නේ? නිවන්

දකින්න කියන අදහසින් අපි සමාදන්වෙන යම් ශීලයක් තියෙනවා නම්, අපි දන්නේ නැතිනම් සිල් පදය කොහොමද අපට නිවන් දකින්න හේතුවෙන්නේ කියන එක, එතකොට අපේ ශීලය සීලබ්බතපරාමාසයෙන් ස්පඨිකරන ලද ශීලයක්. කුසල සීලයක්, නමුත් සීලබ්බතපරාමාස සංයෝජනයෙන් ස්පඨිකරන ලද සීලයක්.

අඬුගත්තර නිකායේ, දශක නිපාතයේ, දුතිය අධම්ම සූත්‍රයේ දී පැහැදිලි කරනවා මේ සාසනයේ සිල්වතා කොහොම ද සිල්වත් වෙන්නේ කියලා. එයාට සිල් රකින්න තියෙනවා. පානානිපානා වෙරමණි සික්ඛාපදං සමාදියාමී කියන සිල්පදය එයාට රකින්න තියෙනවා. ඉබේ රැකෙන එකක් නෙවෙයි කියන්නේ. එයාට අද ඒ සිල්පදයෙන් කරන්න දෙයක්, රකින්න දෙයක් තියෙනවා. 'මම කොහොමත් සතුන් මරන්නේ නෑ නේ' කියන තැනකින් හරියන්නේ නැහැ. එයා සිල්වතෙක් වෙන්නේ නැහැ එහෙම. අපට තියෙනවා සීලය කියන එක අද ආරක්‍ෂා කරන්න. ඒ තමයි සීලය කැඩෙන්න යම් හේතුවක් තියෙනවා නම් හේතුව දුරුකරගන්න පැත්තෙන්. අපට සතුන් නො මරා ඉන්න නම්, සතාත් ඉන්න කොට, තමනුත් ඉන්න කොට නො මරා ඉන්නවා කියන එක බොහෝ ම තාවකාලික යි. සිල් පදය නිසා අද නො මරා ඉන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒ සිල්පදය අමතකවෙව්වි ගමන් සතා මරණවා. යටපත්වෙව්වි ගමන් සතා මරණවා. ඒක නිසා ඔය සීලයෙන් නිවන් දකින්න පුළුවන්කම ඇත්තේ නැහැ.

ඒක නිසා එයාට අද සීලය රකින්න තියෙනවා. ඒ තමයි සතෙක් හම්බවෙන්නේ නැති තැනට එයාගේ මනස පත්කරගන්න වෙනවා. ලොකු ඥාන දර්ශනයකින් එයාට මරන්න සතෙක් හෝ මරනු ලබන්න කෙනෙක් මේ පැත්තේ හම්බවෙන්නේ නැති තැනට නුවණ වඩන කෙනාට, සතුන් මරන්න යම් හේතුවක් තියෙනවා නම්, හේතුව දුරුකරන කෙනාට, හේතුව දුරුවෙන පැත්ත බලන කෙනාට කියනවා සිල්වතෙක් කියලා. එයා තමයි හොඳට ම පානානිපානා වෙරමණි සික්ඛාපදං සමාදියාමී සිල්පදය රකින කෙනා. නැතිනම් මේ සාසනයෙන් බාහිරත් පන්සිල්-අටසිල්-දසසිල් තිබුණා.

එතකොට මේ සීලය තුළ අර වෙනස තියෙනවා. මේ සාසනයේ සිල්වතා මොකට ද මේ සිල්වත් වෙන්නේ කියලා දන්නවා. එයා ඒ

සිලයේ අර්ථය සිද්ධ කරගැනීම පිණිස සිල් රකිනවා. එයාට ඒ තුළ රකින්න දෙයක් තියෙනවා. ඒක රකින්නේ නැතිනම් ඒකට කියනවා සිලබ්බතපරාමාසයෙන් ස්පඨි කරපු සිලයක් කියලා. සිල් සමාදන්වෙලා අපි නිකම් ගිටියා කියලා, නිදගත්තා කියලා සිලයෙන් වෙන අර්ථය වෙන්නේ නැහැ.

පැල් රකින්න ගිහිල්ලා අපට පැල රැකලා හරියන්නේ නැහැ. පැල් රකින්න ගිහිල්ලා අපට සිද්ධවෙන්නේ හේන රකින්න යි. ඒ පැලට වෙලා නිදගත්තා කියලා අපි පැල් රැකලා නැහැ. ඒ වගේ අපි සිල්පද ටික රැක්කා කියලා සිල්වතා වුනේ නැහැ. මේ සාසනයේ අපට තියෙනවා සිල්වත් වෙන්න ක්‍රමයක්. ඒ ක්‍රමයට සිල්වත් වෙන්න ඕනේ. එතකොට අද අපට සිලය රකින්න, රකින්න සිලයක් තියෙනවා. ඒ සිලය රකින්න නම් අපට ව්‍රතයක් විදියට නො වෙන විදියට අපේ නුවණ පත්කරගන්න, හේතුව දුරුවෙන විදියට අපට සිල්වත් වෙන්න වෙනවා.

ඊට පස්සේ කාමරාගය - හැම වෙලාවක දී ම කාමරාග සංයෝජනය රූපය ඇති කල්හි, රූපය පැත්තේ බැඳිලා ම පවතිනවා. ඒක නිසා රූපය දුරුකරගන්න විදියට බලලා ම යි ඒ සංයෝජනය දුරුකරගන්න වෙන්නේ.

වායාපාදයත් එහෙම ම යි. රූපය පැත්තට ම බැඳිලා, රූපය පැත්තට ම ඇලිලා අපට පවතිනවා. ඒක නිසා රූප නිරෝධයක් කරන්න වෙනවා, ඔය සංයෝජන පහ ම දුරුකරගන්න මට්ටමට.

ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔය සූත්‍රයේ දී පැහැදිලි කරනවා මේ ඕරම්භාගීය සංයෝජන ටික දුරුකරගන්න ප්‍රතිපදාව මොකක් ද කියන එකත්. ඒ ප්‍රතිපදාව දේශනා කරන කොට යම් කෙනෙක් සවිතක්කං සච්චාරං - විතකී සහිත, විචාර සහිත ප්‍රථම ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරනවා නම්, ඒ කෙනා ඔය ධ්‍යානය කියන පැමිණ වාසයකරන තැන තියෙන ස්කන්ධ ධර්මා ටික අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන් දැකලා, එතැනින් හිත මුදවා ගන්නවා මේක තමයි මේ සංයෝජන ධර්මා ටික දුරු කර ගන්න තියෙන මග හැටියට දේශනා කරනවා. එතකොට සංයෝජන දුරු කිරීමේ මග යි.

සූත්‍රය ඉවරවෙන කොට ම (මම ඉස්සෙල්ලා පෙළ මතක් කරලා දෙන්නම් දහම් කාරණා ටික විග්‍රහ කරන්න කලින්) ආනන්ද භාමුදුරුවෝ අහනවා සූත්‍රය ඉවරවෙන කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔක්කෝම ධ්‍යාන පිළිබඳව ඔය විදියට දේශනා කරගෙන ගියහම, ‘ස්වාමීනි, මේ වෙතොව්මුක්ති සහ පඤ්ඤාවිමුක්ති කියලා දෙකක් තියෙනවා. එතකොට සංයෝජන දුරුකරගන්න මේ තියෙන එක ම මග වුනොත් එහෙම අනිත් එකට මොකක් ද කියන්නේ? මේ චේතෝවිමුක්තිය හරහා ගිහිල්ලා දුරුකරගන්නේ කොහොම ද?’ ඒ වෙලාවේ කෙනා කෙනාගේ ඉඤ්ඤා ධර්මය ටිකේ නානාත්වය දැන යුතුයි කියලා දේශනා කරනවා.

ඒක මතක් කළේ බොහෝ වෙලාවට අද වරද්දගත්තු ලක්ෂණ ටිකක් තියෙනවා මාගීය සහ මාගී සත්‍යය තේරුම් නො ගැනීම මත. වරදවාගත්තු දර්ශණයක්, වරදවාගත්තු දෘෂ්ඨියක් බොහෝ විට දකින්න පුළුවන්කම තියෙනවා. මාගීය දන්නේ නැහැ. මාගී සත්‍යය දන්නේ නැහැ. කෙනෙක් මාගීය මාගී සත්‍යය හැටියට සිතනවා. තව කෙනෙක් මාගීය අතහැරලා මාගී සත්‍යය උපදවා ගන්නත් සිතනවා. මේ දෙදෙනා ම සාර්ථක වෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා අපට තියෙනවා අද, මාගීය සහ මාගී සත්‍යය කියන මෙන් මේ ධර්මතාවය විමසලා බලන්න, නුවණින් දකින්න.

මෙතැන දී බොහොම වැදගත් වෙන පරිණායක් තමයි චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය පිළිබඳව අපි විමසලා බලන මේ ක්‍රමය මාගීය සහ මාගී සත්‍යය පැහැදිලි කරගන්න කලින් අපි මුල ඉඳලා ටිකක් කතා කරමු දුක සහ දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සහ සමුදය සත්‍යය, නිරෝධය සහ නිරෝධ සත්‍යය, මාගීය සහ මාගී සත්‍යය ගැන. අභිධර්ම පිටකයේ යමක ප්‍රකරණයේ එන සච්ච යමකයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔන්න ඔය විදියට චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය විග්‍රහ කරනවා. දුක-සමුදය-නිරෝධ-මාගීය සහ දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය, නිරෝධ සත්‍යය, මාගී සත්‍යය කියලා කාරණා අටක් තියෙනවා.

- දුක කියන්නේ මොකක් ද කියලා පැහැදිලි කරනවා: යම් කායික දුකක් තියෙනවා නම්, චෛතසික දුකක් තියෙනවා නම්, ඒකට කියනවා දුක කියලා. හැබැයි දුක්ඛ සත්‍යය නෙවෙයි. කායික දුක කියලා කියන්නේ කයට දූනෙන දුක යි. චෛතසික දුක කියලා

කිවිච්චි සිතට දූනෙන දුක යි. මේකට කිව්වා දුක කියලා. හැබැයි මේක දුක්ඛ සත්‍යය නෙවෙයි.

- දුක්ඛ සත්‍යය කියන්නේ මොකක් ද? මේ කායික දුක යි, සිතට දූනෙන දුක යි අතහැරලා වෙනත් දුකක් තියෙනවා නම් ඒකට කිව්වා දුක්ඛ සත්‍යය කියලා.

මේක දුක්ඛ සත්‍යය, හැබැයි දුක නෙවෙයි. දුක්ඛ සත්‍යය කවදවත් දුක වෙන්නේ නැහැ. දුක තියෙන තැන දුක්ඛ සත්‍යය තිබුණාට දුක්ඛ සත්‍යය තියෙන තැන දුක ඇත්තේ නැහැ. දුක තියෙන තැන දුක්ඛ සත්‍යය තියෙනවා. හැබැයි දුක්ඛ සත්‍යය තියෙන සෑම තැනකදී ම දුක ඇත්තේ නැහැ. මොකද, අද අපට හසු නො වෙන මට්ටමකින් තමයි දුක්ඛ සත්‍යය කියන තැන කතා කළේ. අපට හසුවෙන්නේ දුක යි. දුක්ඛ සත්‍යය කියලා කතා කළේ හසු නො වෙන මට්ටමකින්. දුක කියලා කිව්වේ අද අපි හඳුනන, විඳින දුක යි. ඒ දුක අපට එන්න පුළුවන් දෙපැත්තකින් : කායික දුකක්, කායික වේදනාවක් හැටියට එන්න පුළුවන්. ඊට පස්සේ සිතට දූනෙන වේදනාවක් විදියට, සිතට දූනෙන දුකක් විදියට එන්න පුළුවන්. හැබැයි මේ දුක් දෙකම අපට ඇවිල්ලා තියෙන්නේ ඇති දේ මුල්කරගෙන යි. තියෙනවා කියලා හම්බවෙන ලක්ෂණය තුළ යි. දරුවා ලෙඩවෙන එක දුක යි. අම්මා-තාත්තා මැරෙන එක දුක යි. කැමැති දේ නො ලැබෙන එක දුක යි. අපට ජීවිතයේ දුක කියන ඔක්කෝම ටික හදලා තියෙන්නේ, ඇති දේ පදනම් කරගෙන, ඇති දේ මත යි. මේකට කිව්වා, දුක කියලා. හැබැයි මේක දුක්ඛ සත්‍යය නෙවෙයි. දුක්ඛ සත්‍යය කියන තැන කායික දුක යි, චෛතසික දුක යි අතහැරලා තවත් දුකක් තියෙනවා නම් මේකට කිව්වා දුක්ඛ සත්‍යය කියලා. එතකොට ඒ දුක නො වන දුක යි. ඒක දුකක් නෙවෙයි. හැබැයි දුක්ඛ සත්‍යය යි.

එතකොට මොකක් ද මේ දුක්ඛ සත්‍යය කියලා කියාපු තැන? අපට තියෙනවා කාරණා දෙකක්. එකක් තමයි ස්කන්ධ ධර්මයා ටික. අනික් එක තමයි පඤ්චලපාදනස්කන්ධය කියන එක. ස්කන්ධ ටික වෙනම යි, පඤ්චලපාදනස්කන්ධය වෙනම ධර්මාවයක්. ස්කන්ධ ටික කවදවත් උපාදනය වෙන්නේ නැහැ. ස්කන්ධ ටික උපාදනය වුනොත් එහෙම කවදවත් මිඳෙන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. ස්කන්ධ ටික ම උපාදනය නම්, එතකොට කවදවත් මිඳෙන්න වෙන්නේ නැහැ.

මම ඕක මෙහෙම පැහැදිලි කළොත්: බිත්තියක් වැසෙන්න පාට ටිකක් ගානවා. ඒ බිත්තිය වැසෙන්න ගාපු පාට ටිකේ ගස් ගල්-ගෙවල් දෙරවල්-යාන වාහන මේ වාගේ කාරණා ටිකක් අපට පෙනෙනවා. දැන් බිත්තිය වැසෙන්න පාට ටිකක් ගාලා, පාට ටික ඇති තැනක ගස් ගල් වගේ කාරණා ටිකක්, දේවල් ටිකක් අපට පෙනෙනවා. මේ බිත්තිය වගේ දකින්න ස්කන්ධ මට්ටම. දැන් හැබැයි අපට බිත්තිය පෙනෙන්නේ නැහැ. බිත්තිය වැහෙන්න පාට ටික ගාලා ඉවර නිසා දැන් අපට බිත්තිය පෙනෙන්නේ නැහැ. දැන් බලාපු ගමන් පෙනෙන්නේ පාට ටික යි. හැබැයි දැන් අපි යැපෙන්නේ පාට ටිකෙන් නෙවෙයි. අපට හම්බවෙන්නේ පාට ටික නෙවෙයි. අපට හම්බවෙන්නේ ගස් ගල් තියෙනවා කියලා මේකේ දේවල් කාරණා ටිකක් තමයි හම්බවෙන්නේ. ඇති බවට හම්බවෙන්නේ වෙන ම ලක්ෂණ ටිකක්. අද අපේ මට්ටම තමයි, අපි යැපෙන්නේ 'ගහ ලක්ෂණ යි, ගහ කැන යි, ගහ හොඳ යි, ගහ නරක යි' කියන මානසික මට්ටමකින්. අපට පෙනෙන්නේ ගස අනුව ගියපු 'ගහත් හොඳ යි, ගහ ලක්ෂණ යි' කියාපු තැන යි. අපට පාට ටික පෙනිලාත් නැහැ, බිත්තිය පෙනිලාත් නැහැ.

එතකොට අද අපට ඔය ගස ගැන සතුවුවෙන් පුළුවන්, ගස ගැන දුක් වෙන්න පුළුවන්. ගස ගැන උපේක්ෂා සහගත වෙන්න පුළුවන්. එතකොට ඔය ගස ගැන සතුවු වෙන, ගස ගැන දුක් වෙන, ගසක් ගැන සිතලා උපේක්ෂා සහගත වෙන මනසට කිව්වා දුකට අයිති ටික කියලා. නැති නම් තව විදියකින් කියනවා නම් පඤ්චඋපාදනස්කන්ධය කියලා කිව්වා. අනාත්ම ස්කන්ධ ටිකක් ඇති තැනක මනස තුළ හදගත්ත පුද්ගල බවක් තුළ රඳෙන ගතියට උපාදනස්කන්ධය කියලා කිව්වා. ඔය උපාදනස්කන්ධය සම්පූර්ණයෙන් ම මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් විඤ්ඤායා වෙන දෙයක්.

(අපි කලින් මතක් කරලා තියෙනවා. මම හිතන්නේ ඒ කාරණා ටික බොහෝ කොට අහලත් ඇති) ස්කන්ධ ටික කියලා කියන කොට, රූපස්කන්ධය ගැන අසන කොට, චින්තාරොච මහා භූතා, චතුර්නං ච මහාභූතානං උපාදය රූපං කියන මට්ටම තමයි පිරිසිදු ස්කන්ධ ටිකේ ස්වභාවය.

ඊට පස්සේ උපාදනස්කන්ධය කියලා කියන කොට, රූප උපාදනස්කන්ධය කියලා කියන කොට *චත්තාරොච මහා භූතා, චතුන්නං ච මහාභූතානං උපාදය රූපං* කියන එක එතකොට කියන්න එපා. ඇසට අනාත්ම වණි සටහණක් පතිත වෙන කොට, ඇස සහ වණි සටහණ පැත්තෙන් අරගෙන කිව්වා සතරමහාධාතුව කියන රූපයත්, උපාදය රූපයත් කියන තැන තමයි රූපයේ ලක්ෂණය, රූපස්කන්ධයේ ලක්ෂණය. ඒක ස්කන්ධය යි. ඒ තුළ කෙලෙස් හැඳිලා නැහැ. ආශ්‍රව යෙදිලා නැහැ. ‘මම රූපයක් පතිත කර ගන්නවා’ කියලා ඇස දන්නේ නැහැ. ‘මම ඇසට පතිත වෙනවා’ කියලා රූපය දන්නේ නැහැ. මේක අනාත්ම සිද්ධියක් තියෙන මට්ටමක්. මේකට කිව්වා රූපස්කන්ධය කියලා, ස්කන්ධයේ ස්වභාවය යි.

ඊට පස්සේ මේ අනාත්ම සිද්ධිය ඇති තැනක අපි සිතින් ගොඩනගා ගන්නවා, සිතින් උපදවාගන්නවා, ‘අම්මා’ කියන සංකල්පයක්. අම්මා කියන අදහසක්. එතකොට ඔය ‘අම්මා’ කියලා සිතේ උපද්දවාගත්තු අදහසට, ඒ රූපය ගැන මේ ඉන්නේ ‘අම්මා’ය කියලා උපද්දවාගත්තු දූනුමට කියනවා රූපඋපාදනස්කන්ධය කියලා. එතැන විත්තජ රූපයක් තියෙනවා. ධම්මායතනයෙන් උපද්දපු ‘අම්මා’ කියලා ගතියක් තියෙනවා. ඒකට කියනවා රූපඋපාදනස්කන්ධය කියලා. රූපඋපාදනස්කන්ධය හැබැයි රූපස්කන්ධය නෙවෙයි. රූපඋපාදනස්කන්ධය කියන එක රූපස්කන්ධය නෙවෙයි. උපාදනය යෙදෙන්නේ කෙනා කෙනාගේ සිතේ යි. රූපය විත්ත විජ්ජයුත්ත යි. රූපය සිතේ යෙදෙන ධර්මයක් හෙම නෙවෙයි. එතකොට සිතේ යෙදෙන උපාදනය රූපයේ යෙදෙනවා නම් අපට කියන්න වෙනවා රූපය විත්තසම්පයුත්ත වෙනවා කියලා. එතකොට රූප කාණ්ඩයේ *සබ්බං රූපං චිත්ත විජ්ජයුත්තං* කියාපු තැනට ගැලැපෙන්නේ නැතුව යනවා. ඒ නිසා අපට සිද්ධවෙනවා රූපඋපාදනස්කන්ධය කියන එක දිහා හොඳට බලන්න. උපාදනස්කන්ධය කියන එක තමන් තුළ සාදගත්ත සිද්ධියක්. ‘අම්මා’ කියන ගතිය තමන් තුළ සාදගත්ත එකයි. එතකොට ඔන්න අපට කිව්වා *සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා*. දුක කිව්වා ඔන්න ඔය පඤ්චඋපාදනස්කන්ධ මට්ටමට. ‘අම්මා’ කියලා මෙහේ උපද්දගත්ත ගතියට කිව්වා දුක කියලා. මොක ද ඔය ගතිය නිසා තමයි අපට දුක සම්පූර්ණම හදලා තියෙන්නේ.

හැබැයි ඔය ගතිය සාදගත්ත පිරිසිදු ස්කන්ධ ටිකක් ඇති තැනක ස්කන්ධ ටික දුක වුනේ නැහැ. ඒක දුක්ඛ සත්‍යයට අයිති ටික යි. දුක්ඛ සත්‍යය ඇති තැනක අපි දුක හදගත්තා. මෙහේ 'අම්මා' කියන බව උපද්දගත්තු නිසා 'අම්මා' කියන ලක්‍ෂණය තුළ අපි දුක හදගත්තා. හදගත්තු දුක තමයි අපි සෑම වේලාවක ම විඳින්නේ. ඒක නිසා යි අපට දුක්ඛ නිරෝධයක් කරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. දුක අප තුළ ම අද නැතිකරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ ඒක නිසා යි.

හැබැයි දුක්ඛ සත්‍ය නැතිකරනවා කියලා කියන එක කරන්න බැහැ. අද දුක නැතිකරන්න පුළුවන්වෙයි. හැබැයි දුක්ඛ සත්‍යය නැතිකරන්න බැහැ. ස්කන්ධ දුක නැතිකරන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. හදිස්සියේ දුක්ඛ සත්‍යය නැතිකරන්න වුණොත් එහෙම රහත්වෙන එක යි, පිරිනිවන් පාන එක යි දෙකම එකට වෙන්න වෙනවා. ඇයි ස්කන්ධ ටික ම නැතිවෙලා යන්න එපා යැ. නමුත් අද දුක හදගන්න මට්ටම නො හටගන්නා බවට පත්කරන්න පුළුවන්. පඤ්චලපාදනස්කන්ධ මට්ටම නො හටගන්නා බවට පත්කරන්න පුළුවන්. නිකම් අපේ ජීවිතය තුළට දලා බැලුවොත් අපි 'අම්මා' කියන හිතනකම නිසා අපට මව් මැරීමෙන් එන දුක විඳින්න පුළුවන්කම තියෙනවා. අම්මා මැරුණා කියලා දුක්වෙන අපේ මනස දිහා බලන්න, අපි හැම වේලාවක දී ම ඒ දුක හදගන්නේ අපේ ජීවිතය තුළ ආශ්‍රව ටික මත ගොඩනගාගත්ත දුකක්.

එක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් කියනවා අපත් එක්ක, ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ පොඩි කාලයේ දී ම තාත්තා නැතිවෙලා. එතකොට පොඩි කාලයේ දී ම තාත්තා නැතිවුනහම පොඩි හාමුදුරුවන්ට අක්කලා තව දෙන්නෙක් ඉන්නවා. එයාට හොඳට මතකයි ලු, එයාට වැඩිය ගානක් තිබුනේ නැතිලු තාත්තා නැතිවුනා කියලා. හැබැයි අක්කලා දෙන්නාට ටිකක් අඩන ගතියක්, ඊට වඩා දුක වැඩි ගතියක් තිබුණා. හැබැයි අම්මාට සැහෙන දුකක් වෙන මට්ටමක්, අක්කලා දෙන්නාටත් වැඩිය අම්මාට දුක වැඩි මට්ටම තිබුණා. එතකොට දෑත් බණ ටික අහන කොට, පොඩි හාමුදුරුවෝ කියනවා, 'ඒක එහෙම ම තමයි. සිතේ අපි ආශ්‍රව ඇතිකරගත්ත මට්ටමට තමයි ජීවිතයේ දුක එන්නේ. තාත්තා මැරුණු නිසා නම් අපි ඔක්කෝට ම දුක එන්නේ, අපි හැමෝට ම එක ම ගණනට ම දුක එන්න ඕන. එහෙනම් මමත් අඩ අඩ ම ඉන්න තිබුණා. නමුත් කට්ටියත් ඇවිල්ලා, එහෙම ම ලොකු දුකක් මට දුනුනේ

නැහැ. මම හුඟක් ම පොඩියි. නමුත් අනික් අය බොහෝම දුකෙන් ඉන්නවා මට හොඳට මතක යි. ඒකෙනුත් පොඩි ඇත්තන්ට දුක අඩු යි. වැඩිහිටි ඇත්තන්ට දුක තවත් වැඩියි.

එතකොට කෙනා කෙනාගේ ආශ්‍රව මට්ටම අනුව, ඇසුරු කරපු මට්ටම අනුව දුක වැඩි වෙනවා නම්, ඒකෙන් කියනවා අපි දුක එනවා කියලා කිව්වේ, තාත්තා මැරුණු නිසායි අපි දුක කියලා ගන්නේ. නමුත් ඇත්තට ම දුක ඇවිල්ලා තියෙන්නේ තාත්තා මැරුණු නිසා ද, කෙනා කෙනාගේ ආශ්‍රව මට්ටම නිසා ද? කෙනා කෙනාගේ ආශ්‍රව මට්ටමේ අඩු වැඩි බව මත ඒ ඒ කෙනාට දුකේ අඩු වැඩි බව පනවන්න වෙලා තියෙනවා. එතකොට අපි සම්පූර්ණ ම දුක හඳුගෙන තියෙන්නේ තමන් තුළ පවතින, තමන්ගේ ලක්ෂණ ටිකකට යි. ඒක නිසා තමයි මම කියන්නේ, අම්මා මැරුණාට නෙවෙයි අපි අඬන්නේ, අම්මා ජීවත්වුණාට යි කියලා. එහෙම නෙවෙයි ද? අපි අඬන්නේ, අම්මා මැරුණාට නෙවෙයි, අම්මා ජීවත්වුණාට යි. 'ජීවත් වෙවිවි කාලේ මට මෙව්වර ආදරෙ යි. ජීවත් වෙවිවි කාලයේ මෙහෙම මෙහෙම හොඳට හිටියා' කියලා මතක්වෙන කොට නෙවෙයි ද දුක වැඩිවෙන්නේ? අපට මැරුණ එක ගැන හිතනවාට වඩා දුක හිතෙන්නේ ජීවත්වෙන කොට අපට ආදරය කරපු විදිය, ජීවත්වෙන කොට අපත් එක්ක හොඳට හිටපු විදිය ගැන හිතන කොට යි. ජීවත් වෙවිවි කාලයේ සිද්ධි මෙනෙහි කරන කොට යි අපට වැඩිපුර දුක හිතෙන්නේ. 'මෙහෙම මෙහෙම අපව බලාගත්තා. අප වෙනුවෙන් මෙව්වර කැපවීම් කළා. මෙව්වර ආදරයෙන් අපත් එක්ක හිටියා'. හිතන්න හිතන්න ඔය ඇත්තන්ගේ ජීවිතයට දුක කියන දෙය ගලාගෙන එයි, නතර කරන්න බැරි තරම්. දැන් ඔය ඇත්තන්ට දුක ඇවිල්ලා තියෙන්නේ ජීවත් වෙවිවි කාලයේ ගැන සිතන කොට නේ. ජීවත් වෙවිවි කාලයේ වෙවිවි සිද්ධි ටික සිතන කොට තමයි, ඒ ටික සිත සිතා තමයි අපි දුක්වෙලා තියෙන්නේ. එතකොට දැන් ඒ අම්මා ජීවත් වෙන්නේ නැති නම්, ජීවත් වෙවිවි කාලයේ ගැන සිතනවා කියලා

තම තමන් තම තමන්ගේ මනස ගැන නෙවෙයි ද සිතන්නේ? තමන්ගේ ම සිතින් අරමුණක් උපද්දෙනවා. තමන් ඒක ම විඳිනවා. දුක් වෙනවා. තමන් ම එකක් උපද්දලා තමන් ම දුක්වෙනවා. කොටින් ම තමන්ගේ සිත ගැන සිත සිතා දුක්වෙලායි තියෙන්නේ. මෝඩ නැද්ද? මෝඩ යි. ඒ

මානසික මට්ටම මෝඩ යි. තමන්ගේ සිත ගැන සිත සිතා දුක්වෙන මනසක්. අපි බොහෝ වෙලාවට කෙනෙක් අපට බැන්නා කිව්වොත් බැනපු දේ ගැන සිත සිතා අපි දුක්වෙනවා. දිගට ම බැනුම ඇසිගෙන තියෙනවා ද? නෑ. තමන්ගේ සිතින් ම ඒ ගැන උපද්දනවා, 'මෙහෙම කිව්වා, මෙහෙම කිව්වා, මෙහෙම කිව්වා' කියලා. ඒ ගැන සිත සිතා දුක්වෙන්න පුළුවන්කම අපට තියෙනවා. එතකොට ඇත්තට ම කතාව, අපි ජීවිතයේ දුක්වෙලා තියෙන්නේ තමන්ගේ සිත ගැන ම සිත සිතා යි. තමන්ගේ සිත ගැන ම සිත සිතා දුක්වෙලා තියෙනවා.

එතකොට ඔන්න ඔය ලක්ෂණය තමයි දුක හදගන්න තැන තියෙන ඇත්ත ම ඇත්ත කතාව. අපි දන්නේ නැහැ තමන්ගේ සිත ගැන සිත සිතා දුක්වෙනවා කියන එක. අපි සිතන්නේ අපි අනුන් ගැන සිත සිතායි දුක්වෙන්නේ කියලා යි. අපි සිතන්නේ අනික් කෙනා ගැන සිතලා මම දුක් වෙනවා කියලා යි. නෑ. තමන් ගැන සිත සිතා තමයි දුක්වෙලා තියෙන්නේ. අපේ දරුවා ගැන සිතලා දුක්වෙනවා කියලා කිව්වාට, අපි දුක් වෙන්නේ තමන් ගැන සිතලා යි. තමන්ගේ ලක්ෂණ ටිකට යි අපි සෑම වෙලාවක දී ම දුක්වෙලා තියෙන්නේ. දරුවා ලෙඩවෙන එක නැත්නම් මට ප්‍රශ්නයක් නැහැ කිසි ම. දරුවා ලෙඩවෙන එක නෙවෙයි මට ප්‍රශ්නය වුනේ. 'දරුවා මගෙයි' කියලා ගත්තකම යි. එහෙම නේ ද? 'දරුවා මගෙයි' කියලා ගත්තකම නිසා ඒ දරුවා ලෙඩවුණොත් මට දුක එනවා. ඒක නිසා මම දුක් නො වී ඉන්න නම් මොකද කරන්න ඕනේ? දෑන් එළියෙන් නේ අපි දුක එන බව දකින්නේ. අපට සිද්ධවෙනවා දරුවා ලෙඩ නො වී තියාගන්න. ඇයි, ඒ දරුවා ලෙඩවුණොත් මට දුක එනවා. එතකොට ඒ දරුවා ලෙඩවෙන එක මට කිසි ම ප්‍රශ්නයක් තිබුනේ නැහැ. මට ප්‍රශ්නය තිබුනේ මට දුක එන එක විතර යි. ඒක නතර කරන්නයි අපි උත්සාහවත් වෙන්නේ. ලෝකයට පෙනුනාට දරුවා ලෙඩ නො වී තියාගන්න උත්සාහවත් වෙනවා කියලා, ඇත්තට ම කතාව අපි දුක් නො වී ඉන්න යි අපි බලන්නේ. බොහෝ වෙලාවට අපි හැමෝ ම ආත්මාර්ථකාමී යි. අපි උත්සාහවත් වෙන්නේ තමන්ගේ ජීවිතයට දුක එන පැත්ත වහන්න යි. අපි හැමෝම තමන් කියන ටැංකිය ඇතුළේ, පුද්ගලිකව කියන ටැංකිය ඇතුළෙන් එක දශමයක්වත් එළියට යන්නේ නැතුව, අපි අනුන් ගැන කොහේ සිතන්න ද? අපි ජීවත්වෙන්නේ තමන් කියන ලක්ෂණ ටිකක් තුළ යි. අපි තව කෙනෙක් ගැන කොච්චර සිතනවා කියලා කිව්වත් ඒක

මේ පැත්තේ හදගන්න උපාදනස්කන්ධ මට්ටමක් නෙවෙයි ද? උපාදනස්කන්ධ මට්ටමක් තමයි.

මට පෙනෙන්න බැරි මනුස්සයෙක් ඉන්නවා. මට ඒ මනුස්සයා පෙනෙන්න බැහැ. දැන් මම හරි අකැමැතියි ඒ මනුස්සයාට. දැන් ඔය අකැමැති යි කියලා සිතන ඒ තැන තියෙනවා, මොකක් ද? රූප උපාදනස්කන්ධය තියෙනවා. තමන්ගේ සිතෙන් ම උපද්දගත්තු රූපයක් තියෙනවා. ඊට පස්සේ විඳින ගතිය තියෙනවා, වේදනාව-සංඥාව-සංඛාරය-විඤ්ඤාණය. වෙන වෙන ම ගත්තොත් ඔය තමන්ගේ සිත ගැන සිතනකම, මෙනෙහි කරගන්නකම ඒ අකැමැති මනුස්සයා ද? තමන්ගේ සිත සිතනකම අකැමැති මනුස්සයා ද? නැහැ. ඒ ගැන දැනගන්නකම ඒ අකැමැති මනුස්සයා ද? විඳිනකම අකැමැති මනුස්සයා ද? නැහැ. ඔය රූප-වේදනා-සංඥා-සංඛාර-විඤ්ඤාණ කියන එකක්වත් අකැමැති මනුස්සයා වුනේ නැහැ. ඒ වුනාට ඔය ටිකෙන් තොරව අකැමැති මනුස්සයා හම්බවුනාද වෙනම? ඔය ටිකෙන් තොරව වෙනම අකැමැති මනුස්සයා හම්බවුනෙත් නැහැ. එතකොට ඔය ටිකෙන් ම යි අකැමැති මනුස්සයාව නියෝජනය කරලා තියෙන්නේ.

එතකොට මට කියන්න ඔය ටිකෙන් තමන් කවුද කියලා. ඔය ස්කන්ධපඤ්චකය හැදෙන මොහොතේ තමන් කවුද? තමන් වූ සයවැනි ස්කන්ධයක් වෙන ම තියෙනවා ද? නැහැ. ඔය ස්කන්ධපඤ්චකයට ම නෙවෙයි ද තමන් කියලා කිව්වේ? ඒ ස්කන්ධපඤ්චකය ම යි තමන්ව නියෝජනය කළේ. අකැමැති මනුස්සයාව නියෝජනය කළේත් ඒ උපාදනස්කන්ධපඤ්චකය ම යි. එතකොට තමන් කියලා ගත්තේත් ඒ උපාදනස්කන්ධපඤ්චකයට ම යි. දැන් අකැමැති කෙනා තමන් වෙලා නෙවෙයි ද? තමන් අකැමැති කෙනා වෙලා නෙවෙයි ද? දැන් අපි බනින්න ඕන කියලා කියන්නේ තමන් වූ ස්කන්ධ ටිකක් ගැන නෙවෙයි ද ඔය චේතනාව හදගන්නේ? අපි හදගන්න ඔය චේතනාව තමන් ගැන ම තමයි. ඒක යි කමි විපාකය තමන්ට ම එන්නේ. අපි කැමැතියි තව කෙනෙකුට හිංසා කරන්න. ඒ වුනාට ඇත්තටම අපි කැමැතිවෙලා තියෙන්නේ අපට ම හිංසා කරගන්න යි. ඒකේ විපාකය තමන්ට එනවා.

ඔය ඇත්තන් දන් දෙනවා. දන් දෙනවා කියන එකෙන් කියන්නේ දැන් ලැබෙනවාට කැමැති යි. තව කෙනෙකුට දෙන දෙයත්, එය ලබනවාට

කැමැත්ත කියන එක. ඉතින් කැමැත්තට විපාක තියෙයි. මේ ස්කන්ධ ටිකකට ඔය ලැබෙනවා කියන ගතියට යි ඔය ඇත්තත් කැමැතිවෙලා තියෙන්නේ. කැමැත්තට විපාකය හම්බවෙනවා. තමන්ට ලබන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

එතකොට ලෝකයේ සෑම වෙලාවක දී ම අපි අනික් අය ගැන සිත සිතා කරනවා කිව්වාට මේ අපි කරලා තියෙන්නේ තමන් ගැන සිත සිතා ම තමයි. ඒකයි ආමිස පූජාව 'ඒ' ගොල්ලා ඒ ගොල්ලන්ට කරගන්න දෙයක්' කිව්වේ. අපි තමන් තමන් ගැන සිතලා ම කරගන්න දෙයක්. කුසලය සහ අකුසලය දෙපැත්ත ම එහෙම යි.

එතකොට අපට සෑම වෙලාවක දී ම දැන් තියෙනවා ධර්මතාවයක්. තමන් වූ ලක්ෂණ ටික ගැන ඉස්සෙල්ලා දැනගන්න. එක පැත්තකට කිව්වා දුක කියලා. අනික් පැත්තට කිව්වා දුක්බ සත්‍යය කියලා. තමන් වෙච්චි ලක්ෂණ ටිකට කිව්වා දුක්බ සත්‍යය කියලා. අනුන් වගේ පෙනෙන ගතියට කිව්වා දුක කියලා. නැතිනම් උපාදනස්කන්ධය පැත්ත කියලා. තමන් වගේ පෙනෙන පැත්තේ ඒ ඇත්ත ම තමන් පෙනෙන පැත්තට කිව්වා ස්කන්ධපඤ්චකය කියලා. ඒ තමන් වෙත ස්කන්ධ ටික අනුන් වාගේ පෙනෙන ගතියට, සිතන ගතියට කිව්වා උපාදනස්කන්ධ මට්ටම කියලා. එතකොට ස්කන්ධ ටික සහ උපාදනස්කන්ධය.

අපි ඇලෙන්නේ, ගැටෙන්නේ උපාදනස්කන්ධ මට්ටමෙනු යි. අපි අනික් අය ගැන සිතලා යි, අනික් දේවල් ගැන සිතලා යි ඇලීම ගැටීම කියන දෙක ම පවත්වාගෙන යන්නේ. එක ම කාසියේ දෙපැත්ත වගෙයි කියලා යි මම මේකට කියන්නේ. එක පැත්තකට අපි කැමැති නැහැ කියලා මිටියක් අරගෙන හයියෙන් අපි අකැමැති පැත්තට ගහනවා. දැන් මොක ද වෙන්නේ? තැලෙන්නේ අර පැත්ත විතර ද? නැහැ. අනික් පැත්තත් තැලෙනවා. අපි එක පැත්තකට සිතාගෙන ගැහුවාට, තමන් කියන ලක්ෂණ ටිකට ම තමයි අනික් පැත්තෙන් පහර වැදිලා තියෙන්නේ.

ඒක නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, අන්තානං වෙ පියං ජඤ්ඤ න තං පාපෙන සංයුඤ්ජේ - තමන් තමන්ට ප්‍රිය යි කියලා දන්න කෙනා කවදවත් ලෝකයේ පාපයක් නම් කරන්නේ නැහැ කියලා. අපි සෑමදම ප්‍රිය කෙනා කෙනා, කෙනා කෙනාට යි ප්‍රිය. තව

අයට ප්‍රිය යි වාගේ පෙනුනාට ඒ සිතේ තියෙන ගතිය එළියට ද ගත්තේ වැරදි මානසික මට්ටමකින්. ඇත්තට ම ඒ ප්‍රිය කෙනා කියලා හදගත්ත ස්කන්ධ ටිකට යි අපි කැමැත්ත තියෙන්නේ.

එතැන තියෙනවා බොහෝ ම ලොකු කාරණාවක්: අපේ ජීවිතය ම තියෙනවා. අපි සිතේ තියෙන ගතිය කොහෙන් ද දකින්නේ අද? එළියේ භෞතික රූපය පැත්තෙනු යි අපි දකින්නේ. සිතේ තියෙන ගති ස්වභාවය අපි දකින්නේ භෞතික රූපය පැත්තෙනු යි. රූපයේ තියෙන දෙයක් හැටියට යි. ප්‍රිය මනාප බව යෙදෙන්නේ තම තමන්ගේ කෙනා කෙනා තුළ යි. කෙනා කෙනා තුළ යෙදෙන ඒ ප්‍රිය මනාප ගතිය අපි සිතන්නේ රූපයේ තිබ්ලා ආපු දේ යි කියලා යි. ඒක නිසා නැවත අපි සිතෙන් ම සිහිපත් කරගන්නවා ඔය වාගේ ප්‍රිය මනාප දෙයක්. ආපසු සිද්ධවෙනවා මොකක් කරන්න ද? ඒ විදියේ රූපයක් ම සොයාගෙන යන්න වෙනවා අපට ඒ ප්‍රිය මනාප බව ඇතිකරගන්න. අපට ඒ ප්‍රිය මනාප බව ඇතිකරගන්න ඒ විදියේ, ඒ රූපය ම සොයාගෙන යන්න වෙනවා.

අපි ආදරය කළේ පුංචි කාලයේ ඉඳලා ම අපව හද වඩා ගත්ත ‘අම්මා’ කියන ගතියට යි. එතකොට ඒ පුංචි කාලයේ ඉඳලා අපව ආදරයෙන් හදගන්නා කියන ගතිය තිබුනේ කෙනා කෙනාගේ සිත තුළ යි. ඒක රූපයේ තිබ්ලා ආපු එකක් නෙවෙයි නේ. ඒක කෙනා කෙනා ගේ සිත තුළ තිබ්බ ගතියක්. දැන් ඒ සිත තුළ තිබෙන ගතිය අපි දකින්නේ එළියේ බාහිර රූපයේ තියෙන දේ හැටියට යි. ඒ රූපයේ තියෙනවා කියලා දකිනකම නිසා, ඒ ගතිය නිසා අපට සිද්ධ වෙනවා ඒ ප්‍රිය මනාප බව ආපසු ඇතිකරගන්න ඕන නම් ඒ රූපය ම සොයාගෙන යන්න වෙනවා. ඒ ප්‍රිය මනාප ගතිය පවත්වාගන්න නම් අර රූපය පවත්වාගන්න වෙනවා. ඉතින් ලෙඩ නො වී තියාගන්න, ඒ රූපය දුක් නො වී තියාගන්න, ඒ රූපය ගැන සිත සිතා අපට බොහෝම වෙහෙස වෙන්න වෙනවා.

හය වෙන්න එපා. ඒකෙන් කියන්නේ අම්මාට-තාත්තාට සලකන්න එපා කියලා හෙම නෙවෙයි. ඒකෙන් කියන්නේ ඇතිවෙන තැන තියෙන ඇත්ත දැනගෙන දුක් නො වී ඒ දෙය කරන්න පුළුවන් මනසක් හදගන්න හැටි ගැන යි මේ කතාකරන්නේ. මොකද එයා අම්මාට යි

තාත්තාට යි වෙනදට වඩා සලකනවා. එයා දන්නවා මේ තමන් තමන්ට කරගන්න දේ කියලා. ඉතින් තමන්ගේ දේ හොඳට ම කරනවා නේ. ඒත් අම්මාට සලකනවා කියලා දැනගත්තොත් පොඩ්ඩක් හරි අඩු වෙයි. හැබැයි තමන් සලකන්නේ තමන්ට ම යි කියලා දන්න කෙනා වැඩිපුර සලකනවා. පොඩ්ඩක්වත් අඩු කරන්නේ නැහැ. ඇයි, තමන්ටත් අඩුවෙනවා කියලා දන්නවා නේ. ඒක නිසා එයා වැඩිපුර සලකනවා. ඒක නිසා ඒ පැත්ත අඩු වෙන්නේ නැහැ. නමුත් දුක් නො වී ඉන්නවා කියන එක කාටවත් ප්‍රශ්නයක් නෙවෙයි.

ඒක නිසා එයාට පුළුවන් හැබැයි දුක් නො වී ඉන්න. ඇයි ඒ රූපය නැතිවුනා කියලා, එයා අම්මා ගැන සිතනවා කියලා තමන්ගේ සිත ගැන ම සිත සිතා දුක්වෙන මනසක් හදගන්න යන්නේ නැහැ. මොකද, තමන්ගේ ලක්ෂණ ටික සහ බාහිර ලක්ෂණ ටික ගැන එයා හොඳට අවබෝධ කරගෙන තියෙනවා. එයා හොඳට දන්නවා.

එතකොට අපි සැමද ම දුක හදගන්න මට්ටම තමයි ඔන්න ඔය සිතේ තියෙන ගතිය රූපය පැත්තෙන් දකින කොට. සිතෙ යි ගතිය තියෙන්නේ. ඒ ගතිය දකින්න වෙන්නේ රූපය පැත්තෙන්. ඒ ගතිය නිසා අපට ජීවිතයට දුක කියන දේ ගලාගෙන එනවා. ඒක නතර කරන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. මොකද, අනාත්ම රූපය වෙනස් වෙන කොට වෙනස් වෙන ගතිය අපට සැම වේලාවක දී ම සිතේ තියෙන රූපය වෙනස් වුනා වාගෙයි පෙනෙන්නේ. ඕකෙ දී මම උදහරණයක් කියන්නේ, වලාකුළේ උදහරණය : අපි පායන කාලයේ ඇත පෙනෙන තැනකට වෙලා සිටියහම, අපට පෙනෙනවා අහසේ වලාකුළු කැදැලි කැදැලි පා වෙලා යනවා. මේ වලාකුළුවල එක එක හැඩතල, රූප පෙනෙන්න තියෙනවා. එතකොට මනුෂ්‍ය රූප, ඉබ්බන්, හාවන්, ඔය වාගේ එක එක රූප දකින්න පුළුවන් වලාකුළේ හැඩතලවල.

එතකොට දැන් යථාර්ථයක් තියෙනවා එකකට එකක් සම්බන්ධ නො වුනු පිණි බිණු පිණි බිණු ටිකක් තියෙන තැනක වලාකුළක් පෙනෙනවා. වලාකුළෙන් හැඩ සටහන් පෙනෙනවා. අපි ජීවත් වෙන්නේ වලාකුළේ හැඩ සටහන් දකින මනසේ යි. අපි කැමැති වෙන්නේ, අපි ආදරය කරන්නේ වලාකුළේ තියෙනවා කියන හැඩ සටහනට යි. හැබැයි ඒ

හැඩ සටහන කෙනා කෙනාගේ සිතේ තියෙන එක යි. වලාකුළේ හාවෙක්, ඉබ්බෙක් හිටියේ නැහැ. එතකොට වලාකුළ වලාකුළ විදියට යි තිබුණේ. එතකොට ඒ විදියට තිබුණ තැනක හැබැයි අපි විදින්නේ ඉබ්බෙක්-හාවෙක් විදින මනස යි. හැබැයි එහා පැත්තේ තියෙන ස්වභාවය, පිණි බිණු ටිකේ ස්වභාවය දැන් පිණි බිණු ටික යි ගහගෙන යන්නේ. අපට එතකොට පෙනෙනවා ඉබ්බන්-හාවන් වෙනස් වෙලා යනවා වාගේ. එතකොට අපි කොච්චර දුරකට ඒ ඉබ්බාට යි හාවාට යි ආසා කරලා තිබ්බා නම්, ඒ මට්ටමට අපේ ජීවිතයට දුක එනවා. ඒක නතර කරන්න බැහැ. මොකද, අපට පෙනෙන්නේ ඉබ්බා-හාවා වෙනස් වෙනවා වාගේ යි. අපට පෙනෙන්නේ නැහැ පිණි බිණු ටිකක් එහාට මෙහාට වෙනවා කියලා. අපට පෙනෙන්නේ ඉබ්බෙකු යි, හාවෙකු යි වෙනස් වෙනවා වාගේ යි. ඒක නිසා අපේ ජීවිතයට දුක කියන දේ එනවා නතර කරන්න බැරි විදියට ම.

කෙනක් දැක්කොත් ඔය ඉබ්බා-හාවා පෙනෙන තැනට එහා පැත්තෙන් තියෙන ඇත්ත - වලාකුළක් තිබුණේ. වලාකුළක හැඩ සටහනක් එතැන තිබුනේ නැහැ. එතැන තිබුණේ පිණි බිණු ටිකක් කියලා දැක්කොත්, පිණි බිණු ටික දකින එයාට වලාකුළ නො හටගෙන තියෙවි. වලාකුළක් කියලා ඒ විදියේ දෙයක් තියෙනවා කියන ගතිය නැතිවෙලා තියේ වි. ඒ ගතියක් නො හටගන්න කොට ඒ ගතියේ සත්ත්වයින් පුද්ගලයින් හදගන්නවා කියන ගතිය නො හටගෙන තියෙයි. එතකොට ඒ සත්ත්වයින්ට, පුද්ගලයින්ට තණ්හා කරන ගතිය නො හටගන්නේ නිකම් ම නෙවෙයි ද? නිකම් ම යි.

ඒ පිණි බිණු ටික වාගේ දකින්න ස්කන්ධ ධර්මයා ටික. එකකට එකක් සම්බන්ධ නො වුනු ස්කන්ධ ටික. ස්කන්ධ ටික කියන එක සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් තොර, පිරිසිදු ම මට්ටම යි. ඔතැනට තමයි දේශනා කළේ පහස්සරමිදං භික්ඛවෙ චිත්තං තඤ්ච බො ආගන්තුකෙහි උපක්කිලෙසෙහි උපක්කිලිට්ඨං කියලා. මහණෙනි මේ සිත ප්‍රභාස්වරයි. ඒක ආගන්තුක උපක්කිලියෙන්ගෙන් කෙලෙසෙනවා කියලා දේශනා කළේ ඔන්න ඔය කාරණාවට යි. ඔය සිතේ ප්‍රභාස්වර මට්ටම යි. අදත් සමහර විට අහන්න ලැබෙනවා නේ, පුංචි ළමයාගේ සිත ප්‍රභාස්වරයි කියලා. නමුත් පුංචි ළමයාගේ සිත ප්‍රභාස්වර නැහැ. ඒකත් කෙලෙසෙන දෙයක්. ඒකත් කිලිටුවෙන දෙයක්. ඇසට පෙනෙන රූපය එළියේ

තියෙනවා කියන සංඥාව සංකල්පය එතැන තියෙනවා. ඒ තියෙන දේ අරභයා මේ මනුෂ්‍යයෙක්, මේ අසවලා කියලා දැනගන්න බැරිවෙයි එයාට. නමුත් එයාට දැනුමක් එළියේ තියෙන දෙයයි දැනගන්නේ කියන මට්ටමේ දැනුමක් තියෙනවා. ඒ එතැන ඉඳලා තමයි එයා ආශ්‍රව ටික එකතු කරගෙන, එකතු කරගෙන යන්නේ. එළියේ තියෙනවා කියන ගතිය ම ඇති එයාට නැවත ප්‍රතිසන්ධියක් හඳලා දෙන්න. එහෙම නැතුව එතැන සිත ප්‍රභාශ්වර වුණොත් එහෙම පුංචි කාලයේ මැරෙන ඔක්කෝම නිවන් දකින්න වෙනවා. පුංචි කාලයේ මැරෙන ඔක්කෝම නිවන් දකින්න වෙනවා සිත ප්‍රභාශ්වර වුණොත්. නමුත් එතැනත් සිත සංකිලේසි යි. එයා දකින්නේ නැහැ පෙනෙන දේ. එයා සිතන්නේ ම එළියේ තියෙන දේ කියලා යි. ඒක නිසා තමයි ආශ්‍රව ටික, ටිකෙන් ටික, ටිකෙන් ටික එතැනට එකතු කරගෙන යන්නේ. ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ පොඩි ළමයාට දන්න තියෙන්නේ පුංචි කුණු මල්ලක්. අපට තියෙනවා පොහොර උරයක්! එකතු කර ගත්තු මේ අසවලා, මේ අසවල් දේවල් කරපු කෙනා කියලා ලොකු ප්‍රමාණයක් අපට තියෙනවා. අපට කුණු මල්ලක් තියෙනවා.

හැබැයි පුංචි බැග් එකක කුණු දූම්මත්, කුණු මල්ලක් දූම්මත්, කුණු දහ කෙනා 'කුණු දහ කෙනා' කියන සංග්‍රහයට ම යනවා, ඒ නමට ම යනවා. කුණු දහ අතින් දෙන්නා ම සමාන යි. දූප්‍ර ප්‍රමාණය පැත්තෙන් බැලුවොත් වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. හැබැයි කුණු දහ අතින් දෙන්නා ම සමාන යි.

ඒ වාගේ කෙලෙසෙන පැත්තෙන් සිත, දෙන්නා ම එක සමාන යි. ප්‍රභාශ්වර පැත්තෙනුත් දෙන්නා ම එක සමාන යි. සිත ප්‍රභාශ්වර යි කියලා කිව්වේ, දෙන්නාගේ ම විපාක මට්ටමේ සිත ප්‍රභාශ්වර මට්ටමක්. එකිනෙකට එකක් සම්බන්ධ නො වුණු මට්ටමක්. පුද්ගලභාවය නො හටගත්ත මට්ටමක්. ඒක නිසා එතැන තිබුණේ ප්‍රභාශ්වර මට්ටමක්. ඒකේදී අපි යමක සූත්‍රය පොඩ්ඩක් කතා කළොත්, ඒ කියන්නේ මම ඔය ඇත්තන්ගෙන් මෙහෙම ඇහුවොත්, 'රහතන් වහන්සේ මැරුණාට පස්සේ උපදිනවා ද නැද්ද?' උපදින්නේ නැහැ.

යමක භාමුදුරුවන්ට ඇතිවෙනවා මිත්‍යාදෘෂ්ටියක්. යමක භාමුදුරුවන්ට ඇතිවෙන මිත්‍යාදෘෂ්ටිය තමයි, යථා ධර්මාසවො භික්ඛු උච්ඡිජ්ජති

විනස්සති න හොති පරමමරණා - ක්ෂීණාශ්‍රව භික්ෂුන් වහන්සේ මරණින් මත්තේ සිදෙනවා විනාශ වෙනවා. මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැහැ. තව විදියකින් කියනවා නම් රහතන් වහන්සේ මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැහැ කියලා යමක හාමුදුරුවන්ට මිත්‍යාදෘෂ්ටියක් ඇතිවෙනවා. දැන් එතකොට 'නැහැ' කියන එක මිත්‍යාදෘෂ්ටියක් නෙවේ ද? මිත්‍යාදෘෂ්ටියක්.

එතකොට මේ මිත්‍යාදෘෂ්ටිය දුරුකරන්න හාමුදුරුවරු ගිහිල්ලා කරුණු පැහැදිලි කරනවා. යමක හාමුදුරුවන් පිළිගන්නේ නැහැ. ඊට පස්සේ හාමුදුරුවරු සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේට කියනවා, යමක හාමුදුරුවෝ මෙන්න මේ වාගේ මිත්‍යාදෘෂ්ටියක් දරනවා, 'රහතන් වහන්සේ මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැහැ' කියලා. සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේත් ගිහිල්ලා අහනවා යමක හාමුදුරුවන්ගෙන්, 'ඇත්ත ද ඔබ මේ වාගේ මිත්‍යාදෘෂ්ටියක් දරනවා කියන්නේ?' 'ඔවු. රහතන් වහන්සේ ඉතින් මරණින් මත්තේ උපදින්න විදියක් නැහැ නේ. උපදින්නේ නැහැ'. ඊට පස්සේ, 'හොඳයි මම ඔබගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහන්නම්. ඔබ ම උත්තර දෙන්නකෝ.' 'රූපය නිත්‍ය ද? අනිත්‍ය ද?' 'අනිත්‍ය යි.' 'යමක් අනිත්‍ය නම් එය මම, මගේ, පුද්ගල වශයෙන්, ආත්මභාව වශයෙන් ගන්න සුදුසු ද?' 'නැහැ.' 'එතකොට ඔබ ඔය රහතන් වහන්සේ කියලා කියන්නේ ඇසට පෙනෙන රූපස්කන්ධය ද?' 'රූපස්කන්ධය නෙවෙයි.' 'එහෙනම් ඒ ඇස බිඳුන ගතිය විඳින වේදනාව ද?' 'නැහැ ඒකත් නෙවෙයි.' 'එහෙනම් සංඥාව ද?' 'නැහැ. ඒකත් නෙවෙයි.' 'සංඛාරය ද?' 'ඒකත් නෙවෙයි.' 'විඤ්ඤාණය ද?' 'ඒකත් නෙවෙයි.' 'එතකොට ඔය ටිකෙන් තොරව රහතන් වහන්සේ හම්බවෙනවා ද?' 'නැහැ. ඔය ටිකෙන් තොරව හම්බවුණෙත් නැහැ.' 'ඔය ටික රහතන් වහන්සේ ද?' 'නැහැ. ඔය ටික රහතන් වහන්සේත් නෙවෙයි. ඔය ටිකෙන් තොරව හම්බවුණෙත් නැහැ.' 'එහෙනම් ජීවත් වෙන කොටත් රහතන් වහන්සේ නමක් හම්බවෙන්නේ නැති කොට, ඔය මොන රහතන් වහන්සේ ද මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැහැ කියන්නේ? ජීවත් වෙන කොටත් රහතන් වහන්සේ නමක් හම්බවෙන්නේ නැති කොට මොන රහතන් වහන්සේ ද මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැහැ කියන්නේ? ඒක නිසා රහතන් වහන්සේ කියන මට්ටමෙන් මරණින් මත්තේ උපදින්නේ නැහැ කියලා කියන්න එපා' කියලා. ඇයි? සෑම වේලාවේ දී ම අපි රහතන් වහන්සේ කියලාත්

ඔය ගන්නේ පුද්ගලභාවයකින්. නමුත් රහතන් වහන්සේ කියලා පුද්ගලභාවයක් කොහෙන් පනවන්න ද? ජීවත්වෙනවා කියලා හම්බවෙන රහතන් වහන්සේ කියන මට්ටම ම කෙලේසයක මට්ටමෙන් අපට හම්බවෙන කොට? ස්කන්ධපඤ්චකයක පැවැත්මක් තියෙන කොට කෙනා කෙනා, කෙනා කෙනා තුළ පුද්ගලභාවය හදගෙන යි තියෙන්නේ.

ඔය ප්‍රශ්නය ම මම ඔය ඇත්තන්ගෙන් ඇහුවොත් හෙම මෙහෙම : දැන් මනුෂ්‍යයෙක් කියන තැන මනුෂ්‍යයා කියලා කියන්නේ ඇසට පතිත වෙන වණි සටහණ ද මනුෂ්‍යයා වුනේ? ඇසට ආප්‍ර ආලෝකය ද? ආලෝකයේ මනුෂ්‍යයා සිටියේ නැහැ. එහෙනම් වණි සටහණ ගෝචර කරගත්ත ඇස ද මනුෂ්‍යයා වුනේ? නැහැ. එහෙනම් ඇස බිඳුණු බව දැනගත්තු සිත ද මනුෂ්‍යයා වුනේ? නැහැ. එහෙනම් ඒ ගැන සංඥාවක් ඇතිකරගත්තු සංඥාව ද? නැහැ. ඒ ගැන, ඇස බිඳුණු බව ගැන සිතනකම ද මනුෂ්‍යයා වුනේ? විඤ්ඤාණය ද මනුෂ්‍යයා වුනේ ඇස බිඳෙන බව දැනගත්ත? නැහැ. ඊට පස්සේ එහෙනම් ඒ අරභයා සිතෙන් සිතෙනකම මනුෂ්‍යයා වුනා ද? නැහැ. සිතෙන් දැනගන්නකම මනුෂ්‍යයා වුනා ද? නැහැ. එහෙනම් ඔය ධර්මයා ටිකේ එකක්වත් මනුෂ්‍යයා නොවෙන කොට, දැන් ඔය ඇත්තන් කතා කරන්නේ ඔය කොයි මනුෂ්‍යයා ගැන ද? ඔය කතා කරන්නේ කොයි මනුෂ්‍යයා ගැන ද? ඔය ඇසට පෙනෙන එකත් මනුෂ්‍යයා නෙවෙයි කියනවා නම්, සිතීන් සිතන එකත් මනුෂ්‍යයා නෙවෙයි කියනවා නම්, එහෙනම් කොයි මනුෂ්‍යයා ගැන ද කතා කරන්නේ?

එහෙනම් ඔය ඇත්තන්ට මේකෙන් කියන්නේ 'මනුෂ්‍යයෙක් නැහැ' කියන උත්තරයට යන්න නෙවෙයි. මේ පෙන්නන්නේ හේතු-ඵල දහමක් ගැන යි. මේ හේතු ටික ඇති තැනක, ඇසත් රූපයත් ගැටෙන තැන මේ හේතු ටික ඇති තැනක, කෙනා කෙනා, කෙනා කෙනා තුළ 'මනුෂ්‍යයා' කියන සංඥාව හදගෙන තියෙනවා. හැබැයි මේ මනුෂ්‍යයා කියන සංඥාව කෙනා කෙනා තුළ හදගන්න මොහොත වෙන කොටත්, ඔය මනුෂ්‍යයා කියන සංඥාව මෙහේ හදලා දෙන්න එළියේ තියෙන ඇස යි, රූපය යි ඉතුරු නැතුව වැය වෙලා නැත් ද? ඇස යි, රූපය යි දෙක වියදම් වෙලා නොවේද ඔය දැනුම මෙහේ හදලා දුන්නේ? වියදම් වෙලා. ඔය රූපයයි, ඇසයි ගැන හැබැයි දැනගෙන ඉන්න වෙනවා.

රූපය යි, ඇස යි කියලා කියන තැනක මේ කියන්නේ, රූපය කියලා කියන්නේ වණි සටහන් මාත්‍රයකට යි. ඇස කියලා කියන්නේ පසාදෙ අත්‍යව පරිපාලන්නෝ කියන තැන යි. ප්‍රසාදවත් වූ, ආත්මභාවය අනුව ගියපු ඇස යි. මේ ඇස ගැන නෙවෙයි කතාකරන්නේ.

අද අපට ඇස කියලා ගන්න එකට කියනවා ආශ්‍රව කියලා. ආශ්‍රව විකේන් ගෙනල්ලා දිපු ඇසක් ගැන යි අපි දන්නේ. රූපායතනය ගැන තියෙන නිමිති ගොඩක් මේ තියෙන්නේ, ඇස කියලා දන්න ඔක්කෝම. ඇස කියලා දන්නේ ඔක්කෝම රූපයක් ගැන යි. එක්කෝ ඡායාරූපයකින් හරි, වීඩියෝ පටයකින් හරි, කඩදසියක හරි දෑකපු ඇසක් ගැන නෙවෙයි ද අපට ඔය දෑක්ම තියෙන්නේ? නැත්නම් කන්නාඩිය ඉස්සරහට හරි ගිහිල්ලා බලාපු ඇසක් ගැන නෙවෙයි ද අපට ඔය දෑක්ම තියෙන්නේ? බලාපු ඇසක් ගැන යි. කන්නාඩිය ඉස්සරහට ගිහිල්ලා බලන කොට අපට ඇස බලන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. හැබැයි ඒ කන්නාඩිය ඇතුළේ පෙනෙන්නේ ඇස නම්, ඒ ඇස බලන්නේ මොකෙන් ද? කන්නාඩිය ඇතුළේ තියෙන ඇස බලන්නේ ඇසෙන්. එතකොට කන්නාඩිය ඇතුළේ පෙනෙන ඇස? ඒක රූපායතනය යි. බලන එක ඇස යි. එතකොට ඒක රූපායතනය යි. බොරු කියනවා, නම් ඔය ඇත්තත් කලුවරේ කන්නාඩිය ඉස්සරහට ගිහිල්ලා බලන්න ඇස පෙනේවි ද කියලා. පෙනෙන්නේ නැහැ. විදුලි පන්දමක් අරගෙන ඔය ඇත්තත් කන්නාඩිය පැත්තට ගහලා බලන්න ඇස පෙනේවි ද කියලා. ඒ පෙනෙන්නේත් නැහැ.

එහෙනම් මොකක් ද ඇස බලන්න ඕන නම් කරන්න වෙන්නේ? ඇස පැත්තට විදුලිය පන්දම ගහගන්න වෙනවා. ඇස පැත්තට විදුලිය පන්දම ගහගෙන, මේ වැටෙන එළිය ආපසු අරකට වට්ටලා ම බලාගන්න වෙනවා. එතකොට ඒ වණි සටහනක් නෙවෙයි ද ආපසු ඇහැට වට්ටාගෙන තියෙන්නේ? වණි සටහනක් ම යි. එතකොට අද ඇස ගැන නිමිති තියෙනවා නම්, දෂ්ණමක් තියෙනවා නම් ඒකට කියනවා රූපය ගැන යි අපට ඔය දෑම තියෙන්නේ, ඇස ගැන නෙවෙයි කියලා.

මේ සාසනයේ ඇස කියන්නේ ඔය රූපයට නෙවෙයි. පෙනෙන බවට යි. දර්ශණ කෘත්‍යයට යි. පෙනෙන බව තියෙනවා නම්, එතැන රූපය

තියෙනවා. පෙනෙන්නේ රූපය නේ. පෙනෙන එක ගැන කතා කරනවා නම් අනිවායථියෙන් ම පෙනෙන දේ තිබ්ලා තියෙන්න එපා යැ. එහෙනම් ඒකට කියනවා රූපය කියලා. රූපය තියෙනවා කියලා කියනවා නම් ඒකට කියනවා පෙනෙන බව තියෙනවා කියලා. වණි සටහණ තියෙනවා කියනවා නම් ඇස තියෙනවා. ඇස තියෙනවා නම් වණිය තියෙනවා.

හැබැයි එතැනින් එහා තියෙන ඔක්කෝම ටික සම්පූර්ණම ආශ්‍රව කෙලෙස් ටිකෙන් උපද්දන ටික යි. ඒක යි අපට තේරෙන්නේ නැති දෙය. අපි සිතාගෙන ඉන්නේ වටේ ම ලෝකයේ දේවල්, වස්තු බලන්න පුවවත් දේවල් තියෙනවා කියලා යි. ඒක සම්පූර්ණව ම අපි දූකපු, ආශ්‍රව ටික අනුව පවතින දේ යි. ඒක හරියට එළියේ තියෙන ශීතකරණය වාගේ යි. ඔය ඇත්තන් කාටත් ශීතකරණය මතක යි නේ. මතක තියෙන ශීතකරණය මතක කළුවරේ තියෙන ශීතකරණය ද? එළියේ තියෙන ශීතකරණයක් ද? හොඳට එළිය තියෙන ශීතකරණයක්. ලයිට් එක පත්තු වෙලා තියෙන ශීතකරණය තමයි මතක. එතකොට දූන් ඔය ඇත්තන් ශීතකරණය කියලා මතක් කර ගන්නාට එළියේ තියෙන ශීතකරණය, දූන් තියෙන්නේ ලයිට් එක පත්තුවෙලා ද නිව්ලා ද? දූන් තියෙන්නේ නිව්ලා. දෙර අරින කොට ම පත්තුවෙලා, දෙර වහන කොට ම නිවෙනවා.

එතකොට ඒ වාගේ ම ඇස ඇති කල්හි ම රූපය ඇති වෙනවා. ඇස නැති වෙන කොට ම වණි සටහණ කියන දේ පෙනෙන ගතිය නැතිවෙලා යනවා. හැබැයි අර ඇති බවට ගත්ත මනස, අපි ඒක රැස්කරගෙන තියාගෙන ඉන්නවා. ඇති බවට ගත්ත මනස රැස්කරගෙන තියාගෙන ඉන්නවා. ඒක නිසා අපට අර නැතිවුන ගතිය පෙනෙන්නේ නැහැ. අනිත්‍ය දේ නිත්‍ය යි කියල විපල්ලාස සංඥාව, සිතේ පෙරලුනු සංඥාව අපට තියෙනවා. අර අනිත්‍ය වුණු ලක්ෂණය දකින්නේ නැහැ. දකින්නේ නැති නිසා තමයි අපට ඒ ගතිය තියෙන්නේ. අපි වටේට ම ලෝකයේ බොහෝ දේවල් තියෙනවා කියලා සිතාගෙන ඉන්න ගතිය අපට රැඳිලා තියෙන බව යි තියෙන්නේ.

ඒකෙදි මම කියන්නේ අපේ ආරණ්‍යයක හාමුදුරු නමක් උදේ ම එනවා. ඇවිල්ලා විදුලිය පන්දම එක තැනක තියනවා. උන්වහන්සේ

අනික් කට්ටිය ඔක්කොට ම පස්සේ වගේ තමයි ආපසු වඩින්නේ. එතකොට ඊට පස්සේ එන භාමුදුරු නමක් බලනවා විදුලිය පන්දමක් තියෙනවා. හැබැයි ඒ භාමුදුරුවෝ ටිකක් කල් ඇතිව ආපසු වඩිනවා. හැබැයි ඒ වඩින කොටත් විදුලිය පන්දමක් තියෙනවා. දවස් කිහිපයක් බලාගෙන හිටියා. සෑමදම විදුලිය පන්දමක් තියෙනවා. කවුරුවත් අයිති කාරයෙක් නැහැ. ඉතින් අර බලාපු භාමුදුරුවෝ අර විදුලිය පන්දම අරගෙන ගිහිල්ලා. ඉතින් අර උදේ ම ඇවිල්ලා අන්තිමට ම යන භාමුදුරුවන්ට එදාට යන්න විදුලිය පන්දමක් නැතිවෙලා. ඇයි අර වෙලා ගිහිල්ලා ඇවිල්ලා කල් ඇතිව යන භාමුදුරුවන්ට විදුලිය පන්දමේ අනිත් ටික පෙනෙන්නේ නැහැ. එයාට සෑම වේලාවේ ම තියෙන්නේ නිත්‍ය සංඥාව යි. එක දිගට ම විදුලිය පන්දම තියෙනවා. ඇයි, උදේ එන කොටත් තියෙනවා. සවස ආපසු යන කොටත් තියෙනවා. ආයෙ පසුවද උදේට එන කොට ආයෙත් විදුලිය පන්දම තියෙනවා. එද සවස යන කොටත් විදුලිය පන්දම එතැන ම තියෙනවා. දෑත් බලනවා, සෑමද ම විදුලිය පන්දම තියෙනවා. ඊට පස්සේ විදුලිය පන්දම අරගෙන ගිහිල්ලා.

ඔය වැඩය තමයි අපිත් කරන්නේ. අපට ශීතකරණයේ දෙර අරින කොට ම ලයිට් එක පත්තුවෙලා පෙනෙනවා. වහන කොට ම නිවෙනවා. ආයෙත් ඇරලා බැලුවහම, ආයෙත් පත්තුවෙලා පෙනෙනවා. ආයෙත් වැහුවහම දෑත් එතැන නිවෙනවා. අපට ඒ වුනාට මතක සෑම වේලාවක දී ම පත්තුවෙලා එක දිගට තියෙන ශීතකරණයක්.

ඒ වාගේ ඇස ඇතිකල්හි ම රූපය පෙනෙනවා. ඇස නිරුද්ධ වෙන කොට ම රූපය ඒ මොහොතේ දී නිරුද්ධ යි. ඇසත් නිරුද්ධ යි. රූපයත් නිරුද්ධ යි. ඊට පස්සේ අපි සිතෙන් සිතනවා, දෑකපු දේ එළියේ තියෙනවා කියලා. එළියේ තියෙනවා කියලා සිතනකම නිසා ආයෙත් ආයතන ටික හදනවා. ආයතන ටික හදපු නිසා ආයෙත් ඇස හැදෙනවා. ආයෙත් වණි සටහනක් ඇසට ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට සිතනවා, 'ආ කලින් දෑකපු එක ම මේ තවම තියෙනවා' කියලා. ඊට පස්සේ ආයෙත් ඔන්න තියෙනවා කියලා සිතනකම, දැනගන්නකම එළියේ තියෙන දේ යි දැනගන්නේ කියලා සිතනවා. එළියේ තියෙන දේ විඳින්න පුළුවන් විදියට ආයතන ටික මේ මොහොතේ ආයෙත් හදනවා. ආයෙත් හදන කොට එයාට හේතු ටික ගැටිලා එන කොට ආයෙත් අලුතෙන් වණි සටහනකුත් ගැටෙනවා. සිතින් සිතනවා, අර රූපය

තවමත් තියෙනවා කියලා. දැන් වේගයෙන් වෙන කොට එක දිගට ම තියෙන රූපයක් එයාට හම්බ වෙලා. එයාට පෙනෙන්නේ නැහැ, ඇස හටගෙන නිරුද්ධ වෙන මොහොතේ දී ඒ රූපය ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධවුනා කියලා. ඒ අනිත්‍යය එයාට පෙනෙන්නේ නැහැ. රූපයේ අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ නැහැ. අනිත්‍යය පෙනෙන්නේ නැතිකම නිසා, එයා ඒක නිත්‍ය විදියට, 'අනිත්‍ය දේ නිත්‍ය යි' කියන විපල්ලාසය, පෙරලුණු සංඥාව එයාට තියෙනවා. දැන් එයාට සිතේ දැනගන්න දේ සෑම වේලාවේ දී ම රැස්වෙලා තියෙනවා. අර පෙනෙන රූපය රැස්කරගන්නා, තියෙනවා කියලා. ඒ තියෙනවා කියලා ගත්ත එකට කියනවා හවය කියලා. සතරමහාධාතුව පැත්තේ තියෙනවා කියලා ගත්ත එකට කාම හවය කියලා කියනවා. එළියේ සතරමහාධාතුව තියෙනවා කියලා සිතනකම. නව පච්චයා ජාති - හවය නිසා ජාතිය හදලා දෙනවා. මේ මොහොතේ දී, මේ ඤාණිකව ම ජාතිය හදලා දෙනවා. ආපසු මේ මොහොතේ ම ආයතන ටික හදලා දෙනවා. ආයතන ටික හදලා දුන්නාට පස්සේ මේ මොහොතේ ම අපට ජාතිය තියෙනවා. ස්පඨ්ඵ ආයතන ටික හදලා දීපු ගමන් ම ඇස ආයෙත් ඇසේ ප්‍රසාදය හදනවා. ආයෙත් පුළුවන් රූප බලන්න.

ඒ ඇස කියන එකට මම කියන්නේ කැමරාවක් වගේ කියලා යි. පරණ කැමරා තියෙනවා නේ. ඊල් එක දැන කැමරාව. එතකොට ඒ ඊල් එකේ තියෙන නෙගටිව් පටිය ගන්නොත් ආලෝකයට සංවේදී යි. ආලෝකයට පිළිවෙන්නවා. ඒක එළියට ඇද්දෙන් මොක ද වෙන්නේ? කළුවෙලා යනවා. එතකොට ආලෝකයට සංවේදී මේ නෙගටිව් එක වගේ තමයි සෑම වේලාවක දී ම මේ ඇස කියන එකත්. ආලෝකයට බිඳෙනවා. එක ඊල් එකෙන් පොටෝ දෙකක් ගහන්න පුළුවන් ද? එකෙන් දෙකක් ගහන්න බැහැ. එකෙන් එක යි පුළුවන්.

ඒ වාගේ මේ ඇසේ වක්ඛු ප්‍රසාදයෙන් පුළුවන් එක වණි සටහණක්, එක පොටෝ එකක් ගහගන්න එක කරන්න විතර යි. ඊට පස්සේ සිතේ තියෙනවා ගතියක්, ඒ ඇස බිඳුණු බව දන්නාකම. ඊට පස්සේ ඒ ඇස බිඳුණුකම ගැන දැනගන්නාකම, සිතනකම සහ දැනගන්නාකම කියන ඒ ගති ටික යෙදෙනවා. එතකොට ඇස බිඳුණු ලක්ෂණය එයා දන්නේ නැහැ. ඒ ටිකට කියනවා වක්ඛුවිඤ්ඤාණය කියලා. ඇස-රූපය සහ වක්ඛු විඤ්ඤාණය.

එතකොට දැන් ඔන්න එයාගේ පොටෝ එක වැදිලා ඉවර යි. නැතිනම් නෙගටිව් එක පිච්චිලා ඉවර යි. ඊට පස්සේ සිතින් සිතනවා ඒ අරභයා සිතේ තියෙන ධර්මයා ටික ගැන. රැස්කරගෙන තියෙනවා නම් මේ අසවල් දේ යි මේ තියෙන්නේ කියලා තියෙන දේ එයා මෙනෙහි කරනවා. ඊට පස්සේ සිතනවා, ඒ සිතේ තියෙන දේ ම තමයි ඒ එළියේ තියෙන්නේ කියලා. එතකොට අර ටික ඉතුරු නැතුව වැය වෙලා, වියදම් වෙලා. දැන් ඒක පිච්චිලා ඉවරයි. වියදම් වෙලා ඉවරයි. ඉවරවුන තැන එයා හිතනවා ඒක එළියේ තියෙන දේ යි කියලා.

හවය කියලා කියන්නේ 'තියෙනවා' කියලා සිතනකම තමයි. ඒ භව පච්චයා ජාති. මේ මොහොතේ ම හදලා දෙනවා - මොකක් ද හදලා දෙන්නේ? ආපසු අලුත් ඊල් එකක් දලා දෙනවා, තව පොටෝ එකක් ගහගන්න. අලුතෙන් දන්න එපා යැ. මේක අලුත් කරන්න එපා යැ. අලුතෙන් හදලා දෙනවා. තව පොටෝ එකක් ගහනවා. ගහන කොට 'ආ, ඉස්සෙල්ල තිබ්බ එකම තමයි ආයෙ තියෙන්නේ' කියලා දැනගන්නවා. ආශ්‍රව ටික යාවද්කාලීන වෙලා නේ තියෙන්නේ, කෙලෙස් ටික ඔක්කොම! එතකොට දැනගන්නවා, කලින් තිබ්බ එක ම තමයි තවම තියෙන්නේ කියලා. ඒ ඇස-රූප දෙක ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙච්චි තැන ඇති විදියට ම හම්බවෙනවා. එතකොට ඇස අලුතෙන් අලුතෙන් අලුත් කර කර, අලුත් කර කර යනවා. මැරෙණවා කියන තැනදී වෙන්තෙන් ඔය ටික ම තමයි. වෙනත් දෙයක් නෙවෙයි. එතකොට එයාට ඒ මැෂින් එක නැහැ. එයාට කැමරාව තියෙනවා. ඊල් එක විතරයි දැනට දන්න තියෙන්නේ. මැරුණාට පස්සේ කැමරාවක් ම අලුතෙන් හදගන්න වෙනවා. එයාට ආපසු මේ ආයතන ටිකත් එක්ක ම ආපසු අලුතෙන් හදගන්න වෙනවා. එච්චර යි වෙනස. නැත්නම් අපි මැරිලා නැහැ නේ ඇත්තට ම. එතැනින් මැරෙනවා. ආයෙත් ධාතු ටික හදගෙන යනවා. මුල ඉඳලා පටන්ගන්න වෙලා. එච්චරයි වෙනස. නැතිනම් මැරෙනවා ඉපදෙනවා කියන සිද්ධිය මේ මොහොතෙන් වෙනවා. අපි මේ රූපයට බැදිලා නිසා අපට මැරෙන්න බය යි. ඕක දක්කා නම් කෙනෙක් මැරෙන්න බය නෑ ඒ තරම්. අපට තියෙන්නේ මේ රූපය නැතිවෙයි කියලා යි. එච්චර යි ඔය බය තියෙන්නේ. නැතිනම් වෙන කාරණාවක් නෙවෙයි.

එතකොට ඇස කියන එක ඔය වාගේ අර්ථයකින් කතා කරන්න. එතකොට ඔය ඇස දන්නේ නැහැ රූපය ගැන. රූපය දන්නේ නැහැ ඇස ගැන. ඒ සිතනකම සම්පූර්ණයෙන් ම කෙනා කෙනා සතු, කෙනා කෙනාට අයිතිය තියෙන තැන යි. එතකොට ඒ සිතන්නේ යම් විදියකට ද, ඒ සිතන විදියට තමයි දැනගන්නේ. රූපය ගැන සිතන්නේ යම් විදියකට ද, සිතන විදියට තමයි දැනගන්නේ. එක ම රූපය දැනගන්න පුළුවන් එක එක විදියට. ශබ්ද වුණත්, එක ම රූපය එක එක විදියට දැනගන්න පුළුවන්. අපි කිව්වොත්, කවුද දැකලා තියෙන්නේ වැන් වැන් එකක්? වැන් වැන් එකක් දැකලා තියෙන්නේ කවුද? කවුරුවත් දැකලා නැහැ. දකින්න විදියක් නැහැ. මොකද ඒක මම නිකම් හදලා කියන එකක්. ඒක කාටවත් දකින්න බැහැ. දැන් 'වැන් වැන්' කියන වචනය ඔය ඇත්තන්ට ඇසෙන කොට ඔය ඇත්තන්ට ඒක දැනගන්න පුළුවන් කමක් තිබ්බේ නැහැ. ඇයි දැනගන්න බැහැ කියලා කියන්නේ? ඒ ගැන තමන්ගේ සිතේ මතක් කරගන්න දෙයක් ඇත්තේ නැති නිසා ඔය ඇත්තන්ට ඒක දැනගන්න බැහැ. ඔය ඇත්තන් කියන්නේ ඒ වචනය දන්නේ නැහැ කියලා යි.

හැබැයි, ඒකට ආශ්‍රව ටික යෙදුනාට පස්සේ ඔය ඇත්තන්ට පුළුවන් ඒක දැනගන්න. මම ඔක කලින් කියනවා අහලා තියෙන අය ඒක දන්නවා ආ මේ කියන්නේ කලින් උදහරණය තමයි කියලා. ඔය දැන් ඔන්න ආශ්‍රව ටික බැඳගන්නා ශබ්දයට.

සෑම චේලාවකදි ම අපි වචනයක් ඇසුණත් කෙනා කෙනා සතු, කෙනා කෙනා ගේ සිතේ තියෙන ධර්මය ටික යි සිහිපත් කරගන්නේ. අපි සිතනවා එළියේ තියෙන වචනය යි මම දැනගත්තේ කියලා. නැහැ. එළියෙන් එන වචනය දැනගන්න කාටවත් බැහැ. වචනය අරහයා ඔය ඇත්තන්ට පුළුවන් තම තමන් ලඟ තියෙන ටික දැනගන්න යි. මම කියන දේ තේරුම්ගන්නවා කියලා සිතාගෙන හිටියාට, ඔය ඇත්තන්ට පුළුවන් මම කියන එක අරහයා ඔය ඇත්තන් ලඟ තියෙන ටික දැනගන්න යි. මම කියන දේ අරහයා ඔය ඇත්තන්ට සිතාගන්න දෙයක් නැති වුණොත් ඔය ඇත්තන්ට ඒක තේරෙන්නේ නැහැ. 'මොනවා කිව්වාද මන්ද' කියයි.

ඇස් විනැන අනිත්‍ය යි කියනවා. දැන් මොකක් ද ඇස් විනැන අනිත්‍ය යි කියලා කිව්වේ? ඇස් විනැන අනිත්‍ය යි කියලා කිව්වා. මම ඔක විතරක් කියලා ගියා නම් මොකක් ද එකක් අනිත්‍ය යි කිව්වා කියයි. ඇස් විනැන කියලා කියන්නේ වක්බු විඤ්ඤාණයට යි. දැන් ඔන්න වක්බු විඤ්ඤාණය ගැන දන්නවා නම් මොනවා හරි ආශ්‍රව ටිකක්, ඔය ටික දගන්නවා, 'හාමුදුරුවෝ වක්බු විඤ්ඤාණය අනිත්‍ය යි' කියලා කිව්වා කියලා. දැන් හිතන්නේ මම කියාපු දේ තේරුම්ගත්තා කියලා යි. නමුත් ඇත්තට ම ඔය ඇත්තන් තේරුම්ගත්තේ ඔය ඇත්තන් දන්න, දනගෙන රැස්කරගත්ත ආශ්‍රව ටික නෙවේ ද? ශබ්දයට දැන් ඇස් විනැන කියලා ඊළඟ දවසේ කියන කොට දන්නවා. ඇයි දැන් ශබ්දයට ඔය ඇත්තන් සිතේ රැස්කරගත්තා ආශ්‍රව ටික. කෙනා කෙනා තම තමන් තුළ තියෙන ටික යි ඇසුරු කරන්නේ. හැබැයි ඇසුරු කරන ගතිය දකින්නේ කොහෙන් ද? කියාපු බණ ටික තේරුණා. එහෙම නැතිනම් කියාපු බණ ටික තේරුනේ නැහැ. ඒ අරභයා අපි ශබ්දයෙන් තමයි ඔක්කෝම බලාපොරොත්තු වෙන්නේ. රූපයෙන්, ශබ්දයෙන්, ගන්ධයෙන්, රසයෙන්, ස්පර්ශයෙන් ඔය ඔක්කෝගෙන් ම අපි බලාපොරොත්තු වෙන්නේ එළියේ තියෙන දේ විඳින්න පුළුවන් මට්ටමක්. ඇත්තට ම අපි විඳින මට්ටම යි. හැබැයි අපේ තියෙන, ආශ්‍රව රැස්කරගෙන තියෙන, මට්ටම ටික යි. නැතිනම් අපි ජීවත් වෙන්නේ, අපි දනගන්නේ සම්පූර්ණ ම උපාදනස්කන්ධ මට්ටමෙන් යැපෙන ටිකකින්. පවතින්නේ ස්කන්ධ ටිකක්. ස්කන්ධ ටික ඇති තැනක අපි ජීවත් වෙන්නේ උපාදනස්කන්ධ මට්ටමෙන්. ඔය උපාදනස්කන්ධ මට්ටමට කිව්වා දුක කියලා. අර ස්කන්ධ ටිකට කිව්වා, පවතින යථා ස්වභාවයට කිව්වා දුක්ඛ සත්‍යය කියලා. මේ දුක පිහිටන්නේ සෑම වෙලාවක දී ම ඔන්න ඔය දුක්ඛ සත්‍යය මත යි. මේ දුක කියන දේ පිහිටන්නේ ඔය දුක්ඛසත්‍යය මත යි. එතකොට දුක යි, දුක්ඛසත්‍යය යි දෙකක් කියන එක පැහැදිලි ද? පැහැදිලි යි.

එතකොට සමුදය යි, සමුදය සත්‍යය යි කියලා දෙකක් තියෙනවා. සමුදය කියලා කිව්වේ තණ්හාවට යි. සමුදය සත්‍යය කියලා කියන්නේ තණ්හාවට ම තමයි. එතකොට සමුදය කියලා කියනවා ඇති දේට කරන තණ්හාවට. සමුදය සත්‍යය කියලා කියනවා මේ පැත්තේ ස්කන්ධ ටිකට, උපාදනස්කන්ධ පඤ්චකයට කරන තණ්හාවට. ඒ කියන්නේ අපට පුළුවන් මේසයට තණ්හා කරන්න. අපට තණ්හාව ප්‍රකට වෙන්නේ මේසයට කරන තණ්හාව පැත්තෙන්. වස්තුවකට කරන තණ්හාවක්.

ගෙදරට ආස යි, මේසයට ආස යි. අසවල් දේට කැමැති යි. දෑත් මේ තණ්හාවේ ලක්ෂණය හම්බවෙලා තියෙන්නේ ඇත්තට ම අපට තව දේකට කැමැතියි කියන එකක් මත යි. ඇති දේ මත තමයි අපට තණ්හාව ප්‍රකට වෙලා තියෙන්නේ. මේකට කියනවා සමුදය කියලා. සමුදය සත්‍යය නෙවෙයි.

ඇත්තට ම අපි මේසයට ආසයි කියන එක තුළ අපි කැමැති වෙලා තියෙන්නේ මොකට ද? ස්කන්ධ ටිකකට යි අපි කැමැති වෙලා තියෙන්නේ. මේසයට ආසයි කියලා කිව්වාට මේසය හදගත්ත මට්ටමේ තිබුණ ස්කන්ධ ටිකට යි අපි තණ්හා කරලා තියෙන්නේ. පඤ්චලපාදනස්කන්ධ මට්ටමට යි ඡන්ද රාගය ඇතිකරගත්තේ සෑම වේලාවක දී ම. එතකොට අපි සෑම වේලාවක දී ම ගනුදෙනු කරලා තියෙන්නේ ස්කන්ධ ටිකකට යෙදෙන තණ්හාව. ඒ වුනාට ඒ තණ්හාව අපට පෙනිලා තියෙන්නේ බාහිර දේට කැමැති වගෙ යි. ඇත්තට ම කැමැති මෙහේ තියෙන දේට යි. මෙහේ තියෙන ටිකට කැමැති අපි ඒ දේ සොයන්න බාහිර ලෝකයත් එක්ක ඕනෑ තරම් ගැටෙනවා. ඕනෑ තරම් සොයනවා. නමුත් කැමැත්ත තියෙන්නේ තම තමන් තුළ, තම තමන්ගේ ලක්ෂණ ටිකකින්. අපි මෙහේ තියෙන වටිනාකම එළියට දුන එකයි තියෙන වැරද්ද. මෙහේ ඇති තණ්හාවේ ලක්ෂණය අපි දකින්නේ එළියේ තියෙන දේ හැටියට යි. ලොකු ගෙයක් තියෙන කොට අපි සිතනවා 'හරි හොඳයි, ගෙයක් තිබුණොත් හරි සතුටු යි' කියලා. ගෙදර සැපක් අපි දකිනවා. විමසලා බැලුවොත් ඇසට පෙනන එක ද සැපය? ඇසට පෙනෙන රූපය සැප යි නම් අපට ගෙවල් හද හද ඉන්න මහන්සි වෙන්න ඕනේ නැහැ. ඔය හොඳට හදලා තියෙනවා නේ. හදලා තියෙන තැනකට ගිහිල්ලා බල බලා ඉන්නකෝ, ඇසට පෙනෙන එක සැපයි නම්.

කයට ස්පඨ්ඵ වෙන එක සැප යි නම් ඒ තැනකට ගියත් ඔය ඇත්තන්ට ඒ සැප තේරෙන්න ඕනේ. එහෙම නැතිනම් මේ කකුල් දෙක ගැවෙනවා නම් ගැවෙන සිද්ධියේ සැපය විතර යි නේ ලැබෙන්නේ. මෙව්වර ලොකු ගෙය ම ගැවෙනවා ද ඇඟේ එක පාරට? නැහැ නේ. ගෙයම ඇඟේ ගැවුණොත් එහෙම මැරෙනවා! ඒක නිසා එහෙමත් නැහැ. ඒක නිසා පුංචි ම පුංචි තැනක් සතුටක් තියෙන්නේ. කොතැන ද? 'මේ ගෙය මගේ ය' කියලා සිතන කමෙ යි. එහෙම නේ ද?

එතකොට දැන් ඔය 'මගේ' ය කියන තැන, 'ගෙය මගේ' ය කියන තැන සාදගත්තේ ඇසට පෙනෙන රූපය, ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධවෙච්චි රූපය මගේ කියලා නෙවේ ද ඔය කිව්වේ? ඒ රූපය ගැන, ඇස බිඳුණු එක ගැන ඇතිවුණ වේදනාව මගේ කියන එක නෙවෙයි ද ඔය කිව්වේ. අපි රූප-වේදනා-සංකල්ප-සංඛාර-විඤ්ඤාණ කියන ටික මගේ කියනකම යි කිව්වේ. මගේ කියාගත්තකමට තමයි අපි කැමැති වුණේ. අනිත්‍ය වුණ ස්කන්ධ ටිකකට අපි කැමැති වෙලා තියෙන්නේ. ඉබ්බෙකුට-භාවෙකුට කැමැති යි කියලා අපි කැමැති වෙලා තියෙන්නේ පිණි බිඳු ගොඩකට යි. ඒක යි ඔය ප්‍රශ්නය. පිණි බිඳු ටික ගහගෙන යනවා. ඒ වාගේ ධාතුව පැත්ත වෙනස් වෙන කොට අපට පෙනෙන්නේ මොකක් ද? කැමැති ගෙදර වෙනස් වෙනවා වාගෙ යි. දැන් ජීවිතයට දුක එනවා.

එතකොට අපට පෙන්නවා ඔන්න ඔය මට්ටම දකින්න. කැමැත්ත හදගන්නේ තම තමන්ගේ තියෙන ලක්ෂණ ටිකකට යි. අපි තණ්හාව ඇතිකරගන්නේ එළියට යි කියලා දැක්කට, ඇත්තට ම මෙහේ පවතින දෙයකට යි අපි තණ්හාව ඇතිකරගන්නේ. ඒ මෙහේ ඇතිකරගන්න තණ්හාවේ ලක්ෂණය දකින්නේ බාහිර ලෝකයේ තියෙන දේ හැටියට යි.

ඒ මානසික මට්ටම බොහොම පටු යි. ඒ මානසික මට්ටම බොහොම පටු මානසික මට්ටමක්. ඇයි? මම කියන්නේ ඕකට 'රත්තරන් විදින මනස' කියලා යි. රත්තරන් විදින මනස. රත්තරන්වල සැප ඇගට තේරෙනවා ද? ඇගට තේරෙන්නේ නැහැ. රත්තරන්වල සැප ඇගට නො දැනෙන කොට වටිනා රත්තරන් මාලයක් දගෙන අපි සතුටු වෙනවා 'මම හරි ලස්සන ඇති. මේක හරි හොඳයි' කියන තැනකින් සතුටු වෙනවා. මානසිකව ඇතිකරගන්න සතුටක් ඒ. පාර අයිනේ යන මනුස්සයෙක් පාර අයිනේ තියෙන වැල් කැල්ලක් දගෙන සතුටු වෙනවා. ඒ මනුස්සයාට අපි කියනවා 'පිස්සෙක්' කියලා. දැන් එතකොට, ඉතින් ඒ මනුස්සයාට ඒක වටිනවා නේ. වටින නිසා නේ දගත්තේ. ඒ මනුස්සයා ඒක වටින නිසා දගන්නා. ඉතින් ඒ මනුස්සයාට ඒක වටිනවා නම් ප්‍රශ්නයක් වෙන්න බැහැ නේ. ඒ වුණාට අපි කියනවා ඒ මනුස්සයාට පිස්සෙක් කියලා.

එතකොට එක ම එක ප්‍රශ්නය යි ඔතැන තියෙන්නේ. අපට තියෙන එක ලෝක සම්මත යි. ලෝකයේ ඔක්කෝට ම එක සමාන පිස්සුවක් තියෙනවා. ඒ තමයි, ඕකට වටිනාකමක් දීලා තියෙනවා. අපේ හිතෙන් ඇතිකරගත්ත වටිනාකම, අපි හිතනවා වස්තුවෙ කියලා. ඒ පිස්සුව අපට, ලෝකයේ ඔක්කෝට ම සම්මත යි. ඒක නිසා වැල් කැල්ල දගන්න මනුස්සයා අද පිස්සෙක් වෙලා. හැබැයි ලෝකයේ ඔක්කෝම වැල් කැලි දගන්න මනුස්සයින් වෙලා අපි මාලය දගත්තොත්, එදට අපි පිස්සෙක් වෙනවා. ලෝකයේ ඔක්කෝම වැල් කැලි දගන්න මිනිස්සු වෙලා අපි රත්තරන් මාලයක් දගත්තොත්, එදට අපි පිස්සෙක් වෙනවා.

ඒක නිසා, මම ඕකට කියන්නේ, මේ ලෝකයේ මැණික් ගල් ඔක්කොම කළු ගල් වෙලා, කළු ගල් මැණික් ගල් වුණොත් එදට කළු ගල් වටිනවා. ඇයි? ඒ අපි දෙන වටිනාකම අනුව යි. අද මුදල් කියන එක අපට බොහොම වටිනවා. නමුත් ඇත්තට ම කඩදාසි කැලි ටිකක් නේ අපි මේ වටිනවා කියලා කිව්වාට. ඔය මුදල අයින් කළොත්, රජය සම්මත කරලා ඔය මුදල සම්පූර්ණයෙන් ම භාවිතයෙන් අයින් කළොත්, කිසි වටිනාකමක් නැති කොළ ටිකක් හම්බවෙයි.

එතකොට ඕක වටිනවා කියලා ඔය දෙන සංකල්ප ටික සම්පූර්ණ කෙනා කෙනා තුළ හදගත්ත මට්ටමක්. අපි විදින්නේ මගේ කරගත්ත ඔය මනස විතරයි. එහෙම නැතිනම් ඒ දේ සැපය වෙලා නෑ අපට. ඒකයි කාමයේ ආශ්වාදය බොහොම ටික යි. ආදීනවය බොහෝ ම යි කියලා කියන්නේ. බොහෝ ම ටික යි ආශ්වාදය. ඕක මගේ කියලා ගන්න ඔය වූටි ප්‍රමාණයේ විතරයි ඔය ආශ්වාදය. අනිත් ඔක්කෝම ආදීනවය ම තමයි වැඩිපුර තියෙන්නේ.

එතකොට ඔතැන දී අපට මෙහෙට යෙදෙන තණ්හාවේ ගතියට කිව්වා, ආධ්‍යාත්මික පැත්තේ ස්කන්ධ ටිකට කරන තණ්හාවට කිව්වා, සමුදය සත්‍යය කියලා. එළියේ තියෙනවා කියලා ගත්තකමට කරන තණ්හාවට කිව්වා සමුදය කියලා. භෞතිකව තියෙනවා කියලා සිතාගෙන ඉන්න මේසයට ආස යි, මේසයට තණ්හායි කියන එකට කිව්වා සමුදය. ඒ සමුදය ඇතිවුනේ සෑම වෙලාවක දී ම, අපි ඇත්තට ම කැමැති වුනේ ස්කන්ධ ටිකකට යි. ස්කන්ධ ටික කැමැති එකට කිව්වා සමුදය සත්‍යය කියලා. ඔය හේතුව නිසා තමයි අපායේ ගියත් මිඳෙන්නේ නැත්තේ.

ගින්දරට අකැමැති යි. පිච්චෙන්න අකැමැති යි. පිච්චෙන්න අකැමැති යි කියන ගින්දර හම්බවෙන මනසට, ස්කන්ධ ටිකට, ඒකට කැමැති යි. එයා හදන්නේ 'මම' නො පිච්චී ඉන්න කොහොම හරි. මාව නො පිච්චෙනවා නම් හොඳයි. නමුත් ස්කන්ධ ටිකට, එතැන 'මම' කියලා ගත්ත ස්කන්ධ ටිකට, ඒකට තණ්හා යි. ඒක හොඳට තියාගන්න කැමැති යි. නමුත් කැමැත්තට විපාකය එතැන ම හවය හදලා දෙනවා. හැබැයි, එතකොට ගින්දර නිකම් හම්බවෙනවා. ආයෙත් නො පිච්චී ඉන්න කැමැති යි. හැබැයි 'මම' කියලා ගත්ත ස්කන්ධ ටිකට, කැමැති යි. පිච්චෙන්න එකට කැමැති නැති වුණොට 'මම' කියලා ගත්ත ස්කන්ධ ටිකට කැමැත්ත තියෙනවා. ඒක නිසා නැවතත් එතැන ම උපදිනවා. අපායේ ගියත් මිඳෙන්නේ නැහැ.

එතකොට දැන් අපට අපේ ජීවිතය තුළ සෑම වේලාවක ම ස්කන්ධ ධර්මයා ටික නියෝජනය කරලා තියෙනවා 'තමන්' කියන ගතිය. අපට ස්කන්ධ ටිකෙන් ඇති කරපු දේ පෙනෙනවා අනුන් වගේ. පාරේ ඇත්තට ම යන්නේ, කැරැකෙන්නේ රෝද ටිකක් නේ. ඒ වුනාට අපි කියන්නේ රෝද ටිකක් පාරේ යනවා කියලා නෙවෙයි, වාහනයක් පාරේ යනවා කියලා යි. ඔය රෝද ටික නැතුව වාහනය තිබුනේ නැහැ. එතකොට ඔය රෝද ටික වගේ දකින්න ස්කන්ධ ටික. වාහනය වගේ දකින්න අද අපි කතාකරන වාහනයේ මට්ටම. කවුරුවත් කියන්නේ නැහැ 'මම රෝද ටිකකින් ආවා' කියලා. 'මම වාහනයෙන් ආවා' කියලා තමයි කියන්නේ.

ඒ වාගේ කාටත් පෙනෙන්නේ නැහැ ස්කන්ධ ටිකක පැවැත්ම කියන එක. ස්කන්ධ ටික යි වැය වෙන්නේ. අපට පෙනෙන්නේ අපි පරිහරණය කරන මට්ටමේ යි. රූප-ශබ්ද-ගන්ධ-රස-ස්පර්ශ පරිහරණය කරනවා වාගේ යි. එතකොට අපි ඇත්තට ම තණ්හාවෙන් බැඳිලා ඉන්න මට්ටම තමයි අර ස්කන්ධ ටික ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණ තැනක ඇතිකරගත්ත තණ්හාව. උපාදනස්කන්ධයට හේතු වෙන්නෙත්, ප්‍රත්‍ය වෙන්නෙත් තණ්හාව ම යි. මොකද, ස්කන්ධ ටික වෙනස් කරලා හදලා දිලා තියෙන්නේ සෑම වේලාවක දී ම ඔය තණ්හාව කියන ලක්ෂණය නිසා තමයි 'මාව' කියන ගතිය වහලා, ඒ කියන්නේ ස්කන්ධ ටික කියන ගතිය වහලා, ස්කන්ධ ටිකේ නිරෝධය පෙන්නන්නේ නැතුව, ඒ දේ නැවත ඇති හැටියට ගෙනැල්ලා දිලා තියෙනවා. දෙකක් තියෙනවා : අවිද්‍යා-

හවතණ්හා. එව්වර යි. ඔය දෙකට කියනවා මූලක්ලේශ කියලා. ඔය මූලක්ලේශ දෙකෙන් තමයි හදලා දෙන්නේ උපාදානස්කන්ධය පැත්ත. හදලා දෙන ටිකට කියනවා අවිද්‍යාව සහ හව තණ්හාව කියලා.

ඊට පස්සේ දැන් සමුදය යි, සමුදය සත්‍යයයි පැහැදිලි ද? සමුදය කියලා කිව්වා තියෙන දෙයට කරන තණ්හාවට. සමුදය සත්‍යය කියලා කිව්වා ඇත්තට ම එහෙට තණ්හාව කියලා කිව්වාට, අපි තණ්හා කරලා තියෙන්නේ මේ පැත්තේ පවතින ස්කන්ධ ටිකට පැත්තට යි කියලා.

ඊට පස්සේ නිරෝධය යි, නිරෝධ සත්‍යය යි. තණ්හාව දුරුකරගන්න එකට කියනවා නිරෝධය යි කියලා. නිරෝධ සත්‍යය කියලා කියනවා ඔය තණ්හාව දුරුකරගන්න යම් කුම වේදයක් අනුගමනය කරනවා නම්, ස්කන්ධ ටිකේ තණ්හාව දුරුකරගන්න යම් නුවණක් පවත්වනවා නම්, ඒකට කියනවා නිරෝධ සත්‍යය කියලා. මේසයට තියෙන තණ්හාව දුරුකරගන්න හදන ඕනෑ ම ක්‍රමයකට කියනවා එක වචනයකින්, ඒ තණ්හාව දුරු වෙන බවට නිරෝධය කියලා. ස්කන්ධ ටිකට යෙදෙන තණ්හාව දුරුවෙන එකට කියනවා, තනි වචනයෙන්, නිරෝධ සත්‍යය කියලා.

දැන් ඔය නිරෝධය යි, නිරෝධ සත්‍යය යි අනුව අපට දෙකට බෙදෙන්න වෙනවා මාගීය යි, මාගී සත්‍යය යි. ඒක දෙකට බෙදෙන්න වෙනවා මාගීය සහ මාගී සත්‍යය කියලා. මේසයට තියෙන තණ්හාව දුරුකරගන්න අපට මාගීය අවශ්‍ය වෙනවා. ස්කන්ධ ටිකට යෙදෙන තණ්හාව නැතිකරගන්න අපට මාගී සත්‍යය අවශ්‍ය වෙනවා.

එතකොට අද අපට කමටහන් වඩන යම් තාක් ප්‍රමාණයක් තියෙනවා නම් ඔය ඔක්කෝගෙන් ම අපි කරන එක දෙයක් තියෙනවා. ඒ තමයි මාගීය වඩන බව. යම් කමටහනක් අපි වඩනවා නම්, ආනාපානසතිය වේවා, මරණය, මෙත්‍රිය, බුද්දගුණ, අශූභය - ඔය සෑම දෙයක් ම අපි කරන්නේ මාගීය මිසක මාගී සත්‍යය නෙවෙයි. අපි ගත්තොත් ආනාපානසතිය, ආනාපානසතියෙන් කවදවත් නිවන් දකින්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. ආනාපානසතිය කියන එක සමථ කමටහනක්. චිත්ත ඒකගතාවය ඇතිකරලා සමාධිය උපද්දන්න පුළුවන් දෙයක්. නමුත් සතරසතිපට්ඨානයේ දී, සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ දී, කවුරුත් අහලා තියෙනවා, ඒකායනෝ අයං භික්ඛවෝ මග්ගො

සන්නාහං විශුද්ධියා - මහණෙනි මේ එක ම මග යි නිවනට තියෙන - කියලා ආනාපානසතිය පෙන්නනවා. එතකොට ආනාපානසතිය පෙන්නන කොට අද ඇතැම් කෙනෙක් ඕක ප්‍රශ්නයක් කරගන්නවා. සමහර වෙලාවට අපට ඇහෙනවා එක එක අර්ථ කථනත් සපයන්න හදනවා, මාර්ගය යි මාර්ගී සත්‍යය යි බෙදා නො ගන්නකම නිසා. ආනාපානසතියට කියනවා, “ඔය ආශ්වාසය ප්‍රාශ්වාසය දිහා බලාගෙන ඉඳලා කොහේ නිවන් දකින්න ද? නැතිනම් හුළං දිහා බලාගෙන හිටියා කියලා නිවන් දකින්න පුළුවන් ද? ඕක, ඕක නෙවෙයි. ඔය ආනාපානසතිය කියලා කිව්වේ ආශ්වාස-ප්‍රාශ්වාසය යි. ඒ කියන්නේ අස්කරනවා පස්කරනවා කියලා ඔය ආශ්වාදය අනුව බලනවා, ආශ්වාදය නිරෝධය අනුව බලනවා. ඕකට තමයි ඔය ආනාපානසතිය කියලා කිව්වේ. නැතිනම් වෙනත් එකක්, හුළං දිහා බලාගෙන ඉන්න එකක් නෙවෙයි” කියලා එක එක අර්ථ කථනත් දෙන්න හදනවා. ඒ ඇයි? දන්නේ නැහැ මාර්ගය යි, මාර්ග සත්‍යය යි බෙදගන්න. මාර්ගය කියන දේ සෑම වෙලාවේ ම, සතිපට්ඨානය කියන කොටස මාර්ගයට අයිති කොටසක්. සතිපට්ඨානය මාර්ගයට අයිති කොටසක්. ඒක මාර්ගී සත්‍යය එහෙම නෙවෙයි. ඒක මාර්ගීය යි. ආනාපානසතිය, සතිපට්ඨානයේ සිහිය පිහිටුවාගත යුතු එක යි. අපි ඒකට මාර්ගී සත්‍යයේ අර්ථකථනය දීලා හරියන්නේ නැහැ. අපිට ඒකට දෙන්න වෙන්නේ මාර්ගීය කියාපු තැනින් විතර යි. එතැනින් එහාට මාර්ගී සත්‍යයේ අදාල දේ ආනාපානසතිය අස්සට බහාලන්න ගියොත් එහෙම ප්‍රශ්නයක් ඇති වෙනවා.

එතකොට ඔය ඇත්තන් බලලා ඇති සතිපට්ඨාන සූත්‍රය කියවලා තියෙනවා නම් ආනාපාන පඬ්ඛය ඉවර වෙන කොට කියනවා සමුදය ධම්මානුපස්සී වා, වය ධම්මානුපස්සී වා, සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා - උදය අනුව බලමින් වාසය කරනවා, වැය අනුව බලමින් වාසය කරනවා, උදය වැය අනුව බලමින් වාසය කරනවා. එතකොට එයා ස්කන්ධයන්ගේ උදය-වැය අනුව බලමින් වාසය කරන තැනක් තියෙනවා නම් ඒකට කියනවා සතිපට්ඨාන භාවනාව. එහෙමත් නැතිනම් මාර්ගී සත්‍යය උපද්දන නුවණ කියලා. එතකොට බලන්න, සෑම පඬ්ඛයක් ඉවරවෙන කොට ම, අන්තිමට ම කියනවා සෑම භාවනාවක් ඉවරවෙන තැනකට ම, දස අශූභය වේවා, ධාතු මනසිකාරය හෝ වේවා, මේ සෑම එකක් ඉවර වෙන කොට ම කියනවා සමුදය

ධම්මානුපස්සී වා, වය ධම්මානුපස්සී වා, සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා කියන එක. අනික් ඒවා කෙසේ වෙතත් ධම්මානුපස්සනාව ඉවරවෙන කොටත් කියනවා. ඉතින් උදය-වෑය දකින එක වෙනම භාවනාවක් නම් ඒක කියන්න තිබුණා නේ එක භාවනාවක් විදියට ධම්මානුපස්සනාවේ ම ඇතුළත් කරලා. ධම්මාපස්සනාවෙන් තියෙනවා නේ, ස්කන්ධ වශයෙන් බලනවා, ආයතන වශයෙන් බලනවා, නිවරණ දුරුවෙන විදියට බලනවා කියලා ධම්මානුපස්සනාවේ විග්‍රහ කරනවා නේ. එතකොට ඔය ටික කියලාත් කියනවා, උදය-වෑය දකිමින් නුවණ ගැන. එතකොට ඒක වෙනම භාවනාවක් නම් ඕක සෑම කමටහනක් අගට ම නො කියා කියන්න තිබුණා නේ ධම්මානුපස්සනාවේ දී උදය-වෑය දකිනා නුවණක් ගැන විතරක්. නමුත් එහෙම කිව්වේ නැහැ.

සෑම භාවනාවක් අගට ම පෙන්නවා. ඒකෙන් එක අර්ථකථනයක් දුන්නා. ඒ තමයි, ඕනෑම භාවනාවක් අපට මාගීය කියන තැනින් පටන්ගත්තාට මාගී සත්‍යය උපදින විදියට කරන්න අපි දැනගන්න ඕනේ. මාගීය කියන තැනින් පටන් ගන්නේ. හැබැයි මාගී සත්‍යය උපදින විදියට කරන්න ඕන ඒක. මාගීයෙන් කවදවත් නිවන් දකින්න බැහැ. මාගීයෙන් නිරෝධයක් කරන්න පුළුවන්. නිරෝධ සත්‍යය නම් ඤාත් ඤාත් කරන්න වෙන්නේ නැහැ. මාගීය තුළින් පුළුවන් නිරෝධයක් කරන්න. ඒකයි මිච්ඡා නිර්වාන අටක් පෙන්නන්නේ. ධ්‍යාන අට පෙන්නනවා. මේ සාසනයෙන් බාහිරව තියෙන ධ්‍යාන අට පෙන්නනවා මිච්ඡා නිර්වාන අටක් හැටියට. ඒ තණ්හා නිරෝධයේ ක්‍රම අටක්. තණ්හාව නිරුද්ධ කරන ක්‍රම අටක් ඒ තියෙන්නේ. එතකොට තණ්හාව දුරුවෙන මට්ටමේ අටක් තියෙනවා. ඒ තණ්හාව දුරුවෙන මට්ටමේ ක්‍රම අට, නිරෝධ අට, සෑම වේලාවක දී ම, ඒකට කියනවා මිච්ඡා නිර්වාන කියලා. හේතුව ඇති දේකට තියෙන තණ්හාව දුරුකරගන්න යි බලන්නේ. අපි භාවනාව තුළ එළියේ තියෙනවා කියලා හිතාගත්ත දේකට තියෙන තණ්හාව තමයි දුරුකරගන්න බලන්නේ. එතකොට ඒ කොයි මොහොතකවත් අපට ඇතිවෙන බව නූපදවා ඉන්න බැහැ. තියෙන දේකට තියෙන තණ්හාව දුරුකරගන්න කරන මනසිකාරයෙන් ඔය හටගන්න ගතිය නූපදවා ඉන්න පුළුවන්කම ඇත්තේ නැහැ. ඒක නිසා ඒකට කියනවා නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කරන්න විතරයි පුළුවන්.

හැබැයි නිරෝධ සත්‍යය කියලා කියන කොට, මාගී සත්‍යය ම ඔබේ නිරෝධ සත්‍යය ඤාත් ඤාත් කරගන්න නම්. ඕක දැන් මෙහෙම කිව්වොත් : ඔය ඇත්තන්ට මේසයට තියෙන තණ්හාව නැතිකරන්න පුළුවන්. ඔන්න ඕකට කිව්වා 'මාගීය තුළින් නිරෝධය' කියලා. මේසය කැඩෙනවා, බිඳෙනවා, අනිත්‍ය වෙලා යනවා, මේසයට තණ්හා කළොත් දුක එනවා, තණ්හාව නිසා දුක හටගන්නවා, මේසයට තණ්හා කරන්න හොඳ නැහැ. ඔය මොන විදියේ දර්ශණයක් පවත්වලා හරි, මේසය ගැන නො සිතා ඉඳලා හරි, ඔය ඇත්තන්ට මේසයට කරන තණ්හාව අයිත්කරගන්න පුළුවන්. ඒකට කිව්වා මාගීයෙන් නිරෝධය කියලා.

ඔය ඇත්තන්ට තව ක්‍රමයක් තියෙනවා : මේසය හදගත්ත තැන තියෙන යථාභූත ස්වභාවය ගැන බලන එක යි. එතැන දී හැම වෙලාවක දී ම යම් හේතු ටිකක් නිසා නම් මේසය ඇති බවට ගත්තේ, ඒ මේසය නො හටගන්න තැනට බලනවා. මේසය නො හටගන්න තැනට කිව්වේ ස්කන්ධ ටිකට මේසය යි කියලා ගත්ත එක වැරදි යි කියලා කියන තැනට පෙන්වනවා. රූපය ඉතුරු නැතුව - ඇසට පෙනන රූපය අනිත්‍ය වෙන තැනක, මේසය කියලා තමන් තමන්ගේ සිත ම දැනගත්තා නේ ද කියලා මෙහේ ඇතිකරගත්ත ගතිය එළියට දන්නේ නැතුව ඉන්නවා. එළියට දන්නේ නැතුව ඉන්න කොට, එළියට යොමු නො කර ඉන්න කොට එයාට මොකද වෙන්නේ? මේසය නො හටගන්න බවට ගිහිල්ලා. එයාට එළියෙන් හම්බවෙන්නේ නැහැ මෙහේ හදගත්ත ගතිය. කොටින් ම එයාට තණ්හා කරන්න මේසයක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. තණ්හා කරන්න මේසයක් හට නො ගන්න මට්ටමට කියනවා නිරෝධ සත්‍යය කියලා. දැන් මේසයට තියෙන තණ්හාව දුරු කරන එක යි, මේසය නො හටගන්නා බවට පත්කරන එක යි දෙකක්. කෙනෙකුට මේසයට තියෙන තණ්හාව දුරු කරන්න කිව්වහම කාටත් පැහැදිලි යි, මේසයට තියෙන තණ්හාව දුරු කළාට වැඩක් නැහැ. මේසය නො හටගන්නා බවට පත්කරන්න යි ඕනෑ කියලා කිව්වහම කාටවත් තේරෙන්නේ නැහැ. ඒක කොහොම ද හට නො ගන්නේ කියලා ඊළඟට ඒක ප්‍රශ්නයක්. ඉතින් අර තේරෙන ක්‍රමයට නිවන් දකින එක ලෙහෙසියි කියලා හිතනවා ඔතැන.

එතකොට ඔතැන ඇත්තට ම ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ මේසයේ නෙවෙයි. මේසය දකින තැන මෙහේ රැස්කරගන්න ගතිය යි අපට ප්‍රශ්නය

තියෙන්නේ. ඔය ඇත්තන් සිතනවා ද අපට ලොකු ම ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ එළියේ කියලා? නැහැ. අපට ලොකු ම ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ තමන්ට තමන් රැස්වෙනවා කියන තැන යි. අපි සෑම මොහොතක ම තමන්ට තමන්ව රැස්කරගන්නවා. මෙතැන ඉඳලා ඔය ඇත්තන් හෙට ඉඳලා මෙතැන්ට ආවොත් කියනවා ඊයේ තිබුණ මේසය අදත් තියෙනවා කියලා. ඒකෙන් ඔය ඇත්තන් මොකක් ද කියන්නේ? ඊයේ ඉඳලා මම හිටියා කියලා යි. ඔක නෙවේ ද ඒ කියන්නේ? ඊයේ තිබුණ මේසය අදත් තියෙනවා කියලා කියනවා. අපි හිතුවාට මේසය තියෙනවා කියලා යි කියන්නේ කියලා, ඒකේ ඇතුළේ තියෙන කතාව මොකක් ද? 'ඊයේ ඉඳලා මම හිටියා' කියලා යි ඒකෙන් ඒ කියන්නේ.

මෙතැන ඉඳලා වටාපොත යි, මේසය යි, කෝප්පය යි තුනක් වෙන්න පුළුවන්. හැබැයි ඔය වටාපොත හදගත්තකම නිසා ඊළඟට ආයෙ ඇස හදලා තමයි කෝප්පය පෙනුනේ. එතකොට කෝප්පය පෙනෙන කොට අපට සංඛාරය කොව්වර දුරට වැඩිලා රැස්වෙලා ද? වටාපොත දෑකපු මම තමයි කෝප්පය දැක්කේ. ඊට පස්සේ කෝප්පය දෑකපු මම තමයි මේසය දැක්කේ. මේසය දෑකපු මම තමයි තව මොනවා හරි දකින්නේ. ඔය ඇත්තන් තව අරමුණු කෝටි ප්‍රකෝටි ගණනක් අරගෙන එන කොට, ඒ කෝටි ප්‍රකෝටි ගණන ම විඳින එක ම කෙනා, එකින් එකට 'මම' ඉඳලා තියෙනවා. ආයෙන් ඔය ඇත්තන් මෙතැනට ම එනකොට, මේ ටික ඔක්කෝම විඳගෙන ආපු මේසය දැක්ක 'මම' ඉන්න නිසා ඔය ඇත්තන්ට මේසය පෙනෙනවා. ලොකු ම ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ ඔය එළියේ විඳිනවා කියන ගතියේ නෙවෙයි. එළියේ විඳින්නේ සෑම වේලාවක දී ම තමන් විඳිනකම තුළ ඉඳලා යි. තමන්ගේ ලක්ෂණ ටික තුළ රැස්කරගත්තකම, තමන් තමන්ට රැස්වෙන ගතිය යි ඔය ලොකු ම ප්‍රශ්නය. අපට හම්බවෙන්නේ, අපි රැවැටෙන්නේ එක ම රූපායතනය ට යි. එක වණි සටහනේ යි අපි රැවැටෙන්නේ. හදන්නේ ඇස විතරක් ද? නැහැ. ආයතන පහ ම හදනවා. ඇයි ආයතන පහ ම හදන්නේ? ආයතන පහකින් ම රැස්කරගත්ත තමන් නියෝජනය වෙලා නේ. එක ආයතනය යි එළියේ තියෙනවා කියලා සිතෙන්නේ. මේ පෙනෙන වණි සටහන තමයි එළියේ තියෙනවා කියලා සිතෙන්නේ. හිතුවාට මිඳෙන්නේ නැත්තේ, ආයතන පහ ම හදන්නේ නැවතත් අර ආයතන පහෙන් ම අරමුණු වින්ද තමන් ඉන්නවා කියලා ගත්ත, තමන් රැස්කර ගත්ත, තමන් කියන ගතිය අප තුළ තියෙන නිසා යි.

ඒක නිසා ඔය කොහෙන් ගියත් අපට සාමාන්‍යයෙන් මිඳෙන් පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. සමහර විට එළියේ බාහිරය නැත්තට ම නැති කළත් මිඳෙන් බැහැ. බාහිර එකක් වත් ම නැතිව නිරුද්ධ කළත් මිඳෙන් බැහැ. ඒක යි මුළු ලෝකය ම ශුණය යි කියලා දක්කත් වැඩක් නැහැ කියන්නේ. මුළු ලෝකය ම ශුණය යි කියලා දක්කත් වැඩක් නැහැ. ඇයි? ඒ ශුණයතාවය විඳින මම ඉන්නවා. ශුණයතාවය රැස්කරගෙන එයා. අපි මේ ශාලාව ඇතුළට ඇවිල්ලා කියනවා, ශාලාවේ කවුරුවත් නැහැ කියලා. ඇත්තට ම කවුරුවත් නැද්ද? එක්කෙනක් ඉන්නවා. තමන් ඉන්නවා. තමන් නැතිනම් කොහොම ද ශාලාවේ කවුරුවත් නැහැ කියලා දන්නේ? අපට පෙනෙන්නේ ශාලාවේ කවුරුවත් නැහැ කියලා යි. ඒ වුනාට අපට පෙනෙන්නේ නැහැ ශාලාවේ තමන් ඉන්නවා නේ කියලා. අපට සෑම වේලාවක දී ම තමන්ව වැහිලා තියෙනවා. ඒ වාගේ ම තමයි, ශාලාවේ කවුරුවත් නැ කියලා දකින කොට අපට නැති කවුරුත් පෙන්නන්න වෙනවා ඊට පස්සේ. කවුද ශාලාවේ නැත්තේ? මනුෂ්‍යයින් නැහැ, සතුන් නැහැ, ශාලාවේ නැහැ. එළියේ ඉන්නවා. එතකොට අපට නැති සතුන් පෙන්නන්න වෙනවා. අර නැති කැවුම් ගැන ඇහුවා වාගේ තමයි. නැති සතුන් පෙන්නන්න වෙනවා.

ඒක නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ කොතැනකවත් දේශනා කරන්නේ නැහැ, සත්ත්වයින්-පුද්ගලයින් නෑ කියලා දර්ශණයක්. අපි අහලා තියෙනවා, නිස්සත්තො නිජ්ජිවො සුඤ්ඤා කියලා. ඒකෙන් කිව්වේ සත්ත්වයෙක් නැහැ, පුද්ගලයෙක් නැහැ, සුඤ්ඤා යි කියලා නෙවෙයි. ඕකේ අර්ථය ගත්තොත් සත්ත්වයෙක් නැහැ, පුද්ගලයෙක් නැහැ, සුඤ්ඤා යි කියලා අපට වරදිනවා. ඇයි? අපි වැටිලා තියෙන්නේ 'නෑ' කියන අර්ථයට යි. කච්චානගොත්ත සුත්‍රයේ දී අපට පෙන්නනවා. 'ඇත' කියන එක එක් අන්තයක්, 'නැත' කියන එක තවත් අන්තයක්. සත්ත්වයෙක් නැහැ, පුද්ගලයෙක් නැහැ කියලා කිව්වොත් අපට කලම වරදිනවා. ඒක නිසා සත්ත්වයෙක් නැහැ, පුද්ගලයෙක් නැහැ කියලා නෙවෙයි කිව්වේ. සත්ත්ව-පුද්ගල වශයෙන් ගන්න තැනක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. පුද්ගල බව ඇස ඇති කල්හි ම හටගෙන, ඇස නිරුද්ධවෙන කොට ම නිරුද්ධවෙලා නම්, දැන් මොකක් ද ඕකේ පවතින පුද්ගලභාවයක් වශයෙන් අපි ගන්නේ? ස්කන්ධ ටික, නාම ධර්මා ටික හටගන්න කොට ම මෙහේ පුද්ගලභාවය හටගෙන නම්

නාම ධර්මා ටික නිරුද්ධවෙන කොට ම නිරුද්ධ වෙලා නම්, එතකොට එයාට පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙලා. හටගැනීම දකින නිසා එයාට නැහැ කියන්න බැහැ. නිරෝධය දකින නිසා එයාට තියෙනවා කියන්න බැහැ. අන්ත දෙකෙන් ම එයා මිදිලා.

එතකොට නිස්සන්තො නිජ්ජ්වො කියන්නේ සත්ත්වයෙක් නැහැ, පුද්ගලයෙක් නැහැ කියලා නෙවෙයි. සුඤ්ඤ කියලා කිව්වේ සත්ත්ව-පුද්ගලභාවය වශයෙන් ගන්න දෙයක් නැතිකම නිසා සුඤ්ඤ යි මිසක, වෙනත් දෙයක් නිසා නෙවෙයි. නිරෝධය දකින කෙනාට යි ඒ සුඤ්ඤතාවය එළඹ සිටින්නේ. දෙයකින් සුඤ්ඤ යි කියන එක බාහිර සාසනයට අයිති සුඤ්ඤතාවයක්. සත්වයින්ගෙන්-පුද්ගලයින්ගෙන් සුඤ්ඤ යි කියලා හදගන්න සුඤ්ඤතාවයක් තියෙනවා නම් ඒක බාහිර සාසනයට අයිති සුඤ්ඤතාවයක්. නිරෝධය දකින කෙනාට එළඹ සිටින සුඤ්ඤතාවයක් තියෙනවා නම් ඒක මේ සාසනයේ ආයඨී සුඤ්ඤතාවය යි. එයාට තමන්ව හම්බවෙන්නෙන් නැහැ. තමන්ව හම්බවෙන්නේ නැහැ කියලා කිව්වේ, තමන් වූ කෙනෙක් පවතින බව හම්බවෙන්නේ නැහැ. එතැනත් නිරෝධය එයා ඤාත් ඤාත් කරනවා.

මම ඔකට කියන්නේ ඉට්පන්දමක් වගේ යි කියලා යි. ඉට්පන්දමක් පත්තු කරලා තියෙන කොට ඉට්පන්දම නිසා වටේ තියෙන ඔක්කෝම පෙනෙනවා. ඒ වාගේ ම ඉට්පන්දමත්, ඉට්පන්දමේ නූලත් පෙනෙනවා. වටේ තියෙන ඔක්කෝම ටිකත්, ඉට්පන්දමත්, ඉට්පන්දමේ නූලත් පෙනිලා තියෙනවා. ඒ වාගේ යම් කෙනෙකුට යම් ඥාන දර්ශණයක් ඇතිවෙනවා නම් එයාට වටේ තියෙන රූප ඇති මනසත්, ශබ්ද-ගන්ධ-රස-ස්පර්ශ තියෙනවා කියලා කියන මනසේ යථාර්ථයත්, ඒ වාගේ ම ඒ තුළ නියෝජ්‍යය කරන ඉට්පන්දම දැක්කා වාගේ 'තමන්' කියන ලක්ෂණ ටිකත් ඔක්කොම එයා පිරිසිදු දකලා තියෙනවා. එයාට ආශ්‍රව පවතින්න එක තැනක් වත් නැහැ. ඔක්කෝම ටික එයා භාත්පස දකලා තියෙනවා. එහෙම නැතුව අපි කොච්චර අනිත්‍යය බලන්න ගියත් සමහර වෙලාවට අපට තියෙන්නේ අනිත්‍ය බලන කෙනා නිත්‍ය වෙලා. ඒ පුද්ගලයා මේ පැත්තට ඇත්ත වෙනවා. ඒ පුද්ගලයා ඇත්ත වුනාට පස්සේ ඒ පුද්ගලයාගෙන් මිදෙන්න අමාරු වෙනවා.

ඔය භාවනාව වරද්දගත්තොත් අපට සමහර වෙලාවට ඒක ලොකු ප්‍රශ්නයක් වෙනවා. එළියේ තියෙන දේ කොච්චර අනිත්‍ය යි කියලා බැලුවත් වැඩක් වෙන්නේ නැහැ. එළියේ තියෙන දේ කොච්චර අනාත්ම යි කියලා බැලුවත් ඒකෙන් වැඩක් වෙන්නේ නැහැ. ඇයි? ඒ අනිත්‍යය දකින කෙනාව මෙහේ රැස් කර ගන්න නිසා යි. එයා දකින්නේ ඇස අනිත්‍යයි කියන තැනකින් නෙවෙයි. ඇස අනිත්‍ය යි කියන තැන දකින්න එපා. මේ පුද්ගලභාවය වශයෙන් ගත්ත මේ ඇස් අනිත්‍ය යි කියන තැනකින්. තමා කියන ලක්ෂණය තුළ ම දකින්න. ඒකයි අභිධම්මයේ රූප කාණ්ඩය වගේ තැනක තියෙන වැදගත්කම තියෙන්නේ. ඇස කියන එක, පසාදෙ අඤ්චාල පරිඤාපන්නො - ඇස කියන එක, ප්‍රසාදවත් වූ, ආත්මභාවය අනුව ගියපු දෙයක්. ඕක පෙන්නුවා ආත්මභාවය අනුව ගියපු දෙයක්, ඇස-කන-නාසය-දිව-කය කියන මේ ඔක්කොම අඤ්චාල පරිඤාපන්න යි. ආත්මභාවය අනුව ගියපු දෙයක්. ප්‍රසාදය යි. ඒ වාගේම ඒ ප්‍රසාදය ආත්මභාවය අනුව යි ගිහිල්ලා තියෙන්නේ. ඇස බිඳෙන කොට ම තමන්ගේ ලක්ෂණය යි ඒ ටික තුළ තියෙන්නේ. කොටින් ම ඇස බිඳෙන මොහොතේ දී ඒ ධර්මතා ටික තමන් වෙලා, තමන් ඇස වෙලා. තමන් ඇස වෙලා, ඇස තමන් වෙලා. තමන්ගේ ලක්ෂණ ටික යි එතැන තියෙන්නේ. එතකොට ඇසෙන් තොරව වෙන ම තමන්ව දකින්න එපා. ඇස විඳින 'මම' වෙනම ගිටියා නෙවෙයි. ඒ මොහොතේ ඇස බවට පත්වුනත් තමන්ගේ ම ලක්ෂණ ටික යි. එතකොට අපට නුවණක් තියාගන්න වෙනවා, ඒ තමන් වෙච්චි ලක්ෂණ ටික ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙන බවට. තමාගේ ම නිරෝධයක්, තමන්ව පනවන්නත් තැනක් හම්බ වෙන්නේ නැති තැනක් ගැන යි මේ කතා කරන්නේ.

අපි කිව්වොත් හිටගෙන ඉන්න තැන අපට බලන්න බැහැ. හිටගෙන ඉන්න තැන බලන්න පුළුවන් ද? හිටගෙන ඉන්න තැන බලන්න බැහැ. හිටගෙන ඉන්න තැන බලන්න පුළුවන් අයින් වෙලා. එතකොට හිටගෙන හිටපු තැන මිසක් හිටගෙන ඉන්න තැන නෙවෙයි. ඒ හිටගෙන හිටපු තැන යි. ඒ වාගේ අපට ජීවිතය වුන ධර්මතා ටික ඒ ධර්මතාවය තුළ ම පෙනෙන්නේ නැහැ. නැත්නම්, ස්කන්ධ ටික ම ස්කන්ධ ටික තුළ ම නුවණ පහළවෙනවා කියලා දෙයක් කවදවත් වෙන්නේ නැහැ. මොක ද, ඒ ස්කන්ධ ටික ජීවත්වෙන්න වැයවෙලා නිසා යි. ස්කන්ධ ටික ඇති තැනක, ස්කන්ධ නො වුනු වෙන ම තැනක ඉඳලා යි

අපි ස්කන්ධ ටික ගැන දැනගන්නේ. ජීවිතය වෙච්ච ස්කන්ධ ටික ගැන තීරණ ගන්නේ, තීරණය කරන්නේ ඒ ස්කන්ධ ටික ඉතුරු නැතුව නැතිවුණාට පස්සේ වෙනත් තැනකින්. ඒ ස්කන්ධ ටික අයිති නැහැ ජීවිතය කියන මට්ටමට. ඒක නිසා ඔය ස්කන්ධ ටිකට කිව්වා විපාක කියලා. ඔය තුළ කෙලෙස් ඇත්තේ නැහැ. කිලුටු ඇත්තේ නැහැ. ඒ වාගේ ම ලෝකෝත්තර ඥාන දර්ශණය ඇත්තේත් නැහැ. එතැනට කියනවා සමුදය යෙදෙන්නෙත් නැහැ, මාගීය යෙදෙන්නෙත් නැහැ කියලා. ඔතැන සමුදය සත්‍යය යෙදෙන්නෙත් නැහැ, මාගී සත්‍යය යෙදෙන්නෙත් නැහැ. ස්කන්ධ ටිකට තණ්හාව යෙදෙන්නෙත් නැහැ. තණ්හාව නැතිකරන මාගී සත්‍යය යෙදෙන්නෙත් නැහැ. හැබැයි, ඒ ස්කන්ධ ටික ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධවුනාට පස්සේ, මේ පැත්තේ හදගන්න ටිකට තණ්හාවත් යෙදෙනවා. තණ්හාව දුරුකරගන්න පුළුවන් මාගීයත්, මාගී සත්‍යයත් යොදගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. නැතිනම් උපාදනස්කන්ධය ඇතිකරගන්නා තැන ම කෙනෙකුට පුළුවන් උපාදනය නිරුද්ධකරන ප්‍රතිපදාවක්, උපාදනයට අයිති නැති ප්‍රතිපදාවක් ඇතිකරගන්න. ඔය ප්‍රතිපදාව ඇතිකරගන්න නම් එයාට පෙන්නන්න වෙනවා, අර නිරුද්ධවෙච්ච ස්කන්ධ ටික තියෙනවා කියන ගතිය නැතිකරගන්න වෙනවා.

අපි මෙහෙම උදහරණයක් කිව්වොත් : පිළිමයක් තියෙනවා. ඔය පිළිමය හදලා තියෙන්නේ ජීවත්වෙන කෙනෙක් අනුස්මරණයක් කරන්න යි. එතකොට ජීවත් වුනා කියන සිද්ධිය දැන් නැතිවෙලා ඉවර යි. නැතිනම් ඒ එක්කෙනා මැරිලා ඉවර යි. මැරිලා ඉවරවෙච්ච කෙනාගේ පිළිමය හදගෙන, පිළිමයත් එක්ක ගනුදෙනු කරන එකයි අද අපි කරන්නේ. අපි දන්නේ පිළිමයත් එක්ක කරන ගනුදෙනු මට්ටම විතරයි. ජීවත්වෙච්ච කෙනා ගැන අපි දන්නේ නැහැ. අපි සම්පූර්ණයෙන් ම කරන්නේ පිළිමයත් එක්ක කරන ගනුදෙනුව යි. එතකොට අර ජීවත් වෙච්ච පුද්ගලයා නැතිවෙලා ඉවර යි.

ඒ වාගේ ස්කන්ධ ටික ඉතුරු නැතුව නැතිවුනාට පස්සේ අපි පිළිමයක් හදගෙන, ඒ පිළිමයත් එක්ක, පිළිමයට කැමැතිවෙනවා, පිළිමයට අකැමැතිවෙනවා කියන මට්ටමකින්, එක්කෝ පිළිමය ගැන උපේක්ෂා සහගතයි කියන මට්ටමකින් කටයුතු කරනවා. ස්කන්ධ ටික වගේ දකින්න, අර ජීවත්වුන කෙනා වගේ දකින්නේ ස්කන්ධ ටික. ස්කන්ධ ටික

හටගෙන නිරුද්ධ වුනාට පස්සේ ඒකේ ලක්ෂණ ටික සිතෙන් ම ඔසවලා, සිතේ ඇතිකරගත්ත ධර්මා ටික අර ජීවත්වෙන කෙනා කියලා සිතාගෙන ගනුදෙනු කරනවා. ජීවත්වෙන කෙනා කියලා සිතාගෙන, සිතේ තියෙන ගති ටිකත් එක්ක ම ගනුදෙනු කරනවා. එයා සිතේ තියෙන ගති ටිකට ම කැමැති වෙනවා. සිතේ තියෙන ගති ටිකට ම අකැමැති වෙනවා. සිතේ තියෙන ගති ටිකට ගැන ම උපේක්ෂා සහගත වෙනවා. නමුත් එයාට තේරෙන්නේ එළියේ තියෙන කෙනාට අකැමැති යි. එළියේ තියෙන කෙනාට කැමැති යි. එළියේ තියෙන කෙනාට උපේක්ෂා යි වගෙ යි. ඒ වුනාට ඇත්තට ම පැවතුන යථාර්ථය මොකක් ද? අර ජීවත්වෙව්වි කෙනා මැරිලා ඉවර යි. ඒ කෙනාට කඩදවත් කැමැති වෙන්නත් බැහැ. අකැමැති වෙන්නත් බැහැ. ඒ කෙනා උපේක්ෂා සහගත කරගන්නත් බැහැ. ඒක තමයි ස්කන්ධයේ තියෙන ස්කන්ධ ස්වභාවය.

ඒ වාගේ ම අපට පුළුවන් හැබැයි පිළිමයට කැමැතිවෙන්න. පිළිමයට අකැමැති වෙන්න. අපට පුළුවන් පිළිමයත් එක්ක ගනුදෙනු කරන්න. ඒ මට්ටම තමයි අද අපේ තියෙන්නේ. අපි ගනුදෙනු කරන්නේ සම්පූර්ණයෙන් ම ස්කන්ධ ටික අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ ටික ඉතුරු නැතුව වැය වෙලා ඉවරවුනාට පස්සේ යි. ඒ ගැන හදපු පිළිමයත් එක්ක යි අපි ගනුදෙනු කරන්නේ.

ඒ වගේ අපේ චේතනාවෙන් ඔසවාගත්ත, චේතනාවෙන් සකස් කරපු, චේතනාවෙන් පිළියෙළ කරපු ඔය පිළිමයත් එක්ක අපි කැමැති වෙනවා, අකැමැති වෙනවා. එතකොට පිළිමය කියන්නේ කෙනා නෙවෙයි. පිළිමය කියලා කිව්වේ, මේ අද පෙනෙන රූපය කියලා කිව්වේ, ස්කන්ධ ටික එහෙම නෙවෙයි. ස්කන්ධ ටික නිරුද්ධ වෙව්වි තැනක තමයි ඔය ගති ටික අපි හදගෙන තියෙන්නේ. ඔය ගති ටික අපට පෙනෙන්නේ කෙනා වාගෙ යි. මොකද, ඔය පිළිමය හදලා තියෙන්නේ අර කෙනා වගේ ම යි. ඒක නිසා අපට පෙනෙන්නේ ම පිළිමය කෙනෙක් වාගෙ යි. පිළිමය කෙනෙක් නෙවෙ යි. අපට සෑම චේත්‍යාවක දි ම කෙනා කියලා සිතුවාට, සිතේ හදගත්ත ගතියට ඒකේ තිබුනේ වෙනම ම අනාත්ම ධර්මා ටිකක්.

ඔත්ත ඔය ලක්ෂණය නිසා අපට බලන්න වෙනවා ඉස්සෙල්ලා ඔය පිළිමයට සලකන සැලැකීම බලන්න කලින්, අපට ඔය කෙනා මැරිලා කියලා දනගන්න වෙනවා. එතකොට අපට හම්බවෙනවා, අපි කෙනෙක් කියලා සිතාගෙන නම් පිළිමයට සැලැකුවේ, ඒ පිළිමයට සලකාපු සැලකිල්ල නැතිවෙනවා. ඇයි කෙනා මැරිලා නේ. එතකොට අපේ ජීවිතයේ අපි සැමදම කරන්නේ ඔය පිළිමයත් එක්ක ගනුදෙනු කරනවා වාගේ, තමන්ගේ සිතත් එක්ක ම ගනුදෙනු කිරීමක්. ඔය ගනුදෙනු කරන තමන්ගේ සිතත් එක්ක ම ලොකු දෙයක් මවාගෙන, මුලු ලෝකයක් සිතින් මවාගෙන කරන ඔය ගනුදෙනුව හරි මෝඩ ගනුදෙනුවක්. ඇයි? නැති දේ ඇති හැටියට හදගත්ත, නැති දේ තියෙනවා කියලා සිතාගත්ත ඔය ගනුදෙනුව බොහොම පහත් මට්ටමකයි, බොහොම මෝඩ මට්ටමක යි තියෙන්නේ. එතකොට කෙනෙක් දැක්කොත් ඔය හදගත්ත ගනුදෙනුව කරන මට්ටම, එයා දන්නවා ඇත්තට ම දකින්න ඕනේ කියන එක.

අපි කිව්වොත්, ඕකට මම උදහරණයක් කියන්නම්. සමහර විට අහලත් ඇති : සෙරෙප්පු තල්ලුකරනවා වගෙයි කියලා. අපි සැමදම කරන්නේ ඔය සෙරෙප්පු තල්ලු කරනවා වාගේ දෙයක්. පුංචි කාලයේ දී සෙල්ලමක් කරනවා. ළමයින් කණ්ඩායමක් එකතු වෙලා, කට්ටියම කතා වෙලා, ලොකු බංකර් ටිකක් වගේ එළියෙන් එක එක සෙරෙප්පු ටිකක් හෙම තියලා, එක ළමයෙකුට කියනවා, වෙන ම කතාවට සම්බන්ධ නො වුණු ළමයෙකුට, 'මේ තියෙන්නේ සතුරු බළකොටුවක්. මේ සතුරු බළකොටුවේ මැද ඉන්නවා සතුරු නායකයෙක්. දැන් අර සතුරු බළකොටුවේ වටේ තියෙන ඒවා බිඳගෙන ඔයා ඇවිල්ලා ඒ සතුරු නායකයාව අල්ලන්න ඕනේ.' එයාට දෙනවා යුද ටැංකියක්. යුද ටැංකිය කියලා දෙන්නේ සෙරෙප්පුවක්. 'දැන් එයාට සෙරෙප්පුව අර හදලා දීපු පාර දිගේ ඇත ඉඳලා තල්ලුකරගෙන, තල්ලුකරගෙන, වංගු අරගෙන එන්න තමයි දැන් තියෙන්නේ.' ඔය විදියට ලොකු සංකල්පයක්, ලොකු මනෝ ලෝකයක් හදලා දීලා, ඇත්තටම දැන් මනෝ ලෝකයේ ඉන්න ළමයා එන්නේ යුද ටැංකියෙන්. දැන් එයා යුද ටැංකියෙන් එතකොට අර ළමයින් ඔක්කෝම කතා වෙලා, හිටපු කට්ටිය, කවුද බලන්න මේ සෙරෙප්පුවකුත් තල්ලුකරගෙන එන්නේ?' කියලා අහනවා. එතකොට අර ඔක්කෝම එකතුවෙලා හදලා දීපු මනෝ ලෝකය එක පාරටම කඩලා දලා දනවා කකුල් දෙක ලගට. එතකොට පෙනෙනවා ඇත්තට

ම සෙරෙප්පු දෙකක් නේ මේ උස්සාගෙන යන්නේ කියලා. එතකොට ඇත්තට ම තමන් සෙරෙප්පුව තල්ලු කරනවා කියලා දැක්කාට පස්සේ, තමන්ගේ මනෝ ලෝකය කඩලා ඔක්කෝම හිනා වෙන කොට මොකද වෙන්නේ? ගහන්න පන්නනවා. ඊට පස්සේ ගහන්න පන්නනවා.

ඒ වාගේ අපිත් දැක්කොත් පුද්ගලයින් ඉන්නවා ඉන්නවා ඉන්නවා කියලා ඔක්කෝම නිත්‍ය කරගත්ත සංඛාර ටිකක් මැද්දේ, ඇති බවට ගත්ත චේතනා ටිකක් මැද්දේ, අප ම පිළියෙළ කරගත්ත සංකීර්ණ ලෝකයක් හදගෙන අප ම කරන ගනුදෙනුව, 'වෙලාවට අරෙහෙට යන්න ඕන. අරෙහෙට ගියේ නැත්නම් මෙහෙම වෙනවා. නැත්නම් මේක වෙනවා.' සිත තුළ ම උපද්දවා ගන්න, සිතෙන් ම විඳින, පිළියෙළ කර ගත්ත සංකීර්ණ ලෝකයක් අප ම හදගෙන, අප ම ඒකට අනුගතවෙලා කටයුතු කරනවා. කටයුතු කරන කොට ඒ තුළ තියෙනවා සෙරෙප්පු තල්ලුකරන මනස වගේ, කැමැති අය ඉන්නවා, අකැමැති අය ඉන්නවා. අකැමැති කෙනෙකුට බනින්න ඕනේ. මොකක් ද මේ කරන්නේ? සෙරෙප්පුවක් තල්ලුකරනවා. ඇයි? නිත්‍ය කරගත්ත සංඛාරයක් අරගෙන යනවා. යම් මොහොතක දැක්කොත් හිතාගෙන යන්නේ ලොකුවට, 'මම අද අසවලාට බනිනවා. හොඳ දෙකක් කතා කරනවා ඒ මනුස්සයාට' කියලා. ඇත්තට ම ඔය හොඳ දෙකක් කතා කරන්න යන්නේ, තමන්ගේ සිතෙන් ම රැස්කරගත්ත, සංඛාර කරගත්ත නිමිත්තක් ම සිහිපත් කර කර, 'අද බනින්නම්කෝ ඔය මනුස්සයාට' කියලා සිතනවා. තමන්ගේ ම සංඛාරයක් පරිහරණය කරනවා. අපට පෙනෙන්නේ තව පුද්ගලයෙකුට බනින්න යනවා වාගේ යි. සෙරෙප්පුවක් තල්ලුකරනවා කොටින් ම.

එතකොට ඕක දැක්කොත්, කෙනෙක් ඔය ගතිය ඇත්තට ම දැක්කොත් *සබ්බ සංඛාරෙසු අට්ඨයති, හරායති, ජග්ගුච්ඡති.* ගිරිමානඤ්ඤා සූත්‍රයේ දී කියන්නේ අනිත්‍ය සංඥාව ගැන කියන කොට, අනිත්‍ය සංඥා දෙකක් කියනවා නේ. එකක් අනිත්‍ය සංඥාවක් මූලින් කියනවා. ඊට පස්සේ *සබ්බ සභ්බාසංඝාතො අනිච්ච සංඝාතො* කියලා. එතකොට සියලු සංඛාර ධර්මයන්ගේ අනිත්‍ය සංඥාව දකින කොට, ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙච්චි සංඛාරයක් අරහයා මේ රැස්කරගත්ත දෙයකට තමන්ගේ සිත ගැන ම යි නේද උපද්දගන්නේ කියන ගතිය දකින කොට එයා ඒකෙන් ලජ්ජිත වෙනවා. පීඩාවට පත්වෙනවා. එයා ඒක පිළිකුල් කරනවා. ඒ

සංඛාරයේ ගතිය එයා ලජ්ජාවට පත්වෙලා, පීඩිත වෙලා, පිළිකුල් කරනවා. එයා ඒ නිත්‍ය බවට ගත්ත සංඛාරය තුළ ඇලෙන්නේ, ගැටෙන්නේ නැහැ. එයාට ඇලෙන්න ගැටෙන්න දෙයක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. එයා ගහන්න පන්නන්නේ එළියේ ඉන්න අයට නෙවෙයි, තමන් ම කරගත්තු දෙයට නේ. තමන්ගේ ම සිතේ නිත්‍ය කරගත්තු සංඛාරයට යි ගහන්න පන්නන්නේ. එකක් වත් ඇති බවට පෙන්නන්නේ නැහැ. 'ඇත්තට ම මෙතැන තියෙන්නේ මේ වාගේ ධර්මයා ටිකක් නේ' ද කියලා පෙන්නනවා. පෙන්නන කොට, පෙන්නන කොට එයාට ඒ තුළ අනාත්ම ලක්ෂණය ම තවදුරටත් ප්‍රකට වෙනවා.

එතකොට අපේ ජීවිතයේ අපි සෑම වේලාවක දී ම ගනුදෙනු කරන්නේ, අපි සෑම වේලාවක දී ම ඇසුරු කරන්නේ ඔය සෙරෙප්පු තල්ලුකරන මානසික මට්ටමකින්. අපි නිත්‍ය වශයෙන් ගත්ත සංඛාරයක් සෑම වේලාවක දී ම මේ ඇසුරු කරන්නේ. නිතර ම ජීවත් වෙන්නේ ඔය නිත්‍ය වශයෙන් ගත්තු සංකල්පය තුළ යි. ඕකෙන් සිතන්න එපා මේ දැන් කතා කරන්නේ ඔක්කෝම සංඛාරය නිත්‍ය වශයෙන් ගන්න එපා කියලා කිව්වා කියලා, මේ ඔක්කෝම අනිත්‍ය වුණා කියලා, නෑ කියලා දැන් අමතක වුණා එහෙම නෙවෙයි. එහෙම වුණොත් එහෙම, memory loss එකක් (මනසෙන් මැකී යාමක්) වුණොත් එහෙම නිවන් දකින්න වෙන්නේ නැහැ. මේ කියන්නේ මතකයේ නැතිවෙව්වි එකක් ගැන නෙවෙයි. ඕකට කියනවා න සඤ්ඤසඤ්ඤී න විසඤ්ඤසඤ්ඤී, නොපි අසඤ්ඤී න විභුතිසඤ්ඤී, එවං සමෙතස්ස විභොති රූපං, සඤ්ඤනිදනා හි පපඤ්ඤසච්ඛා කියලා. න සඤ්ඤසඤ්ඤී - එයා සාමාන්‍යයෙන් මේ ලෝකයා කතා කරන ප්‍රකෘති සංඥාවෙන් ඉන්න, මේ තියෙනවා කියන බවේ ඉන්න, මේ ප්‍රකෘති සංඥාවෙන් සංඥ ඇත්තෙකුත් නෙවෙයි. න විසඤ්ඤසඤ්ඤී - එහෙම කියලා එයාට සිහිය නැතිවෙලා එහෙම එහෙමත් නෙවෙයි. එයාට සිහිය නැතිවෙලත් නෑ. විසඤ්ඤී වෙලත් ඒ ගැන සිහිය නැතුව මතක නැතුව ගිහිල්ලා මොකක්වත් ම සිහිය නැතුව ඉන්නවා කියන මට්ටමක් එහෙම නෙවෙයි. නොපි අසඤ්ඤී - අසංඥ තලයකට පත්වෙලාත් නෙවෙයි. න විභුතිසඤ්ඤී - ඒ සංඥාව වෙනස් කරලා අසංඥ තලයකට පත්වෙන මාර්ගයක් වඩලා, සංඥාව වෙනස් කරලා, විපරීත වෙලා එහෙම නෙවෙයි. ඒ වාගේ ම එවං සමෙතස්ස විභොති රූපං - මෙන්න මේ විදියට රූපය පැත්තේ තියෙන යථාර්ථය දකින කෙනා, සෑම වේලාවක දී ම, ඒ

රූපයේ යථාර්ථය ඤාත් ඤාත් කරනවා. මේ ප්‍රථම සංඥාව, සංඥාව නිධාන කරගෙන පවතිනවා. එතකොට සෑම වේලාවක දී ම මේ න සඤ්ඤසඤ්ඤී, න විසඤ්ඤසඤ්ඤී - මේක ප්‍රකෘති සංඥාව කියන එක අපේ මේ අද තියෙන මට්ටම, සෑම දේම ඇති බවට හම්බවෙන සංඥාව, න විසඤ්ඤසඤ්ඤී - එතකොට එයා සිහි නැතිවෙලාත් නෙවෙයි. අපේ තියෙන සංඥාවත් නෙවෙයි. සිහිය නැතිවෙලාත් නැහැ.

අපට තියෙන සංඥාව සෑම වේලාවක දී ම සිතේ ඇති බවට හම්බවෙන දේ එළියේ තියෙනවා කියලා ගන්නකම යි. ඒ එළියේ තියෙනවා කියලා ගන්නකමත් එයාට ඔය සංඥාව දුරු යි. හැබැයි ඒ කියලා එයා සිහිපත් නො කර ඉන්නේ නැහැ. සිහිපත් කරන ධර්මතාවය ගැන නුවණ යි. අපට තියෙන ප්‍රශ්නය සිහිපත් කරන එක ගැන නුවණ නැතිකම නේ. අපි සිහිපත් කරන ලක්ෂණය දකින්නේ බාහිර තියෙන දේ කියලා යි. සිහිපත් කරන මෙහේ සංඥාව අපි රූපය පැත්තෙන් දන්නේ. එතකොට අපි රූපය පැත්තෙන් බලන ඔය සංඥාව සෑම වේලාවක දී ම, කාමය පැත්ත අපට හදලා දීලා තියෙනවා. 'රූපය හොඳයි. රූපය නරකයි' ඒ ලක්ෂණ ටික ඔක්කෝම අපට හදලා දීලා තියෙනවා.

එතකොට කෙනෙක් දැක්කොත් ඇත්තට ම තියෙන ධර්මා ටික, ඒ කියන්නේ එයාට සිහිපත් නො වෙනවා නෙවෙයි. බාහිර අනාත්ම රූපයක් එන කොට එයා රූපය අරභයා සිහිපත් නො කර ඉන්නවා නෙවෙයි. එයාට සිහිපත් කර ගන්න කොට තමන්ගේ සිත ම තමන් සිහිපත් කරගන්න බවට ම ප්‍රකට නම්, එයාට වැඩෙත් වෙලා තියෙයි. හැබැයි ඒ දෙය එළියේ තියෙනවා කියන රැවැටීමත් නැතිවෙලා තියෙයි. ඒකයි ඒ කෙනා නුවණින් පාවිච්චි කරනවා කියලා කියන්නේ.

මාරයාගේ තණකොල කොටුවේ තණකොල නො කා ඉන්නවා කියලා කිව්වේ නැහැ නේ. නිවාප සූත්‍රයේ තියෙන්නේ. මාරයාගේ තණකොල කොටුවේ තණකොල නො කා ඉන්නේ නැහැ. ඇවිල්ලා කනවා. කාලා, මාරයාට අසුවෙන්නේ නැති තරම් දුරකට ගිහිල්ලා ඉන්නවා. එයා මාරයාට අසුවෙන්නේ නැහැ. එතකොට ඒ කිව්වේ එයා මේ සම්පූර්ණ ම මේ ලෝකයේ නැත්තට ම නැතිවෙලා ගිහිල්ලා නෙවෙයි. ස්කන්ධ ටික පරිහරණය කරනවා. හැබැයි, ස්කන්ධ ටිකේ අනිත්‍යය ඤාත් ක්ෂාත් කර ගෙන යි. එයාට අඬන්න වැලැපෙන්න තියෙන හේතු ටික නැහැ. ඇයි

නැත්තේ? රූපය පැත්තේ රූප නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කරපු නිසා යි. එයා රූපය ඉතුරු නැතුව, ඇස් හමුවට ආපු රූපය ඒ මොහොතේ ම ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ යි කියලා දැක්කා. කන හමුවට ආපු ශබ්දය ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ යි කියලා දැක්කා. නැත්නම් දිටියේ දිටිය මන්තං, සුනෙ සුන මන්තං, මුනෙ මුන මන්තං, විඤ්ඤනෙ විඤ්ඤන මන්තං කියලා කියන ටික දැක්කා. එතකොට දනගත්ත දේ, දනගත්ත තැනින් ඉවරයි කියන එක දැක්කා. ඒ කියන්නේ එයා දනගත්තේ නැතුව හිටියා හෙම නෙවෙයි. දනගත්තා. දනගත්ත දේ සිතෙන් සිත ම දනගත්තා. ඒක ඉතුරු නැතුව ම නිරුද්ධ වෙනවා කියන එක දැක්කා. එතකොට මේ ඇතුළේ හදගත්ත දේ එළියට ගැට නො ගසා ඉන්න කොට එයාට හව වශයෙන් එළියේ තියෙනවා කියන සංඥාව නැතිවුනා. එළියේ තියෙනවා කියන සංඥාව නිරුද්ධ වුනා. නැතිනම් හව නිරෝධය එයා ඤාත් ඤාත් කළා. ඊට පස්සේ එයා හව නිරෝධය නිවන යි කියන තැන එළඹගෙන වාසය කරනවා.

මෙන්න මේ මානසික මට්ටමට තමයි රහතන්වහන්සේගේ මානසික මට්ටම කියලා කියන්නේ. නැතිනම් නිරෝධ සත්‍යයට අයිති මනස තමයි ඒ ලක්ෂණය. සම්පූර්ණ ම නිරෝධ සත්‍යය යි. නිරෝධ සත්‍යය වුනේ, ඒ කෙනාට තණ්හාව නැති වුනේ, දුක පිරිසිඳ දැක්ක නිසා යි. තණ්හාව නිරුද්ධ වුනේ දුක පිරිසිඳ දැක්ක නිසා මිසක, තණ්හාව දුරුකරන්න ගියපු නිසා නෙවෙයි. තණ්හාව දුරු කරන්න කියලා කිව්වා නම් මාගී සත්‍යය සහේතුක වෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන්නේ අපි කියනවා, 'ආං අතන අමනුස්සයෙක් ඉන්නවා. එළවලා දලා එන්න' කියලා. ඔය ඇත්තන් කොහොම ද අමනුස්සයා ව එළවන්නේ? පෙනෙන්නේ නැතිනම්, ඉන්න බව දන්නේ නැති නම්, කොහොම ද ඒ අමනුස්සයා ව එළවන්නේ? අමනුස්සයාව එළවන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඒ කියන වචනය සහේතුක නැහැ. ඇයි පෙනෙන්නේ නැති අමනුස්සයා ව කොහොම ද එළවන්නේ?

ඒ වාගේ ඔය හසු නො වෙන තණ්හාව ගැන කියලා, තණ්හාව දුරුකරන එක යි ප්‍රතිපදාව කියලා කිව්වා නම් මාගීය සහේතුක වෙන්නේ නැහැ. ඒක නිසා තණ්හාව දුරුකරන්න කියලා කොතැනක වත් කිව්වේ නැහැ. කිව්වා, දුක පිරිසිඳ දකින්න. දුක පිරිසිඳ දකින කොට තණ්හාව වශයෙන් ගන්න තැන නො හටගන්නවා. ස්කන්ධ ටික

ඉතුරු නැතුව අනිත්‍ය වුනා කියලා දැක්කා නම් දැන් මොකක් අල්ලාගෙන ද තණ්හාව පවත්වාගෙන යන්නේ? තණ්හාවට පැවැත්මක් නැතිවෙලා. එතකොට කියනවා තණ්හාවේ පැවැත්ම නැති කළ නිසා එයාට තණ්හාව නැති වුනා කියලා. එතකොට තණ්හාව නැති කරපු නිසා එයා නිරෝධය ඤාත් ඤාත් කරලා. මග වඩලා. එතකොට ඔන්න, දුක පිරිසිඳ දැක්කා. තණ්හාව නො හටගන්න තැනට පත් කළා. නිරෝධ සත්‍යය අවබෝධ කළා. මාර්ගී සත්‍යය වඩලා ඉවර යි.

එතකොට ඒ මට්ටමට පත්වෙන එක තමයි සෑම වේලාවක දී ම, දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය, නිරෝධ සත්‍යය සහ මාර්ගී සත්‍යය කියාපු ටිකේ ලක්ෂණ ටික. හැබැයි අද අපට ඕක පටන්ගන්න තියෙන්නේ කොතන ඉඳලා ද? ඔන්න යමක් තියෙනවා කියන මට්ටමේ ඉඳලා යි. ඇයි? මම ඕකට කියන්නේ, පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවිලා යි තියෙන්නේ. පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවිලා නැත්නම් ඒක පඩිපෙලක් වෙන්න විදියක් නැහැ. පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවිලා යි තියෙන්නේ. හැබැයි දෙවෙනි පඩියත් බිම ගැවුණොත් නම් ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා. පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවිලා දෙවෙනි පඩියත් බිම ගැවුණොත් නම් ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා. පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවෙන එක ප්‍රශ්නයක් නෙවෙයි. පළමුවෙනි පඩිය තමයි අපි 'මාර්ගී' කියන තැන. මාර්ගී කියන එකේ ලක්ෂණය තමයි, ඇති දේ මත තමයි පටන්ගන්නේ. අද අපි 'තියෙනවා' කියන තැන ඉඳලා තමයි පටන්ගන්නේ. නැතිනම් නිවන් දැකලා නිවන් ප්‍රතිපත්තිය ම පටන්ගන්න වෙනවා නේ. මාර්ගී කියන තැනින් තමයි පටන් ගන්නේ, 'තියෙනවා' කියන සංකල්පය මත ඉන්නා අපට. හැබැයි මාර්ගී සත්‍යය තුළත් 'තියෙනවා' කියන එක ම කියන්න වුණොත් එහෙම නම් ප්‍රශ්නයක් තියෙනවා. ඒක නිකම් දෙවෙනි පඩිය බිම ගැවුනා වගේ වෙනවා.

ඒක නිසා පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවුනා වගේ අද අපට පටන්ගන්න තියෙන්නේ මාර්ගී කියන තැනින්. නැතිනම් තව විදියකින් කියනවා නම්, සතිපට්ඨානය කියන තැනිතු යි අපට පටන්ගන්න වෙන්නේ. ඒ තුළ උපද්දන දෙවෙනි පඩිය වගේ තමයි සතිපට්ඨාන භාවනාව, එහෙම නැතිනම් මාර්ග සත්‍යය කියාපු තැන.

දැන් අපේ ජීවිතයේ අපට භාවනාව කියන තැනින් පටන්ගන්න
 වෙන්නේ ඇති දේ මත යි. ඔය ඇත්තන්ට බලන්න වෙන්නේ ඇසට
 හම්බවෙන, ඇති බවට හම්බවෙන රූපායතනයේ යථාර්ථය යි. අද ඇති
 බව නො හටගන්නා තැනින් ඔය ඇත්තන්ට මග වඩන්න පටන්ගන්න
 බැහැ. එහෙනම් මග වැඩිලා ඉවර යි නේ. ආයෙ වඩන්න දෙයක් නැහැ
 නේ. අද වඩන්න පටන්ගන්න වෙන්නේ ඇති බවට හම්බවෙන මට්ටමේ
 ඉඳලා යි. එතකොට ඔය ඇත්තන්ට අද කෙස්-ලොම්-නිය-දත්-සම්-මස්-
 නහර බලන්න ගියහම පුද්ගල සංඥාව දුරුකරගන්නවා. ආහාර
 ප්‍රත්‍යයෙන් හැදුනු කය ආහාර නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා. කන
 බොන ආහාරයේ සත්ත්ව-පුද්ගල බවක් තිබුනේ නැහැ නේ කියලා මේ
 සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයේ නිරෝධය පැත්තට බලන්න වෙයි. එතකොට ඒක
 රැස්වෙන සමුදය වෙන පැත්තට නො බලනවා. එතකොට දැන් ඔය
 ඇත්තන්ට බලන්න අද සෑම තැනක ම ඇති බව තුළ ඉඳලා තමයි
 පටන්ගන්න වෙලා තියෙන්නේ. ඒක නිසා ඒකට කියනවා, මාගීයේ
 ලක්ෂණය කියලා. ඒ මාගීයේ ලක්ෂණය තමයි, සෑම වේලාවක දී ම, ඔය
 ඕනෑ ම භාවනා කමටහනක් අරගෙන බලන්න, සෑම කමටහනක් ම
 පටන්ගන්නේ 'තියෙනවා' කියලා සිතාගත්ත දෙයකට නෙවෙයි ද
 කියලා. ඇති බවට ගත්ත ලක්ෂණයක්. අද විදර්ශණා කරන්න
 පටන්ගත්තත්, පටන්ගන්න වෙන්නේ ඔතැන ඉඳලා ම යි. විදර්ශණා
 කරන්න පටන්ගත්තත් එය ද පටන්ගන්න වෙන්නේ ඇති බවට ගත්ත
 තැනක ඉඳලා ම තමයි. එළියේ තියෙනවාය කියාපු රූපායතනක්
 අල්ලාගෙන තමයි ඔය ඇත්තන්ට බලාගන්න වෙන්නේ ඇත්තට ම
 මෙතැන ඇති බවට හම්බවුනාට මේ වාගේ යථාර්ථයක් නේ තිබුණේ
 කියන එක විමසන්න වෙනවා. හැබැයි ඔය ඇත්තන්ට විමසලා
 ඉවරවෙන කොට ඇති වෙනවා නම් අනාත්ම නුවණක්, ඇත්තට ම
 මෙතැන සත්ත්ව-පුද්ගල බවකින් තොර බවකු යි තිබුණේ කියලා, ඒ
 නුවණ අයිති නැහැ මෙනෙහි කරපු එකට. මෙනෙහි කිරීමෙන් උපද්දුපු
 එලය මිසක ඒ නුවණ, ඔය නුවණ කියන්නේ මෙනෙහි කරපු එක
 නෙවෙයි. ඒ නුවණ තමයි මාගී සත්‍යයට අයිති දේ. ඒ නුවණින් තමයි
 ආශ්‍රව දුරු කරන්නේ. කෙලෙස් දුරු කරන්නේ ඒ නුවණින්. නැති නම්
 ඔය ඇත්තන් කරන මනසිකාරයෙන් කෙලෙස් දුරුවුනේ නැහැ.
 මනසිකාරයෙන් කෙලෙස් යටපත් වුනා. මේ නුවණින් තමයි කෙලෙස්
 දුරුකරන්නේ. සමුච්ඡේද වශයෙන් ප්‍රභාණය කරන්නේ.

ඕක හරියට මනසිකාරය කියන එක ගොයම් මීට අතින් අල්ලාගත්තා වාගෙ යි. ඔය නුවණ ගොයම් මීට කපලා ගත්තා වාගෙයි. අල්ලාගත්ත ගොයම් මීට කපලා ගත්තා වාගෙ යි ඔය නුවණ. ඒ ගොයම් මීට කපන එක තමයි මාගී සත්‍යයේ තියෙන ලක්‍ෂණය. දැන් එතකොට ඔය ඇත්තන්ට සමහර වේලාවට තේරෙනවා ඇති බණ අහගෙන ඉන්න කොට හොඳට අනාත්ම ලක්‍ෂණයක් සමහර වේලාවට ප්‍රකට වෙනවා. සමහර වෙලාවකට හරි සත්ත්ව-පුද්ගල බවක් නෑ, මෙතැන ඇත්තට ම පවතින්නේ මේ වාගේ යථාර්ථයක් කියන කාරණාව එක මොහොතකට හරි අරමුණු වෙනවා. හැබැයි ආපසු ඒක වැහෙනවා. ආපසු ඒක අතහැරලා, ආයෙත් ඇති බවට ම යනවා. මාගී සත්‍යයේ නුවණ උපදිනවා. හැබැයි ඒ නුවණ පවත්වාගෙන යන්න තරම් සිත දක්‍ෂ නැහැ.

අපට වැඩෙන්නේ ඔන්න ඔය නුවණ යි. ඔය නුවණ යි උපද්ද ගත යුත්තේ. නුවණ උපද්දවාගෙන ඒ නුවණ යි වැඩිය යුත්තේ. ලොකුත්තරස්ස කම්මස්ස කතන්තා භාවිතන්තා කියලා කිව්වේ ඒක යි. ලොකෝත්තර කමීය කළ බැවින් වැඩු බැවින් කියලා කිව්වේ. නැතිනම් මාගීය වඩනවා කියලා කියන්නේ. මාගීය වඩන්න යි තියෙන්නේ. එතකොට ඒක උපවිතන්තා - රැස්කරගන්න එකක් නෙවෙයි. ඒක වඩන එකක්. අර උපද්දගත්ත නුවණින් ඔය රැස්කරගත්ත දේවල් වල යථාර්ථය පෙනෙන්න ඕනේ අපට. එතකොට ඒ නුවණ තමයි අද උපද්දගෙන භාවිතා කරන්න ඕනේ. කෙනෙක් ඔය නුවණ උපද්දගන්නේ නැතිව, කොච්චර මනසිකාරය කළත් වැඩක් වෙන්නේ නැහැ. මනසිකාරයෙන් ආශ්‍රව ඤය වෙන්නේ නැහැ. අන්න ඔය හේතුව නිසා තමයි ධම්මානුපස්සනාවත් මාගීය කියලා කිව්වේ, මාගී සත්‍යය යි නො කියා.

දැන් ස්කන්ධ ටික ගැන සිතනවා නම්, එහෙම නම් ඒක කියන්න වෙනවා නේ මාගී සත්‍යය කියලා. උදය වැය ගැන කල්පනා කළා නම්, මෙනෙහි කරපු එකට කියන්න වෙනවා නේ මාගී සත්‍යය කියලා. නමුත් මාගී සත්‍යය නො කියා මාගීය කියලා කිව්වේ ඒකයි. මනසිකාරය මාගීයට අයිති යි. හැබැයි මනසිකාරය කියන මේ ඵලය තුළින් ඉපැද්දුවා නම් යම් නුවණක්, ඒ නුවණ අයිති මාගී සත්‍යයට යි. ඒ නුවණින් තමයි ආශ්‍රව දුරුකරන්නේ. සම්මා දිට්ඨිය කියලා කියන්නේ ඔය නුවණට යි. ඔය නුවණින් කරන්න වැඩක් තියෙන්න එපායැ. ඒ

නුවණින් තමයි ආශ්‍රව ධර්මයා ටික දුරුකරන්නේ. අපට අද ආශ්‍රව දුරුකරන්න බැහැ ඇත්තටම. අපට කරන්න පුළුවන් එක යි. සම්මාදිට්ඨිය ඇතිකරන්න පුළුවන්. යථාභූත ඥාන දර්ශනයෙන් ඇත්ත පෙන්වන්න පුළුවන්. ඇත්ත පෙන්වන කොට ඇත්ත පෙන්වන මනසිකාරය තුළ උපද්දන නුවණින් ආශ්‍රව ධර්මයා ටික දුරුවෙනවා. එහෙම නැතුව ආශ්‍රව දුරුකරන්න ගියොත් එහෙම එකක් එකක් ගානේ අපට බල බලා ඉන්න වෙනවා. කෝප්පය පෙනෙන කොට කෝප්පය ගැන මතක් කරනවා. ඇත්තට ම කෝප්පය මෙහෙම යි. රූපායතනය මෙහෙම යි, සිතේ හදගත්ත ටික නේ කියලා අපි කෝප්පය ගැන බලනවා. ඊට පස්සේ ආයෙ ආ වටාපොත තියෙනවා. කෝප්පය නේ බැලුවේ. වටාපොත බැලුවේ නැහැ. දැන් වටාපොත ගැන බලනවා. දැන් වටාපොත යි කෝප්පයයි හරි. දැන් මේසය ගැන බලනවා.

අපට ඒ විදියට එකින් එකට දුරු කරන්න වෙනවා කෙළවරක් වෙන්නේ නැහැ. මුලු මුහුදේ ම වතුර බි බි ඉන්න වෙනවා ඔහොම ගියොත් ලුණු රසයි කියලා කියන්න. අපට එක නුවණක් ගන්න වෙනවා. එක තැනකින් එක ධර්මාවය යි වඩන්නේ සමහර විට කෝප්පය කියලා ඇති බවට හම්බවෙන ලක්ෂණයේ තියෙන ඇත්ත තමයි මනසිකාරය කළේ. ඒ තුළ උපද්දපු නුවණ කෝප්පයේ ඇත්ත නෙවෙයි පෙන්නුවේ. රූපායතනයේ ඇත්ත යි. වණි සටහනක් ඇති තැනක මේ වාගේ ධර්මයා ටිකකුයි කියලා එයාට ස්කන්ධ ටිකේ නුවණක් ගෙනලො දුන්නේ. දැන් එයාට අයෙ වටාපොත ගැන සිතන්න දෙයක් නැහැ. ඒ නුවණට සිත තියලා බලනකොට ම පෙනෙනවා වටාපොත කියපු තැනත් තිබුණේ මේ ඇත්ත ම තමයි කියලා. මේසය හම්බවෙනවා කියාපු තැන එයාට එතැනට සිත තියන කොට ම පෙනෙන්නේ එතැන තියෙන ඇත්තත් මේක ම තමයි කියලා. ඔය සෑම ධර්මාවයකට ම සිත තියන්න තියන්න එයාට පෙනෙනවා ඔය කාරණා ටිකේ ඇත්ත ඕකම තමයි කියලා.

එතකොට තමයි එයාට රූපායතනය එක විදියකට හම්බවෙන්නේ. අද අපට රූප රාශියක් හම්බවෙලා නේ. විදර්ශණා කරන්න රූප රාශියක් තියෙනවා. ඒකෙන් හරි කරදර යි. කෝප්පයත් බලන්න ඕනේ, වටාපොතත් බලන්න ඕනේ, මේසයත් බලන්න ඕනේ, මනුස්සයොත් බලන්න ඕනේ, ගෙදර අයත් බලන්න ඕනේ, ගෙදර ගැනත් බලන්න ඕනේ. දැන් මහා රාශියක් තියෙනවා අපට විදර්ශණා කරන්න ලෝකයක්.

ඔය රාශියක් හම්බවෙන්න බැහැ. රූපය නම් එක තැනින් හම්බවෙන්න ඕනේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ රූපය ගැන කතා කරපු එක තැනින් අපට රූපස්කන්ධය එක තැනින් හම්බවෙලා තියෙන්න ඕනේ. සබ්බං රූපං න හෙනු කිව්වා නම්, න හෙනු කියාපු එක එක වචනයෙන් අපට මුළු රූපස්කන්ධය ම කියලා තියෙනවා. හේතු නෙවෙයි. එතකොට සියලුම රූපයන් හේතු නොවෙයි කියන කොට අපට හේතු මොනවා ද? ලෝභ-ද්වේශ-මෝහ, අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ, අව්‍යාකෘත අලෝභ-අද්වේශ-අමෝහ හේතු නවය යි. එතකොට මේ හේතු නෙවෙයි රූපය කියන්නේ. එතකොට ඇතිබවට හම්බවෙන මේ රූපය ගැන බලන කොට දැන් අපට ඔය රූපය හේතු වශයෙන් පෙනෙන්නේ. කොහොම ද? එක්කෝ කැමැති වෙන රූපය. ලෝභ වශයෙන් අපට හම්බවෙන රූප ගන්න පුළුවන්. අකැමැති රූප, තරහ වශයෙන් ගන්න පුළුවන් රූප. කැමැතිත් නො වන, අකැමැතිත් නො වන උපේක්‍ෂා සහගත, මෝහය යෙදුනු රූප අපට හම්බවෙලා තියෙන්නේ. රූපය හේතු නො වෙයි කියලා කියන කොට කවදවත් ඔය රූපය හේතු යෙදිලා හම්බවෙන්න බැහැ. එතකොට රූපයේ ඇත්ත ම ඇත්ත තමයි කිසිම හේතුවක් නො යෙදුනු මට්ටමකින් හම්බවෙන එක රූපස්කන්ධයේ ලක්‍ෂණය යි. හේතු ටික මෙහේ හදගත්තේ. කැමැති, අකැමැති, කැමැතිත් නො වන, අකැමැතිත් නො වන, ඇති බවට ගත්තු ලක්‍ෂණය මේ පැත්තේ කියලා දකින්න වෙනවා දැන්. එතකොට දැන් ඕතන කියන්න ගියේ නැහැ කෝප්පයත් න හෙනු, මේසයත් න හෙනු, වටාපතත් න හෙනු, ඒවා හේතු නෙවෙයි කියලා කියන්න වෙන්නේ නැහැ.

සියලුම රූප, එක වචනයෙන්, ඇසට පෙනෙන්නේ අනාත්ම වණී සටහන් මාත්‍රය නම් වණී සටහන් මාත්‍රය ම කවදවත් හේතු නෙවෙයි. කනට ඇසෙන්නේ ශබ්දය නම්, ශබ්දය කවදවත් හේතු නෙවෙයි. ආයතන ටිකට ගෝචර වෙන, ඒ කියන්නේ සතරමහාධාතුව පැත්තෙන් පටවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන ටිකෙන්, පටවි-තේජෝ-වායෝ කියන ටික පොට්ඨබ්භ ආයතනයෙන් කියන සංග්‍රහයට යනවා. එතකොට මේ ටිකට කියනවා පොට්ඨබ්භ ආයතනය කියලා. එතකොට කයත් පොට්ඨබ්භයත් කියන කොට ඔය තුන තමයි කතා කරන්නේ. වණී-ගන්ධ-රස-මිශ්‍ර කියන ටිකෙන් අනික් ආයතන ටික ඔක්කෝම නියෝජනය කරනවා.

එතකොට මේ සතරමහාධාතු රූපය මේ අර්ථයෙන් ම හම්බවෙලා තියෙන්න ඕන. ඒක තමයි රූපස්කන්ධයේ ස්වභාවය. එතකොට හේතු සහිත චූෂ්ණ රූපය අපට හම්බවෙන්න ඕනේ උපාද්‍යාස්කන්ධය පැත්තෙන්. මේ පැත්තෙන්. තව විදියකින් කියනවා නම් මේ බලලා තියෙන්නේ ස්කන්ධ ටික යි, උපාද්‍යාස්කන්ධ යි ටික වෙන්කරගන්න එක යි. තව විදියකින් කියනවා නම් නාම-රූප පරිච්ඡේදය යි. රූපස්කන්ධය මේක යි, නාම ධර්මයා ටික මේක යි කියලා නාම-රූප පරිච්ඡේදයක් මේ කරලා තියෙන්නේ. ඔය කොහෙන් ගියත්, ඔය කතා කරලා තියෙන්නේ කොටින් ම කියනවා නම් මේ ඇසට පෙනෙන රූපය පෙනෙනවා කියන තැන තියෙන යථාර්ථය යි පෙන්නලා තියෙන්නේ. එතකොට අපට ආයතන පරිහරණයේ දී එන්න ඕන නුවණක් ගැන යි මේ කතා කරලා තියෙන්නේ.

එතකොට ඔය ධර්ම කාරණා ටික තමන්ගේ ජීවිතයට ගලපාගන්න. ඒ ගලපාගන්න කොට තමන් අද දවසේ වඩන්න ඕනෑ තැන තමන් ම තේරුම්ගන්න. අපි මොන භාවනාවක් කළත් කමක් නැහැ. ඔය භාවනාව ජීවිතයේ බොහෝ වේලාවට එක දෙයක් කරගන්න එපා. ඕකෙදී හමුදුරුවරු දෙන්නෙක් ගියාහම සමහර වේලාවට කෙනෙක් ඉක්මනට නාගෙන එනවා භාවනා කරන්න. මම අහන්නේ ඇයි ඉක්මනට නාලා යන්නේ? භාවනා කරන්න යි. ඉතින් භාවනා කර කර නාන්න කෝ. එතකොට ප්‍රශ්නයක් නැහැ නේ. භාවනා කර කර නැවා නම්, ප්‍රශ්නයක් නැහැ නේ. ඉක්මනට යන්න දෙයක් නැහැ නේ. හෙමින් සැරේ නාගෙන එන්න.

ඒ වාගේ අපට ජීවිතයේ එක අංශයක් භාවනාව කියලා වෙන්කරගන්න ගියොත්, මම දවසකුත් කිව්වා, අනිත් ඔක්කෝම වැඩ ඉවරකරලා ඉක්මන් කරනවා, ඇයි? භාවනා කරන්න. මේ භාවනාව කියන තැන එහෙම එක පැත්තකට දෙන්න එපා. ඒ භාවනාව කියන දේ, සමහර විට සමථයක් වඩන්න අපට එක තැනක ඉන්න වෙයි. නමුත් මේ නුවණ පවත්වන එක ම තමයි භාවනාව. ඇයි අපි සෑම වේලාව දී ම ඔය නුවණ පවත්වන්න උත්සාවත් නො වෙන්නේ? ඔය ඇත්තත් ටිකෙන් ටික ඕක සති දෙකක් කරන්න. ඔය ක්‍රමය එක සතියක් කරන්න. එහෙම නැති නම් එක සතියක්, දවසකට අවස්ථා දහයක දී, දහ පාරක් කරලා බලන්න. ඔය ඇත්තන්ට ම තේරෙයි.

ඉස්සෙල්ලා ම රළු වශයෙන් තියෙන මට්ටම් ටික දුරුවෙනවා තමන්ට ම තේරෙයි. ඉක්මනට තරහා යන කොට ම, දෙයක් ගැන, කෙනෙක් ගැන තරහා යන කොට ම තේරෙනවා තමන් ගැන ම යි තරහා ගන්නේ කියලා තේරෙන කොට ඔය ඇත්තන්ට ම තේරෙයි තරහා අඩුවෙලා යන හැටි. තමන්ගේ සිත ගැන සිත සිත තරහා ගන්නවා කියලා සිතන කොට ම තරහා නැති වෙයි. මොකක් හරි ගැන දුකක් ඇතිවෙන කොට ම, දැඩි දුකක් එන කොට ම මේ ගැන සිත සිතා ඉන්න කොට නේ මේ දුක වැඩිවෙන්නේ. මම මගේ සිත ගැන සිතන කොට ම දුක එනවා කියන එක තේරෙයි. එතකොට ඔය ඇත්තන්ට දුකේ පැවැත්ම නැතිවෙයි.

අවස්ථා දහයක දී ඕක සතියක් කරන්න. අර වාගේ රළු අවස්ථාවල ඉස්සෙල්ලා තේරෙන්න ගනියි, දුක් නො වී ඉන්න, නො ඇලී ඉන්න වැඩිපුර, නො ගැටී ඉන්න වැඩිපුර තේරෙයි. ඒකෙන් දැනගන්න, තමන් තුළ තියෙන ආශ්‍රව ධර්මය මේ මාගීය වඩන කොට, වඩන කොට නුවණ උපදින කොට දුරුවෙනවා කියන ලක්ෂණය. ඉතින් ඒක නිසා මේක යම්තාක් අපි භාවිතා කරනවා නම්, ඒතාක් නුවණ උපදිනවා නම්, ඒ තරමට ම ආශ්‍රව දුරුවෙනවා. අපි භාවිතා කරන්නේ ටික යි නම්, ඔය නුවණ උපදින අවස්ථාව අඩුයි නම්, ආශ්‍රව දුරුවෙන අවස්ථාව අඩු යි. ඉතින් දවසකට පැයක් භාවනා කරලා කවද නිවන් දකින්න ද? ඒක නිසා පුළුවන් තරම් ඔය නුවණ වැඩිකරගන්න. ඔය නුවණට සිත තියන අවස්ථා ගණන වැඩිකරගන්න. කොටින් ම මුළු ජීවිතය ම භාවනාව කරගන්න. භාවනාව ජීවිතය කරගෙන, ජීවිතය භාවනාව කරගන්න. එතකොට කිසි ම ප්‍රශ්නයක් වෙන්නේ නැහැ. කාටත් නුවණින් කරන්න පුළුවන් දෙයක්.

ඒ කියන්නේ සෝවාන් ආයඨයන් වහන්සේලා ඕනෑ තරම් බිහි වෙච්චි සාසනයක්. ගිහි ඇත්තන් ඔක්කෝට ම මේ රහත්වෙන්න කියනවා, මහණ වෙන්න කියනවා නෙවෙයි. තමන් කරන කටයුත්ත තුළ ඇයි තමන්ට නුවණින් කරන්න බැරි කියන එක යි ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ. මේ රහත් වෙනවා, සෝවාන් වෙනවා කියන එකක් දැන් ම සිතන්න එපා. මම නම් කාටවත් කියන්නේ නැහැ රහත් වෙන්න කියලා. මම කාටවත් කියන්නේ නැහැ සෝවාන් වෙන්න කියලාවත්.

ඔය සෝවාන් කරගන්න හදන්නේ පුද්ගලයා නේ. අපි සෝවාන් කියලා පුද්ගලයෙකුට යි ඔය සීල් එක ගහන්න හදන්නේ. සකාදගාමී, අනාගාමී කියලා පුද්ගලයෙකුට යි ඔය දෙන්න හදන්නේ. ඔය ඉන්නේ 'මම' කියලා ගත්ත, තව පුද්ගලයෙක් කියන කෙනා සෝවාන් කරගන්න, සකාදගාමී කරගන්න හදන්න එපා. ඔය ඉන්න 'මම', මේ රූපය 'මම' කියලා ගත්ත, මේ රූපය ආත්මය කියලා ගත්ත 'මම' දුරුවෙන එකට ම යි සෝවාන් කියන්නේ - දිට්ඨි වශයෙන් ගත්තත්. ඔය මමත්වය දිට්ඨි වශයෙන් ගත්ත වික දුරු වෙන එකට යි සෝවාන් කියලා කියන්නේ. සම්පූර්ණ ම දුරුවෙන එක යි අර්හත් ඵලයෙන් කෙරෙන්නේ. ඒක නිසා සෝවාන් ඵලය දිට්ඨි වශයෙන් ගත්ත එක දුරුවෙනවා. එතකොට එයාට මේ රඵ වශයෙන් ගත්ත එක දුරුවුනා කියලා ගෙදර ඉන්න බැරිකමක් එහෙම නැහැ. එයා මානය ඇතිකරගෙන එහෙම ඉන්න යන්නේත් නැහැ. ඒ වාගේ ම එයා මහා ලොකුවට කළකිරිලා ඉන්නෙත් නැහැ. රහතන් වහන්සේලාගේ වර්ත අපදන, ථේර-ථේරී ගාථා දිහා අරගෙන බලන්න. මොන තරම් ලස්සනට කැලය ගැන වණිනා කරපු තැන්, තමන්ගේ පැවැත්ම ගැන වණිනා කරපු තැන්, අනවජ්ජ සුඛය ගැන වණිනා කරපු තැන් කොච්චර තියෙනවා ද කියලා.

ඒ කියන්නේ මේ දේවල් ඔක්කෝම නැතිවෙලා නෙවෙයි. හොඳට නුවණ යි. මම ඒකයි කිව්වේ, මාරයාගේ තණකොළ කොටුවේ තණකොළ නොකා ඉන්නේ නැහැ. තණකොළ කාලා අහුවෙන්නේ නැති තැනක යි ජීවත් වෙන්නේ. එයා ලෝකයේ සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙකුට බලන කොට සාමාන්‍ය විදියට පෙනුනාට, එයාගේ නුවණ එතැන නෙවෙයි. අර අලියාගේ කතාවේ තිබුණා වගේ. ඇයි ඔක්කෝ ම මනසේ කිව්වා කියලා කෙනෙක් කියනවා, ඔක්කෝ ම මනසේ කිව්වා කියලා තමයි තේරුම් අරගෙන තියෙන්නේ. එහෙම කිව්වේ නැහැ. ඉතින් එයා කියනවා දැක් ඔක්කෝම ඔහේ නෙවෙයි මෙහේ හදගන්නේ කියලා හොඳට තියෙයි ලු ආශ්‍රව ඔහේ නෙවෙයි මෙහේ කියලා. අලියා ලගින් යන්න ගියොත් එහෙම අලියා ගහලා මැරෙන්නලු වෙන්නේ. මෙහේ නෙවෙයි එහේ කියලා කිව්වොත් එහෙම ඕක වඩලා හරියන්නේ නැහැ අලියෙක් ලගින් ගියොත් අලියා ගහලා මැරෙන්නයි වෙන්නේ. ඒක නිසා අයිත්වෙලා යන්න ඕනැයි කියලා.

ඉතින් මම කියන්නේ අලියා ගහලා මැරෙන්නේ අලියා ලඟින් අයින් වෙලා ගියොත් නෙවෙයි. අලියා ලඟින් අයින්වෙලා යන කොට තමයි අලියා ගහලා මැරෙන්නේ. ඇයි? අලියාව කරේ තියාගෙන යි යන්නේ. ඉතින් අලියා ගහනවා, ආයෙ මැරෙනවා. අලියා ගහනවා, ආයෙ මැරෙනවා. ඇයි? අලියා එළියේ ඉන්නවා කියලා හිතාගෙන යනවා. එළියේ ඉන්නවා කියනකම නිසා ඒ මොහොතේ ම ආයතන ටික හදලා දෙනවා. ඔන්න ආයෙත් ඉපදුනා. ආයෙත් ඉපදුනාට පස්සේ සද්දයක් හරි ඇහුණොත්, ආ අලියා එළියේ ඉන්නවා. දෑත් හිතන අලියා එළියේ ඉන්නවා. එතකොට ආයෙත් ඔන්න ආයතන ටික ඇති බව නිසා ආයෙත් හදනවා. මැරෙනවා උපදිනවා. මැරෙනවා උපදිනවා මේ මොහොතේ. ඇයි අලියා ගහන්නේ? අලියා කරේ තියාගෙන නේ යන්නේ. කෙනෙක් ඉන්නවා ලෝකයට පෙනෙන්නේ අලියාගෙන් අයින්වෙලා යනවා වගේ. හැබැයි එයා අලියා ඉතුරු කරලා ගිහිල්ලා නැහැ. එයා දකිනවා, ඇහැ ගැන නුවණ යි, කන ගැන නුවණ යි. එයාට එළියේ අලියෙක් හම්බවෙන්නේ නැහැ.

එයා මේ පරිවර්ජණයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව ටික පරිවර්ජණයෙන් පහකරන්න එයා ඉගෙනගෙන තියෙනවා. අලියා දුරු කරලා තියෙනවා මේ එළියේ පැත්තෙන්. ඒ වාගේ ම එයා අලියා මේ පැත්තෙන් දුරු කරලා තියෙනවා. අනික් කෙනා දන්නේ අලියා එළියෙන් දුරුකරන්න විතර යි. ඉන්න අලියා දුරු කරනවා. මෙයා කවදවත් ඉන්න අලියා දුරු කරන්නේ නැහැ. හේතු ටික ඇති කල්හි මෙතේ අලියා කියලා හිතෙන බව දැනගෙන ම එයා පැත්තකින් යනවා. පැත්තකින් යනවා කියන එකට නුවණ කියන දේ එයාට බාධාවක් වුනේ නැහැ.

මම ඕකට කියන්නේ උසස් පෙල ලියන ළමයෙකුට ශිෂ්‍යත්ව දැනුම නැතිවෙලා ද? උසස් පෙල ලියනවාය කියලා ශිෂ්‍යත්ව දැනුම නැතිවෙලා නැහැ. ශිෂ්‍යත්වයට වඩා වැඩි දැනුමකු යි එතැන තියෙන්නේ. ඒ වාගේ සම්මුති ලෝකයේ දැනුම නැතිවෙලා ද ලෝකෝත්තර ඥාන දර්ශණය ඇතිවුණාය කියලා. එයාට ඒක වෙලා නැහැ. ඒක නිසා අපට ඔන්න ඔය නුවණ වඩාගන්න පුළුවන් නම්, ජීවිතයේ ආශ්‍රව ඇතිවෙන පැත්ත යි, අපේ ලෞකික ජීවිතයේ පැත්ත යි දෙ පැත්ත ම බලාගෙන යන්න පුළුවන් වෙනවා. හැබැයි ඔය දුවන දිවිල්ල ටිකක් සංවර වෙයි. ඒ කියන්නේ අපි රථ වශයෙන් තණහාවෙන්

ඇතිකරගෙන යන එල ටික ටිකක් අඩුවෙලා, ඒ ටික ටිකක් යටපත් වෙලා, දුරු වෙලා යයි. ඒක නිසා ඒ ගතිය නම් මගහැරෙනවා. හැබැයි සාමාන්‍ය ලෞකික පැවැත්ම අරගෙන යන්න බාධාවක් නැහැ ධර්මය කියන එක. ධර්මය කියන එක වුනත් වරදවා අරගෙන, අර මම මෙහෙම යි කියන පුද්ගල භාවය ගන්න ගියොත් එහෙම, එතකොට එයාට ලෞකික ජීවිතයත් සමහර වේලාවට ප්‍රශ්නයක් වෙන්න පුළුවන්.

මොකද එක මහත්මයෙක් කතා කරලා මට කියනවා එයාට ඉක්මනට මහණ වෙන්න ඕනේ කියලා. දවස් හතක් යන්න කලින් මහණ වෙන්න ඕනේ කියලා. ඇයි? රහත් වෙලා ලු. එයා ගෙදර ඉන්න නිසා දවස් හතක් යන්න කලින් මහණ වෙන්න ඕනේ ලු. නැතිනම් මට මැරෙන්න වෙනවා. ඒක නිසා මහණ වෙන්න ඕන කිව්වා. ඒ වාගේ මානසික මට්ටමක් ඇතිවෙන්නේ ඇත්තට ම මේ ධර්මය වැරැදි විදියට ගත්තාට පස්සේ යි. දැන් මැරෙන කෙනාත් ඉඳලා නම්, මැරෙන බවත් දන්නවා නම්, ඔය පුද්ගල බවකින් කියන එක තියාගෙන බැහැ එහෙම නිවන් දකින්න. මම ඊට පස්සේ එක ප්‍රශ්නයක් ඇහුවා, මට පංචස්කන්ධය යි, පංචඋපාදනස්කන්ධය යි දෙක පැහැදිලි කරලා දෙන්න කෝ. මම ඔබතුමාගේ රහත්බව නැති බව ගැන කියලා දෙන්නම්. ඊට පස්සේ මගෙන් අහනවා ඇත්තට ම හමුදුරුවනේ ඒක දෙකක් ද කියලා. ඉතින් ආයෙ මම මොනවා කියන්න ද? ඊට පස්සේ මම ඉතින් කරුණු පැහැදිලි කරලා දුන්නා. තේරුම් ගත්තාද කියන්න නම් දන්නේ නැහැ.

එතකොට ඒ වාගේ මට්ටම්වලට පත් නො වී අපට මාගීයේ යන්න පුළුවන් නම් ඒක තමයි වැදගත්වන දේ. ඒකට ඔය ඇත්තන්ට බොහෝම ප්‍රයෝජනවත් වෙයි ඔය චතුරායථි සත්‍යයේ න්‍යාය කියන එක තේරුම්ගන්න එක. චතුරායථි සත්‍යයේ න්‍යාය අවබෝධ කරගන්න එක, දැනගන්න එක, ඔය ඇත්තන්ගේ ජීවිතයට බොහෝම ප්‍රයෝජනවත් වෙයි. ඒක නිසා ඒක නො තේරුනා නම් තවදුරටත් අහන්න. ඒ වාගේම ඒ ගැන නිතර ටිකක් මනසිකාරයක් පවත්වලා මෙනෙහි කරලා බලන්න.

ප්‍රශ්න සහ උත්තර:

1. මන, ධම්ම, මනෝ විශ්ලේෂණ වල වෙනස පැහැදිලි කර දෙන්න.

මන කියන්නේ මනෝ, මානසං, හදයං, පණ්ඩරං කියලා ඒ වචන වලින් විස්තර කරන්නේ සෑම වේලාවක දී ම විජානන කෘත්‍යය කරන, ඒ වාගේ ම විජානන කෘත්‍යය ඇති කරන්න හේතු වෙන මනෝ ගතියට කියනවා මනස කියලා. ඊට පස්සේ මනසට අරමුණු වෙන එකට කියනවා ධම්ම කියලා. මනසේ ම විජානන කෘත්‍යයට කියනවා, දූතගන්න බවට කියනවා විශ්ලේෂණය කියලා.

දැන් මෙහෙම කිව්වොත්: මනස සහ ධම්මායතනය තේරුම්ගන්න පාර සහ වාහනය හැටියට. නැත්නම් පාර සහ යන්නා කියන තැනින්. යන්නෙක් නැතිනම් පාරක් නැහැ. යන කෙනෙක්, යන දෙයක් නැතිනම් පාරක් නැහැ. පාරක් නැතිනම් යන්නෙක් නැහැ. යන්නෙක් නැතිනම් පාරක් නැහැ. අපි හිතමු, අලුතෙන් ම පාරක් හදගෙන හරි යනවා කියන කොට ඒත් තමන් යන්නේ පාරේ මිසක, පාරක් නැතුව ගිහිල්ලා නැහැ. එතකොට යන්නේ පාරේ. පාර වාගේ දකින්න සෑම වේලාවක දී ම මනස කියන එක. පාරේ යන අය, යන කෙනා, යන දේවල් වාගේ දකින්න සිතුවිලි කියන එක, නැතිනම් ධම්මායතනය කියන එක. මන-ධම්ම කියන තැන මනස කියලා කියන්නේ මෙනෙහි කරන ගතිය යි. මෙනෙහි කිරීමට හසුකරගනු ලබන සිතුවිලි වලට ධම්ම කියලා කියනවා. චෛතසික පනස් දෙක ම අයිති වෙන්නේ ධම්මායතනයට යි. සංඛාරස්කන්ධය කියන එක ධම්මායතනය යි. එතකොට මේකට කියනවා ධම්ම කියලා.

ඊට පස්සේ මනෝ විශ්ලේෂණ. මනෝ විශ්ලේෂණ කියලා කියන්නේ ඒ මනසෙන් අරමුණක් සිහිපත් කරන එකට කියනවා මනසට කියනවා මනෝ කියලා. සිහිපත් කරන අරමුණට කියනවා ධම්මායතනය කියලා, ධම්ම කියලා. ඒ අරමුණ ම දූතගන්න ගතියට, විජානන කෘත්‍යයට කියනවා මනෝ විශ්ලේෂණ කියලා.

2. ඇස, රූපය, චක්ඛු විඤ්ඤාණය ස්පඨි වන්නේ චක්ඛු ප්‍රසාදයේ දී ද?

ඇස යි රූපය යි කියන තැන, ඇස කියන තැන, චක්ඛු ප්‍රසාදය කියන තැන තමයි කතා කරන්නේ. එතකොට ඇස කියලා කියන්නේ චක්ඛු ප්‍රසාදයට යි. හැබැයි, රූපයක් නො ගැටුණොත්, චක්ඛු ප්‍රසාදය ඇතිවුණා කියලා අපි දන්නේ නැහැ. ප්‍රසාදය කියන එක අපි දන්නේ නැහැ, රූපයක් ස්පඨි වෙන්නේ, රූපයක් ගැටෙන්නේ නැතිනම්. අපි රූපයක් ගැටෙන කොට ම තමයි ප්‍රසාදය ගැන දන්නේ. ඒක නිසා චක්ඛුඤ්ඤාණය පටිච්ච කියලා කියන කොට ඇස ද නිසා රූපෙ ච, රූපයන් ද නිසා උප්පජ්ජති චක්ඛු විඤ්ඤාණං. ඇස යි, රූපය යි එකට ස්පඨි වෙන තැනක චක්ඛු විඤ්ඤාණය හටගන්නවා. මේ තුන් දෙතාගේ එකතුව තමයි ස්පඨිය කියලා කතා කරන්නේ.

ඔතැන දී මෙහෙම බෙදන්න පුළුවන් : ඇස යි, රූපය යි ස්පඨි වෙනවා කියන තැන පටිස සම්ඵස්සය සහ චක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් පස්සේ ඇතිවෙන යම් ස්පඨියක් තියෙනවා නම් ඒ සිතේ ඇතිවෙන ස්පඨියට කියනවා අධිවචන සම්ඵස්සය කියලා. පටිස සම්ඵස්සය සහ අධිවචන සම්ඵස්සය.

එතකොට කවදවත් චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන එකට රූප ස්පඨි වුනේ නැහැ. චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන එකට ඇස ස්පඨි වුනෙත් නැහැ. ඇස පිළිබඳව දැනගත්ත සිතට චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියලා නම් කළා මිසක, ඇස පිළිබඳව දැනගත්ත එක ඇස වුනේ නැහැ. එතකොට ඇස පිළිබඳව දැනගත්ත එක රූපය වුනෙත් නැහැ. ඒ විජානන කෘත්‍යය, දැනගන්න බව චක්ඛු විඤ්ඤාණය යි.

එතකොට ඇස-රූපය-චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන මේ තුන් දෙතා ඇති කල්හි තමයි, සෑම වේලාවක දී ම ස්පඨිය කියන දේ කතා කරන්නේ. එතකොට චක්ඛු ප්‍රසාදයෙහි ම ඒ ඔක්කෝම ඇතිවෙනවා කියලා කියන්නෙත් නැහැ. එහෙම වුනොත් එහෙම අපට සිත පවතින්න තැනක් කතා කරන්න බැහැ.

3. උදය-වෑය දකින්නේ ස්කන්ධ පෙර නො තිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතිව නැතිවන ලෙස පංචස්කන්ධයේ ද, පංචඋපාදනස්කන්ධයේ ද?

පංචස්කන්ධය පිළිබඳව සිහිය පවත්වන කොට පංචඋපාදනස්කන්ධයේ හටගන්නා ආකාරයත්, වෑයත් කියන දෙක ම පෙනෙනවා. පංචඋපාදනස්කන්ධයේ තමයි උදය වෑය බැලිය යුතු වෙන්නේ. මොකද අපට හසුවෙන්නේ පංචඋපාදනස්කන්ධය නිසා. පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වෑය බලන කොට අපට හැබැයි, සිහිය පිහිටුවන්න වෙන්නේ, දැනුමක් ඇතිකරගන්න වෙන්නේ ස්කන්ධ ටික ගැන යි. ‘අම්මා’ කියලා සිහිපත්වෙන ගතිය තිබුනේ පංචඋපාදනස්කන්ධය කියන තැන නම්, අපි ස්කන්ධ ටිකක් ඇති තැනක පංචඋපාදනස්කන්ධය හැදුන හැටි, ‘අම්මා’ කියන බව හදගත්ත හැටි දිහා බලන කොට අපි පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය දැකලා තියෙනවා. අර ඇස-රූපය දෙක නිරුද්ධ වෙන කොට ම, ඒ ස්පඨ නිරෝධයෙන් නාම ධර්මයා ටික නිරුද්ධ වෙන බව දකින කොට ම, ස්කන්ධයන්ගේ නිරෝධය දකින කොට ම ‘අම්මා’ කියන බවේ නිරෝධය දැකලා තියෙනවා. පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වෑය දැකිය යුතු යි, බැලිය යුතු වෙන්නේ පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වෑය යි. හැබැයි පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වෑය බලන කොට සිහිය පිහිටා සිටින්නේ ස්කන්ධ ටිකේ යි.

පංචඋපාදනස්කන්ධයේ උදය-වෑය තමයි බලන්න ඕනේ. මොකද අපට හම්බවෙන, ‘අම්මා’ කියලා හම්බවෙන, පුද්ගලයා කියලා හම්බ වෙන, අද ආශ්‍රව පිහිටා සිටින මට්ටම තමයි බලන්න වෙන්නේ, එතැන යථාර්ථය පිරිසිඳ දකින කොට ස්කන්ධ ටික ගැන යි නුවණ තියන්න වෙන්නේ. ස්කන්ධ ටික ඉතුරු නැතිව නිරුද්ධවෙන බව දකින කොට ම, හටගත්ත දේත් නිරුද්ධ වෙන හැටිත් දකින කොට ම උපාදනස්කන්ධය නො හටගැනීමට යන්න ඕනේ. එතකොට අපට පෙනිලා තියෙන්නේ ‘අම්මා’ කියන බව හැදෙන තැන හේතු ටිකත්, ඒ හේතු නිරුද්ධවෙන කොට ම ‘අම්මා’ කියන බව නිරුද්ධ වෙන හැටිත් තමයි පෙනිලා තියෙන්නේ.

4. ස්කන්ධ ද දුක? පඤ්චලපාදනස්කන්ධය ද දුක?

ස්කන්ධ දුක්ඛ සත්‍යය යි, පඤ්චලපාදනස්කන්ධය දුක යි. ස්කන්ධ ටිකට කියනවා දුක්ඛ සත්‍යය යි කියලා. පඤ්චලපාදනස්කන්ධයට කියනවා දුක කියලා. සංඛිත්තෙන පඤ්චලපාදනස්කන්ධො දුක්ඛො කියලා කියන්නේ, කෙටියෙන් ම කියනවා නම් පඤ්චලපාදනස්කන්ධය දුක යි කියලා. පඤ්චලපාදනස්කන්ධය කියලා කිව්වේ අපට මේ අම්මා-තාත්තා-සත්තයින්-පුද්ගලයින්-දේවල් කියලා අසුවෙන ගතියට කිව්වා පඤ්චලපාදනස්කන්ධ මට්ටම - පඤ්චලපාදනස්කන්ධයක් පරිහරණය කරනවා කියලා. ඒ මට්ටමෙන් නේ අපේ ජීවිතයට දුක ආවේ? ඒක නිසා කොටින් ම පඤ්චලපාදනස්කන්ධයක් තියෙනවා නම් ඒ සෑම තැන ම දුක තියෙනවා. එතකොට ස්කන්ධ ටික දුක වුනේ නැහැ. රූපයේ පැත්ත, අනාත්ම රූපය කවදවත් දුක නැහැ. වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය, විඥානය දුක නැහැ. ඒ වුනාට ඒ ටික ඇති තැනෙක අපි දුක හදගන්නවා.

අපි මෙහෙම කිව්වොත් : සීනි-තේකොළ-උණු වතුර තියෙන තැනක අපට පුළුවන් තේ එකක් හදගන්න. දැන්, තේ එක කියන්නේ සීනි ද? තේකොළ ද? උණු වතුර ද? නෑ. හැබැයි මේ ටික නැතුවත් හැදිවිව් එකකුත් නෙවෙයි.

එතකොට තේ එක කියන මට්ටම දකින්න දුක කියන එක. ඔය දුක හදගෙන යි තියෙන්නේ. සීනිවල තේ තිබ්බෙන් නැහැ. තේකොළවල තේ තිබ්බෙන් නැහැ. උණු වතුරේ තේ තිබ්බෙන් නැහැ. එතකොට ඔය තේ එක නමැති දුක නො තිබුණු කාරණා ටිකක් ඇති තැනෙක අපි තේ එක වෙනම හදගෙන තියෙනවා. එතකොට අපට තේ කැමැති කැමැති විදියට බොන්න පුළුවන්. සීනි අඩුවෙන් බොන්න පුළුවන්. සීනි වැඩියෙන් බොන්න පුළුවන්. කැමැති විදියකට තේ බොන්න පුළුවන්.

එතකොට සෑම වේලාවක දී ම දුක කැමැති මට්ටමෙන් හදගත්ත පුළුවන්කම තියෙනවා.

5. හේතු නවය තුළට ඇතුළත් කරන ලද අව්‍යාකෘත අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ යනු කුමක් ද?

අව්‍යාකෘත අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ කියලා කියන්නේ ක්‍රියා සිත්වල සහ විපාක සිත්වල තියෙන හුදු ක්‍රියා මාත්‍රයක් ම වන චෛතසික වලට යි. ඒක කුසල වශයෙන් කියන්නෙත් නැහැ, අකුසල වශයෙන් කියන්නෙත් නැහැ. ඒක නිසා කියන්නේ අව්‍යාකෘත යි කියලා යි. ව්‍යාකෘත වෙන්නේ නැහැ. ව්‍යාකෘත කියලා කියන්නේ කියනවා කියන එකට යි. ඒක කුසල වශයෙන් සංග්‍රහ කරන්නෙත් නැහැ. අකුසල වශයෙන් සංග්‍රහ කරන්නෙත් නැහැ. ඒක විපාක මාත්‍රයක් විතර යි. අපි සිතමු කුසල් විපාක සිතකින් ප්‍රතිසන්ධියට ගියා කියලා කියන කොට ඒ ප්‍රතිසන්ධි ගත්ත අලෝභ, අද්වේශ අමෝහ සිතෙත් ඒක කර්ම නෙවෙයි නේ. කර්ම වශයෙන් කුසල විපාකයක් ගෙනත් දෙන්නේ නැහැ. නමුත් ඒකේ සෑම චේලාවක දී ම අව්‍යාකෘත හේතු තුනක් තියෙනවා. කුසලයකුත් නෙවෙයි. අකුසලයකුත් නෙවෙයි. හැබැයි අව්‍යාකෘත අලෝභ, අද්වේශ, අමෝහ යෙදිලා තියෙනවා.

6. දුකට හේතුව අවිද්‍යාව ලෙස නො පනවා, තණ්හාව ලෙස දැක්වීමට හේතුව කුමක් ද?

දුකට හේතුව සෑම චේලාවක දී ම සමුදය සත්‍යය යි. සමුදය කියලා කියන්නේ තණ්හාව යි. තණ්හාව තමයි දුකට තියෙන ආසන්න ම කාරණාව. එතකොට තණ්හාව කියන දේ ඔතැන දෙකක් තියෙනවා: අවිද්‍යා, හව තණ්හා කියන දේක ම මූලක්ලේශ විදියට යි ගන්නේ. එතකොට දුකට ලග ම තියෙන්නේ තණ්හාව යි. තණ්හාව ඇතිකරගන්න අවිද්‍යාව හේතු වුනා. හැබැයි දුක ආවේ අවිද්‍යාව නිසා නෙවෙයි; දුක ආවේ තණ්හාව නිසා යි.

රූපය ගැන කාටත් අවිද්‍යාව තියෙනවා. 'අම්මා' කියන රූපය අපි හිතමු, තියෙනවා නම් එළියේ පෙනෙන රූපය ගැන කාටත් අවිද්‍යාව තියෙනවා නේ. ඇහැට පෙනෙන දේ එළියේ තියෙනවා කියලා සිතින් දැනගන්න දේ එළියේ තියෙනවා කියන අවිද්‍යාව කාටත් තියෙනවා. හැබැයි, අවිද්‍යාවෙන් පෙන්නන දේ අරභයා අපි කොච්චර දුරට තණ්හා කරලා තියෙනවා ද කියන එක මත යි දුකේ නානඝ්‍රය තියෙන්නේ. දෙන්නාගේ ම අවිද්‍යාව තියෙනවා. හැබැයි අවිද්‍යාව කියන නො

දන්තාකම තුළ මම වැඩිපුර ඇලිලා තිබුණොත් වැඩිපුර දුක එනවා. අඩුවෙන් ඇලිලා තිබුණොත් අඩුවෙන් දුක එනවා. එතකොට දුක ආවේ අවිද්‍යාව මත ද? තණ්හාව මත ද? දුකට ආසන්න ම කාරණාව වෙන්නේ තණ්හාව යි. හැබැයි අවිද්‍යාව නැතුව කවදවත් තණ්හාවට පැවැත්මක් වෙන්නේ නැහැ. එයාට සම්පූර්ණ සහයෝගය දෙන්නේ අවිද්‍යාව යි. නමුත් වැඩේ කරන්නේ තණ්හාව යි.

7. පහත සංකල්ප අතර වෙනස පැහැදිලි කර දෙන්න: රූපය චිත්ත විප්පයුත්ත යි. චිත්තජ රූප යි. රූපය චිත්ත විප්පයුත්ත යි සහ චිත්තජ රූප කියන එක ගැන පැහැදිලි කරන්න.

රූපය චිත්ත විප්පයුත්ත යි. අභිධම්ම පිටකයේ, ධම්මසංඛිතී ප්‍රකරණයේ, රූප කාණ්ඩයේ එක විධෙන රූපසංඛිතො කොටසේ දී කියනවා සංඛිතං රූපං චිත්ත විප්පයුත්තං කියලා. සියළුම රූපයන් චිත්තවිප්පයුත්ත යි, කවදවත් සිතේ යෙදෙන්නේ නැහැ කියලා. එතකොට රූපය කියන එක කිසි ම තැනක සිතේ යෙදෙන ධර්මතාවයක් නෙවෙයි.

නමුත් වෙනම විස්තර කරනවා චිත්තජ රූප කියලා කොටසක්. චිත්තජ රූප කියලා කියන්නේ සිතෙන් උපද්දවන රූප යි. හැබැයි, සිතෙන් උපද්දවන රූප සිත වෙන්නේ නැහැ. රූපය කියන දේ සිතෙන් ඉපැද්දුවා කියලා රූපය සිත වුනේ නැහැ. අම්මා දරුවෙක් බිහි කළා කියලා දරුවා අම්මා වුනා ද? දරුවා අම්මා වුනේ නැහැ. දරුවා දරුවා. ඒ වාගේ සිතෙන් රූපය ඉපැද්දුවා කියලා රූපය කවදවත් සිත වුනේ නැහැ. අපි සිතෙන් සිහින දකිනවා. එතකොට සිතෙන් ම සිහිපත් කරන අරමුණක් තියෙනවා. සිතෙන් ම අරමුණු කරන අරමුණ රූපයක් විදියට ම අපට පෙනෙනවා. එතකොට රූපයක් විදියට ම පෙනෙන අරමුණු සෑම වෙලාවක දී ම අපි රූපය මේ දැන් රැවටෙන විදියට ම සිතෙන් උපද්දන රූපයට අපි රැවටෙන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. මොකද, දැනුත් අපි රූපය විඳින්නේ ඇත්තට ම චිත්තජ රූප මට්ටමෙන්. දැනුත් රූපය විඳින්නේ චිත්තජ රූප මට්ටමෙනු යි. සිහිනයෙ යි, දැනුයි වෙනසක් නැහැ.

එහෙනම් අපට ඕක දෙකක් වාගේ පෙනුනාට දැනුත් දකින්නේ හීන ම තමයි. (මේ වෙලාවේ කොහොමත් සිහින පෙනෙනවා නේ ද අපට?)

කොහොමත් සිහිනයක් ම තමයි අපි මේ දකින මට්ටමත්. ඔය දකින මට්ටමත් සිහිනයක් කියලා සුපිනුපමා කාමා කියලා කිව්වේ ඒක යි. සෑම වේලාවක දී ම අපේ විපාකය - පෙනෙන දර්ශණය තුළ වටාපත තිබ්බේ නැහැ. පෙනෙන දර්ශණය තුළ වටාපත තිබුණේ නැහැ. ඒක ආලෝක මාත්‍රයක්. වණි සටහන් මාත්‍රයක් විතරයි. ඒක ඇති තැනක අපි අද ඒ වුණාට විදින්නේ, දකින්නේ වටාපත ම වූ රූපයක්. ඒ දැකපු දේ ඉතුරු නැතුවම නිරුද්ධවුන රූපය ඇති හැටියට ඒ මොහොතේ ම සිතෙන් ඔසොවලා ගන්න එක අපට හම්බවෙන්නේ වටාපත කියලා. එතකොට අපි සම්පූර්ණ වටාපත ඇති විදියට ගන්නේ සම්පූර්ණ මනෝමය හැකියාව මිසක එළියේ තියෙන දේ නෙවෙයි. ඒකයි සිහිනය ඇතුළේ සිහිනය ඇත්ත වෙලා තියෙන්නේ. සිහිනෙන් හිතෙන්නේ නැහැ නේ ද, සිහිනය නම් බොරුවක් කියලා. පැත්තුවොත් දුටුවා. ඕක තමයි ඇත්ත. සිහිනයේ දී හිතෙන්නේ නැහැ මේක සිහිනයක් කියලා. සිහිනය ඇත්ත ම වෙලා. මේ දැන් ඇත්ත වෙනවා වගේ ම සිහිනය ඇතුළේ දී සිහිනය ඇත්ත ම ජීවිතය යි.

ඊට පස්සේ ඒකට කියනවා ධම්මායතනයෙන් නියෝජනය කරලා තියෙන්නේ. හැබැයි රූපයේ ලක්ෂණ ටික තමයි පවත්වලා තියෙන්නේ., ආහාරය පැත්තෙන් ඒකට කියන්නේ නැහැ කබලිංකාරාහාරය යෙදුනා කියලා. ඒකට ආහාර තුනක පැවැත්මක් පෙන්නන්නේ. එස්සාහාර යි, මනෝසස්පේතනාහාර යි, විඤ්ඤාණාහාර යි. ඒකයි රූපාවචර බ්‍රහ්ම ලෝකයේ රූපාවචර බ්‍රහ්මයින්ටත් ආහාර තුනයි පෙන්නන්නේ. ඒ වුනාට රූපයක් තියෙනවා නේ. හැබැයි එයාගේ මානසික මට්ටම සම්පූර්ණයෙන් ආහාර තුනකින් යැපෙන්නේ. අපේ අතික් ආහාර ටිකේ හැකියාවත් අද දකින්නේ කබලිංකාරාහාරයෙන්. රූප පැත්තෙන්. හැබැයි අතන දී, කබලිංකාරාහාරය නෙවෙයි, එයා දකිනවා මනෝමය අල්ලාගන්නා ගතිය.

දැන් අපි මෙහෙම රළු විදියකින් කිව්වොත් එහෙම අපි හිතනවා, මැරුණ කෙනෙක් සිහිපත් කරන්න දැන්. මැරුණ කෙනෙක් සිහිපත් කරන්න පුළුවන්. දැන් සතරමහාධාතුව හම්බවෙනවා ද? හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඒ වුනාට මෙහේ පුද්ගල බව නැතිවෙලා ද? පුද්ගල බව නැතිවෙලාත් නැහැ. ඒ වුනාට සතරමහාධාතුවේ හම්බවෙන්නේ නැහැ, පුද්ගල බව නැතිවෙලාත් නැහැ. එතකොට මෙහෙන් රූපස්කන්ධයේ

ලක්ෂණ ටික සම්පූර්ණයෙන් ම ආහාර තුනකින් මේ පැත්තෙන් නියෝජනය කරලා තියෙනවා. අන්න ඒ මට්ටම තමයි සෑම වේලාවක දී ම විත්තජ රූප කියන මට්ටම ආහාර තුනකින් රූපස්කන්ධයේ ලක්ෂණ ටික නියෝජනය කරනවා. හැබැයි කොයි වෙලාවකවත් කබලිංකාරාහාර රූපය නියෝජනය කරන්නේ නැහැ. කබලිංකාරාහාර රූපය නියෝජනය කරන්නේ සතරමහාධාතුව පැත්තෙන් ම යි. කබලිංකාරාහාර නියෝජනය කරන්නේ සතරමහාධාතුව පැත්තෙන් ම යි. අපේ තියෙන ලක්ෂණය තමයි අපි විත්තජ රූපයේ මට්ටම කබලිංකාරාහාරයෙන් දකින එක. විත්තජ රූපය - සිතෙන් ගන්න වටාපත කියන එක අපි දකින්නේ සතරමහාධාතූ රූපය පැත්තෙන්. රූපාවචර භූමියේ කෙනාගේ ලක්ෂණය : එයා සතරමහාධාතුවෙන් දකින්නේ නැහැ. සිතෙන් උපද්දපු රූපය, ඒ රූපයේ ම රැවටෙනවා. හැබැයි ඒක ධාතුව පැත්තේ දකින්නේ නෑ. පුද්ගල බව තියෙනවා. තියෙන නිසා එයාට රූපය හදගන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒ රූපය සතරමහාධාතුවෙන් හැදෙන්නේ නැහැ. ඒක නිසා බ්‍රහ්මලෝකයේ කබලිංකාරාහාර නැහැ. ඒ රූපයේ පවත්වන්න ඒ අයට කබලිංකාරාහාර අවශ්‍ය වෙලා නැහැ. ඒක නිසා බ්‍රහ්මයින්ට අපි කන කෑම ඕනෙන් නැහැ, දෙවියන් කන කෑම ඕනෙන් නැහැ. නමුත් රූපයේ පැවැත්මක් තියෙනවා. අනික් ආහාර තුනෙන් රූපය පවත්වනවා. අද අපේ මට්ටමට යි කබලිංකාරාහාරය ඕනෑ වෙන්නේ.

එතකොට විත්තජ රූපය සෑම වේලාවක දී ම සිතෙන් ඉපැද්දුවාට ඒක සිත නෙවෙයි. අපි මෙහෙම කිව්වොත් : සුඛුම රූප ටික ගන්නකො. ධම්මායතනයෙන් පරියාපන්න වුන රූප කියලා කොටසක් තියෙනවා නේ. ඉත්තීන්ද්‍රිය, පුරිසිත්තිය, ජීවිතිත්තිය, කාය විඤ්ඤාත්ති, වචි විඤ්ඤාත්ති, රූපස්ස ලහුතා, මුදුතා, කම්මඤ්ඤාතා, උපවය, සන්තති, දරතා, අනිච්චතා, මේ විදියට රූප රාශියක් තියෙනවා නේ.

එතකොට මේකේ ඉත්තීන්ද්‍රිය රූපය, පුරිසිත්තිය රූපය ගන්න කො. ඉත්තීන්ද්‍රිය රූපය, පුරිසිත්තිය රූපය කියලා කියන්නේ කායික පැත්තෙන් ඔය පෙනෙන සතරමහාධාතූ රූපය ගැන නෙවෙයි කතා කරන්නේ. ස්ත්‍රියක් කියන ගතිය හදන්න හේතු වුන, සිතේ යෙදුන ගති පැත්ත ගැන යි කතා කරන්නේ. යම් සේ නුග ඇටයක බීජමය ස්වභාවයක්, අතු ඉති බෙදලා ගස හදනවා කියන ස්වභාවයක් තියෙනවා. තල් ඇටයක අතු

ඉති නො බෙද ගස හදනවා කියන ස්වභාවයක් තියෙනවා. ඒ ගතිය බිජයේ තියෙන ගතිය යි. එතකොට ඒ වාගේ ම මේ කය හදන්නේ කොහොම ද කියන ගතියක්, ගති ස්වභාවයක් මේ සිතේ තියෙනවා. ඒ ගතියට අනුව තමයි, සිතේ ඇතිවන ගති ස්වභාවයට අනුව තමයි මේ කය සකස් කරලා තියෙන්නේ. එතකොට මේ කය කියලා කියන්නේ බාහිර අපට ඔය ගෝචර වන, අපි ඔය කය කියලා කතා කරන තැන සිතේ ගතිය අනුව ගොඩනැගිවිව ධාතුචේ පැත්ත මිසක අපි කතා කරන්නේ, සිතේ ගතිය අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. මළ සිරුරක ගත්තොත් එහෙම මෘත දේහයක ඉතීන්ද්‍රිය රූපය, පුරිසින්ද්‍රිය රූපය නැහැ. ඒක නිරුද්ධ යි. හැබැයි අපට ඒ රූප ලක්ෂණය නිසා ගොඩනගාපු රූප කලාපවලින් හැදුනු ඔය සතරමහාධාතු රූපය දකින්න පුළුවන්. ඒක ඉතීන්ද්‍රිය රූපය, පුරිසින්ද්‍රිය රූපය නෙවෙයි. ඒ රූපය ඒ විදියට ගොඩනගන්න සිතේ තිබුණා නම් යම් ගති ස්වභාවයක්, ඒ ගති ස්වභාවයට කිව්වා ඉතීන්ද්‍රිය රූපය, පුරිසිරුසින්ද්‍රිය රූපය කියලා. ඒක ධම්මායතනයේ යෙදෙන ලක්ෂණයක්.

අපි සිතමු, කෙනෙකුට කාමාවචර කුසල් සිත හටගන්න මොහොත. කෙනෙකුට සෝමනස්ස සහගත, ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත, අසංඛාරික, කාමාවචර කුසල් සිත හටගන්නවා. කුසලයක් කරන වේලාවට එයාගේ සිත. ඒ සිතේ යෙදෙන ධම්මායතනය පරියාපන්න වුන ගතියක්, එක ගතියක් කිව්වොත් ඉතීන්ද්‍රිය, පුරිසින්ද්‍රිය කියන ගතිය යෙදෙනවා. ඒ ගති ස්වභාවය සිතට අනුව රූප කලාප ටික හදලා තියෙනවා. එතකොට ඒ රූපය හා ප්‍රතිබද්ධ වුන ඒ ගතිය සිතෙන් උපද්දපු රූපය යි. එතකොට හැබැයි ඒ ගතිය හිත වුනේ නෑ කවදවත්. ඒක නිසා, හිත වුනේ නැති නිසා ඒකට කිව්වා, සියලු රූපයෝ චිත්ත විප්‍රයුක්ත යි කියලා. චිත්ත විප්‍රයුක්ත ධර්මයක්. හැබැයි සුබ්‍රම රූප ටික සිතෙන් උපද්දපු රූප තියෙනවා. හැබැයි ඒක චිත්ත විප්‍රයුක්ත යි.

8. නිරෝධය සහ නිරෝධ සත්‍යය වැඩිදුරටත් පැහැදිලි කර දෙන්න.

නිරෝධය කියලා අපි කතා කළා තණ්හා නිරෝධය. තණ්හා නිරෝධය කියන එක එළියේ තියෙන බාහිර, ඇති බවට හම්බවෙන දෙයකට තියෙන කැමැත්ත දුරු කරන එකට කිව්වා නිරෝධය කියලා. එතකොට

ඒ නිරෝධය හරියන්නේ නැහැ. යථාපි මූල අනුපද්දවෙ දළ්හෙ ඡින්නොපි රුක්කො පුනරෙව රුහනි, එවමිපි තණ්හානුසයෙ අනුහනෙ, නිබ්බන්තනි දුක්ඛමිදං පුනස්සුනං. - යම් සේ මේ මූල දෘඩව තිබෙන ගසක් මුලින් කපා අයින් කළාට හරියන්නේ නැහැ. ඡින්නොපි රුක්කො පුනරෙව රුහනි - මේ කපන ලද ගස නැවැත නැවැතත් දලු දනවා. එවං තණ්හානුසයෙ අනුහනෙ - ඒ වාගේ මේ තණ්හාවේ අනුසයත් එක්ක දුරු නො කරපු කෙනාට නිබ්බන්තනි දුක්ඛමිදං පුනස්සුනං - මේ දුක නැවැත නැවැත සාදගෙන යන්නට පුළුවන්කම තියෙනවා.

ඒ වාගේ මේ ගස පෙනෙන්නේ නැතිවෙන්න පොළොව මට්ටමෙන් ම කපලා අයින් කරන්න අපට අද පුළුවන්. මේකට තිබෙන තණ්හාව දුරු කරන්න පුළුවන්කම තියෙනවා ඕනෑ ම මට්ටමකින්. අශුවි ටිකට කැමැති යි ද? අකැමැති යි ද? අකැමැති යි, අප්‍රසන්න යි. හැබැයි අපි උඩක ඉඳලා වැටෙන්න යන කොට, අශුවි තැවැරුණු ලනුවක් තිබුණොත් 'අපෝ අශුවි කියලා අල්ලන්නේ නැතැව ඉන්නවා ද? නැහැ. එල්ලෙනවා ම තමයි. උඩකින් වෙන්න ඕනේ නැහැ, බිම ඉඳලා වැටෙන්න ගියත් ඕකේ එල්ලෙනවා. එතකොට, ඒ අශුවි ටික ඕනෑ නිසා ද ලනුව ඇල්ලුවේ? නෑ. මෙහේ රැකගන්න ඕනෑ නිසා යි. ඒ වාගේ අපි සෑම වේලාවක දී ම තණ්හාව කියන දේ මෙහේ පුද්ගලබවට යි පතිත කරගන්නේ. අපි වස්තුවට තියෙන තණ්හාව කොච්චර දුරු කළත් මෙහේ පුද්ගලබවට යෙදෙන තණ්හාව අප ළඟ තියෙනකම් ඕනෑ ම වේලාවක මේ වස්තුව මට ඕනෑවෙව්වි ගමන් අල්ලාගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. මේ මේසයට තණ්හාව ඔය ඇත්තත් මේ ගැන සිතලා ඕනෑ තරම් නැතිකරගෙන ඉන්න පුළුවන්. හැබැයි මේ මේසය ළඟ තියාගෙන හිටියේ නැත්නම් මරනවා කියලා කිව්වොත් ඔය ඇත්තන්ට මේ මේසය තියාගෙන ඉන්න ම වෙනවා. ඇයි? මේ පැත්තට තියෙන තණ්හාව නිසා යි.

ඊට වැඩිය සියුම් අර්ථයකිනුයි මේ කතා කළේ. ස්කන්ධ ටිකට තියෙන තණ්හාව කියන තැන, ඒ කියන්නේ සෑම වේලාවක දී ම අපි මේසයට කැමැති වුණත් අපි මේසයට අකැමැති වුණත්, මට මේසය පෙනෙන්න බැරිවෙන්න පුළුවන්. හැබැයි පෙනෙන්න බැහැ කියලා මෙහේ තියෙන ස්කන්ධ ටිකට නො පෙනෙන බවට කැමැති යි නේ මම. මම මනුස්සයෙකුට හොඳට ම අකැමැති යි. අකැමැති මනුස්සයා නො දැක

ඉන්න තමයි මම කැමැති. එතකොට ඒ අකැමැති මනුස්සයා නො දැක ඉන්න කැමැතියි කියන, ඒ අකැමැති යි කියන ස්කන්ධ ටිකට මම කැමැතිවෙලා නේ. මනුස්සයාට අකැමැත්ත තමයි පෙනෙන්නේ. ඒ වුනාට මෙහේ ස්කන්ධ ටිකට 'මට' ඒ මනුස්සයා පෙනෙන්න බැහැ. මේ ස්කන්ධ ටිකට කැමැති යි. එතකොට කැමැති, අකැමැති, කැමැතිත් නො වන, අකැමැතිත් නො වන හේදයකින් තොරව ස්කන්ධ ටිකට කැමැති වෙලා තියෙනවා. ඔය ස්කන්ධ ටිකට කැමැතිවුන ගතියට කියනවා නිකන්ති තණ්හාව කියලා. ඔය නිකන්ති තණ්හාව තියෙනකම් සසරේ පැවැත්ම හිස්වෙන්නේ නැහැ. ඔය නිකන්ති තණ්හාව දුරුවෙනවා නම්, නිකන්ති තණ්හා නිරෝධයට කියනවා නිරෝධ සත්‍යය කියලා. එතකොට ඔය මේසයට තියෙන තණ්හාව නැති කරපු එකට කියනවා තණ්හා නිරෝධය කියලා. නිකන්ති ඤාණය, නිකන්ති තණ්හාව දුරුකර ගත්තු එකට කියනවා නිරෝධ සත්‍යය කියලා. එතකොට ඒ අර්ථයෙන් දැනගන්න. ඒකයි අර උදේ මතක් කළේ කෙනෙකුට පුළුවන් මේසයට තියෙන තණ්හාව නැතිකරන්න. තව කෙනෙකුට පුළුවන් මේසය නො හටගන්න බවට පත්කරන්න. මේසය නො හටගන්න තැනට පත්කරන්න නම් ස්කන්ධ ටිකේ නිරෝධය ම දකින්න ඕන. එතකොට මේසය හටගන්නේ නැහැ කියන ස්වභාවයක් තියෙන්නේ. එතකොට මේසයට තියෙන තණ්හාවත් නැහැ. මෙහේට තියෙන තණ්හාවත් නැහැ. අපට එළියේ එක දශම මාත්‍රයක් හරි එළියේ තියෙනවා කියන ගතිය තියෙනවා නම්, ඒ තියෙන දේ දකින කෙනා මෙහේ ඉන්නවා ම තමයි. එළියේ එක දශම මාත්‍රයක් හරි බාහිර තියෙනවා කියලා තියෙනවා නම්, ඒ ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියලා හම්බවෙන එක තුළ මේ ආධ්‍යාත්මිකය විදින මම මේ පැත්තෙන් ඉන්නවා ම තමයි. අපි එළිය ගැන වූටි තැනකින් කතා කළත් අපි අහුවෙලා ඉවරයි.

ඒක නිසා සෑම වේලාවක දී ම ආධ්‍යාත්මිකව පුද්ගලභාවය ගොඩනගාගත්තු තැන තමයි අපට තියෙන ලොකු ම ප්‍රශ්නය තියෙන තැන. ඒක නිසා මෙහි ස්කන්ධ ටිකට තියෙන තණ්හාව අපට දුරුකරන්න පුළුවන් නම් ඒකට කියනවා නිරෝධ සත්‍යය කියලා. එළියේ තියෙන දෙයකට තියෙන තණ්හාව දුරු කරන එකට කියනවා නිරෝධය කියලා. එතකොට බොහෝ වේලාවට අපි භාවනාවෙන් කරන්න උත්සාහවත් වෙන්නේ නිරෝධය කියන එක යි. අද අපි කරන භාවනාව, වඩන භාවනාව තියාගෙන ඉන්නේ නිරෝධය කියන එකට -

සිතට අරමුණක් එන්න නො දී, එක්කෝ බුදුගුණ වඩනවා, මරණය වඩනවා, අශුභය වඩනවා. ඕනෑ කමටහණක් වඩ වඩා සිතට එන අකුසල විතර්ක දුරුකරලා කුසල විතර්ක ඇතිකරගන්නවා. ඒකට කියනවා මාගීය කියලා. එහෙමත් නැතිනම් ඒකෙන් කරන්න යන්නේ තණ්හා නිරෝධය යි.

ප්‍රථම ධ්‍යානයේ දී ඒ සියලු අකුසලයන්, අකුසල විතර්ක ටික දුරු කරලා, ප්‍රථම ධ්‍යානය උපදවාගෙන වාසය කරනවා. හැබැයි එයාට ප්‍රථම ධ්‍යානයේ විතක්ක-විචාර-ප්‍රීති-සුඛ-ඒකග්ගතා කියන ටික දුක කියන එක හම්බවෙන්නේ නැහැ. ඒ ස්කන්ධ ටික දුක යි කියලා එයාට පෙනෙන්නේ නැහැ. ධ්‍යානය ඇත්ත වෙලා, සමාධිය ඇත්ත වෙලා, ධ්‍යානය විඳින කෙනා ඉන්න බව එයාට තියෙනවා. ඒක නිසා එයා මිඳෙන්නේ නැහැ.

9. දිනකට අරමුණු දහයක් ගැන මෙනෙහි කිරීමට පුරුදු වෙන සේ පැවැසුවා. ඉන් එක් අරමුණක් භාවනා මනසිකාරය ඇතුළත කරන අන්දම පහද දෙන්න.

ඒකෙන් කිව්වේ දහයක් ම කරන්න කියලා නෙවෙයි. ඒකෙන් කිව්වේ නිතර ප්‍රගුණ කරන්න කියන එක යි. කමක් නැහැ අඩු ම තරමේ දහ පාරක් වත් කරන්න. ඒ කියන්නේ සිතට ඇතිබවට ම තේරෙන අරමුණක් අරගෙන, හොඳට ඒ අරමුණ ගැන මනසිකාරය පවත්වන්න. ගෙදර එළියේ තියෙනවා කියලා හිතෙන අරමුණක් ගැන අරගෙන, ඒ ගෙදර කියන එක ගැන හොඳට මනසිකාරය පවත්වන්න. කෙටියෙන් ම තමන්ට මේ නුවණට සිත පිහිටුවන්න පුළුවන් නම්, ස්කන්ධ ධර්මයා ටිකත් ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙන තැනක, තමන් මේ පැත්තෙන් ම හදගත්ත ආශ්‍රව ටික තුළ යි ගේ උපද්දගත්තේ කියන තැනකින් දකින්න පුළුවන් නම් ප්‍රශ්නයක් නැහැ. හැබැයි පෙනෙන්නේ නැතිනම්, ඔය ගේ කියන පැත්තට නැඹුරුවෙලා පොඩ්ඩක් බලන්න, ඔය ගෙදර වුනේ ඇස ද, රූපය ද - අර අපි උදේ කතා කරපු මුලු දර්ශණයට ම දලා (පැයක් විතර කතා කළා නේ, පැය දෙක හමාරක්) ඒ පැය දෙකහමාරක් කතා කරපු තැනින් අපි අනිත් ඒවාටත් තියලා පැය දෙකක් කියමු දර්ශණයට. ඒ පැය දෙක ම හරි කල්පනා කරන්න ඔය අරමුණ තුළ ඇස ද ඔය ගෙදර වුනේ, වණි සටහණ ද, නැතිනම් ප්‍රසාදය ද ගෙදර වුණේ,

නැතිනම් ඒ අරභයා අපි හැදුණු සිත ද ගෙදර වුනේ, සංඥාව ද, සංඛාරය ද, විඤ්ඤාණය ද, ඔය එකින් එකට හොඳට නොයෙක් උද්භරණ මගින් පෙන්නලා දෙන්න, ගේ හැදුනු හැටි කොතැන ද කියන එක පිරිසිදු දකින විදියට. ස්කන්ධ ධර්මයා ටිකක් ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධවුන තැනක තම තමන්, තම තමන් තුළ ගෙදර උපද්දගත්ත හැටි හොඳට පෙන්නලා දෙන්න. එතකොට ඔය ඇත්තන්ට තේරෙයි, ඇත්තට ම 'ගේ' කියලා දෙයක් නො පවතින තැනක, පනවන්න බැරි තැනක යි අපි ගේ හදගත්තේ කියලා නුවණක් උපද්දයි. අන්න ඒ නුවණ භාවිතා කරන්න. එතකොට ඒ විදියට නුවණ උපදිනකම් අරමුණු දහයක් අඩු ම තරමේ බලන්න කියලා යි කිව්වේ. එතකොට දහය නෙවෙයි. වැඩිපුර භාවිතා කරන්න. අඩුම තරමේ දහයක්වත් බලන්න කොච්චර ආශ්‍රව දුරුවෙයි ද කියලා.

10. චතුරායථි සත්‍යය, මාර්ගීය හා මාර්ගී සත්‍යය නැවත පැහැදිලි කර දෙන්න.

මාර්ගීය කියලා කිව්වේ මේසයට තියෙන තණ්හාව දුරුකරගන්න අපි කොච්චර භාවනා කරනවා නම් - මේ මේසය කැඩිලා, බිඳිලා යන්න පුළුවන්, මේසය නැතිවෙන්න පුළුවන්, ඔය වාගේ මොන විදියේ මනසිකාරයක් කළත්, ඕක සියුම් ව කියනවා නම් අපි මේසය එළියේ තියෙන දේ නෙවෙයි, මේසය ගැන මෙතේ හදගත්ත ටික කියලා හරි අද යම් මනසිකාරයක් කරනවා නම්, ඒ මනසිකාරයත් මාර්ගීය යි. මොකද, මේසය තියෙනවා කියන සංකල්පය දකින්න යි අපි මේ මනසිකාරය කරන්නේ.

එතැනින් ඒ මනසිකාරය තුළ යම් නුවණක් උපද්දනවා නම්, ස්කන්ධ ටික ඇති තැනක මේසය හදගත්ත එක ගැන නුවණක්, නුවණේ ලක්‍ෂණය තමයි, ආයාසයෙන් ගන්න අවශ්‍ය වෙන්නේ නැහැ. ප්‍රත්‍යක්‍ෂව පෙනෙනවා. නුවණේ ලක්‍ෂණය. එයාට හොඳට පෙනෙනවා. ප්‍රකට යි. ඒ නුවණ මාර්ගීසත්‍යයට අයිති දේ යි. අර මනසිකාරය සහ අනික් ඔක්කෝම එයාට මාර්ගීය වෙනවා.

11. විතක්ක විචාර, සවිතක්ක සවිචාර, අවිතක්ක අවිචාර කියලා වෙනස් වෙන අන්දම පැහැදිලි කරන්න.

විතක්ක කියලා කියන්නේ විතර්කය ට යි. විතර්ක කියලා කියන්නේ නැවත නැවත අරමුණු සිතන ගතියට යි. අපි කිව්වොත් මේක වටාපන නම්, මේක ඔසොවලා ගන්නකමට කියනවා විතර්කය කියලා. අරමුණකට නගලා, ඔසොවලා ගන්නකමට කියනවා විතර්කය කියලා. ඔසොවලා ගත්ත අරමුණේ හැසිරෙන ගතියට කියනවා විචාරය කියලා. වටාපන ඔසොවලා අරගෙන වටාපන නිකම් අතගානවා වාගේ දෙයක් දකින්න විචාරයේ ලක්ෂණය යි. ඔසොවලා ගත්ත අරමුණේ නැවත නැවත හැසිරෙන එකට කියනවා විචාරය කියලා. විතක්ක සහ විචාර.

එතකොට සවිතක්කං සවිචාරං කියලා කියනවා, ධ්‍යානය ගැන කියන කොට විතක්කං විචාරං කියලා කියන්නේ නැහැ. සවිතක්කං සවිචාරං. විතර්ක සහිත, විචාර සහිත කියන වචනය යොදනවා.

එතකොට ඔතෙන්නේද පොඩ්ඩක් මතක් කරන්න ඔතේ දෙයක් තමයි, සවිතක්කං සවිචාරං කියන වචනය අරගෙන, ඔය සවිතක්කං සවිචාරං විතක්ක විචාර කියන එකයි, සවිතක්ක සවිචාර කියන එකයි අරගෙන අද ලොකු අවුලක් හදන පැත්තක් තියෙනවා. සවිතක්ක සවිචාර කියන එක ලොකෝත්තර ධ්‍යාන පැත්තට දලා, විතක්ක විචාර කියන එක ලෞකික ධ්‍යාන පැත්තට දලා මොකක් ද අවුලක් හදනවා. සවිතක්ක, සවිචාර කියලා කියන්නේ විතර්කය සහිත කියන එක යි. සවිතක්ක, සවිචාර කියලා කියන්නේ විතර්කය සහිත විචාරය සහිත කියන එක මිසක, ඔකට මේ වෙන අර්ථ කථන අපට දෙන්න පුළුවන් කමක් ඇත්තේ නැහැ. ඒ උපසර්ගී තුළ එන්නේ ඒ අදල වස්තුව සහිත කියන අර්ථය යි. එතකොට සවිතක්කං කියලා දුපුවහම විතර්කය සහිත මිසක ඔකට වෙන අපට ඕනෑ අර්ථ දෙන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. මොකද ඔක ධ්‍යානවලදී විශේෂ තේරුමක් දෙන්න අවශ්‍ය නිසා යි සවිතක්කං සවිචාරං කියන්නේ, නිකම් විතක්කං විචාරං කියන්නේ නැතුව. කමටහණකින්, භාවනාවකින් කරන්නේ විතක්ක විචාර සංසිද්ධන එක යි. නමුත් සංසිද්ධුවාට මේ සංසිද්ධීම තුළ උපදින ධ්‍යානය නම් කරනවා, සවිතක්කං, සවිචාරං කියලා. ඒකට හේතුව එයාට විතර්කයක්, විචාරයක් සහිත වූ ධ්‍යානය කියන එකයි කියන්න

ඕනේ. මොකද, විතර්ක සංසිද්ධවන්න ගියා කියලා සියලු විතර්ක සංසිද්දිලා නෙවෙයි. විතක්ක විචාර දෙකක් එයාට තියෙනවා. කොතැන ද විතක්ක විචාර දෙක තියෙන්නේ? ඒ භාවනා කමටහණට අදාල ඒ අරමුණ ගැන විතක්ක විචාර දෙකක් තියෙනවා. අපි සිතමු අනාපානසතිය කියලා. කෙනෙක් ප්‍රථම ධ්‍යානය උපදවාගන්නා නම්, ආශ්වාස ප්‍රාශ්වාසය දූනගැනීම අනුව ගියපු විතර්ක එයාට තියෙනවා. ඒ පිළිබඳව ම සිහිය පවත්වන විචාරය එයාට තියෙනවා. එයා ධ්‍යාන උපදවාගන්නා කියලා විතක්ක-විචාර කියන ගති දෙක දුරුවෙලා නැහැ. එයාගේ ධ්‍යාන ලක්ෂණ විදියට කියනවා විතර්කය සහිත විචාරය සහිත කියලා.

ඒකට අද වෙනම අර්ථ කථනයක් දෙන්න හදනවා. ඒක බොහොම වැරදි සහගත අර්ථ කථනයක්. අද සමාජයේ ධ්‍යාන සිත පිළිබඳව ලොකු රැල්ලක් අරගෙන යනවා ආයතී ධ්‍යාන සහ අනායතී ධ්‍යාන කියලා. ආයතී ධ්‍යාන අනායතී ධ්‍යාන කියන එක කිසිම ප්‍රශ්නයක් නැහැ. නමුත් ආයතී ධ්‍යාන සහ අනායතී ධ්‍යාන කියලා පනවන තැන ගැනයි ඇත්තට ම ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ. ආයතී ධ්‍යාන සහ අනායතී ධ්‍යාන කියලා පනවන තැන ලොකු ප්‍රශ්නකාරී තැන් තියෙනවා. අපි සිතමු චතුස් ධ්‍යානයට සමවැදිවිම් කෙනෙකුට අපි සාමාන්‍යයෙන් විතක්ක-විචාර සන්සිද්දිලා නිසා රූප විතක්ක කරන එක, රූප විචාර කරන එක, ශබ්ද විතක්ක, ශබ්ද විචාර ඒ ප්‍රශ්න ඇත්තේ නැහැ. එයාට රූප බලන්න බැහැ, ශබ්ද අහන්න බැහැ සමවැදුනු කෙනාට. නමුත් අද ඔය ලබාදෙන චතුස් ධ්‍යානයට භාවනා කරලා ධ්‍යානය දෙනවා. සමවද්දෙනවා. හොඳට ශබ්දත් ඇහෙනවා. දූන් චතුස් ධ්‍යානයට සමවදින්න කියන කොට ඔක්කොම ඉන්න අය චතුස් ධ්‍යානයට සමවදිනවා. ඊට පස්සේ චතුස් ධ්‍යානයෙන් බස්සනවා, ආපසු එකට එනකම් ධ්‍යාන වලින් බස්සනවා. මම දන්නේ නැහැ ඒක කොහොම කරනවා ද කියලා නමුත් එහෙම කරන පිරිස් දැකලා අහලා තියෙනවා. ඒක ඒ තරම් ධර්මානුකූල ක්‍රමයක් නෙවෙයි. ධ්‍යානය කියලා එකක් සිතාගන්න එකක් තමයි තියෙන්නේ. ඕක ඉතින් කාටත් කරන්න පුළුවන් දෙයක්. මොකද, අහගෙන ඉන්න කෙනාට මොකක් හරි පෙන්නන එක ඒ තරම් අමාරු දෙයක් නම් නෙවෙයි. ඔය ඇත්තන්ට චුත්ත හොඳ ගානට පේලියට මෙතැන ඉන්ද්‍රවලා මම ඉතින් භාවනාව කියනවා. හොඳට බලන්න ඒ තැන්වල කමටහන් සජ්ඣායනා නැද්ද

කියලා. ඒ ධ්‍යාන දෙන බොහෝ තැන්වල කමටහන් සජ්ඣායනා නැද්ද කියලා. භාවනා කර කර ඉන්න කොට අර මෝහනයක් වගේ කියන ක්‍රමයක් නැද්ද කියලා. තියෙනවා. ඒ කියන කොට ඔය ඇත්තන්ට ඕනෑ එකක් කියන්න පුළුවන්. දැන් මට ඕනෑ නම් කියන්න පුළුවන් ඔක්කෝට ම ඇස් දෙක පියාගන්න, හොඳට ඒ ස්වරයක් අරගෙන ඇස් දෙක පියාගත්තහම දැන් ඔබට රතුපාට ආලෝකයක් දිස් වෙනවා. කාටත් ඇස් දෙක පියාගත්තහම රතුපාට ආලෝකයක් පෙනෙනවා තමයි. ටිකක් ඔය දිහා විනාඩි දෙක තුනක් හොඳට බලාගෙන ඉන්න කොට එතැන සුදුපාට පොඩි පොඩි තිත් තිත් ඇති වී නැති වී යනවා බලන්න පුළුවන්. කවුරුත් ඕක අහන කොට සිතනවා. කෝ බලන්න සුදු පාට තිත්. දැන් ඔක්කෝට ම පෙනෙනවා. සුදු පාට තිත් තිත් තිත් තියෙනවා ඔක්කෝට ම පෙනෙනවා. කිසි ප්‍රශ්නයක් නැහැ. ඊට පස්සේ ඔය රූප කලාප බිඳ බිඳී යන එක තමයි දැන් ඔය පෙනෙන්නේ කියනවා. සුදු පාට තිත් ඇති වී නැති වී යනවා. දැන් ඔය අතරේ ටික ටික සුදු පාට ආලෝකය වැඩිවෙනවා කියන කොට ඔක්කෝම හිතන්න ගන්නවා දැන් ආලෝකය වැඩිවෙනවා, ආලෝකය වැඩිවෙනවා කියලා. එතකොට ඉන්න බහුතරයකට පෙනෙන්න ගන්නවා දැන් එළිය වැඩිවෙනවා, එළිය වැඩිවෙනවා කියලා. අර රටේ ම රළුලක් ගියේ බුදුරැස් විහිදෙනවා කියලා. අන්න ඒ වාගේ දෙයක් වෙනවා. එතකොට ඔක්කෝම කියනවා ඔව් පෙනෙනවා තමයි එළියක් කියලා. ඊට පස්සේ කියනවා, ඔය ආලෝක කය වැඩුණා. ආලෝක කය පූර්ණය වෙන එක කියලා ආලෝක කය පූර්ණ වුනාට පස්සේ ඒ අයට ධ්‍යානත් දීලා එක දවසෙන් ම ගෙදර යවන්නත් පුළුවන්.

ඉතින් ඒ වුණාට එහෙම මොකක් හරි විකාරයක් කළා කියලා ඒක හරියන දෙයක්, හරියන මාගීයක් නෙවෙයි. ඒකෙන් ආශ්‍රව දුරුවෙන පැත්තක් තියෙන්න ඕන. ප්‍රථම ධ්‍යානයට පත්වුනා කියන්නේ ඒක නිකම් මට්ටමක් කියලා දකින්න එපා. ප්‍රථම ධ්‍යානයේ දී ලාභියාගේ මානසික මට්ටම මොකක් ද? එයා රූපාවචර භූමියේ යි. එයා කාම භූමියේ නෙවෙයි. එයා රූප භූමියේ ඉන්න කෙනෙක්. ඒ ධ්‍යානයට සමවැදුන මොහොතේ විතරක් නෙවෙයි එයා රූප භූමියේ ඉන්නේ. ධ්‍යානයෙන් නැගී සිටියත් එයා රූප භූමියේ යි. ධ්‍යානයෙන් නැගී සිටියත් එයා ඉන්නේ රූප භූමියේ යි. ධ්‍යානය අත් නො හැර කලුරිය කරලා බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපදින්නේ ඒකයි. ධ්‍යානයට සමවැදිලා

මැරෙන්න බැහැ නේ. කවදවත් ධ්‍යානයක් ඇතුළේ සමච්ඡිද්‍රා මැරෙන්නේ නැහැ. මරණයට පත්වෙනවා කියන එක ධ්‍යානයක් ඇතුළේ දී වෙන්තේ නැහැ. ධ්‍යානයෙන් නැගිටලා ම තමයි, සමාපත්තියෙන් නැගිටලා ම තමයි මැරෙන්නේ.

එකකොට දැන් කාමභූමියට එන්නේ නැහැ එයා ධ්‍යානයෙන් නැගී සිටියා කියලා. එයා ඉන්නේ රූප භූමියේ ම යි. දැන් අද අපේ ඇත්තන් නේ, ධ්‍යාන ලබාගත්තු ඔක්කෝම ධ්‍යාන ලබාගෙන ගිහි ගෙදරත් ඉන්නේ. ධ්‍යාන ලබාගත්තහම කාම විතර්ක ආදිය ඇතිවෙන කොට ධ්‍යානය බිඳිලා ඉවර යි. කාමාවචර සිත් පහළවෙන්න ගත්ත ගමන් ම ධ්‍යානය බිඳෙනවා. නමුත් ඔය චතුර්ථ ධ්‍යානය ලබාගෙන ගෙදරත් ඉන්නවා නේ. ඒවා මේ සාසනයේ තියා බාහිර සාසනයකවත් කරන්න බැරි දේවල්. මේ සාසනයේ ධ්‍යාන පසෙකින් තබා, ඔය කියන ධ්‍යාන බාහිර සාසනයකවත් උපද්දගන්න පුළුවන් දේවල් නෙවෙයි.

කාම භූමියට අදාළ සිත් ටිකත් එක පාර ඇතිවෙනවා. රූප භූමියට අදාළ සිත් ටිකත් එක පාර ඇතිවෙනවා. ඒක නේ ඔය කියන්න යන්නේ මේ. කාමාවචර ලෝකය අනුව ජීවත්වෙන සිත් ටිකත් ඔක්කෝම ඒ විදියට අරගෙන යන ගමන් රූප භූමියට අදාළ සිත් ටිකත් ඒ විදියට ම අරගෙන යනවා. එහෙම වෙන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ එහෙම මගක් පැනෙව්වෙන් නැහැ. ඒ වාගේ ම මේ සාසනයෙන් බාහිර වුණත් එහෙම කරන්න පුළුවන් දෙයක් ඇත්තෙන් නැහැ. ඒ ධ්‍යාන පිරිහෙනවා. පිරිහෙනවා කියන්නේ එයාට රාගාදිය අනුව යන කාමාවචර සිතක් පහළවුන ගමන් ම එයාට කියනවා කාම භූමියේ කෙනෙක් කියලා. එයා ආපසු ධ්‍යාන උපදවා ගත යුතු යි එහෙම නම්. ඒ නිසා එහෙම ධ්‍යානවලට සමච්ඡිද්ධත්, සමච්ඡිද්ධ පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. අද ඒ යන රැල්ල බොහොම මිච්ඡා ප්‍රතිපදාවක පිරිස සමාදන් කරවන රැල්ලක්. බණ කියලා, බණ අහලා තමයි සෝවාන් වෙන්න ඕනේ කියලා බණ අස්සලා කොහොම හරි සෝවාන් කරවනවා. ඒක තේරුනා නම්, හරි. සෝවාන්. තේරුනේ නැතිනම් සෝවාන් නැහැ. ඒකට විද්‍යාත්මකව හේතූන් පැහැදිලි කරනවා. බණ කියන කෙනාගේ තියෙන ඕරා (aura) එක නිසා, ඕරා එක ගිහිල්ලා බණ අහගෙන ඉන්න කෙනාට බලපාලා, එයාගේ ධර්මවලට බලපාලා, තාවකාලිකව කෙලෙස් ටික, අර ධර්මායතනයේ ධර්මවල තියෙන ආශ්‍රව ටික යටපත් කරනවා

ලු. එතකොට එයාට විශ්කම්භන විදියට ප්‍රභාණයට ලක් කළාට පස්සේ ඒ මොහොතට, ඒ බණ කියන කෙනාගේ ඕරා එකෙන්, එයාට සමුච්ඡේද වශයෙන් ටක් ගාලා අර නුවණ උපද්දගෙන ඒ වේලාවේදී ම සෝවාන් ඵලයට පත්වෙන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඒ හින්දා බණ අහලා ම යි සෝවාන් වෙන්න ඕනේ කියනවා.

එතකොට දැන් මම අහන්නේ ඕරා එක කියන්නේ රූපායතනයක් ද? නාම ධර්මයක් ද? ඕරා එක කියලා කියන්නේ ඔය කාගෙන් රූපවලින් විහිදෙන යම් ආලෝකයක්, ශක්තියක්. එතකොට මේ ආලෝකයත්, ආලෝක කිරණත් කියන එක, මේක රූප ද? එහෙමත් නැතිනම් නාම ධර්මයක් ද? ඔය ඇත්තත් කවුරු හරි ඕරා වෛතසික, ඕරා සිත් එහෙම අහලා තියෙනවා ද? ත්‍රිපිටකයේ හරි කොහේ හරි තියෙනවා ද ඕරා වෛතසික? ඕරාවේ වෛතසික නැහැ නේ නේ ද? එතකොට සෑම වේලාවක දී ම ඒක රූපයට අදල දෙයක්. ඒක නිසා නේ ඒක ඇසෙන් දකින්න පුළුවන්. ඕරා මීටර් හදලා තියෙන්නේ. එතකොට ඒක රූපයක් නේ. නැත්නම් ඒක නිශ්චිත මීටරයකින් මනින්න බැහැ නේ. එතකොට ඒක රූපය පැත්තට අදල දෙයක්.

එතකොට ඔය ඕරා එක, මෙහේ ඕරා එකට ගිහිල්ලා අනික් කෙනාගේ සිතට බලපාන්න පුළුවන් නම් මේ කියන්නේ මේ රූපය ගිහිල්ලා අනික් කෙනාගේ සිතේ වදිනවා කියලා නො වේ ද මේ කියන්නේ. එතකොට ඒක වෙන්න පුළුවන් ද? එහෙම නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලග ඉන්න කාටවත් ආශ්‍රව නැතිවෙන්න ඕන. ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඕරා එක කොච්චර ප්‍රබල යි ද? ඒ චූනාට බුදුරජාණන් වහන්සේ ලගින් ම ගිය සුනක්කත්තටත් බැරිවුනා නේ රහත් වෙන්න තියා සෝවාන් වත් වෙන්න. සිවුරුත් හැරලා ගියා නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පිටිපස්සෙන් ශ්‍රාවකයෙක් විදියට ගියපු, උපස්ථායකයෙක් විදියට ගියපු සුනක්කත්තටත් බැරිවුනා සෝවාන් වත් වෙන්න. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඕරා එක එච්චර ප්‍රබල නම් එහෙනම් එහෙමත් කරන්න පුළුවන් නේ.

ඒ වාගේ සමහර වේලාවට ලාමක තකීවලින් ඉදිරිපත් කරනවා. ත්‍රිපිටකයේ එක එක සූත්‍ර පෙන්නනවා. වෙන දේකට කියන සූත්‍රයක් කියන්නේ තවත් දේකට යි. ඉතින් ඒ වෙනත් දෙයකට පෙන්නවාට

පස්සේ, අපි හිතමු ඒකායනෝ අයං භික්ඛවෙ මග්ගො සන්තානං විසුද්ධියා - මහණෙනි, මේ එක ම මගයි නිවනට තියෙන්නේ කියලා මෙන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ. මොකක් ද මේ දේශනා කරපු එක ම මග? එයාගේ දේ කියනවා. සතිපට්ඨාන සූත්‍රය කියන්නේ නැහැ. එතැනින් එහාට එයාගේ දේ කියනවා. ඒ වාගේ සූත්‍රයෙන් කොටසක් කිව්වා. ඊට පස්සේ එයාගේ දේ කිව්වා.

නිකම් උදහරණයක් කියනවා නම්, ඔන්න කියනවා, සංයුත්ත නිකාය දෙවෙනි පොතේ තියෙනවා දුතිය අස්සුතවත්තු සූත්‍රය. දුතිය අස්සුතවත්තු සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මහණෙනි, අස්සුතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරෙනවා. කලකිරෙමින් නො ඇලෙනවා. නො ඇලෙමින් මිදෙනු කැමැති වෙනවා. මේ අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයාගේ ලක්ෂණය කියනවා. එතකොට අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා මොකක් ද? රූපයේ කලකිරිලා, කලකිරෙමින් නො ඇලිලා, නො ඇලෙමින් මිදෙනු කැමැති වෙනවා. එතකොට ඊට පස්සේ අහනවා, දැන් ඔය ඇත්තන් කෙසා-ලොමා-නඛා-දන්තා-නවො කියලා මාගීය වඩනවා. එතකොට දැන් ඔය බලන්නේ ඇයි? මේ අගුහ භාවනාව කියලා කරන්නේ රූපයේ කලකිරෙන්න යි. දැන් ඔන්න ඔය සූත්‍රයේ කිව්වේ මොකක් ද? අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරෙනවා, කලකිරිලා මිදෙන්න කැමැති වෙනවා කියලා කිව්වා. එතකොට ඔය ඇත්තන් අද කරලා තියෙන්නේ ඔය අග්‍රැතවත් පෘතග්ජන වැඩක් නො වෙයි ද ඔය රූපය බලනවා කියලා? මෙහෙම කිව්වහම ඒ මිනිස්සුන්ට ඉතින් ඕක ඉතින් ඇත්තට ම ත්‍රිපිටකයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ම දේශනා කරලා නේ කියලා සිතනවා. ඊට පස්සේ එයාගේ අර්ථ කථනය දෙනවා. කේසා කිව්වේ ඕකට නෙවෙයි (කේසා නම් මට මතක නැහැ.) ලෝමා කිව්වේ 'ලොව අමාවක් සේ දන් නිසා තමයි "ලෝමා" කියලා කියන්නේ. ඒක නිසා ලෝමා කියන විදියට ලොම් දිහා බලාගෙන ඉඳලා නිවන් දකින්න පුළුවන් ද? ඒකෙන් නිවන් දකින්න බැහැ නේ. ඒක නිසා ලෝමා කියලා කිව්වේ ලොව අමාවක් විදියට ගන්න එපා කියන එක යි. ලෝකය ආශ්වාදය අනුව බලන්න එපා කියලා කිව්වේ. ඒ අන්න දෙක දුරු කරන එක තමයි "දන්තා" කියලා කිව්වේ. නැතිනම් දන් දිහා බලලා නිවන් දකින්න

පුළුවන් ද?' ඉතින් අහගෙන ඉන්න අයට හිතෙනවා ඇත්ත නේ කතාව කියලා. පිටකයෙන් තියෙනවා. වැඩෙත් හරි.

ඒ වුනාට ඒකේ ඇතුළත පෙනෙන්නේ නැහැ නේ. අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරිලා, කලකිරුණහම නො ඇලෙනවා. නො ඇලුනොත් මිඳෙන්න කැමැති වෙනවා. අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරෙන එක වැරදි යි කිව්වා මිසක රූපයේ කලකිරෙන එක අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනකමක් කිව්වා ද? අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරෙන එක වැරදි යි කිව්වා. හැබැයි ඒකෙන් කිව්වේ නැහැ රූපයේ කලකිරෙන එක අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනකම යි කියලා. අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරුනොත් ඒක වැරදි යි. අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරිලා මොනවා කරන්න ද? එයාට පුළුවන් අපෝ එපා මේ ඇඟ, ඊයා කියලා සියදිව් නසාගන්න පුළුවන් ගිහිල්ලා. ඇයි එයා දන්නේ නැහැ නේ මොනවා වත් කරගන්න. හැබැයි ශ්‍රැතවත් ආයඝී ශ්‍රාවකයා රූපයේ කලකිරෙන එක වැරදියි කියලා කොහේවත් කිව්වේ නැහැ. ඒක වැරදි නැහැ. 'සියලු හංසයෝ සත්ත්වයෝ ය'. ප්‍රශ්නයක් නැහැ නේ. 'සියලු හංසයෝ සත්ත්වයෝ ය'. හැබැයි 'සියලු සත්ත්වයෝ හංසයෝ ය' කිව්වොත් එහෙම එතකොට වැඩේ හරියන්නේ නැහැ. ඒකම අනික් පැත්තට කිව්වා කියලා එතකොට වැඩේ හරියන්නේ නැහැ. ඒ වාගේ අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනයා රූපයේ කලකිරෙන එක වැරදි යි කිව්වා. හැබැයි රූපයේ කලකිරෙන එක අග්‍රැතවත් පෘතග්ජනකමයි කියපු ගමන් වරදිනවා.

මොකද, ශ්‍රැතවත් ආයඝී ශ්‍රාවකයා රූපයේ කලකිරෙන කොට එයා හදන්නේ මේ කය නැතිකරගන්න නෙවෙයි. එයා කලකිරෙන්නේ මේ කය හදගත්ත තැන නෙවෙයි. එයා දකින්නේ මේ අනාත්ම ධර්මා ටිකක් ඇති තැනක මේ සත්ත්ව-පුද්ගල බවක් හදගත්ත තැනක් ගැන යි එයා දකින්නේ. එයා කොහේ ද මේ කයක් ගැන කලකිරෙන්න යන්නේ එතකොට. එයා ඒ පැත්තේ සත්ත්ව-පුද්ගලබව පිරිසිදු දකින්න ඒක වඩන බවත් දන්නවා. ඒ වාගේ ම එයා දන්නවා තව රාගය වැඩි වුණා නම්, එයා දන්නවා අශුභය අනුව බලලා ඒක යටපත් කරගන්න. එයා රාගය යටපත් කරගන්න මිසක බැලුවේ, අශුභය බැලුවේ නිවන් දකින්න නෙවෙයි කියලාත් දන්නවා. දැනගෙන එයා මෙමත්‍රිය වැඩුවා ද්වේශය

යටපත්කරගන්න. එයා දන්නවා මෙෙත්‍රියෙන් නිවන් දකින්න බැහැ කියලා.

එතකොට ඒ වගේ තැන් අරගෙන බොහොම වැරැදි විග්‍රහ සපයනවා අද කාලයේදීත්. ඒක බොහොම පරෙස්සම් වෙන්න ඕන දෙයක්. මොකද හේතුව? නොයෙක් දෘෂ්ඨි තිබුණා. මෙව්වර කාලයකුත් තිබුණා. අපිත් නමුත් කතා කළෙත් නැහැ. ඉතින් කතා කරන්න දේකුත් නැහැ. බොහෝ වේලාවට, මොක ද දෘෂ්ඨියක් වරද්දන්න කියනවා කියලා කිව්වාට අපි ත්‍රිපිටකයෙන් හරියට කියන කොට කාටත් තේරුම්ගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. හැබැයි දැන් අළුතෙන් යන රැල්ල ත්‍රිපිටකය ම වරද්දනවා නේ. වැරැදි දෘෂ්ඨියක් කියන කොට ත්‍රිපිටකයේ සූත්‍රය පෙන්නලා වැරැදි දෘෂ්ඨිය දුරුකරන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒවාට ත්‍රිපිටකයට දෙන්න හදන අර්ථකථනය ම වරද්දනවා නම්, දැන් මොකක් පෙන්නලාද ආයෙ නිවැරද්ද කියන්න හදන්නේ? ත්‍රිපිටකයට දෙන එක ම වරද්දලා නේ.

ඒ නිසා ඒ වාගේ ටිකක් භයානක තත්ත්වයක් අද වර්තමාණ සමාජයේ දැන් දැන් ඇතිවෙමින් පවතිනවා. ඉතින් යමක් කළ යුතු දෙයක්. නැතිනම් මේ සාසනය තව අවුරුදු පන්දහක් නෙවෙයි, තව අවුරුදු පණහක්වත් තියෙයි ද දන්නේ නැහැ, ඔය වෙන කතාවත් එක්ක ගියහම.

එතකොට සචිතක්ක-සචිචාර කියලා ඔය වෙන තැනක් නැහැ, චිතක්ක-චිචාර දෙක ම සහිත බව තමයි සචිතක්ක-සචිචාර කියලා කියන්නේ. චිතක්ක-චිචාර ධ්‍යාන කියලා කොහේවත් ඇත්තේ නැහැ. සචිතක්ක-සචිචාරං පටිමජ්ඣානං උපසම්පජ්ජ විහරති කියන එක තමයි තියෙන්නේ.

අචිතක්ක-අචිචාර කියලා කියන්නේ, චිතක්ක-චිචාර නැති. ඒ අරමුණ ආයෙ චිතක්ක-චිචාරවලට පත්වෙන්න දෙයක් ඇත්තේ නැහැ. ධ්‍යානයක්. එතකොට ඒ ධ්‍යානයේ චිතක්ක-චිචාර දෙකම සන්සිදුවලා. එතකොට එකක් තියෙනවා අචිතක්කං චිචාරමන්නං. අචිතර්කයක්. එයා අරමුණට නගන්නේ නැහැ. නමුත් කලින් නගාගත්ත අරමුණ ම එයා චිචාරයට ලක්කරමින් ඉන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඒ වාගේ ම අචිතක්කං අචිචාරං කියලා කියනවා: එයා අරමුණ චිතක්ක සිතනකමත්

රලු වැඩියි. අරමුණේ හැසිරෙනකමත් රලු වැඩියි. ඒක නිසා එයා සිත සන්සිඳුවනවා. පීති-සුබ-ඒකග්ගතා කියන ධර්මතා ටික තුළ විතරක් එයා සිත සන්සිඳුවාගෙන ඉන්නවා. ඒ ධර්මතාවය ම ඇසුරු කරගෙන ඉන්නවා. එතකොට එයාට කියනවා තෘතිය ධ්‍යානයෙන් ඉන්නවා කියලා. එතකොට අර ධ්‍යාන මට්ටම් දෙක ම එයා ඉක්මවලා තියෙනවා. එතකොට එහෙම මට්ටමක් තියෙනවා. ඒ අර්ථයෙනුයි අවිතක්ක-අවිචාර කියලා කිව්වේ. විතක්ක-විචාර කිව්වේ විතක්කවා, විචාරනවා. සවිතක්ක-සවිචාර කියලා කිව්වේ විතක්ක, විචාර සහිතයි කියලා විශේෂයෙන් ප්‍රථම ධ්‍යානයේ දී කියන්න අවශ්‍ය වෙන නිසා අවිතක්ක-අවිචාර කියනවා. විතක්ක, විචාර නැති බව.

12. පඩි පෙළ උපමා කරලා පැහැදිලි කළ ධර්ම කොටස පැහැදිලි කර දෙන්න.

පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවිලා කියලා කිව්වේ පළමුවෙනියට ම අපට සිත තියන්න වෙන්නේ දැන් අපි කතා කරපු දර්ශණයේ තියෙන රූපය මත තියපු දර්ශණයක් නෙවෙයි නේ. රූපය තියෙනවා කියන තැන තියෙන දර්ශණය නෙවෙයි අපි කතා කළේ. හැබැයි වඩන්න පටන්ගන්න වෙන්නේ අපි ඉන්න තැන ඉඳලා නේ. වඩන්න පටන්ගන්න වෙන්නේ ඉන්න තැන ඉඳලා යි. ඉන්න තැන ඉඳලා වඩන්න පටන්ගන්න කොට අපි ඉන්නේ අද රූපය තියෙනවා කියන මානසික මට්ටමක. රූපය තියෙනවා කියන මානසික මට්ටමක ඉන්න අපට අද සිද්ධ වෙනවා, රූපය තියෙනවා කියන මනසේ ඉඳලා ම වැඩිය පටන්ගන්න. ඒකයි පළමුවෙනි පඩිය බිම ගැවිලා කියලා කිව්වේ අපට අද පටන්ගන්න වෙන්නේ සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියලා තියන තැන ඉඳලා, ඔන්න අපි සතරමහාධාතු විදියට හරි බලනවා. ඒත් නැතිනම් දෙතිස් කුණප කොට්ඨාශ විදියට හරි රූපය අනුව අපි බලනවා. මූලික වශයෙන් ම අපේ සටහණ තියෙනවා, සත්ත්වයෙක්-පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියන තැන ඊට ඔබ්බෙන් නුවණක් තියෙනවා අපට. කොහොම ද, බිම ම ඉන්න අපි පළමුවෙනි පඩියට නගිනවා වගේ හරියට, සත්ත්වයෙක් ඉන්නවා කියලා හිතාගත්ත අපි හිතනවා, 'ඇත්තට සත්ත්වයෙක්-පුද්ගලයෙක් නැහැ. මෙතැන තියෙන්නේ පඨවි-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන අනාත්ම කොටස් ටිකක් නේ' කියලා දකිනවා. හැබැයි ඔය කොටස් ටිකත් පවතින

ඇත්තක්, පවතින දෙයක් නෙවෙයි. පය්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියන්නේ ලෝකයේ ඇති බවට තියෙන, ලෝකයේ නිත්‍ය ධාතු ස්වභාවයක් එහෙම නෙවෙයි. හේතු ටික ඇති කල්හි, ඒ ආයතන ඇති කල්හි ඒ පැත්තෙන් අපට ධාතුව ඇති බවට පෙනෙන දෙයක්. ඒක නිසා එයාට ඒ මට්ටමේ නුවණ තවම නැහැ. නමුත් අර ඉන්න තැන ඉඳලා පටන්ගත්තහම ක්‍රමාණුකූල නුවණක් එයාට වැඩෙනවා. එතකොට එයා බලනවා, මේ පය්-ආපෝ-තේජෝ-වායෝ කියලා හරි, තමන්ගේ සිතින් ම ගත්ත සංකල්ප මාත්‍රයක් නේ මේ තියෙන්නේ. මේ හේතු ටික ඇති කල්හි හටගෙන, හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙන තැනක් නේ. එයා ඊට වැඩිය එහාට ඇත්තක් දකිනවා. හැබැයි එතැන උපද්දන නුවණ බිම ගැවිලා නෑ. සත්ත්ව-පුද්ගලබව රැඳිලා නෑ එයාට. එයාට අනාත්ම ලක්‍ෂණය ටිකක් ප්‍රකට වෙලා තියෙනවා. එතකොට දෙවැනි පඩියත් බිම වුණොත් එහෙම, එතකොට ඒක දෙවෙනි පඩිය නෙවෙයි. දෙවැනි පඩියත් බිම ම නම් තියෙන්නේ ඒක දෙවැනි පඩිය නෙවෙයි නේ. ඒක පළමුවෙනි පඩිය වෙලා තවම. ඒක නිසා අපට සෑම වේලාවක දී ම පළමුවෙනි පඩිය නැතිනම්, පළමුවෙනි පියවර ඉන්න තැන ඉඳලා තමයි තියන්න වෙන්නේ. සත්ත්ව-පුද්ගලබව තියෙනවා කියන තැන ඉඳලා තමයි මාගීය යන්න වෙන්නේ. නැතිනම් මේක ස්වාක්ඛාත වෙන්නේ නැහැ මේ සාසනය. මනාකොට දේශනා කළා වෙන්නේ නැහැ.

ප්‍රශ්න ටිකට උත්තර ටික නම් හරි. අපේ ස්වාමීන් වහන්සේ මතක් කළා භාවනාව ගැනත් ටිකක් කියන්න කියලා.

අපි අර උදේ කියාපු දේ - අද දවසේ භාවනාව කියලා යන රැල්ලක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ භාවනාව කියල ජීවිතයේ ඇතිකරගත්ත, වෙලාවක් වෙන් කරලා දාගත්ත එක කොටසක් තියෙනවා. අපි භාවනාව කියලා හඳුනාගත්ත කොටසක්. නමුත් ඔය භාවනාව කියලා ජීවිතයේ කොටසක් තියාගෙන ඉන්න බව ම තමයි අපට වරදින තැනත්. ඇයි අපි භාවනා කරන්නේ ඒ වෙලාවට විතරයි නේ කියලා ඉන්නවා. නමුත් අපි කියන්නේ ඕකේ අනිත් පැත්ත යි. බොහෝ වේලාවට සමහර විතර්ක වැඩි කෙනෙක් මොනවා හරි අකුසල් විතර්ක හිතෙනවා වැඩියි

කියලා කියන කොට, නතරකරගන්න බැහැ කියලා කියන කොට අපි දෙන උපක්‍රමයක් තියෙනවා. ඒ උපක්‍රමයක් තමයි ඕක. ඒ කියන්නේ මෙහෙම කියනවා: තමන් ඒ වෙලාවට හිතන්න, ඕක හිතන්න වෙලාවක් වෙන් කර ගන්න. අපි හිතමු, රාගය වැඩි කෙනෙකුට අධික රාගාධික වේතනා පහළවෙනවා. ඒ කෙනාට අපි උපදෙස් දෙනවා, ඔය ඇත්තා අධික රාග වේතනා පහළවෙන කොට ඒ අනුව සිත සිතා යන්න එපා. සිහි ඇතිවෙන කොට ම තමන් සිතන්න දවසේ මම පැයක් වෙන් කර ගන්නවා. මේ පැය ඇතුළේ තමයි මම ඕවා සිතන්නේ. අකුසල් විතර්ක ඔක්කෝම මම සිතන්නේ මේ පැය ඇතුළත යි. එතකොට අනික් වේලාවල්වල හිතෙන කොට සිතට දෙනවා, නෑ, මම මේවා සිතන්නේ අර පැය ඇතුළත විතර යි නේ. මම මේ වෙලාවේ නතර කරනවා. එතකොට සිතට තියෙනවා එකක්, ඉලක්කයක්. හැබැයි ඊට පස්සේ ඒ පැය දහන්නේ මොනවා හරි වත් පිළිවෙත් කරන්න තියෙන වේලාවට යි. එතකොට දැන් තමන්ට සිද්ධවෙනවා ඒ වේලාවේ වැඩය කරන්න. එතකොට තමන් අකුසලයට යොමුවෙන මේ වටපිටාව අඩුකරගන්න, මේ ප්‍රාථමිකව ම දෙන උපක්‍රමයක් තමයි ඕක. හැබැයි අද අපි ඔය අකුසලය දුරු කරන්න දෙන ප්‍රාථමික උපක්‍රමය භාවනාවට දගෙන. අපි භාවනාවට කාලයක් වෙන් කරලා දීලා. අපි අකුසලයට යි කාලයක් වෙන් කළේ. දැන් බලන කොට භාවනාවට කාලයක් වෙන් කරලා. ඊට පස්සේ ඔක්කෝම වැඩ ටික කරලා එනවා මම පැයක් භාවනා කරනවා. එතකොට දැන් මොකට ද අපි භාවනාවට කාලය වෙන් කරලා තියෙන්නේ? අකුසලයට ටිකක් වෙන් කරලා දුන්නා නම් හරි.

එතකොට ඒ ක්‍රමය අපට සාර්ථක වෙන්නේ නැහැ. අපට ජීවිතය භාවනාව වෙන්න ඕනේ. භාවනාව ජීවිතය වෙන්න ඕනේ. ඕකට මම කියන්නේ ගොනා සහ නගුල කියලා යි. ගොනා ලෙස දකින්නේ අපි වඩන සමථය, නැතිනම් එකඟබව, භාවනාව. ඒ වාගේ ම අපට ඕනේ හොඳ නගුලක්. නගුල නැතිනම් හාන්න බැහැ. අපට හාන්න යි ඕනේ. හාන්න ඕනේ නිසා අපට ගොනෙක් විතරක් හිටියොට බැහැ. හොඳ නගුලක් තියෙන්න වෙනවා. නගුලකුත් ඕනේ. එතකොට ඔය නගුල නැතුව කෙනෙක් හරකා විතරක් ගත්තොත් වැඩේ පාඩු යි. නගුල නැතුව හරකා විතරක් හිටියොත් හා ගන්නත් නැහැ. කන්න දි දි ඉන්නත් වෙනවා හැබැයි. ඒක නිසා හා ගන්නත් නැහැ. වෙහෙස විතර යි. ඒ වාගේ කෙනෙක් ඉන්නවා භාවනාව කියලා වෙනම හඳුනාගත්ත

එකක් තුළ සිත එකඟ කර කර ඉන්නවා. සෝද සෝද මඩේ දනවා වාගේ දෙයක්.

ඒකට මම කියන්නේ, අපි එක දවසක් ආරණ්‍යයේ ලිඳක් ඉස්සා. ලිඳ ඉහිනවා. ලිඳ ඉහින කොට උදේට පටන්ගත්තහම හාමුදුරුවරු ටික ඔක්කෝම එකතු වෙනවා වාගේ, ඉතින් වතුර ඔක්කෝම ඉහිනවා. දෑන් දවල් වෙනකම් ඉස්සා. ලිඳේ වතුර උනන ප්‍රවනතාවය වැඩියි. ඉහලා ඉවරකරගන්න බැහැ. දවලුත් සැහෙන්න ඉහලා අපි දැක්කා අපි මේ පැත්තෙන් ඉහින වතුර ටික ලිඳේ එහා රවුමෙන් කැරකිලා ගිහිල්ලා, දුර පැත්තකින් කැරකිලා ආපසු ලිඳට ම එනවා. යටින් ගිහිල්ලා යටින් හිලකින් මතු වෙනවා. ඔය අපි දවස ම එක ම වතුර ටික යි ඉහලා තියෙන්නේ. ඊට පසුව ආපසු පහුවද යොදගෙන වෙන ම ඉස්සා.

අන්න ඔය වාගේ අපිත් භාවනා කරනවා. අපි ලිඳ හිස් කරනවා. හැබැයි හිල් ටික වහන්න හදන්නේ නැහැ. අපි අද අරමුණු යටපත් කරන්න හදනවා. අරමුණු එන ද්වාර ටික ඔක්කෝම ඇරලා. ඒ තැන්වලින් ඔක්කෝම ඇවිල්ලා ආයේ ලිඳ පිරෙනවා. ඔය විදියට ලිඳ ඉහින්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. අපි නො නවත්වා ඒ විදියට වැඩ කළත් වැඩක් වෙන්නේ නැහැ. අපි නො නවත්වා කරන්නේ නැතුව යි ඔය කරන්න හදන්නේ. අර කතාවට කියනවා ඕකට වගා සංස්ථාව ලිඳ ඉහිනවා වාගෙයි කියලා. අද ඉහිනවා. ඊට පස්සේ සවස හතර වෙනකොට යන්න ඕනේ. වැඩ ඉවරයි. ඒ වෙලාවට ගිහිල්ලා ඇවිල්ලා බලන කොට ආයෙ පිරිලා. ආයෙ එද දවසේ ලිඳ ඉහිනවා, හිස් කරනවා. ආයෙ ශුද්ධ කරන්න බලන කොට වෙලාව ඉවරයි යනවා. ආයෙත් පසුවද බලන කොට ලිඳ පිරිලා. ඔය වාගේ ලිඳ ඉහින්නත් බැහැ.

එතකොට ඉස්සෙල්ලා අපට ලිඳ ඉහින හැටි හොඳට දැනගෙන ඉන්න වෙනවා. අපි ඕකට වෙලාවක් වෙන් කරගෙන, මෙන්න මේක යි භාවනාව කියලා දගෙන, ලිඳ ඉහින්න ගියොත් අපි වගා සංස්ථාවෙන් ලිඳ ඉහිනවා වාගෙ යි. ඒ වාගේ ම අපි අරමුණු වෙන ද්වාර ටික දන්නේ නැතිනම්, වහගන්නේ නැතිනම්, ආරණ්‍යයේ ලිඳ ඉහිනවා වගේ. ඒ නිසා ඔය දෙ විදියට ම බැහැ වැඩය කරන්න.

භාවනාව කරන කොට අර වතුර එන්න තියෙන පැතිත් අපට වැහෙන්න වෙනවා. වතුර එන්න තියෙන පැති කියලා කිව්වේ අපි සෑම

වේලාවක දී ම රූපය හුලං පුරවාපු බැලුම් බෝලයක් වතුර අස්සේ ඔබාගෙන ඉන්නවා වාගේ ආයාසයෙන් තියාගෙන ඉන්න එක නම් භාවනාව කියලා කියන්නේ, ඔය ආයාසයෙන් ඔබාගෙන ඉන්න එක අතහැරපු ගමන් උඩට මතු වෙනවා. අපට ඒක නතර කරන්න බැහැ. ඒක නිසා සෑම වේලාවක ම ජීවිතය අපට රූපය අනුව යන ඔය දැක්ම දුරු වෙන්න මෙනෙහි කරන ගතියට ම තමයි භාවනාව කියලා කියන්නේ. වෙන අමුතු දේවල් දකින්න එපා. භාවනාව දෙපැත්තකට බෙදනවා - සමථය සහ විදර්ශණාව කියලා. විදර්ශණා භාවනාව කියන එකෙන් ඇත්ත ඇති හැටියට පෙන්නන පැත්තට යොමුවෙනවා. සමථ භාවනාවෙන් විත්ත ඒකග්ගතාවය ඇති කරනවා. එතකොට ඕනෑ ම කෙනෙකුට ඔය භාවනා දෙක කරන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. කෙනෙකුට සමථය වැඩෙන්නේ නැතිවුනාට, කෙනෙකුට පුළුවන් විදර්ශණාව වඩන්න. කෙනෙකුට විදර්ශණාව වඩන්න බැරි නම් කෙනෙකුට පුළුවන් සමථයට වැඩි ඉඩකඩක් දීලා ඇත්ත ඇති හැටියට දකින ආශ්‍රව වැඩි පැත්ත යටපත් කරලා නැවත විදර්ශණා පැත්තට නැඹුරුවෙන්න පුළුවන්. මොකද, කෙනෙක් ඉන්නවා සමථය පැත්තට සිත තිබ්බාට පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් ඥාන දර්ශණය පැත්තට සිත තිබ්බහම එයාට වඩාත් ම ප්‍රකට වෙන්න ගන්නවා. එයාට ඇත්ත පෙනෙනවා. එයා සමථ පූව්වාහිම විදර්ශණාව වඩනවා. මෙනෙහි කරන්න මෙනෙහි කරන්න මනසිකාරය කියන එක එයාට සමථයේ අර්ථය යි. ඒක සමථය යි. එයා නො සිතුවත්, විදර්ශණාව කියලා සිතාගත්තත්, ඒක තමයි සමථය.

සමථය කියන එක දකින්න, අපි පාරේ යන කොට සුදු පාට ඉරි දෙකක් ගහලා මේකෙයි ඔයා යන්න ඕනේ කියලා පටු මගක් දීලා තියෙනවා නේ ද. යනවා නම් මේ තීරුව ඇතුළේ යන්න ඕනේ. ඒ වාගේ සිතට යන්න දීලා තියෙනවා. දීපු පටු මග තමයි ඔය විදර්ශණා මනසිකාරය. එයාට යන්න පුළුවන් ඔව්වර යි. එතකොට එතැනින් පිට යන්න නො දී සිත පවත්වන එකට කියනවා විදර්ශණාව කියලා.

ආනාපානසතියේ ඔය පටු මගවල් මොකක් වත් නැහැ, බාධකයක් දලා වහලා යි තියෙන්නේ. අරමුණු යන්න දෙන්නේ නැහැ. අරක ගැන විතරයි මනසිකාරය පවත්වන්න තියෙන්නේ. පටන්ගත්ත තැන ඉඳලා ම අරමුණු සංසිඳවනවා. නමුත් අනික් භාවනා ඔක්කෝම, බුදුගුණ ගැන

සිතන්න යි තියෙන්නේ. මෙමන්ත්‍රිය ගැන සිතන්න යි තියෙන්නේ. ඒ ඔක්කෝම භාවනා සිත සිතා යන්න යි තියෙන්නේ.

එතකොට විදර්ශණාව කරන්න ගියත්, විදර්ශණාව තුළ එයාට සමථයක් වැඩෙනවා. නමුත් එතැනින් වෙලා තියෙන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියට පෙන්නනකම යි. එයාට කියනවා විදර්ශණා මූලික සමථය වඩනවා කියලා. තව කෙනෙක් ඉන්නවා එයා සමථ මූලික විදර්ශණාව වඩනවා. එයා සිත එකඟ කරනවා. එකඟ කරලා අපි අර උදේ කථා කළා වාගේ, උදේ කථා කරලා මම අර සූත්‍රයක් නිකම් පෙළ විදියට මතක් කරගෙන ගියේ. සංයෝජන දුරුකරගන්න. එතකොට එයා ප්‍රථම ධ්‍යානය ලබාගෙන එතැන ලක්ෂණ ටික අනිත්‍ය-දුක්ඛ-අනාත්ම වශයෙන් බැලුවා කියලා. එතකොට එතැන තිබුණේ සමථ මූලික විදර්ශණාව යි. එයා වේතෝ විමුක්ති පැත්තෙන් සිත වඩාගෙන ගියපු කෙනෙක්. අනික් කෙනා පඤ්ඤ විමුක්ති පැත්තෙන් සිත වඩාගෙන යන කෙනෙක්.

එතකොට ඔය දෙ ආකාරයට ම අපට සිත වඩන්න පුළුවන්. ඔතැනදී ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ, අපේ මුල ජීවිතය ම භාවනාවක් වෙලා තියෙන්න ඕනේ. ජීවිතයෙන් වෙන එකක් භාවනාව වුණොත් හරියන්නේ නැහැ. ඒකයි සැවැත්නුවර හිටපු හත් කෝටියක ජනගහනයෙන් හය කෝටියක් ආයථී ශ්‍රාවකයින් කියනවා. ආයථී ශ්‍රාවකයින් ඒ තරම් ප්‍රමාණයක්. එතකොට ලිඳක් ලඟට ගියත් කථාකරන්නේ සතරසතිපට්ඨානය යි. කෙනෙක්ගෙන් අහනවා, ඔබ මොනවාද වඩන භාවනාව සතිපට්ඨානයේ? සතිපට්ඨානය වඩන්නේ නැහැ කිව්වොත් නිග්‍රහ කරලා, 'ඔබේ ඔය ජීවිතයටත් නිග්‍රහ වේවා' කියලා, මෙන්න මෙහෙම සිතන්න කියලා සතිපට්ඨාන භාවනාවක් කියලා දෙනවා ලු. එතකොට සාමාන්‍යයෙන් කතාවටත් කියන්නේ 'ලිඳ ලඟ සංගමය' කියලා නිකම් ඕපාදූප කතා කරන තැන යි. එතකොට ගමේ ම ඕපාදූප කතා කරන තැනත් කතා කළේ සතිපට්ඨානය නම් අනික් තැන් ගැන සිතාගන්න කොහොම ද එතකොට කියලා. ඉතින් අර ඉතුරු කෝටියත් ආයථී ශ්‍රාවකයින් නො වුනා නම් තමයි පුදුමය. නො වුන එක ගැන යි පුදුමය. එව්වර සත්පුරුෂ වටපිටාවක්.

ඉතින් අද අපේ ජීවිතය තුළ අපි භාවනාව කියන දේ, සමහර විට භාවනා කරන්න ඇවිල්ලා. ඒ වුනාට ජීවිතයේ භාවනාව ඇත්තේ නැහැ.

බණ ටික අහන්න ඇවිල්ලා. ඒ වුනාට බණ ටික මේ වෙලාවේ දී විතරයි. මම ඕකට කියන්නේ 'ධර්මය නමැති කම්පය ඇඳ ගන්නවා' කියලා යි. පන්සලේ ගේට්ටුව ලඟ තමයි තියෙන්නේ. ඇතුළට එන කොට දගන්නවා. ඇවිල්ලා, ඇතුළේ ඉන්න තුරු උපාසක අම්මලා, උපාසක මහත්වරු ඉන්නවා. හැබැයි ගේට්ටුවෙන් එළියට යන කොට නො වරදවා ම ගලවලා තියලා තමයි යන්නේ. ඒක වරද්දන්නේ නැහැ. ඒක ගලවලා තියලා යි යන්නේ. එතකොට සාමාන්‍ය කෙනා. එතැනින් එළියට බැස්සා කියන්නේ අර ගතිය ඉවර යි.

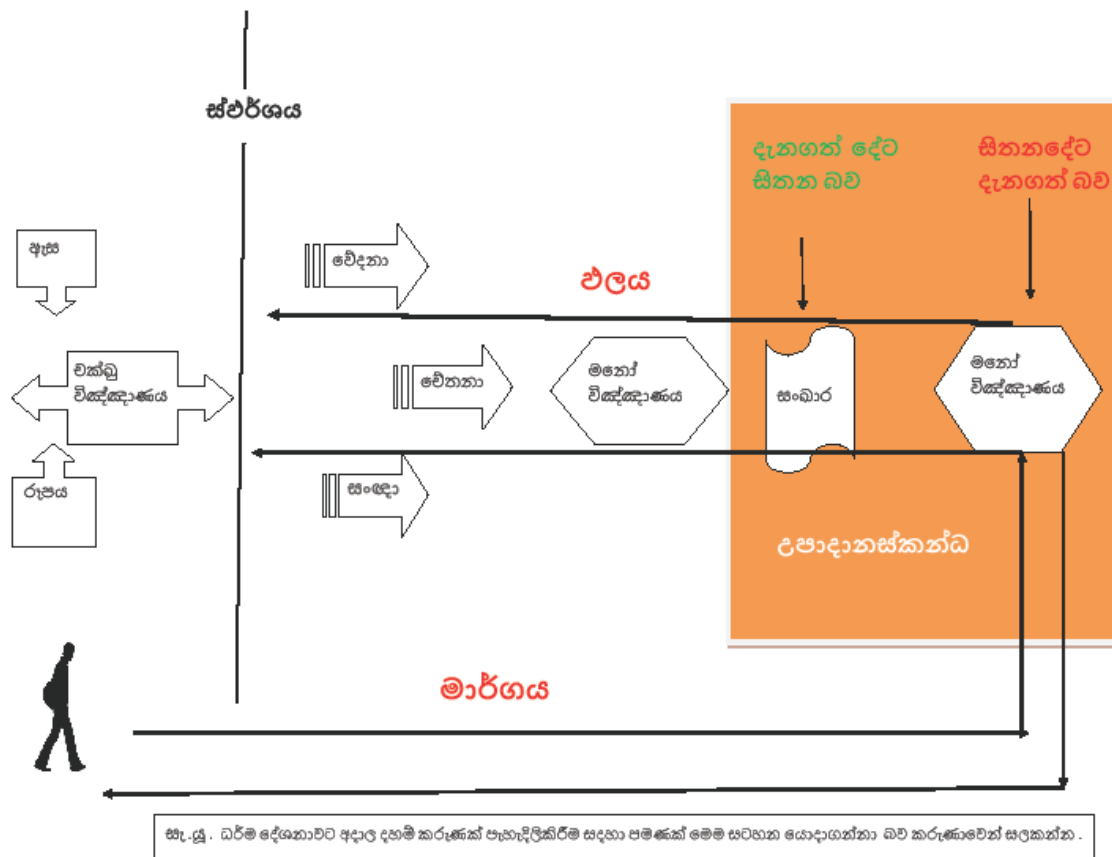
එහෙම වුණොත් එහෙම අපට - ඒ කියන්නේ බොහෝම වරදින තැන්. මේවා පොඩි කාරණා. නමුත් අපේ ජීවිතය භාවනාව නො වුණොත් අපට තියෙන ලක්ෂණ ටික තමයි ඕක. අපට ධර්මය කියලා වෙන ම දෙයකුත්, භාවනාව කියලා වෙන ම දෙයකුත් අපේ ජීවිතයේ තියෙනවා. ඔන්න ඔය බෙදගැනීම තමයි අපේ ආශ්‍රව වැඩිවෙන්න තියෙන ප්‍රධාන ම හේතුව. අපට භාවනාව ජීවිතය කරගන්න බැරි ඇයි? ජීවිතයක කොටසක් භාවනාව නෙවෙයි, අපට භාවනාව ජීවිතය කරගන්න. හැම වෙලාවක දී ම ඔය ඇත්තන්ට සත්ත්ව-පුද්ගල බව ඉක්මවා යන විදියට සිතන්න බැරි නම්, ඒකට ටිකක් පුරුදුවෙන තුරු පැත්තක ඉන්න ඕනේ නම්, අනික් වෙලාවට අකුසල් විතර්ක එන්න නො දී, කුසල මනසිකාරයක් පවත්වන්න. එතකොට ඉක්මනට ම සිත අර විදර්ශණාවකට වුණත් නවාගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

දැන් මෙතැන විදර්ශණාවට ඇවිල්ලා සිත තියන කොට අර අළු ගොඩකට පොල්ලකින් ගැහුවා වාගේ සිත රූප-ශබ්ද-ගන්ධ-රස-ස්පර්ශවල විසිරිලා නම්, අපට විදර්ශණාවකට වුණත් අල්ලා ගන්න හරි අමාරු යි. ඇයි මෙතැන පෙනෙන රූපායතනයට සිත තිබ්බාට, ඒ වුනාට අරෙහ අරවා තියෙන්නේ, මෙහේ මේවා තියෙන්නේ, මෙන්න මේවා තියෙන්නේ, නෑ කියන්නේ, ඔය ඕනෑ තරම් තියෙන්නේ කියලා සිත අනික් පැත්තට කරුණු කියනවා. නමුත් අපේ සිත එකඟ නම්, සමානිතො නික්ඛවෙ යථාභූතං පජානාති, සිත එකඟ වෙච්චි කෙනා ඇත්ත ඇති හැටියට දකිනවා.

ඒක නිසා ජීවිතය භාවනාව කරගන්න කෙනාට නිවන වඩා දුර වෙන්නේ නැහැ. ඒක නිසා භාවනාව කියන එක ජීවිතයේ දෙයක්

කරගන්න. ඒක ජීවිතය වෙනම යි, භාවනාව වෙන වෙනම යි, වෙන වෙන ම දෙයක් හැටියට දකින්න එපා. එතකොට අපට භාවනාව ජීවිතය කරලා දකින්න පුළුවන්කම තියෙනවා නම්, මේ මාගීය වඩන්න වඩාත් ම පහසු යි.

එතකොට අපි අර සටහන ටිකක් සාකච්ඡා කරමු: මොක ද, ඒ සටහන ඇඳගත්තේ සාමාන්‍ය සටහන් ඇඳලා කරුණු මොනවාටත් උගන්වන්නේ නැහැ. නමුත් මේ අනාත්ම ධර්මතාවයක් ඇති තැනක අනාත්ම වේදනා-සංඥා දෙකට සිතලා, සිතන දේ දැනගෙන, දැනගත්ත දේට සිතනවා කිව්වහම කාටවත් පැහැදිලි නැහැ. ඒක නිසා පොඩි සටහනක් ගැහුවා මොකක් ද ඔය කියන්නේ කියලා තේරුම් ගන්න යි. මොකද, අර කලින් මතක් කරලා තියෙනවා වාගේ අපි ඔක්කෝම ඔරුවේ ඉර ගහන අය නේ. ඒක නිසා රූපයක ලකුණු ටික මතක තියා ගත්තහම ලෙහෙසි යි.

එතකොට ඔය සටහනේ සාමාන්‍යයෙන් දළ සටහනක් ඇඳලා තියෙන්නේ. මුළින් ම කියන්නේ, මේක සච්ඡා සම්පූර්ණ සටහනක් නෙවෙයි. මේ කාරණා ටික පැහැදිලි කරගන්න අවශ්‍ය නිසා ගහපු සටහනක්. සච්ඡා සම්පූර්ණ සටහනක් මේ විදියට ගහලා කියන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. ඒක නිසා මේ කාරණාව තේරුම්ගන්න, කාරණාවට අදාළව තමයි මේ සටහන ගහලා තියෙන්නේ.

එතකොට මේකේ මුලින් ම තියෙනවා ඇස-රූප-වක්ඛු විඤ්ඤාණය. නැතිනම්, ඇස සහ රූපය තියෙනවා පළමුවෙනි ම දෙක හැටියට. ඇස යි, රූපය යි. වක්ඛුඤ්ඤාණය පටිච්ච රූපෙ ව කියන කොට. ඊළඟට වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන කොටස යි. ඒකෙදි මම කියන්නේ උදහරණයක් අර පොලිසියේ උදහරණය. පාරේ නිතරම යනකොට පොලිසියෙන් අල්ලනවා නේ. එතකොට පොලිසියෙන් අල්ලාපු වෙලාවට තමයි සිතෙන්නේ අපට ඇස කියන එක සෑම වේලාවක දී ම පොලිස් නිලධාරියෙක් වාගේ දකින්න. රූපය කියන එක වරද කරපු වාහනයක රියදුරා වාගේ දකින්න. සෑම වේලාවකදී ම ගනුදෙනුව සිද්ධවෙන්නේ, මෙම ක්‍රියාව සිද්ධ වෙන්නේ ඇස සහ රූපය අතර යි. එතකොට රූපය කියන කොට මේ වණි රූපය, වණි සටහන, විතරයි. එතකොට ඇසට වණි රූපය සෑම වේලාවක දී ම පතිත වෙනවා. ඇස හැදුණා කියන්නේ ම වණි සටහනක් ඇසට පතිත වෙනවා ම තමයි.

එතකොට මේ පොලිසියෙන් ඉන්න තැනක පොලිස් නිලධාරීන් කීදෙනෙක් ඉන්නවා ද? සාමාන්‍යයෙන් දෙන්නෙක් ඉන්නවා. එතකොට දෙන්නෙක් ඉන්නේ ඇයි? අනික් කෙනා කරන ක්‍රියාව හරියි කියලා සාක්ෂියක් දෙන්න ඕන. ඇසින් දුටු සාක්ෂියක් තියෙනවා අරයා වරද කළ බවට මේ නිලධාරියා මේ කරන ක්‍රියාව හරියි කියලා ඇසින් දුටු සාක්ෂියක් තියෙනවා. වක්ඛු විඤ්ඤාණය වගේ දකින්න අනික් පොලිස් නිලධාරියා. එතකොට ඇස එක පොලිස් නිලධාරියෙක්, වක්ඛු විඤ්ඤාණය එක පොලිස් නිලධාරියෙක්.

එතකොට, වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන එක ඔතැන මොකුත් ම කළේ නැහැ. එයා කළේ එක ම එක දෙයයි. එයා ඇස ගැන දන්නේ නැහැ. එයා දනගත්තේ ඇස කරපු දේ හරියි කියලා විතරයි. වරද කරපු

මනුස්සයාව එයා දැක්කේ කැහැ. ඒ වුණාට සාක්ෂි දෙන්නේ අර නිලධාරියා කරපු කටයුත්ත නිවැරදි යි කියලා යි. එතකොට වක්කු විඤ්ඤාණය සෑම වේලාවක දී ම ඇස ගැන සාක්ෂි දරන බව, ඇස බිඳුනු බව දන්නවා. වක්කු ප්‍රසාදය බිඳුණු බව වක්කු විඤ්ඤාණය දන්නවා. එතකොට *තිණ්ණං සඞ්ඝති එස්සො* - තුන් දෙනාගේ එකතුව ස්පඨය යි. එතකොට ඔය වක්කු විඤ්ඤාණය නො යෙදුණොත් ඔතෙන්ට ස්පඨය නමැති නඩු තීන්දුව දෙන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. ඔය වක්කු විඤ්ඤාණය නමැති පොලිස් නිලධාරියා හිටියේ නැතිනම්, අර කෙනා කරපු වරදට ඔය ස්පඨය නමැති නඩු තීන්දුව දෙන්න විදියක් නැහැ.

අපි මුලින් මතක් කළා මුලු ස්පඨී ආයතන පහ ම හදනවා කියලා. පහ ම හැදුවාට ඔය මුලු පොලිසියට ම ඉන්නේ නිලධාරීන් හය දෙන යි. හැබැයි ඒ හය දෙනා රාජකාරි කරන්නේ පස් තැනක යි. නිලධාරීන් හය දෙනා රාජකාරි කරන්නේ පස් තැනක යි. එතකොට එක තැනක ඉන්න පුළුවන් උපරිම ගණන දෙන්න යි. එතකොට අනික් තැන්වල ඉඳලා තියෙන්නේ එක් කෙන යි. එතකොට ඒ ප්‍රසාද ටික කොච්චර බිඳිලා ගියත් ස්පඨීය කියන තැනින් කතා කරන්න පුළුවන්කම ඇත්තේ නැ. ඇයි ස්පඨීය කතා කරන්න බැරි? විඤ්ඤාණය යෙදෙන්නේ නැති නිසා යි.

අපි හිතමු, ඇස ගැන නම් දැනුම ඇතිකරගත්තේ, ඒ වෙලාවේදී කනත් බිඳෙනවා, නාසයත් බිඳෙනවා, දිවත් බිඳෙනවා, කයත් බිඳෙනවා, මේ ප්‍රසාද රූප ටික ඔක්කෝම බිඳෙනවා. විඤ්ඤාණය යෙදිලා නැති නිසා බිඳුනාට දැනගන්න විදියක් ඇත්තේ නැහැ. සෝත විඤ්ඤාණය, සාණ විඤ්ඤාණය, ජීව්හා විඤ්ඤාණය, කාය විඤ්ඤාණය යෙදිලා නැහැ. ඒ මෙහොතේ ඒක වක්කු විඤ්ඤාණයට වැයවෙලා. ඒක නිසා අනික් ආයතන ටික හටගෙන නිකම් ම නිරුද්ධ වෙනවා. අපේ සිතට ස්පඨීය නමැති නඩු තීන්දුව දෙන්න බැහැ. ඒ සෑම තැනක ම ඉන්නේ එක නිලධාරිය යි. මේ ස්පඨීය නමැති නඩු තීන්දුව දෙන්න නම්, මේ ඇස සහ වක්කු විඤ්ඤාණය කියන මේ නිලධාරීන් දෙන්නා ම ඉන්න ම ඕනේ. එහෙම නැතිනම් ඔය නඩු තීන්දුව දෙන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ.

ඊට පස්සේ ස්පඨීය නිසා වේදනා සහ සංඥා කියලා ගති දෙකක් හැදෙනවා. එතැන වේදනාව කියලා කියන්නේ අපි ඔය දන්නා හඳුනන සැප-දුක්-උපේක්ෂා වේදනාව නෙවෙයි. අපි අද දන්න වේදනාව කෙළින්

ම ආශ්‍රව යෙදෙන මනසක, ආශ්‍රව සහිත මනසකට ඇතිවෙන වේදනාවක්. ඒ කියන්නේ මේසය නිසා අපට ඇතිවෙන උපේක්‍ෂා සහගත වේදනාවක්. අප කැමැති අරමුණක සැප සහගත වේදනාවක්. අකැමැති අරමුණක දුක් සහගත වේදනාවක්. එතකොට ඒක ඇතිවෙන්න නම් අපට කැමැති දේ, අකැමැති දේ හම්බවෙලා ඉවර යි නේ. උපේක්‍ෂා වෙන්න මේසය හැඳිලා ඉවර යි නේ. තවම මෙතැන මේසය හටගෙන නැහැ. ඒක නිසා ඔය වේදනාවට කියනවා උපේක්‍ෂා සහගත යි කියලා. නමුත් උපේක්‍ෂායි කියන්නේ තවම වස්තුව හටගෙන තියෙන නිසා නෙවෙයි. තවම වස්තුව හටගෙන නැහැ. හැබැයි මේ වේදනාවට කියනවා විපාක උපේක්‍ෂාව කියලා. ඒ උපේක්‍ෂාව විපාක සිතක්. එයා වේදනාව දූතගත්තේ, ඇස බිඳුනා කියන එක ගැන වේදනාවෙනු යි. චක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් දූතගත්තේ ඇස බිඳුන බවයි. ඊට පස්සේ මේ තුන් දෙනා එකතු වෙච්ච ලක්‍ෂණයට ස්පඨිය කියලා කිව්වා. දූන් ඔය ස්පඨිය නිසා හැදුනු වේදනාවෙන් එයා දන්නේ මේ තුන් දෙනා එකතු වුනු ගතිය නිසා යි වේදනාව හැදුනේ කියලා යි. එතකොට එයා දන්නේ ඇස බිඳුනා කියන එක තුළ ඇතිවුණු වේදනාව විතර යි. එයා ගේ සංඥාව තියෙන්නේ ඇස බිඳුනා කියලා ඇතිවෙන සංඥාවක් විතර යි. එයාගේ චේතනාව, නැතිනම් සංඛාරය කියලාත් කියන්නේ ඒකට ම තමයි, ඒක විපාක මට්ටමේ යි. එයාට සිතන්න වෙන පරිසර නැහැ. ඒ මට්ටම ආශ්‍රව යෙදෙන මට්ටම නෙවෙයි. එයාට සිතන්න වෙන දේවල් නැහැ. එයා සිතන්නේ සෑම වේලාවක දී ම, ඇස බිඳුනු එක ගැන විතර යි. එයා සිතන්නේ ඇස බිඳුනු එකේ තිබුණ ලක්‍ෂණ ටික විතරයි.

ඒ වාගේ ම එයා මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දූතගත්තේ ඇස බිඳුනා කියන ගතිය විතරම යි. එතකොට චක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තැනින් එයා දූතගත්තේ ඇස ගැන දැනුමකු යි. එතකොට මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් දූතගත්තේ ඇස බිඳුනා කියන ලක්‍ෂණය සිතට උපද්දලා, සිතේ ඇතිවෙච්ච ගතියකු යි. ඔන්න දූතගත්ත දේට ඉස්සේලා ම සිතලා, සිතන දේ මෙතැන දූතගත්තා. චක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් දූතගත්තු ඇස බිඳෙන ලක්‍ෂණයට සිතලා, ඒ ඇස බිඳුනා කියන ලක්‍ෂණය ම දූතගත්තු මනෝ විඤ්ඤාණය තුළ. ඊට පස්සේ ඒ තුළ තියෙනවා සංඛාරය කියලා දෙයක්. එතකොට ඒ මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් (ඔතැන දලා නැහැ) නමුත් ඔතැන තියෙනවා ලක්‍ෂණයක්, දිට්ඨන්ථ අභිනරූපන්ථා මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතු කියලා අර දකපු ලක්‍ෂණය ම සිතට නගලා දෙනවා 'මොකක් ද

මේක' කියලා හඳුනන ගතියක්. මේ වාගේ ලක්ෂණ ටිකක් තියෙන්නේ මොන රූපයේ ද කියලා සිතන ගතියක් සිතට නගලා දෙනවා.

ඊට පස්සේ සිතේ සිතන ගතිය, අර ඇසට පෙනුණු රූපයට සිතනකම යෙදෙනවා. සිතනකම කෙනා කෙනා තුළ තියෙන දේ යි. ඒකට කියනවා සංඛාරය කියලා. අර රැස්කරගත්ත දේ අනුව සිතනවා. අතීතය තමන් මොන විදියකට ද රැස්කරගෙන තියෙන්නේ, මේ විදියට ඇස බිඳුනේ මොකක් ඇති කල්හි ද? ඇසෙන් ආපු මේ වේදනාව මේ විදියට බිඳිලා ආවේ මොකක් ඇති කල්හි ද කියලා එයා තමා තුළ ඇති ධර්මා ටික පිරික්සලා බලනවා. නැතිනම් කුණු ගොඩ අවුස්සලා බලනවා මොකක් ද මේ විදියේ දෙයක් තියෙන්නේ කියලා. එතකොට මනෝ විශ්ලේෂණය තුළ එයාට ලක්ෂණයක් එනවා, අර රූපය මොකක් ද කියන එක ගැන මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් දැනගන්නවා. එයා මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් සිතේ තියෙන දේවල් ටික දැනගන්නවා.

අපි කිව්වොත්, අපි වක්බු කියන එකට ගනිමුකො සෝත්තය කියන එක. කාටත් පැහැදිලි උදහරණයක් නිසායි කියන්නේ. දැන් 'පාන්' කියන වචනය කියනවා. පාන් කියන වචනය කිව්වහම ඔක්කෝටම පාන් කියලා ඇසෙනවා. ඔක්කෝටම පාන් මතක්වෙනවා. ඔක්කෝටම පාන් මතක්වෙන තැනක මෙතැන ඉන්ද්‍රියන් ජාතිකයෙක් හිටියොත් එයාට මතක් වෙනවා බුලත්. ඒ භාෂාවෙන් පාන් කියලා කියන්නේ බුලත්වලට යි. එතකොට ඒ ශබ්දය එයාගේ කන ලඟට යන කොට බුලත් වෙලා ගිහිල්ලා, අපේ කන ලඟට එන කොට පාන් වෙලා ආවා ද? නැහැ. ශබ්දය දෙන්නාට ම එක සමාන මට්ටමට ම ඇහුණා. ඔන්න සොනං පටිච්ච සද්දේ ච සෝත්තය යි, ශබ්දය යි කියන තැනක යෙදුණා කවුද, අර අනිත් පොලිස් නිලධාරියා, සෝත විශ්ලේෂණය. නිණ්ණං සච්ඡන්දි. එස්සො. එස්ස පට්ඨයා වෙදනා, කන බිඳුන එක ගැන තිබුණු වේදනාව, කන බිඳුන බව ගැන තිබුණු සංඥාව, කන බිඳුන බව ගැන චේතනාව මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් කන බිඳුණු ලක්ෂණ ටික ම දැනගන්නා.

ඊට පස්සේ, මොන විදියේ දෙයකින් ද මේ විදියේ කන බිඳෙන දෙයක් ඇතිවෙන්නේ කියලා සිතෙනකමක් තියෙනවා. සංඛාරයේ ලක්ෂණය : ආයුහණා සංඛාරා. එයා සිතනවා, තමා තුළ රැස්කරගත්ත චේතනාව කියලා කියන්නේ, කමීය කියලා කියන්නේ. එයා තමන් තුළ රැස්කරගත්ත ගති ටිකෙන් සිතනවා මොකේ ද මේ වාගේ තියෙන්නේ

කියලා. රැස්කරගෙන තියෙන්නේ පාන් නම්, එයා සිතනවා අර ගබ්දය ආවේ, පාන් ගැන තමයි කතා කළේ කියලා. රැස්කරගෙන තිබුණු ටික ඔය බුලත් කියන සංඥාව නම් එයා දැනගන්නවා බුලත් ගැන තමයි මේ කිව්වේ කියලා. එතකොට එයාගේ මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් දැන් දැනගත්තේ රැස්කරලා ඉදිරිපත්කරපු ටික යි. තමා තුළ රැස්කරගෙන තිබුණු ටික තමයි මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් දැනගත්තේ. ඒකයි කෙළින් ම ඉරක් ගහලා තියෙන්නේ ඔය පුද්ගලයෙක් ඉන්න තැනට අපි දැනගන්නේ සිතේ ඉපදුණු සංඛාර නිමිත්ත තුළ පුද්ගලයෙක් ම යි දැනගන්නේ. අපි කෙළින් ම දැනගන්නේ ම එළියේ ඉන්න පුද්ගලයෙකු යි. එතකොට ඒක තියෙන්නේ ඔය රූපය ලඟ යි. අර රූපය ඇති බවට තමයි අපි දැනගන්නේ. රූපය තියෙනවා කියලා තමයි දන්නේ. නමුත් අපි දන්නේ නැහැ, මේ ලොකු වටයක් ගිහිල්ලා යි මේ ඇවිල්ලා තියෙන්නේ ආපසු රූපය තියෙනවා කියලා.

දැන් මේ ස්පර්ශය හදන මොහොත වෙන කොටත් මේ තුන වැයවෙලා නැද්ද? ස්පර්ශය හදන මොහොත වෙන කොටත් ඇස යි, රූපය යි, වක්බු විශ්ලේෂණය යි ඉතුරු නැතුව වැය වෙලා. නැති වෙලා. නැතිවුණු තැනක තමයි ස්පර්ශය කියන එලය හදලා තියෙන්නේ. ඊට පස්සේ ඔය ස්පර්ශය කියන දේ අරභයා මේ ටිකේ නිරෝධය එකින් එකට නො පෙන්නන ලක්ෂණය නිසා, සිතේ දන්නේ නැහැ මේ ටික ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුනා කියලා. ගෙනැල්ලා දෙන්නේ, කෙළින් ම ආපසු සිතින් දැනගන්නේ අර රූපය තිබ්බා කියලා යි. සිතෙන් ගෙනැල්ලා දෙන්නේ සිතෙන් සිතලා දැනගත්තු රූපය එළියේ තියෙනවා කියලා තමයි ඇඟිල්ල දික් කරන්නේ.

තව විදියකට කියනවා නම් ඕක තමයි අපේ තියෙන අවිද්‍යා චක්‍රය.

සෑම වේලාවක දී ම දැන් ආපසු අපට රූපයේ පුද්ගලයා ඉන්නවා කියන සටහන තියෙනවා. ඉන්න කෙනා බලන්න පුළුවන් විදියට ආයෙ ආයතන ටික ඒ මොහොතේ හදනවා. හැදූවාට පස්සේ ආයතන ටිකට නැවතත් ඔන්න රූපයක් ආයෙ ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට ඇස කියන එක රූපය නෙවෙයි. රූපය කියන එකත් වණි සටහන විතරයි, පුද්ගලයා නෙවෙයි. වක්බු විශ්ලේෂණයත් පුද්ගලයා නෙවෙයි. ඔය විදියට ඔය එක ලක්ෂණයක්වත් පුද්ගලයා නො වන තැනක ආපසු තමන්ගේ සිතේ රැස්කරගත්ත, පුද්ගලයා කියලා ඇසුරු කරපු, දැනගත්ත ඒ ධර්මතා

ටික එයාට හසුවෙනවා නැවතත් එළියේ ඉන්න පුද්ගලයා තමයි මේ ඉන්නේ, ජීවත් වෙන්නේ කියලා.

එතකොට සංඛාරය, හැමදම අපේ දූනුම තිබ්ලා තියෙන්නේ ඔය එළියේ ඉන්න කෙනෙක් ඇසුරුකරනවා කියන මට්ටමේ යි. ඔතැන ඔය සංඛාරය කියන ලක්ෂණය තුළ සංඛාරයේ අර්ථ දෙකක් තියෙනවා. එකක් තමයි: තමා තුළ ඇති ලක්ෂණ ටික සිතට උපද්දනකම. අනික් එක තමයි උපද්දපු දේ රැස්කරගන්නාකම. තමා තුළ ඇති ලක්ෂණ ටික උපද්දන එක සහ උපද්දන එක රැස්කරගන්නා එක. ඒ කිව්වේ දැන් ඔන්න ඔය ඇත්තත් මේ රූපය රැස්කරගත්තා. රැස්කරගත්තාට පස්සේ රැස්කරගත්තා කියලා කියන්නේ, අපි කිව්වා නේ සංඛාරයට උදහරණයක් කුණු ගොඩ කියලා. කොටින් ම කියනවා නම් ඔය ඇත්තත් මාවත් දගත්තා තමන්ගේ කුණු ගොඩට. ඊට පස්සේ බණ කියන භාමුදුරුවන් මෙන්න ඉන්නවා. මෙන්න කුණු ගොඩ. හරි. එතකොට ඔන්න දැන් ඔය රැස්කරගත්ත රූපය යි. ඔය ඇත්තන්ට හෙට දවසේ දී මාව හමුවෙනවා, කොහේ හරි පාරක් අයින් මම ඉන්නවා, හමුවෙනවා. එතකොට දකින කොට ම ඔය ඇත්තන් කල්පනා කරනවා, 'අර එද බණ කියාපු භාමුදුරුවෝ' කියලා. දැන් බණ කියාපු භාමුදුරුවන් කියන ගතිය ඔය ඇත්තන්ට වණි සටහණ පැත්තෙන් ආවා ද? පාට ටිකෙන් ද ආවේ බණ කියනවා කියන ගතිය? පාට ටිකෙන් ආවොත් එහෙම ඔය පාර අයින් මාව දකින ඔක්කෝටම එන්න ඕනේ බණ කියන භාමුදුරුවෝ යි කියලා. නමුත් එහෙම එන්නේ නැහැ. පාට ටිකෙන් නෙවෙයි.

එතකොට අපේ ඇස දැනගත්තා ද බණ කියන භාමුදුරුවන් ගැන? ඇස දන්නෙත් නැහැ. වක්බු විඤ්ඤාණයට පුළුවන් වුනේ ඇස ගැන දැනගන්න විතරයි. එයාත් දන්නේ නැහැ. ඔය ස්පර්ශවත්, වේදනාව, සංඥාව, චේතනාව, මනෝ විඤ්ඤාණය ඔය එකක්වත් දන්නේ නැහැ. සංඛාරයෙන් උපද්දලා දෙනවා තමන් එද බණ ඇහුවා නේ ද කියලා අහපු ලක්ෂණ ටික උපද්දලා දෙනවා. එතකොට මේ එද බණ කියාපු භාමුදුරුවෝ යි කියන ගතිය උපද්දලා දෙනවා. ඔය එක අර්ථයක්. තමන්ගේ කුණු ගොඩෙන් අවුස්සා අවුස්සලා ගත්තා ආපහු සැරයක්, එද බණ කිව්වා කියන එක ගත්තා. දැන් ඒක දිහා බලාගෙන ම, 'ආ මේ ඉන්නෙත් එයා ම තමයි' ආපහු සැරයක් අරගෙන දගත්තා, දෙකම එකතු කරලා කුණු ගොඩට ම දගත්තා. එද බණ කිව්වා කියන එක අරගෙන

බැලුවා, අරෙහෙන් ආපු එක දැන් ඇවිල්ලා ඉවර නේ. 'ආ මේ ඉන්නේ එයා ම තමයි'. දැන් අරකත් එක්ක ම දගන්නා, ආපු එකත් එක්ක ම ආයෙත් කුණු ගොඩට ම.

ඊට පස්සේ ඊළඟ දවසේ ඔය ඇත්තන්ට හම්බවෙනවා දැන් ආරණ්‍යයට ආපු වෙලාවක ඔන්න දකින්න හම්බවෙනවා. දැන් එතකොට මොකද වෙන්නේ? එද බණ කියලා, පාර අයිනේ ඉඳපු හාමුදුරුවෝ මෙන්න ඉන්නවා ආරණ්‍යයේ. එතකොට දැන් සංඛාරය කොච්චර වැඩිලා ද, එද පාර අයිනේත් හිටියා හාමුදුරුවෝ. එතකොට බණ කිව්වා කියන එකෙන් පාර අයිනට ගිහිල්ලා, පාර අයින කියන එකෙන් අතෙන්ටත් ගිහිල්ලා දැන් අපට සංඛාරයාගේ වැඩිමක් තියෙනවා. රැස්වෙන ගතිය. කෙලෙස් ටික නැවත නැවත අපට යාවද්කාලීන වෙනවා. දැන් සංඛාරය කියන එක සෑම වේලාවක දී ම අපට ඔය අර්ථ දෙකම කරනවා. එකක් තමයි පරණ කුණු ගොඩේ පරණ එක ඇදලා ගන්නකම. නැතිනම් දූතගන්න බැහැ. ඊට පස්සේ මේ ඉන්නේ එයා ම තමයි කියලා ආපසු සැරයක් දගන්නවා. පරණ එක ඇදලා ගන්නකම සහ අලුතෙන් එකක් දගන්නවා කියන දෙක ම කරනවා. එතකොට ඉන්න හාමුදුරුවොත් නැවත රැස්කරගන්නා. රැස්කරගන්නේ, ආපසු සැරයක් දැන් අතගාලා ගන්නකොට අර අන්තිමට ම ගත්ත එක තමයි ඔය ඇත්තන්ට හම්බවෙන්නේ. අවුරුදු දහයක් පහළොවක් ඔය ඇත්තන් ඇසුරු කරපු කෙනෙක් අද බැනලා බැනලා ගිහිල්ලා, ඊළඟ දවසේ ආයෙ හම්බවෙන කොට හම්බවෙන්නේ අවුරුදු දහයක් හොඳට හිටියා කියන එක නෙවෙයි, ඊයේ බැනපු මනුස්සයා තමයි මේ ඉන්නේ කියලා. අවුරුදු දහයක් එකට ඉඳලා බැනපු මනුස්සයා තමයි මේ ඉන්නේ. සමහර විට අර මනුස්සයාගේ බැනපුකම දැන් ඇත්තේ නැහැ.

එතකොට සෑම වේලාවක දී ම ඇස් හමුවට එන රූපය අරහයා අපි ඇසුරු කරන්නේ ඔන්න ඔය සංඛාරයේ ඔය දෙ ආකාර ලක්‍ෂණය යි. එන ගබ්දය අරහයා අපි ඇසුරු කරන්නේ ඔය සංඛාරයේ දෙ ආකාර ලක්‍ෂණය යි. එතකොට ඒ සංඛාරයෙන් ගෙනැල්ලා දෙන්නේ මොකක් ද? ඒක මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් අපි දූතගන්නවා. එතකොට මෙතැන මනෝ විඤ්ඤාණයට කලින් වේදනා-සංඥ-චේතනා කියලා කිව්වා. සිතන දේ දූතගන්නා. චේතනාවෙන් සිතුවා, සිතන දේ දූතගන්නා. ඒ චේතනාවෙන් සිතුවේ ඇස බිඳුනා කියන ගතිය විතර යි. ඒකට කිව්වා සිතන දේ දූතගන්නා කියලා.

ඊට පස්සේ පියවර, දූතගත්ත දේට සිතනවා. මෙතැන සිතපු දේ දූතගත්තා. ඊළඟ එක දූතගත්ත දේට සිතනවා. ඒක උපාදනස්කන්ධ පඤ්චකයේ යි. ඒ ටික තමයි ආශ්‍රව ටික. අර ටික ඔක්කෝම විපාක ටික යි. සිතන දේ දූතගත්ත එක, ඒ මට්ටම විපාක යි. දූතගත්ත දේට නැවත සිතනකම, ඒක තමයි නව කමී මට්ටම, ආශ්‍රව ටික, අලුතෙන් සකස් කර ගන්නා පඤ්චඋපාදනස්කන්ධ මට්ටම. එතකොට අපි ඔන්න ඔය සිතනකම යි දූතගන්නේ. සිතපු දේ දූතගෙන, දූතගත්ත දේට සිතලා, සිතනකම ආයෙ දූතගෙන තියෙනවා. ඔක වචන ටිකෙන් කිව්වහම තේරෙන්නේ නැති නිසා තමයි ඔය සටහන ගැහුවේ. එතකොට තේරුම්ගන්න පුළුවන් නේ. අපි කොහොමත් ඔරුවේ ඉර ගහන අය නිසා ඔක තේරුම්ගන්න පහසුවෙනවා ටිකක්. ඒ කියන්නේ අපි සිතේ ලක්ෂණ ටිකට ඉර ගහන්නේ එළිය පැත්තෙන්. මම කියන්නේ බෝට්ටුවක මනුස්සයෙක් යන කොට බුලත් විටක් කන්න ගිහිල්ලා ගිරය වැටෙනවා බෝට්ටුවෙන් පහළට. එතකොට අතේ තියෙන හුනු පාර අරගෙන ටක් ගාලා බොට්ටුවේ ඉරක් අඳිනවා මෙන් මෙතැනින් තමයි ගිරය වැටුනේ කියලා. බෝට්ටුවේ යන ගමන් මෙන් මෙතැනින් තමයි ගිරය වැටුනේ කියලා ටක් ගාලා බෝට්ටුවේ ඉරක් අඳිනවා. වැඩේ හරියන්නේ නැහැ.

ඒ වාගේ අපිත් සෑම වේලාවක දී ම ඉර ගහන්න බෝට්ටුවේ. ඒ වාගේ රූපයේ තමයි අපි ඉර ගහන්නේ. ඇති බවට තියාගන්නේ මොකක් ද සංකල්ප ටික ඔක්කෝම රූපය පැත්තට යි. ඔක්කෝම අඩි පාරවල් ටික තියලා තියෙන්නේ රූපයේ යි. සෑම තැනම රූපයේ නිමිති ටික ඔක්කෝම තියෙනවා. ඒකයි අපට සටහන ඔතේ රූපයේ. එතකොට මේක තේරුම්ගන්න පහසු ඒක නිසා තමයි. ඒ ගතිය නිසා යි. දැන් ඔය ඇත්තන් ප්‍රශ්නයක් අහන කොට මුහුණ පෙනෙන්න තිබ්බේ නැතිනම් ඔය ඇත්තන් මොක ද කරන්නේ? තව කෙනෙක්ගේ ඔළුවකට මුහුණ වැහිලා තිබ්බොත් ප්‍රශ්නය අහන කොට එබ්ලා අහනවා. ඇයි ඒ? අපි සිතාගෙන ඉන්නේ මේ ඉන්න කෙනාට තමයි කතා කරන්නේ කියලා. අපි හිතන්නේ මේ ඉන්න කෙනාට යි මම මේ කතා කරන්නේ කියලා. ඇත්තට ම ඔය කෙනා ඉන්නවා කියලා හිතාගත්ත එක තමන්ගේ ම සිත නෙවෙයි ද? එතකොට තමන් කතා කරන්නේ ඇත්ත ම කතාව තමන්ගේ ම සිතට කතා කරන කොට තමන්ට ඒක පෙනෙන්නේ ඉන්න කෙනාට කතා කරනවා වාගේ යි. මම ඔය ඇත්තන්ට බණ කියනවා

කියලා සිතාගෙන බණ කියන කොට, ඉන්න පිරිසකට බණ කියනවා කියන කොට, ඒක මෙතැන තියෙන අවිද්‍යාව යි. ඇයි? ඔය පිරිසක් ඔතැන ඉන්නවා කියලා සිතාගන්නකම : දැන් ඔය පිරිස කියලා කිව්වේ ඇස ද? දැන් ඔය පිරිස කියලා කිව්වේ රූපය ද? නැහැ. වක්බු විඤ්ඤාණය ද? වේදනාව ද? සංඥාව ද? චේතනාවත් නෙවෙයි. මනෝ විඤ්ඤාණයත් නෙවෙයි. එතකොට ඔය ටික ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධවුණ තැනක, තමන්ගේ සිතෙන් නෙවෙයි ද මේ මේ පිරිස ඉන්නවා මේ බණ අහන්න කියලා දැනගත්තේ. එතකොට තමන්ගේ සිත ගැන සිතලා නෙවෙයි ද මම ආපසු ඔය වච්චි විඤ්ඤාත්ති රූපයක් උපදවන්නේ? එතකොට මම ඉන්න අයට බණ කියනවා කියන එක බොරු නේ.

ඇසට පෙනුනේ පාට ටික විතරක් නම් පාටට ද මම බණ කියන්නේ දැන්? පාටවලට බණ කියනවා කියන එක බොරුවක් නේ. එහෙනම් පෙනෙන අයට බණ කියනවා කියන එක බොරුවක් නෙවෙයි ද? එතැන තියෙන්නේ බොරුවක්. අවිද්‍යාවක්. ඔය ඇත්තන් ඉන්න කෙනාගෙන් බණ අහනවා කියන එකත් ඔය ඇත්තන්ගේ පැත්තෙන් බලන කොට ඒ විදිය ම තමයි. හැබැයි ඔතන තියෙනවා, තණ්හා නිස්සාය තණ්හා පහානබ්බං - තණ්හාව ඇසුරුකරගෙන තණ්හාව පහ කළ යුතු යි. බණ අහනවා කියන එක තුළත් තියෙන්නේ ආශ්‍රව ටික ම තමයි. මේක පුරුදු කරනවා කියන එක තුළත් වැඩෙන තියෙන්නේ ආශ්‍රව ටික ම තමයි. හැබැයි ඒ ආශ්‍රවය සුදුසු යි එතැනින් උපද්දවන නුවණ ආශ්‍රව දුරු කරන්න. ඒකයි එතැන තියෙන වෙනස. අනික් පැත්තෙන් ඇතිවෙන ආශ්‍රව සුදුසු යි තව ආශ්‍රව වැඩි කරලා දෙන්න. මෙතැනින් ගන්න මේ රැස්කරගත්ත ටික සුදුසු යි ආශ්‍රව ටික දුරු කරලා දෙන්න.

එතකොට ඒකයි අනිත් ඒවාට කියනවා කාමාවචරස්ස කම්මස්ස කතන්තා උපචිත්තන්තා කියලා. ඒ ඔක්කෝම රැස්කරගන්නවා. මේකට කියනවා ලොකුත්තරස්ස කම්මස්ස කතන්තා භාවිත්තන්තා කියලා. භාවිතා කරනවා. නුවණ වඩනවා. එතකොට ඒක වඩන එකක්. පුරුදු කරන එකක්. ඒකෙන් ආශ්‍රව ටික දුරුවෙන එකයි වෙන්නේ.

එතකොට දැන් සෑම වේලාවක දී ම අපේ ජීවිතයේ, අර පොලිසිය ගැන කියාපු උදහරණයෙන් දැනගන්න, ඇස සහ වක්බු විඤ්ඤාණය කියන එක පොලිස් නිලධාරීන් දෙන්නා. ඔය දෙන්නා ඉන්න තැන විතරයි ඔය

ස්පර්ශය නමැති නඩු තීන්තුව දෙන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. විඤ්ඤාණය යොමු නො වුණොත් යම් තැනක, නඩු තීන්තුව දෙන්න පුළුවන්කම ඇත්තේ නැහැ.

දැන් ඔතැන දී ඇස යි, රූපය යි, චක්ඛු විඤ්ඤාණය යි හටගත්ත මොහොතේ, හටගත්ත වෙලාවේ තවම වේදනාව හටගෙන නැහැ. සංඥාව හටගෙන නැහැ. සංඛාරය හටගෙන නැහැ. විඤ්ඤාණය හටගෙන නැහැ. ඇස යි, රූපය යි, චක්ඛු විඤ්ඤාණය යි කියන ඔය මොහොතේ, එතකොට තමන් කවුද? තමන්ව නියෝජනය කරන්නේ සෑම වේලාවක දී ම, මේ පුද්ගලභාවය නියෝජනය කරන්නේ, මම වෙලා තියෙන්නේ, නැතිනම් පුද්ගලයා වෙලා තියෙන්නේ, ඇස පැත්ත නියෝජනය කරන ධර්මය ටික යි. ඒක නිසා අඤ්ඤානුභූතියා - ඇස කියන එක ආත්මභාවය අනුව ගියපු එකක්. ඒ මොහොතේ හටගන්නවා. රූපය ඇති කල්හි ඇස හටගන්නවා. රූපය නිරුද්ධවෙන කොට ම ඇස නිරුද්ධ වෙනවා. (අපි උදේ වරුවේ ඇස කියන එක ගැන කතා කළා නේ.) ඇස කියලා කතා කරන්නේ ප්‍රසාද අර්ථයෙන් මිසක මේ තියෙන රූපයායතනය පැත්තෙන් නෙවෙ යි. මේ මොහොතේ හැඳෙන ඇස ගැන යි මේ කතා කරන්නේ. එතකොට රූපය කියලා කියන්නේ ඇසට ගෝචරවන දේ යි. එතකොට අඤ්ඤානුභූතියා - ආත්මභාවය අනුව ගියපු ප්‍රසාදවත් දෙයකුයි ඇස කියලා කියන්නේ. එතකොට අඤ්ඤානුභූතියා කියන ලක්ෂණය නිසා තමයි ඒක චක්ඛුවිඤ්ඤාණයෙන් දැනගන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ.

කන්නාඩියකත් ප්‍රසාදයක් තියෙනවා. ඒකෙන් ප්‍රතිබිම්බය ඇතිවෙනවා. ප්‍රතිබිම්බය ඇතිවුනා කියලා ඒකට රූප දැනගන්න බැහැ. මොක ද එතන අඤ්ඤානුභූතියා ප්‍රසාදයක් නැති නිසා. ඒක නිසා අපේ අඤ්ඤානුභූතියා ප්‍රසාදයක් නැති නිසා. එතකොට ඇස අනුව තමයි අපට ඔක්කෝම රූප පෙනෙන මට්ටම සකස් කරලා තියෙන්නේ. ඒකයි කෙනා කෙනාගේ ඇසේ මට්ටම මොන විදියක ද, කෙනා කෙනා ගේ මට්ටම්වලට තමයි රූප පෙන්නන්නේ. කෙනා කෙනා තමන් කරගත්තු ඇස තමයි කෙනා කෙනා ඇසුරු කරන්නේ. එතකොට කෙනා කෙනා ගේ ඇසේ මට්ටම මොන විදියකට ද, ඒ මට්ටමට තමයි රූපය පෙන්නන්නේ. ඔය ඇසේ මට්ටම සකස් කර ගත්තේ යම් විදියකට ද, ඒ මට්ටමට පෙන්නනවා. ඔය ඇස ඔය ඇත්තන්ට වැඩි ගණනක් ගෙවලා

ගන්න පුළුවන් ඇසක් වුණොත් හොඳට රූප බලන්න පුළුවන්. හැබැයි ඔය ඇත්තන්ට අඩු ගණනක් ගෙවලා ගන්න වුණොත් අඩු මට්ටමේ රූප තමයි බලන්න වෙන්නේ. ඒකයි දෙවියන්ගේ මට්ටමේ රූප අපට පෙනෙන්නේ නැත්තේ. ඒ අය වැඩි ගණනක් ගෙවලා අරගෙන තියෙනවා. කුසලය පැත්තේ වැඩි චේතනා ප්‍රමාණයකට වැඩි විපාකයක්, සියුම් මට්ටමේ විපාකයක් ඒ අයට තියෙනවා.

එතකොට අපි ලක්ෂණ මලක් දකින තැනක මී මැස්සෙකුට පෙනෙනවා, මී වදයේ අට පට්ටම් හැඩයක් තියෙන්නේ. එතකොට මී මැස්සෙකුට ඒ විදියට පෙනෙනවා. එතකොට අපට ඔය විදියට, මලක් විදියට පෙනෙනවා. දෙවියෙකුට ඔතැන මොනවා වත් පෙනෙන්නේ නැහැ. ඒ අයගේ සියුම් ඇසට ඔය මට්ටම පෙනෙන්නේ නැහැ. ඔය මට්ටම ගෝචර නැහැ. එතකොට දැන් කාගේ ඇස ද ඇත්තම ඇස? එතකොට අපි කිව්වොත් අපේ ඇස යි ඇත්ත ම ඇස කියලා, මී මැස්සා කියනවා, 'බොරු කියන්න එපා මේක යි ඇත්ත ඇස' කියලා. අපේ ඇස ඇත්ත ඇස යි කියලා අපි කිව්වාට, දෙවියා කියනවා, 'ඕක මොකක් ද, මේක නේ ඇත්ත ඇහැ. මේක තමයි හොඳම ඇහැ' කියලා. එතකොට අපට කාගේ ඇස ද ඇත්ත ඇස කියන්න බැහැ. කෙනා කෙනා, කෙනා කෙනා ගේ මට්ටම අනුව උපද්දවාගත්ත ඇස කෙනා කෙනාට ඇත්ත වෙලා තියෙනවා.

එතකොට අපි කිව්වොත් අපි ඔක්කෝම මේසයට පොදුවේ කියනවා සුදු පාට යි කියලා. හැබැයි කාටවත් කියන්න බැහැ, මට පෙනෙන සුදු කියන එක ම යි ලෝකයේ ඔක්කෝට ම සුදු පාට කියලා. මට පෙනෙන වණි සටහණ ම යි ඔක්කෝට ම පෙනෙන්නේ කියලා කාටවත් කියන්න බැහැ. කෙනා කෙනා ගේ ඇසේ මට්ටම අනුව වෙනස් වෙලා නැද්ද? කෙනා කෙනා ගේ ඇසේ මට්ටම අනුව වෙනස් වෙලා තියෙනවා. ඔය ඇත්තන්ට මේ මේසය සොලවන්න පුළුවන් ඔතැන ඉඳලා. මෙතැන්ට එන්න ඕනේ නැහැ. ලෙහෙසියෙන් ම පුළුවන්. කොහොම ද? ඇස ටිකක් සොලවන්න, මේසය සෙලවෙන්නේ නැද්ද කියලා. ඇස සොලවන කොට අපට මේසය සෙලවෙනවා වාගේ පෙනෙනවා.

එතකොට අපි සෑම වේලාවක ම ඇසුරුකරන්නේ ඇසේ ප්‍රසාදය යම් මට්ටමකට ද පිහිටලා තියෙන්නේ, පිහිටපු මට්ටමෙන් තමයි අපි රූපය ගැන තීරණය කරන්නේ. ඇස පෙනෙන්නේ යම් මට්ටමකට ද, ඒ විදියට

යි. ලෝකයේ වණි අඤ්ඤාතාවය තියෙන්නේ, සමහර කෙනෙකුට සමහර වණි පෙනෙන්නේ නැත්තේ ඒකයි. කොළ පාට පෙනෙන්නේ නැති අය ඉන්නවා. ඒ අයට කොළ පාට වෙනුවට රතු පාට පෙනෙනවා. අපට එතැන කොළ පාට පෙනෙනවා. නමුත් එයාට රතු පාට පෙනෙනවා. එයාගේ ප්‍රසාදය වෙනස් වෙනවා.

එතකොට ඒ ඒ කෙනාගේ රූපය අනුව, ඒ ඒ කෙනාගේ ස්වභාවය අනුව ඇස අනුව ඒ ඒ කෙනාට වණි පෙනෙනවා. මට කියන්න බැහැ මේ පෙනෙන ඔක්කෝම එකම යි කියලා. ඒකයි මම කියන්නේ ඇසට බෙහෙත් බිණුවක් දැමීමොත් එහෙම ඇසේ කාචය ලොකු වෙනවා. ඇසේ කාචය ලොකුවෙන් නෙහෙත් බිණුවක් දැමීමොත් සමාන්‍ය මේ පෙනෙන පාටට වඩා වැඩි පාටක් පෙනෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් අව පැහැ තියෙන සුදු පාට හොඳ දීප්තිමත් විදියට හොඳ දීප්තිමත් සුදක් දකින්න පුළුවන්. එතකොට ඒ පෙනුනු සුදු එක ද හරි? අර කලින් තිබුණ සුදු එක ද?

අපේ මුලු ජීවිතයේ ම ඇස කියන එක ඔය දීප්තිමත් සුදු මට්ටමෙන් තිබ්ලා තිබුණොත් එහෙම, අපි සැමදම සුදු හඳුනන්නේ ඒ මට්ටමට ම නෙවෙයි ද? අපි සැමදම හඳුනන්නේ ඒ මට්ටමට යි. අපි සැම වේලාවක දී ම අපේ ප්‍රසාදයේ මට්ටමට යි රූපය ගැන හඳුනන්නේ. ඒ ප්‍රසාදය පැත්ත වෙනස් කළොත් එහෙම රූපය පැත්ත වෙනස් වෙනවා වාගේ යි අපට පෙනෙන්නේ.

එතකොට සැම වේලාවක දී ම ඇස දකින්න, ආත්මභාවය අනුව ගියපු සිද්ධියක්. හැබැයි කොයි මට්ටමකට ද ඇස බිඳිලා මේ *තිණ්ණං සඛ්ඝති ඵස්සො* කියන ස්පඨය ඇතිකරන කොට ම මේ තුන වියදම් වෙලා, වැය වෙලා, එතැන ම ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙලා ඉවරයි. ඒකෙදි කියන්නේ, කඩයකට ගිහිල්ලා බඩුවක් ගන්නවා. බඩුවේ චට්තාකම රූපියල් තුන්සියය යි. සියයේ නෝට්ටු තුනක් වියදම්කරලා, තුන්සියයට බඩුව ගන්නවා. දැන් මේ බඩුව, අප ළග තියෙන මේ භාණ්ඩය, රූපියල් සියයක් කිව්වොත් හරි ද? වැරදි යි. මේ තියෙන්නේ රූපියල් දෙසියයක් කිව්වොත් හරි ද? මේ තියෙන්නේ රූපියල් තුන්සියයක් කිව්වොත් හරි ද? නෑ. ඒ වුනාට මේ භාණ්ඩය අතේ තියෙන එකෙන් කියනවා රූපියල් තුන්සියයක් එයාට වියදම් වෙලා තියෙනවා කියලා. භාණ්ඩය තියෙන එකෙන් කියනවා රූපියල් තුන්සියයක් වියදම් වුනා කියන එක.

ස්පර්ශ කියන ඵලය ඇතිකරන්න සෑම වේලාවක දීම ඇස-රූපය-වක්බු විඤ්ඤාණය කියන තුන් දෙනා වැය වෙලා ඉවර ම යි. ඉවර වුණාට පස්සේ, ඒ තුන වියදම් වුණාට පස්සේ තමයි ඔය ස්පර්ශ ඇතිවෙන්නේ. හැබැයි අපි කැමැති නැහැ වියදම් වුණ බව පිළිගන්න. අපි හරි ලෝභ යි. හරි අකැමැති යි වියදම් කරන්න. ඉතින් අපි කැමැති නැහැ වියදම් වුණ බව පිළිගන්න. අර ටික වියදම් වුණත්, වියදම් වෙලා මෙහේ දූතගන්න ඵලය ඇතිකරලා තිබුණත්, අපි කියනවා, නෑ ඒ රූපය තියෙනවා කියලා. ඒක නෙවේ ද කියන්නේ? මෙහේ දැනුම ගොඩනගන්නේ ඒ තුන ඉතුරු නැතුව ම නිරුද්ධ වෙලා, වියදම් වෙලා ගෙනාපු දැනුමක් තියෙන්නේ. ඒ දැනුම තුළ ඉඳලා අපි කියනවා, 'නෑ ඒ රූපය එළියේ තියෙනවා' කියලා. ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙච්ච ධර්මතාවයකට යි. එතැනින් තමයි අනිත්‍ය වුන දේ, නිත්‍ය යි කියන විපල්ලාස සංඥාව තියෙන්නේ. ඔය කාරණාව නිසා තමයි ඕනෑම දිවයිනක දී අහන්නේ, හොඳයි ඇස නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අහන්නේ. ඔය ඇත්තන් දැකලා තියෙනවා ද ත්‍රිපිටකයේ කොහේදිවත් අහනවා, 'මහණෙනි, ගෙවල් දෙරවල් අනිත්‍ය ද, ජේතවනාරාමය නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද' ඔහොම කියලා අහනවා දැකලා තියෙනවා ද? ඒ පැත්තේ අනිත්‍ය කතා කරන්නේ නැහැ. හටගන්න දේක අනිත්‍යය කතා කරන්නේ නැහැ. අහන්නේ ම ඇස නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද කියලා යි. ඇස නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද කියලා අහන්න, ඇස ස්ථිරව තියෙන දෙයක් ද? නැති දෙයක් ද? ඇස කියන එක මේ මොහොතේ හටගෙන මේ මොහොතේ ඉතුරු නැතුව ම නිරුද්ධවෙන ධර්මයක්. ඒක ස්ථිරව තියෙන දෙයක්, ස්ථිරව පවතින දෙයක් එහෙම නෙවෙයි. අහන්නේ ඒක යි: ඇස නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද?

එතකොට ඇස නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද කියලා අහන කොට ඒකෙන් ම කියනවා රූපයත් නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද කියන එකෙන් අනිත්‍ය යි කියන එක කියනවා. මොකද මේ සාසනයේ ඇස කතා කරනවා අවිද්‍යා-කම්-තණ්හා-ආහාර කියන මෙන්න මේ ලක්ෂණ ටිකෙනු යි ඇස හඳලා තියෙන්නේ. ඇස හදපු හේතු ටික ම තමයි රූපය පැත්තට පෙන්නන්නේ. මොකද, ඇස ඇති කල්හි රූපය; රූපය ඇති කල්හි ඇස. ඇසෙන් තොරව රූපයත්, රූපයෙන් තොරව ඇසත් වෙන වෙන ම නම් පෙන්නන්නේ නැහැ. මේ දෙක ම එකටයි පෙන්නන්නේ. ඇස සමග ම රූපය; රූපය සමග ම ඇස. එතකොට මේ ඇස බිඳුනු බව ගැන

දැනගන්න සිත නිසා මේ තුන් දෙනා ම එකතු වුණාට පස්සේ එතැනට කිව්වා ස්පර්ශ කියලා.

ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් වේදනා-සංඥ. ඊට පස්සේ චේතනා-මනෝ විඤ්ඤාණ. මේ ටිකට කිව්වා විපාක කියලා. ඔය එලය කියලා දලා තියෙන්නේ, එතැන යට ඇති ධර්මා ටික විපාක ටික. ඒ එලය කියලා තියෙන්නේ චේත කාරණාවක් හඳුන්වන්න අවශ්‍ය නිසා යි. ඒක මම පස්සේ විග්‍රහ කරන්නම්. එතකොට ඔය ටික තමයි විපාක ධර්මා ටික. කොටින් ම කියනවා නම් ඔය කලුපාට කොටුවෙන් අනික් පැත්තේ ටික සම්පූර්ණයෙන් ම විපාක යි. ඔය ටිකේ කෙලෙස් නැහැ. ඔය ටිකේ ආශ්‍රව නැහැ. ඔය ටිකට කියනවා සිත ප්‍රභාශ්වර යි කියලා. ඔය ටිකේ දී සිතේ කෙලෙස් කිලුටු නැහැ. ප්‍රභාශ්වර මට්ටමේ සිතක් තමයි තියෙන්නේ.

ඊට පස්සේ ඔය කලු පාටට තියෙන ඔය කොටුවට කියනවා ප්‍රභාශ්වර නැහැ. සංකිලේසික, සංකිලිට්ඨ මනස - කිලුටු සහිත මනසක් කියලා. ඇයි කිලුටු සහිත යි කිව්වේ? එතැන තමයි කෙලෙස් ටික එකතු කරලා අර නැති දේ නැතිවුනා කියලා දන්නේ නැතිකම නිසා ඇතිකරගත්ත ගතිය. එතැන වචන දෙකක් තියෙනවා. (වචන කියලා පැටලෙයි ද දන්නේ නැහැ. ගැඹුරු වැඩි වෙයි ද දන්නේ නැහැ. කමක් නැහැ අහලා අහලා ම නේ පුරුදු වෙන්නේ නේ ද?) ඔතැන තියෙනවා සංකිලිට්ඨ කියලා වචනයකුත්, සංකිලේසික කියලා වචනයකුත්. සංකිලිට්ඨයි කියලා කියන්නේ කිලුටු සහිතයි කියන එක යි. සංකිලේසික යි කියලා කියන්නේ කිලුටුවෙන් හිත යි කියන එක යි. එතකොට සංකිලේසික සහ සංකිලිට්ඨ. හැම වෙලාවේ දී ම කිලුටු කියනවා ඔන්න ඔය සංකිලිට්ඨ කියන වචනයෙන් යොදන්න පුළුවන් ඔන්න ඔය උපාදනස්කන්ධය පැත්තේ වචන ටිකට. අනිත් ටිකට කියනවා සංකිලේසික කියලා. කිලුටු ඇතිකරගන්න හිත යි. අනිත් ටිකට කියනවා සංකිලේසික කියලා. ඒ ටික කිලුටු ඇතිකරගන්න හිත යි. මේ ටිකට කියනවා කිලුටු සහිතයි කියලා ම. පඤ්චඋපාදනස්කන්ධ මට්ටමට කියනවා වැරැදි, කිලුටු සහිත ම යි කියලා කියනවා. ඒකට කියනවා සංකිලිට්ඨ කියලා. අර ටිකට කියනවා සංකිලේසික ධර්ම කියලා. (ඔතන, පැටලෙයි ද දන්නේ නැහැ)

ඔතැන සිද්ධියක් තියෙනවා, මේ ටික සංකිලේසික ධර්ම වෙන්නේ ඒ කියන්නේ ඔය ඇස, රූපය, ඔය සුදු පාටට තියෙන පැත්තේ කොටසේ

තියෙන ධර්මා ටික සංකිල්පික කියලා කියන්නේ මේ සංකිල්පික බව තියෙන කෙනෙකුගේ මනසට යි. අපි මෙහෙම උදහරණයකින් කිව්වොත්: බෝතලයක් තියෙනවා. අප ලග සිනි ටික තියෙනවා. බෝතලය වගේ දකින්න ඔය සුදුපාට පැත්තේ තියෙන කාරණා ටික. සිනි වගේ දකින්න උපාදනස්කන්ධය කියන ටික මෙතැන - කලු පාට කොටුවේ තියෙන ටික. දැන් මේ බෝතලය කියපු මේ අනිත් ටික හිත යි මේ සිනි ටික දගන්න. බෝතලය හිතයි අපට සිනි ටික දගන්න. තනි වචනයෙන් අපට කියන්න පුළුවන් සිනි බෝතලයක් හදගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. මොකද, අප ලග සිනිත් තියෙනවා, හිස් බෝතලයත් තියෙනවා. මේ බෝතලය හිස්. බෝතලය සිනි වුනේ නැහැ නේ කවදවත්. ඒ වුනාට අපට සිනි බෝතලයක් හදගැනීමේ හැකියාවක් තියෙනවා. ඒ අර්ථයෙන් කියනවා සංකිල්පික යි කියලා.

හැබැයි ඔතැන සිනි නැතිනම් අප ලග? අප ලග සිනි නැතිනම් බෝතලය තිබ්බත් වැඩක් වෙනවා ද? සිනි බෝතලයක් උපදින්නේ නැහැ. මේ උපාදනස්කන්ධයේ නො හටගන්න නුවණක් නම් ඔතැන තියෙන්නේ, එයාට කවදවත් මේක සංකිල්පික වෙන්නේ නැහැ, මොකද මෙතැන කිලුටු නැති නිසා. එතකොට කියනවා අසංකිල්පික-අසංකිල්පික කියලා. නිවන පැත්තේ තියෙන දර්ශණය යෙදෙන චිත්ත චෛතසික ටිකට කියනවා අසංකිල්පික-අසංකිල්පික කියලා. කිලුටුත් නැහැ. කෙලෙසෙන්න හිතත් නැහැ.

එතකොට දැන් ඔය කෙලෙස් තිබුනේ මේ ධර්මා ටිකේ, ඔය මුලින් පෙන්නාපු ටිකේ. සුදු පාට ටිකේ නෙවෙයි. මෙහේ කිලුටු තියෙන නිසා මේ පැත්තට කිව්වා සංකිල්පික යි කියලා. මෙහේ අසංකිල්පික බව තියෙන නිසා කිව්වා අසංකිල්පික යි කියලා. කෙලෙසෙන්නේ නැහැ. කිලුටු නැති නිසා කිව්වා කෙලෙසෙන්නේ නැහැ කියලා. (ඒක දැනට ඔය මට්ටමෙන් තේරුම්ගන්න. හැබැයි ඔක තුළ බොහෝ කාරණා ටිකක් තියෙනවා. විග්‍රහ කරන්න ගියොත් ඔය ටිකත් පැටලෙනවා.)

එතකොට ඔන්න දැන් අපට පුද්ගලභාවය ඇතිකරගත්ත තැන ප්‍රකට ද? කොතැන ද පුද්ගලභාවය හදගත්තේ, ඇතිකරගත්තේ කියලා ප්‍රකට ද? ප්‍රකට යි. එතකොට දැන් ඔතැන ඔය පුද්ගලයා ඉන්න පැත්තේ ඉඳලා අනික් පැත්තට ඉරක් ගහලා තියෙනවා ඔය ඇත්තන්ට පෙනෙනවා ඇති. මොකක් ද? මාගීය කියලා. මාගීයේ ලක්ෂණය, දැන් අද අපි ඉන්නා

මානසික මට්ටම තමයි ඔය රූපය, නැතිනම් පුද්ගලයා ඉන්නවා කියලා සිතාගෙන ඉන්නා මානසික මට්ටම. කෙනා ඉන්නවා. පුද්ගලයා ඉන්නවා. ඔය මානසික මට්ටමේ තමයි අපි ඉන්නේ. ඉන්න තැන ඉඳලා පටන්ගන්න ඕනේ කියලා කිව්වේ ඒක යි. අපට ඇසට රූපය තියෙනවා කියලා පෙනිලා, දෙවෙනි පාර තමයි ඕක සිතන්න පටන්ගන්න වෙන්නේ. අද සිතන්න පටන්ගන්න වෙන්නේ, එළියේ මේසය තියෙනවා කියලා හිතිලා, දැනගත්තාට පස්සේ තමයි 'ආ වැරදුනා නේ' කියලා හිතිලා ආපසු අනික් පැත්තට යන්න වෙන්නේ. එතකොට යනවා අනික් පැත්තට.

අනික් පැත්තට යන කොට ඔය ඇත්තන්ට යන්න වෙන්නේ කොහොට ද? ආපසු යනවා අර පණ්ඩිතය ආපු පැත්ත විමසලා බලනවා. එතකොට ඔය මනෝ විශ්ලේෂණය ලග ඉඳලා අනික් පැත්තට අපි හිතන, දකින කමට, අනාත්ම ධර්මයා ටිකක් ඇස-රූපය-වක්බු විශ්ලේෂණ ටික වැය වුන තැනක ඉතිරි නැතිව නිරුද්ධ වෙලා. ස්පර්ශය හැඳිලා. ස්පර්ශය නිසා වේදනා සංඥා හැඳිලා. චේතනා හැඳිලා. ඊට පස්සේ මනෝ විශ්ලේෂණයත් හැඳිලා. මේ ටික නිරුද්ධ වුන තැනක නේ ද මේ දැනුම හදගත්තේ කියන නුවණක් එයාට ඇතිවෙනවා. දැන් කෙළින් ම එයා බලන්නේ අර පැත්තේ තිබුන නිරෝධය ගැන යි.

ඔය ඇත්තන් කාටවත් මතක ද කිංසුකෝපම සූත්‍රය? කිංසුකෝපම සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමාවක් දේශනා කරනවා. හතරමං හන්දියක් මැද ඉන්නවා මනාව ආරක්‍ෂා කරපු, දෙරටු හයක් තියෙන, පවුරක් තියෙන, මේ නගරය මැද, සිවුමංසලක් මැද ඉන්නවා නගරයේ අයිතිකාරයා. එතකොට මේ නගරයේ අයිතිකාරයාට පණ්ඩිතය පවරලා දෙන්න එනවා සීඝ්‍ර දූත යුවලක්. එක දෙරටුවකින් සීඝ්‍ර දූත යුවලක් එනවා. ඇවිල්ලා පණ්ඩිතය පවරලා දීලා ආ මගින් ම නැවත යනවා.

නගර හිමියා කිව්වේ විශ්ලේෂණයට යි. සිවුමංසල කිව්වා සතරමහාධාතූ රූපයට. මේ ආයතන හයට, දෙරටු හයකින් යුක්ත ප්‍රාකාරය කියලා කිව්වා. සීඝ්‍ර දූත යුවල කියලා කිව්වේ සමථ-විපස්සනා දෙකට යි. අර මගින් ම ඇවිල්ලා, ආ මගින් ම යනවා කිව්වා ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීයට. එතකොට ආ මගින් ම යනවා කියලා කිව්වේ මොකට ද? ආයතී අෂ්ටාංගික මාගීයට නමක් තමයි ආ මගින් ම යනවා, වූ පරිදි වචනය පවරලා දීලා යනවා. 'වූ පරිදි වචනය' කියලා කිව්වා මේ කියන

පණ්ඩිතය පවරලා දීලා ආ මගින් ම යනවා කියන එකට කිව්වා ආයථී අෂ්ඨාච්ඡික මාගීය කියලා.

එතකොට දැන් මෙන්න මේ කිංසුකෝපම සූත්‍රයේ උදහරණ මම පොඩ්ඩක් අපේ පැත්තට දලා කියනවා. වෙනස් කරලා කියන්නේ. ඒ කියන්නේ අපේ පැත්තෙනුත් අද පණ්ඩිතය පවරලා දෙන්න එනවා. හැබැයි පණ්ඩිතය පවරලා දෙන්න එන්නේ සමථ-විපස්සනා දෙන්න නෙවෙයි; අවිද්‍යා-භව තණ්හා දෙක යි එන්නේ. පණ්ඩිතය පවරලා දෙන්න එන්නේ අවිද්‍යා-භව තණ්හා දෙක යි. ඔය දෙන්නා ආපසු යන්නේ ආ මගින් ම නෙවෙයි, වෙන මගකින්. ඒක යි ඔය යටපැත්තේ ගිහිල්ලා ආපසු පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියලා, කියලා තියෙන්නේ. ආ මග ම නෙවෙයි පෙන්නලා තියෙන්නේ. මේ පැත්තෙන් ආපු ධර්මා ටික හරහා අපට ඇඟිල්ල දික් කරලා වෙන පැත්තක් ගැන තොරතුරු යි දීලා තියෙන්නේ. අපි හිතමු, මේ පණ්ඩිතය පවරලා දෙන්න එන්නේ එළියේ සතුරු සේනාවක් ඉන්නවා වම් පැත්තේ කියලා. ඊට පස්සේ මේ පණ්ඩිතය පවරලා දෙන්නේ හැබැයි ඇවිල්ලා වම් පැත්තේ නෙවෙයි, වම් පැත්ත නම් හොඳයි, දකුණු පැත්තේ සතුරු සේනාවක් ඉන්නවා කියලා තමයි දෙන්නේ. නගර හිමියාට යන්න තියෙන්නේ එතකොට වම් පැත්තට, ඒ කියන්නේ සතුරු සේනාව ඉන්න පැත්තට ම යන විදියට තමයි පණ්ඩිතය පවරලා දෙන්නේ.

එතකොට අපට සෑම වේලාවක දී ම පණ්ඩිතය හම්බවෙන්නේ තව කෙනෙක් ඇති බවට යි. මම කියන්නේ, දැන් මට කෙනෙක් ඇවිල්ලා කියනවා ඔතැන එක මහත්මයෙක් ඇවිල්ලා මට කිව්වා කියමුකෝ දෙන්නෙක් කතා වෙව් ඉන්නවා. ඇවිල්ලා මට කියනවා, 'ස්වාමීන් වහන්ස, මෙන්න මෙහෙම පණ්ඩිතයක් ස්වාමීන් වහන්සේට පස්සේ කතා කරන්න ඕනේ කියලා කෙනෙක් කිව්වා' කියලා. එතකොට මම කියනවා, 'එයාට කියන්නකො ධර්ම දේශනාවෙන් පස්සේ එන්න' කියලා, මම එයාට ආපසු පණ්ඩිතයක් කියනවා. ඒ කරලා මම එයා දිහාව බලාගෙන ඉන්නවා. එතකොට මට පෙනෙනවා, මෙයා ගිහිල්ලා තව කෙනෙක් එක්ක කතා කරනවා. එතකොට මම මෙහෙන් හිතනවා, 'ආ, අර පණ්ඩිතය කියන එක්කෙනා අරයා තමයි කියලා'. හැබැයි එයා යන ගමන් ම අයින් ඉන්න අනික් කෙනෙක් එක්ක යි කතා කරලා තියෙන්නේ. ඒ වුනාට මම හිතන්නේ එයාට තමයි පණ්ඩිතය කියලා තියෙන්නේ කියලා යි.

එතකොට අන්න ඒ වාගේ සිද්ධියක් ගැන තමයි මේ කතා කරන්නේ. ආ මග, ආ පැත්ත ගැන තමයි අපි සෑම වේලාවක දී ම බලාගෙන ඉන්නේ. මේ කොහේ තිබුණු දෙයක් ද පෙනුනේ කියන එක තමයි විමසන්නේ. කවුද මේ පණිවිඩය කිව්වේ කියලා මම බලාගෙන හිටියා වාගේ, අරයා ගිහිල්ලා ආපහු මගේ වචනය කියනකම් බලාගෙන හිටියා වාගේ, මනෝ විශ්ලේෂණයේ ලක්ෂණය තමයි අර ගෙනැල්ලා දුන්නේ කොහේ තියන දේ ද කියලා දනගන්න එක. එයා දනගත්තේ හැබැයි, අර එළියේ ඉන්න, තමන්ට පණිවිඩයක් නො කියාපු කෙනෙක් ගැන දනගන්නා වාගේ මම, මේ දනගත්තේ එළියේ ඇති බවට හම්බවෙන, තියෙන රූපයක් ගැන යි. හැබැයි, ඒ දැනුම ඇතිකරන්න මේ පැත්තේ තියෙන මේ ධර්මය ටික ඔක්කෝම ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙලා, වැය වෙලා, ඉවර තැනක තමයි මේ දැනුම සම්පූර්ණයෙන් ම ගොඩනගලා තියෙන්නේ.

ඒක නිසා අද අපට දැන් තියෙනවා මේ මේසය එළියේ තියෙනවා කියලා හම්බවෙන තැනක. ඒක යි ඔය පුද්ගල සංඥාව ලග ඉඳලා ම ඉර ගහලා පෙන්නුවේ මාගීය පටන්ගන්න වෙන්නේ ඇතිබවට තියෙන තැනක යි. හැබැයි ඒ මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් එහාට තියෙන ඉර - ඒ හරියට හරි නම් නම් කරන්න ඔබේ මාගී සත්‍යය කියලා යි - මෙතැන ඉඳලා මෙතැනට ඇති බව කියන දේ උපද්දන්න පුළුවන්. හැබැයි ඔය මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් එහාට ස්කන්ධ ටික ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුනා කියන නුවණ ගෙනැල්ලා දෙන ටිකට කියනවා මාගී සත්‍යය කියලා.

ඊට පස්සේ උඩ තියෙනවා වෙන ම ඉරක් ගහලා. ඒකට කියනවා එලය කියලා. ඔය එලයේ ලක්ෂණය තමයි සෑම වේලාවක දී ම බරෙන් සිතන්න දෙයක් නැති කම. අපට මාගීයේ ලක්ෂණය තමයි සිත සිතා උපද්දන්න වෙන කම. එලයේ ලක්ෂණය තමයි, පෙර-පසු නො වී කෝප්පය පෙනිලා, අමාරුවෙන් මම කෝප්පය මෙහෙම අනාත්ම ධර්මය ටිකක් ඇති තැනක කෝප්පය මෙහේ නේ ද හදගත්තේ කියලා අමාරුවෙන් ඒක දිහා බලනවා, හිතනකම නෙවෙයි එලය කියලා කියන්නේ. ඒක මාගී යේ ලක්ෂණය යි. කෝප්පය එළියේ තියෙනවා කියලා දනගන්නවා. දනගන්නාට පස්සේ හිතනවා, ඇත්තට ම කෝප්පය කියලා දනගන්නාට මෙතැන ඇස-රූපය දෙක ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙන ධර්මය ටිකක් නේ කියලා අපි මේ පැත්තේ, මේකේ යථාර්ථය හොඳට බලනවා. ඒ බලන කාරණාවට කියනවා මාගීය කියලා. ඒ මාගීය තුළ උපද්දන නුවණ යම් කිසි දවසක ජීවිතය වුණොත්, අපට එළියේ

කෝප්පය තියෙනවා කියලා පෙනෙන මට්ටම නෙවෙයි. අපි පළමුවෙනි පාර ම පෙර-පසු නො වී දෑගත්තොත් තමන් තමන්ගේ සිතම දෑගන්නවා කියන ලක්ෂණය, කෝප්පය දෑ නො දෑ, තමන් තමන්ගේ සිත ම දෑගන්නවා කියන මේ ලක්ෂණය පෙර-පසු නො වී දෑගත්තොත්, අන්න ඒ මට්ටමට කියනවා එල මට්ටම කියලා. ඒ දර්ශණය එයාගේ ජීවිතය වෙලා. එතකොට මුලු දර්ශණය ම සම්පූර්ණ ම එයාගේ ජීවිතය යි. එතකොට එයාට ආපසු පෙර-පසු නො වී මේ නුවණ පවත්වන්න පුළුවන්කමක් තියෙනවා. එයාට ආ මග ගැන තමයි නුවණ තියෙන්නේ. අර මම පවරාපු පණිවිඩය එයා අනික් අයත් සමග කතා කර කර ඉන්නේ නැහැ. කෙළින් ම අදල කෙනාට ම ගිහිල්ලා කියනවා.

දැන් මෙයාට ඤාත් ඤාත් කරන්න තියෙන්නේ, මනෝ විඤ්ඤාණයට පෙනෙන්නේ මොකක් ද? මේ ඇස-රූපය දෙක ඉතුරු නැතුව වියදම් වෙලා, මේ ධර්මයා ටික ඉතුරු නැතුව නැතිවුන තැනක හදගත්ත දෙයක් කියලා මේ ආ මග ම තමයි එයාට පෙනිලා තියෙන්නේ. පණිවිඩය ආපු මාර්ගය, ආපු පැත්ත ම තමයි පෙනිලා තියෙන්නේ. මේ ටිකේ ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුණ ලක්ෂණය, ඉතුරු නැතුව නැතිවෙලා ගියපු මේ ලක්ෂණ ටික තමයි එයාට සෑම වේලාවක දී ම පෙනිලා තියෙන්නේ. එතකොට ඒ නිසා කියනවා එයාට ආ මග ම ත් දැක්කා. නැතිනම් හටගත්ත පැත්ත ම දැක්කා කියලා. හැබැයි හටගත්තු පැත්ත ම දකින කොට එයා ඔය පඤ්චළපාදනස්කන්ධය කියන තැනින් පනවන්නේ නැහැ. හටගන්න පැත්ත නිරෝධය දකින කොට පඤ්චළපාදනස්කන්ධය කියන නමින් පනවන්නේ නැහැ. ඇයි එයා විඤ්ඤාණය තුළ දෑගන්නේ මේ ධර්මයා ටික ඇති බව ඇති බවට නෙවෙයි. ඉතුරු නැතුව ම නිරුද්ධවුණා කියලා නිරෝධය යි දකින්නේ. එතකොට එයාගේ මේ එලයේ ලක්ෂණය නිරෝධය පෙන්වන කම යි. එයාට සිතක් සිතක් පාසා ඔය නිරෝධය ඤාත් ඤාත් වෙනවා. කිසි ම දෙයක් ඇති බවට ගන්නේ නැහැ.

නිකමට සිතලා බලන්න ඔය ඇස නිරුද්ධයි කියලා දකිනවා වාගේ ම අපට කනෙන් ගත්ත ලක්ෂණ ටිකත්, ආයතන ඔක්කෝගෙන් ම එක එක ආයතනයෙන් ගත්ත ලක්ෂණ ටික නිරුද්ධ වෙලා පෙනෙනවා නම්? එක එක ආයතනයෙන් ගත්ත ලක්ෂණ ටික ඔක්කෝම නිරුද්ධ වෙලා

පෙනෙනවා නම් අපට කිසි ම ආයතනයකින් ගත්ත දෙයක් ඇති බවට නැවත නැවත හම්බවෙන්නේ නැහැ.

ආයතන ටික වෙන් කර ගන්නකො. ඇස කියන එකට කිව්වා දිව්‍යේ දිව්‍යමත්තං. ඒ ටික දක්කා දක්කා විතරයි. ඊට පස්සේ එතැනින් එහා (අර සටහනේ විදියට) වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනෝ විඤ්ඤාණ, සංඛාර මනෝ විඤ්ඤාණ, ඔය ටික ඔක්කෝම විඤ්ඤාණ විඤ්ඤාණමත්තං. දැන්, දකපු දේ දැනගන්න පුළුවන් ද? දක්ක දේ දක්කා. ඒක එතැනින් පස්සේ ඉවර යි. වැයවුනා, නිරුද්ධවුනා. ඒ දේ ආයෙ දැනගන්න බැහැ. ඒක ඉවර යි. දැනගන්න පුළුවන් වේදනා සංඥා දෙකෙන් ඔසොවලා දෙන ටික. ඒක එතකොට විඤ්ඤාණ විඤ්ඤාණමත්තං. එතකොට ඇසීම සුනෙ සුනමත්තං. එතකොට අනික් ධර්මා ටිකත් ඔය විදියට ම ආයතන ටිකෙන් හම්බවෙන කොට අපට කොටින් ම මේ පුද්ගලබව පනවන්න තැනක් නැතිවෙලා. මොකද, අපි කතා කරලා තියෙන්නේ, 'මම' කියන තැන කතා කරලා තියෙන්නේ ඇස ඇතිකල්හි යි. 'මම' කියන තැන කතා කරලා තියෙන්නේ කන ඇති කල්හි යි. මේ ධර්මා ටික ඇති කල්හි තමයි මේ පුද්ගලයා පනවාගෙන, පනවාගෙන ගිහිල්ලා තියෙන්නේ. නමුත් අපට සැම තැනක ම එළඹ සිටි නුවණක් යෙදෙනවා නම් නිරෝධය ගැන, අපි ඔය සත්ත්ව-පුද්ගල සංඥාව වශයෙන් ජීවිතයේ බැසගන්නේ නැහැ. කොටින් ම තමන්ව පනවන්න තැනක් හම්බවෙන්නේ නැහැ.

අර උදේ පහනේ කතාවෙනුත් අපි මතක් කළේ ඔය සිද්ධිය ම තමයි. ඒ ඒ තැන හටගෙන, ඒ ඒ තැන නිරුද්ධවෙන ධර්මා ටිකක් කියලා කිව්වේ. දැන් තෙලුත්-තිරයත්-දූල්ලත් නිසා අපට පහනක් පෙනෙනවා. ඇසයි-රූපයයි-වක්ඛු විඤ්ඤාණයයි කියන ලක්ෂණය නිසා අපට තමන් කියන බව එතැන ප්‍රකට වෙලා තියෙනවා. ඊට පස්සේ ඒ ටික ඉතුරු නැතුව ම නිරුද්ධ යි. ඊට පස්සේ වේදනා-සංඥා-චේතනා-මනෝ විඤ්ඤාණ කියන ලක්ෂණ ටික තමන් වෙලා තියෙනවා. ඒ ටික ඉතුරු නැතුව ම නිරුද්ධ යි. නිරුද්ධ වුණාට පස්සේ මේ ආපසු සංඛාරය කියන තැන (ඔතැන අර සටහණ සම්පූර්ණ නෑ කිව්වේ ඒක යි). ඔතැන පංචලපාදනස්කන්ධය කියන තැන සිතෙන් ඔසවන රූපස්කන්ධය, වේදනා-සංඥා-සංඛාර-විඤ්ඤාණ කියන ඔක්කෝම ටික තියෙනවා. එතකොට අපි එතැන කතා කරලා තියෙන්නේ සංඛාරය සහ විඤ්ඤාණය කියන ටික විතර යි. එතකොට ඔය පංචලපාදනස්කන්ධය

කියන තැන තමන් වෙලා තියෙන්නේ ඔය ස්කන්ධ ටික ම යි. එතකොට අපට සෑම තැනක ම මේ තමන්, තමන්, තමන් වූ තැන් තුනක් තමයි මේ කතා කරලා තියෙන්නේ. තමන් ඉඳපු පුද්ගල බව තියෙන තැන් තුනක් ගැනයි කතා කරලා කරලා තියෙන්නේ.

මෙතැන කළපාට කොටුවේ තියෙන හැකියාව තමයි අර ටික ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වුනා කියන ගතිය නො පෙන්වා, ඒ ඔක්කෝ ම ලනුවක් දලා ඇඳලා ගන්නකම. ඒ ඔක්කෝම ලනුවක් දලා එකට බැඳලා එක විදියට ම පත්වෙන කම. එහෙම නැතිවුනොත් අපට ආයතන ටික සෑම වේලාවක දී ම ඒ ඒ මොහොතේ හටගෙන, ඒ ඒ මොහොතේ නිරුද්ධ වෙන ධර්මතාවයක් හැටියට යි හම්බවෙන්නේ. ඒ ඒ ආයතන, ඒ ඒ මොහොතේ හටගෙන, නිරුද්ධවෙන දෙයක් හැටියට යි හම්බ වෙන්නේ.

අපි කිව්වොත් මෙතැන තියෙනවා මේ විදියට කෙළින් අතට ගහපු ඉරි ටිකකුයි, මේ අතට ගහපු ඉරි ටිකකුයි. තිරස් අතට සහ සිරස් අතට ගහපු ඉරි ටිකක් තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ කෙළින් ගහපු මේ ඉර වාගේ, මේ අතට මෙහෙම ගහපු ඉර වාගේ තමයි අපේ ජීවිතය කියන එක. අපට ජීවිතයේ ඔක්කෝම ඇති බවට ම යි හම්බවෙන්නේ. ඔලුවේ කැක්කුමක් නම් අපි විඳින්නේ පැයක් තිස්සේ මට ඔලුවේ කැක්කුම යි කියලා යි. ඔලුවේ කැක්කුම විඳින්නේ පැයක් තිස්සේ මට ඔලුව රිදෙනවා කියලා යි. දැන් ඇත්තට ම පැයක් තිස්සේ ද ඔලුව රිදෙන්නේ? පැයක් තිස්සේ කවුරුත් ඇත්තට ම ඔලුවේ කැක්කුම විඳින්නේ නැහැ.

මේ එක ඉරක් වගේ දකින්නකො කයයි, පොට්ට්බිඳ්හයයි කියන එක. එතකොට කයයි, පොට්ට්බිඳ්හයයි ඇති කල්හි ඔන්න කාය විඤ්ඤාණය හැඳෙනවා. ඔය විඤ්ඤාණය ඔලුව ද? විඤ්ඤාණය ඔලුව වුනේ නැහැ. මෙන්න මෙතැන මේ නාම ධර්මා ටික ඔලුව ද? ඒ ටික ඔලුව නෙවෙයි. ඔලුවේ කැක්කුම නාම ධර්මා ටිකේ තියෙන්න බැහැ නේ. කායික වේදනාව නාම ධර්මා ටිකේ නැහැ. එතකොට අපි හැබැයි දැනගන්නේ ඔන්න ඔය නාම ධර්මා ටිකේ හැකියාව අපි හිතන්නේ හිත කයට බහාලලා යි. ඒ කියන්නේ මේ දැනගන්නේ ම ඔලුව කියලා යි. දැන් අපි ඔලුව කැක්කුම මම කරගෙන. නාම ධර්මා ටිකෙනුයි ඔලුවේ කැක්කුම යි කියන එක දැනගන්නේ. දැන් දැනගත්ත දේ විදියට අපට හම්බවෙන්නේ මේ ඔලුව ම කැක්කුම යි කියලා යි. එතකොට ඊළඟ මොහොතේ දැන් නාම ධර්මා ටික ඔලුව වුණේ නෑ. මෙතැන යි කය සහ පොට්ට්බිඳ්හය

නිසා ඔලුවේ කැක්කුම යි කියන ටික තිබුනේ ඔන්න ඔය ධර්මාචාර්යේ විතර යි.

දැන් ඊට පස්සේ ආපසු මෙතැන ඔලුව තිබෙනවා කියන ගතිය නිසා ආයෙත් කය යි, පොට්ට්ටිබහය යි, කායායතනය යි හැඳෙනවා. කය ඇතිවුනා කියන්නේ පොට්ට්ටිබහය ආපසු ගැටෙනවා. ගැටෙන කොට ආයෙත් ඔලුවේ රිදීම දූනෙනවා. ආයෙත් ඔලුවේ රිදීම දූනෙන කොට, ඒ ඔලුවේ රිදීම ඔසවන්න මෙතැන නාම ධර්මා ටිකෙන්. එතකොට එයා හිතනවා, මේ කලින් ඔලුව රිදුන එක ම තමයි මේ තවම ඔලුව රිඳෙනවා. දැන් ඔන්න දෙවැනි විනාඩියෙන් ඔලුව රිඳෙනවා.

ඊට පස්සේ ආයෙත් ඇති බවට සිතනකම නිසා කය සවිඤ්ඤාණක කරනවා. එතකොට ම ඔලුවේ කැක්කුම දූනෙනවා. ආයෙත් ඒ ඔලුවේ කැක්කුම දූනෙනවා කියන ගතිය දූනගන්නේ ඔලුවේ කැක්කුම නො වුණු නාම ධර්මා ටිකකින්. එතකොට ඒ නාම ධර්මා ටිකෙන් දූනගන්නේ, 'මේ දිගට ම තියෙන ඔලුවේ කැක්කුමක්' කියලා යි. අර කලින් නාම ධර්මා ටික නිරුද්ධවුන බව පෙන්න්නේ නැහැ. එක දිගට තියෙන ඔලුවේ කැක්කුමක්. අපට හම්බවෙන්නේ පැයක් තිස්සේ තියෙන ඔලුවේ කැක්කුමක්. අවුරුදු ගණනක් තිස්සේ ඇසුරු කරන දේවලු යි. අවුරුදු ගණනක් තිස්සේ දකින රූප යි. අපට කලින් ඇසුරු කරලා, කලින් අහන දේවලු යි, පොඩි කාලයේ ඉඳලා අසන ශබ්ද යි අපට දැන් අහන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. කොටින් ම පොඩි කාලයේ ඉඳලා අහපු සින්දු තවමත් අහන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඒක තමයි අපේ තියෙන මානසික ස්වභාවය.

නමුත් රහතන් වහන්සේගේ ජීවිතය කියන එක මෙන් මේ වාගෙ යි. ඒක කවදවත්, මේ කය යි පොට්ට්ටිබහය යි හටගත්ත මොහොතේ දී, කය යි පොට්ට්ටිබහය යි ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ යි කියලා දකිනවා මේ චිත්ත වෛතසික ටිකේ. එතකොට කය ඇති කල්හි ඔලුවේ කැක්කුම හම්බවුනා. කය නිරුද්ධ වෙන කෙට ම ඔලුවේ කැක්කුම නිරුද්ධ වුනා. එතකොට නිරෝධය දකින බව නිසා ම නැවත කය සවිඤ්ඤාණක කරල තියෙනවා ඒ පැත්තේ ධර්මා ටිකෙන්. එතකොට ආපසු ඇතිවෙනවා කය ඇති කල්හි ඔලුවේ කැක්කුම ආයෙ හටගන්නා. එතකොට මෙතැන නාම ධර්මා ටිකෙන් දන්නවා කය නිරුද්ධවෙන කොට ම ස්පඨය, පොට්ට්ටිබහය නිරුද්ධවුනා කියලා. එතකොට දැන් හේතු ටිකක් ඇතිකල්හි

හටගෙන, හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙන ධර්මා ටිකක් මිසක හම්බවෙලා තියෙන්නේ, කවදවත් ඔලුවේ කැක්කුම තමන්ගේ කරගෙන නැහැ. අද අපේ මට්ටම තියෙන්නේ, ඔලුවේ කැක්කුමත් අපි විඳින්නේ තමන් කරගෙන යි. ඔලුවේ කැක්කුම මම වෙලා, මම ඔලුවේ කැක්කුමක් වෙලා යි තියෙන්නේ. ඔලුවේ කැක්කුම මම වෙලා, දැන් නම් මම ඔලුවේ කැක්කුමක් වෙලා තමයි තියෙන්නේ.

එතකොට එතැන දී හැම වෙලාවක දී ම ඇස සහ රූපය කියලා කියන කොට මේ ධර්මා දෙක වාගේ අපට ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙච්චි ධර්මා ටිකක්. අපි සිතමු ඔය ඇස කියන එකට කය දගන්නකො ඔය සටහනේ ම. කය යි පොට්ඨබ්භය යි. කාය විඤ්ඤාණය යි. එතකොට වේදනා, සංඥා, චේතනා, මනෝ විඤ්ඤාණ කියන ටික කය ද? ඒ ටික කය වුනේ නැහැ. එතකොට ඒ ටික කය නො වී ඔය කයට දූනෙන වේදනාව කියන ගතිය, ඔය කයට දූනෙන, කයට රිදෙන ගතිය, ඔය ඇත්තන්ට ඒ නාම ධර්මා ටිකෙන් නියෝජනයක් වෙන්නේ නැහැ නේ. කොටින් ම කියනවා නම් ඔතැන දී දකින්න, වේදනාව කියන එක කය නෙවෙයි කියලා. වේදනාව කියන ගතිය, දුක්ඛ වේදනාව කියන එක කය නෙවෙයි. කය දූනගන්න තැන ඇතිවෙන වේදනාව තමයි කාය වේදනාව කියලා කියන්නේ. එතැන කතා කරන්නේ - ඔය වක්ඛු විඤ්ඤාණය කියන තැන ම බෙදලා යි කාය වේදනාව ගැන කතා කරන්න තියෙන්නේ. (ඒක බොහොම සියුම් කාරණාවක්. හැබැයි දැන් විග්‍රහ කරන්න ගියොත් ටිකක් වෙලාව යනවා.) ඔය ඇත්තන්ට ම ඕක බලාගන්න පුළුවන් ධම්මසංඛ්‍යානී ප්‍රකරණයේ රූප කාණ්ඩයේ දී කායායතනය සහ පොට්ඨබ්භායතනය ගැන විස්තර කරනවා අනර් රූපං උපාදා කියන කොටසේ දී, උපාදාය රූපය විස්තර කරන කොට උපාදාය රූපයේ කායායතන රූපය විස්තර කරන කොට කය ගැන විස්තර කරනවා සහ පොට්ඨබ්භය ගැන පස්සේ ආපසු අනර් රූපං නො උපාදා කියන තැන දී පොට්ඨබ්භය ගැන විස්තර කරනවා. ඔය විස්තර දෙක දිහා බලන කොට කය යි පොට්ඨබ්භය යි ගැන බලාගන්න පුළුවන්.

ඒ තැන දී විස්තර කරන දේ තමයි මේ කය යි, පොට්ඨබ්භය යි කියන දෙක යි, කාය විඤ්ඤාණයයි කියන ඇතුළත පෙන්නනවා වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ ගති ටික. නිකම්ම විඤ්ඤාණයක් ඇතිවෙන්නේ එහෙම නැහැ. මේ ධර්මා ටික ඇති වෙලා ම යි විඤ්ඤාණය කියන එකත් පවතින්නේ. එතැන ඇතිවෙන වේදනාව තමයි

දුක්ඛ වේදනාව ද, සුඛ වේදනාව ද කියලා කියන්නේ. ඒ කියන්නේ අපි ඉස්සලේලා කතා කළා නේ මේ වේදනාව සැප-දුක්-උපේක්ෂා නෙවෙයි කියලා. ඒ ඇස යි, කන යි, නාසයට යි, දිවට යි පොදුවේවිච්චි වේදනා ටික විතර යි. ඒ ටික ඔක්කෝම උපේක්ෂා සහගත යි. හැබැයි කාය වේදනාව සැම වේලාවක දී ම සැපවත් දූනෙනවා, දුක්වත් දූනෙනවා. කයට කෙළින් ම සැප දුක් ම ගැටෙනවා. කැමැති වුනත්, අකැමැති වුනත් කයට කෙළින් ම සැප දුක් ගැටෙනවා ම තමයි. හැබැයි දිවට දූනෙන දේට අපට කැමැති හෝ අකැමැති වෙන්න පුළුවන්. දිවට රසයක් දූනෙන විට ඒ රසයට අපට කැමැති වෙන්නත් පුළුවන්, අකැමැති වෙන්නත් පුළුවන්. දූරියං ගන්නකො. කෙනෙක් කැමැති යි, කෙනෙක් අකැමැති යි. එතකොට ඒ දේවල්වලට කෙනෙක් කැමැති රසය හදගන්න පුළුවන්. කෙනෙක් අකැමැති රසය හදගන්න පුළුවන්. හැබැයි කාය විඤ්ඤාණය, තුවාලයකින් එන වේදනාව කාටත් තුවාලයකින් එන වේදනාව ම තමයි. කෙළින් ම කාය වේදනාව පනවනවා, සැප නම් සැප. දුක් නම් දුක් සහගත ම තමයි කියලා කාය වේදනාව පනවනවා. එතකොට එතැන දී ඒ විදියට පනවනවා.

කියන්න ගිය කාරණාව තමයි, සැම වේලාවක දී ම නාමධර්මා ටික හැබැයි කය වුනේ නැහැ. එතකොට අපට නාම ධර්මා ටික කය නො වුනු තැනකින් තමයි අපි කාය වේදනාව විඳින්නේ. කොටින් ම කියනවා නම් අපි කාය වේදනාව විඳින්නේ ඔය උපාදනස්කන්ධය කියන තැනින්. කාය වේදනාව විඳින්නේ උපාදනස්කන්ධය කියන තැනින්. ඒකයි මම කිව්වේ ඇඟිලි දෙක මෙහෙම අල්ලලා මට කියන්න, මේ ඇඟිල්ල මේ ඇඟිල්ලට දූනෙනවා ද? නැතිනම් මේ ඇඟිල්ල මේ ඇඟිල්ලට දූනෙනවා ද? ස්පර්ශයක් දූනෙනවා ද? ස්පර්ශයක් දූනෙනවා. ස්පර්ශයක් දූනෙන තැනක, මේ අඩි පහක හයක ඇඟක, මේ අතේ මේ ඇඟිල්ලට යි දුනුනේ කියලා ඔය ඇඟ යි, අත යි, ඇඟිල්ලයි හදලා දුන්නේ මොකෙන් ද? ඔය ස්පර්ශයට ඇඟිලි තේරුණා ද මෙව්වර මහත, මෙව්වර දිග, මේ පාට ඇඟිල්ලක් කියන එක තේරුණා ද? නැහැ. ඔය ටික ඔක්කෝම ඔය කායික වේදනාව කයට ඇතුළත් කරලා ගෙනැල්ලා දෙන්නේ උපාදනස්කන්ධය පැත්තෙන්. මේ අඩි පහක් හයක ඇඟක මෙන්න මේ ඇඟේ මෙතැනට යි රිදෙන්නේ කියන එක ගෙනැල්ලා දෙන්නේ උපාදනස්කන්ධයෙන්. කාය සම්පස්සයෙන් හටගත් වේදනාවට කවදවත්, ඒ වේදනාවට ඔය අත්, කකුල් ඇත්තේ නැහැ. කාය සම්පස්සයෙන්

හටගත් වේදනාවක් ඇති තැනක අතේ, කකුලේ වේදනාව හදගෙන දුක් විඳින්නේ අපි යි. ඒක අපේ කෙලේසය නිසා යි. නැතිනම් වේදනාවට අත් කකුල් නැහැ නේ. අත් කකුල් වූ වේදනා නැහැ. අපි වේදනාවට සිතෙන් බඳින කකුල කියන නිමිත්ත ගැටගහලා තියනවා කකුල රිදෙනවා කියලා. වේදනාවට සිතෙන් කකුල කියන නිමිත්ත ගැටගහලා කියනවා කකුල රිදෙනවා කියලා. වේදනාවට සිතෙන් ගෙනන ඔලුව කියන නිමිත්ත ගැටගහලා කියනවා ඔලුව කැක්කුම යි කියලා. නමුත් කය කියන එක පනවන්නේ මේ ඇඟ කියන තැනින් නෙවෙයි, පොට්ට්බිබය, නැතිනම් ස්පර්ශය ඇති කල්හි කායප්‍රසාදය කියන තැනිනු යි. ඒ කායප්‍රසාදය කයත් එක්ක ම හටගෙන ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙනවා. ඒ කයට හැඩ නැහැ. අඩි පහක හයක හැඩ නැහැ. මොකද ස්පර්ශය දූනෙන ගතියට හැඩ තියෙනවා ද? ඒකට හැඩ ඇත්තේ නැහැ.

ඒක නිසා එතකොට ඔය උපාදනස්කන්ධ පඤ්චකයෙන් අපට ගෙනැල්ලා දෙනවා ඔලුව ම රිදෙනවා. දැන් අපට රිදෙන්නේ මොකක් ද? ඔලුව ම යි. සිතෙන් ගෙනැල්ලා දෙන ඔලුව කියන ගතිය ම රිදෙනවා. දැන් ඒ නාම ධර්මයා ටික ඔක්කෝම අපට දැන් ඔලුව ගෙනැල්ලා දීලා ඔලුව ම රිදෙනවා වෙලා. ඊට පස්සේ ඔලුව කියන ගතිය නිසා ම නැවත ආපසු ආයතන පහ ම සවිඤ්ඤාණක කරනවා. සවිඤ්ඤාණක කරන කොට ම ආයෙත් හදලා දෙනවා මොකක් ද? නැවත හදලා දෙනවා ආයෙත් ඔන්න දැන් ඔලුවේ කැක්කුම විඳින්න පුළුවන් කය සවිඤ්ඤාණක වුනා. ආයෙත් වේදනාව දැනුනා. මේ චක්‍රය යන කොට අපට අර කාය වේදනාව ඉතුරු නැතුව නැතිවෙන තැනක නාම ධර්මයා ටිකකින් ඔලුවේ කැක්කුම ඔසොවලා තියෙනවා. අපට එක දිගට තියෙන වේදනාවක් විඳින්න පුළුවන්.

හැබැයි රහතන් වහන්සේට ඔය පඤ්චඋපාදනස්කන්ධය කියන මට්ටමෙන් හම්බවෙනවා කයයි, පොට්ට්බිබයයි ඇතිකල්හි වේදනාව හටගත්තා. කයයි, පොට්ට්බිබයයි නිරුද්ධ වෙන කොට ම ඔලුවේ කැක්කුම නිරුද්ධ වුනා කියන දර්ශණය තියෙනවා. ඒක නිසා අපි එක ම දුක දෙ පැත්තකින් ගන්න කොට රහතන් වහන්සේට එක දුක යි. කය යි පොට්ට්බිබය යි තියන කොට ස්පර්ශ වෙන ඒ විඳීම, කාය විඤ්ඤාණයෙන් එන දුක රහතන් වහන්සේට දූනෙනවා. හැබැයි, මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් හදගන්න අතේ පයේ අමාරු, ඔලුවේ කැක්කුමේ අමාරු රහතන් වහන්සේට නැහැ. ඒ අමාරු අපට විතර යි. එකම දුක අපි දෙ

පැත්තකින් විඳිනවා. කාය සම්පස්සයෙන් හටගන්න වේදනාවත් විඳිනවා. මගේ ඔලුව රිදෙනවා කියලා වේදනාවත් විඳිනවා. රහතන් වහන්සේ ඔය ඔලුවේ කැක්කුම විඳින්නේ නැහැ. පැයක් තිස්සේ තියෙන ඔලුවේ කැක්කුමක් කොහේ විඳින්න ද? රහතන් වහන්සේ කවදවත් ඔලුවේ කැක්කුම විඳින්නේ නැති කොට.

එතකොට අපට තියෙන ප්‍රශ්නය තමයි, අපි දිග කලක් තිස්සේ ඇසුරු කරනවා වාගේ තියෙන ගතිය. අපේ කෙලේස අපට බර සහිත බව තියෙන්නේ ඒක යි. දැන් ළමයෙක් විභාගයට පාඩම් කරන කොට මුලු විෂය නිර්දේශය ම එක පාර පාඩම් කරන්න හදනවා. මෙව්වර පොත් ගොඩක් කොහොම පාඩම් කරන්න ද? කවදවත් ඔය විෂය නිර්දේශය එක පාර පාඩම් කරන්න බැහැ ම තමයි. අද දවසේ කරන්නේ අද දවසේ තියෙන ටික. ඒ චූනාට මානසික පීඩනය ගොඩනැගෙන්නේ මේ මුලු විෂය නිර්දේශය ම කරන්න එපා යැ ඔක්කෝම. අපි කොච්චර කිව්වත් කරන්නේ එද දවසට නියමිත ටික විතර යි. ඒ වගේ අපි ඒ චූනාට අද දවසේ කරන්න තියෙන ටික විතරක් කරනවා නම් කිසි ගැටලුවක් වෙන්නේ නැහැ.

අපේ ඇත්තට ම මේ පැත්තේ කටයුත්තත් ඒක ම තමයි. අපි ඇසුරු කරන්නේ අවුරුදු ගණනක් ඉඳලා තියෙන දේවල්. ඉස්සරහට අවුරුදු ගණනක් තියෙන්න තියෙන දේවල්. ඕකට කියනවා අනාගතං භාරං වහන් - නො පැමිණියා වූ බර උසුලනවා. ඇත්තට ම තිබ්ලා තියෙන්නේ මේ මොහොතේ හටගත්ත ඇස-රූපය දෙක, මේ මොහොතේ ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙන තැනකුයි. අපි ඕකේ බොහෝ ම දේවල් අතීතයේ ඉඳලා හදගත්ත ලොකු සංකීර්ණ කරගත්ත ලෝකයක ජීවත්වෙනවා. එතකොට ඔන්න ඔය මට්ටම ආශ්‍රව දුරුකරගන්න මට්ටම සහ ආශ්‍රව ඇතිකරගන්න මට්ටම අපට ඕක තුළ පැහැදිලි වෙලා පෙනෙන්න ඕනේ.

අපි මේ පැත්තෙන් නිවන් දකිනවා ද, සසරේ යනවාද කියන එක තීරණය කරන්නේ ඔන්න ඔය උපාදනස්කන්ධය මේ ධර්මා ටික පෙන්නන්නේ නැතුව වැරදි පැත්ත පෙන්නනවා ද, එහෙම නැතිනම් ඔය සුදුපාට කොටුවේ තියෙන ධර්මා ටික පැත්තම ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙන ඔය ලක්ෂණය පෙන්නනවා ද කියන එක මත යි නිවන ද, සසර ද කියන දේ තීරණය වෙලා තියෙන්නේ. කොටින් ම මේ සටහන තියෙන්නේ ඇසට රූපයක් පෙනිලා, රූපය දැනගන්නවා කියන තැන

ගැන, ඔය දූනගන්න රූපය අරභයා අපි ඉතුරු නැතුව නිරුද්ධ වෙන ලක්ෂණ ටික පෙන්නුවොත් අපට නිවන පැත්ත තියෙනවා. ඒ වාගේ ම ඒ ඇසට පෙනෙන රූපය අරභයා ඒක ඇති බවට එළියේ තියෙනවා කියලා පෙන්නලා තිබුණොත් අපට සසර පැත්ත තියෙනවා. (ඔය ඇත්තන් ඕක අද ගෙදර අරගෙන ගිහිල්ලා, පොඩ්ඩක් ඕක දිහා බලාගෙන, පොඩ්ඩක් කල්පනා කරන්න, ඔතෙන්ට යනවාද, අතෙන්ට යනවා ද කියලා.) එතකොට ඇයි එහෙම කිව්වේ කියලා පොඩ්ඩක් හිතලා බලන්න. එතකොට තේරෙනවා. මම දන්නවා මේක ටිකක් ගැඹුරු යි. විෂය වැඩි යි. කරුණු රාශියක් අද දවසේ දී විග්‍රහ කළා.

ඉතින් මම සිතන්නේ නැහැ සියයට සියයක්, සෑම දෙනාට ම ඔක්කෝම තේරුණාය කියලා. ඒ නො තේරුණා කියලා, ඒක සිතන්නත් එපා. මොකද, මම බලාපොරොත්තු වෙන්නෙත් නැහැ ඇත්තට ම සියයට සියයක් ම තේරුණාය කියලා. හැබැයි මම සිතනවා සියයට එකක් හරි තේරෙන්නත් ඇති කියලා. ඒ වාගේම ඔය ඇත්තන් ආපසු සැරයක් ඔය ටික ම අහලා බැලුවොත්, අද තේරුණාට වැඩි දෙයක් නැවත තේරුම් ගන්නත් ඔය ඇත්තන්ට අනිවාර්යයෙන් ම පුළුවන් වෙනවා. මේක අත හරින්න එපා කියන එක විතරක් මතක් කරනවා. මේක ගැඹුරුයි නෙවෙයි. අපි ඉන්නේ ආශ්‍රව කන්දක් උඩ යි. අපි නො ගැඹුරු යි. අපි නො ගැඹුරුයි කියලා කියන්නේ, අපි ඉන්නේ බොහෝම උඩ යි. කන්දක් උඩ යි. ඉතින් අපට බිම බලන කොට පෙනෙනවා පල්ලෙහා හරි ම ගැඹුරුයි වාගේ. නෑ, අපි මේ ආශ්‍රව කන්දක් උඩයි ඉන්නේ. ඒක යි ප්‍රශ්නය. ඒ ටික ටිකක් අඩුවුනා නම් අපට හරියනවා.

ඒක නිසා මෙය ඇසුරු කරන්න. එතකොට මේ ධර්මයන් නැවත නැවත සොයන්න, විමසන්න, ත්‍රිපිටකය පරිශීලනය කරන්න, දෘෂ්ඨිවලට වැටෙන්නේ නැතුව ඉන්න. එතකොට තමයි අපට මේ ගමන යන්න පුළුවන්. අද කාලේ අමාරු ම දේ තමයි, දෘෂ්ඨිවලින් ඔලුව බේරාගෙන ඉන්නවාය කියන එක. ඒ දෘෂ්ඨිවලින් ඔලුව බේරාගෙන ඉන්න අයට වෙන ම ගණනක් දෙන්න ඕනේ! ඒක තමයි අමාරු ම දේ. ඒ තරම් ප්‍රබේධ, ඒ තරම් දෘෂ්ඨි, ඒ තරම් දර්ශණ. ඒ තරම් අමාරුයි. ලෙහෙසි නැහැ මේක විග්‍රහ කර ගන්න ගියහම. හැබැයි එකක් තියෙනවා. බොහෝම අමාරු නැහැ මේක සරල යි කියලා කෙනෙක් බොහෝ ම සරලව නිවන කියන දේ පනවන්න හදනවා. අද බොහෝ කොට ම දකින්න තියෙන්නේ ඒක තමයි. එව්වර අමාරු නැහැ නිවන කියන එක

දකින්න. බොහොම සරල යි. සුනීත, සෝපාකලාත් දැක්ක නිවන. ඇයි මේක මෙව්වර අමාරු වෙන්නේ කියලා. හැබැයි ඒ අයට අමතක වෙලා තියෙනවා සච්චක නිවන් දැක්කේ නැහැ කියලා. මහා වාද කරපු සච්චක නිවන් දැක්කේ නැහැ කියලා ඒ අයට අමතක වෙලා. නිවන සරල යි ලු. සුනීත, සෝපාකලාත් දැක්කා ලු. හැබැයි සච්චක නිවන් දැක්කේ නැහැ කියලා අමතක යි.

සච්චකත් නිවන් දැක්කේ නැහැ. මොකද ඒ දැනුම වෙන ම දෙයක්. ලෝකයේ දැනුම වෙන ම දෙයක් ඇත්තට ම. ධර්මයට සාපේක්ෂව ඒ ලෝකයේ තියෙන දැනුම අවිද්‍යාවේ මට්ටමක්. අද ලෝකයේ තියෙන එක ලක්ෂණයක් තමයි, අද වතීම්මාණ සමාජය යන පැත්ත ගැන ටිකක් කතා කළොත් : අපි හිතමු, ඉංජිනේරුවරු, දෙස්තරලා ටිකක් එකක් හරි කිව්වොත් එහෙම අනික් ඔක්කෝම හිතනවා ඒක හරි කියලා. ඇයි ඔක්කෝම කියන්නේ ඉගෙනගත්ත අය ඉංජිනේරුවරු දෙස්තරලා නේ. ඒක නිසා ඒක හරි කියලා. නෑ. සමහර වේලාවට අකුරක්වත් කියවන්න දන්නේ නැති කෙනෙක් ඉන්නවා, ඊට වැඩිය ධර්මය දන්න. ඇයි? දෙස්තර යි, ඉංජිනේරුවො යි කියලා කියන කොට ඒ පැත්තේ, අපි අධ්‍යාපනය ලබන පැත්තේ අපට හම්බවෙන්නේ අවිද්‍යාව පැත්තේ සිල් එක ගහලා. ඒක ඒ පැත්තේ හොඳයි. ලෞකික පැත්තෙන් අපට ජීවිතය හොඳයි. ඒ කියන්නේ රූපය තියෙනවා කියන සංකල්පය මත නෙවෙයි ද අපි ඉගෙනගන්නේ? මම දන්නේ නැහැ, අපි නම් පාඩම් කළේ තියෙනවා කියන මට්ටමෙනු යි. එතකොට අපට අවිද්‍යාව පැත්තෙන් තමයි ඒ සිල් එක හම්බවෙන්නේ. එතකොට අවිද්‍යාව දුරු කර ගන්න පැත්තට ඒක හරියන්නේ නැහැ.

ඒක යි මම කියන්නේ : ඇරිස්ටෝටල්ලා, ප්ලේටෝලා ඔක්කෝම හිටියේ කෝරක්කත්තිකටත් වැඩිය පල්ලෙහා යි. කෝරක්කත්තික කියලා කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සාසනයේ කුක්කුර වාතය සමාදාන වුන කෙනෙක්. හැබැයි එයා හිටියේ අර අයට වඩා බොහෝම ඉහළින්. හේතුව? කෝරක්කත්තික කල්පනා කළා, රූපයෙන් දුක එනවා. ශබ්දයෙන් දුක එනවා. ගන්ධයෙන් දුක එනවා. මේ දුක පරිහරණය කරලා හරියන්නේ නැහැ. එයා දුක නැතිකරන ප්‍රතිපදාවක් සෙව්වේ. එයා දැක්කා. අපි හොඳ රූප බලලා පිනවන්න යන්නේ කොහේ ද? සිත යි. හොඳ ශබ්ද අහලා පිනවන්න යන්නේ කොහේ ද? සිත යි. අපි ආයතන ටික හරහා පිනවන්න යන්නේ සිත නම්, ඒ දේ පිනවන්න එළිය පැත්තට

යන කොට නම් අපට දුක ඇවිල්ලාත් තියෙන්නේ, ඉතින් අපි ක්‍රමයක් සොයා ගත්තොත්, එළියට බිහින්නේ නැතුව, හොඳ හොඳ රූප සොය සොයා ඉන්නේ නැතුව, සිත විතරක් සතුටෙන් තියන්න. මොකද එයා රූපයෙන් සැප එනවා කියලා දැක්කා නම්, එයාට තිබුණා නේ කොහොම හරි රක්‍ෂාවක් කරලා හොඳ ලක්‍ෂණ රූප සොයාගෙන යන්න. එයාට ප්‍රතිපදාව වැරදුණා. එයා සිතුවේ රූපය ම යි දුක, රූපය ම යි සැප කියලා යි. ඒක නිසා එයා හොඳ රූප දුරු කළා. ඒක වෙන ම කතාවක්. නමුත් එයාගේ දර්ශණය ගත්තොත්, එයා කල්පනා කළා රූපය දුක යි කියන එකවත් දැක්කා නේ මේ පැත්තෙන් හදගන්න සැප දුක කියලා. ඒක නේ එයා මේ පැත්තේ ආධ්‍යාත්මික ගවේශණයක් කරන්න හැදුවේ. නමුත් ඇරිස්ටෝටල්ලා, ප්ලේටෝලා හැදුවේ බාහිර රූපය සැපවත් කරන පැත්තකට යන්න යි. ඒ ගොල්ලා හැදුවේ ශබ්දය පැත්තෙන් සැප සොයන්න යි. ගන්ධය, රසය, ස්පර්ශය පැත්තෙන් සැප සොයන්න යි. ධර්මයට සාපේක්‍ෂකව ඒ අය ඉන්නේ බොහෝම පල්ලෙනා ම මට්ටමක යි.

එතකොට අපට සැම වේලාවක දී ම ධර්මය කියන දේ ඒ පැත්තේ නුවණකින් මනින්න එපා. ඒක වෙන ම දෙයක්. ඒක වෙන ම විෂයයක්. අපි දන්නවා නේ එක විෂයකින් ඉගෙනගත්ත කෙනෙක්, අපි සිතමු වෛද්‍ය විද්‍යාව පැත්තෙන්, දෙස්තර කෙනෙක් ගෙයක් හදන්න ගියොත් මූලික සිද්ධාන්ත විකවත් එයා දන්නේ නැහැ. එතකොට එයාට සිද්ධවෙනවා ඉංජිනේරු විෂය ගැන වෙන ම හදරන්න. ඒක වෙන ම විෂයයක්. එතකොට ඉංජිනේරුවෙක් දෙස්තර වැඩේ කරන්න ගියොත් හරියන්නෙත් නැහැ. ඒ වාගේ ම ඔය දෙන්නා ම රහතන් වහන්සේ නමක් කරන වැඩ කරන්න ගිහිල්ලා හරියන්නෙත් නැහැ. ඒ අයට සිද්ධවෙනවා ඒක වෙන ම උපද්දවාගන්න. ඒ නුවණ වෙන ම එකක්. ධර්මය පැත්තේ ලබන නුවණ වෙන ම එකක්. සමහර විට අකුරක්වත් කියවන්න බැරි කෙනා අර කෙනාට වැඩිය ධර්මය පැත්තෙන් ඉහළ ඉන්න පුළුවන්.

ඒක නිසා ඒක ගැන අද සමාජයේ යන රටාවක් එක්ක අපට බොහෝම අද සමාජයේ යම් මතයක් තියෙනවා නේ. ඒක නිසා යි මම ඒ කතාව මතක් කළේ. මොකද ඉගෙනගත්ත අය දෙයක් හරියි කිව්වා කියලා ඔක්කෝම ඒ පැත්තට නැගුරුවෙන්න බලනවා. ඒ පැතිවල යමක්

තියෙනවා කියන මට්ටමකින්. නමුත් ධර්මය පැත්තේ, ධර්මය විශ්ලේශණය කරන කොට එහෙම අරගන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ.

ඒක නිසා අපි සෑම වේලාවක දී ම අප තුළ පවත්වාගන්න නුවණක් තියාගන්න අපට සිද්ධවෙනවා. අපට අද යන රැල්ල තමයි, අළුත් ම යන රැල්ල අර්ථ කථන සපයන එක, නිරුක්ති සපයන එක යි. ත්‍රිපිටකයෙන් නොයෙක් වචන අරගෙන, එක එක වචනවලට එක එක නිරුක්ති දෙන්න හදන එක යි. අර කේසා, ලෝමා, නඛා, දන්තා කිව්වා වාගේ. ඒ වාගේ නිරුක්ති දෙන්න අවශ්‍ය සාසනයක් නෙවෙයි මේක. අනිච්ච ඉච්ඡ කියන තැනින් කතා කරන්නේ. දූන් අනිත්‍ය කියලා අනිත්‍ය ගැන කතා කරන තැනකත්, අනිච්ච වැරදි යි, න+ඉච්ඡ = අනිච්ච කියලා කැමැති නො වන අර්ථයෙන් ගන්න කියනවා. දූන් ඔය ඇත්තන්ට මෙම සටහණ දිහා බැලුවොත් හොඳට ම පෙනෙනවා නේ. කැමැති වුනේ කොතැනින් ද? කැමැත්ත හෝ අකැමැත්ත හදගත්තේ මේසයත් හදගත්තාට පස්සේ නෙවෙයි ද? එතකොට ඔය මේසය හදගත්තේ මේ ටික නො දන්නාකම නිසා නෙවෙයි ද? ඕකෙන් කැමැත්ත ඉෂ්ඨ කරන්නේ නැහැ කියලා දූක්කා කියලා හරියන්නේ නැහැ ඔය ඇත්තන්ට ඇස නිත්‍ය වෙලා නම්. ඔය ඇසේ ම අනිත්‍ය බලන්න වෙනවා. එතකොට *චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච* කියලා කියන කොට සමහර වෙලාවට අපට ඇසෙනවා විස්තර කරනවා, *චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච* කියන කොට පටි+ඉච්ඡ = පටිච්ච කියලා. පටි කියන්නේ බඳිනවා. ඉන පටි එහෙම තියෙන්නේ බඳිනවා, පටි. ඊට පස්සේ එහෙම ම කියනවා ඉතින්. ඉච්ඡ කියලා කියන්නේ බැඳෙනවා, ඇලෙනවා. එතකොට කැමැත්තෙන් බැඳෙන එකට කියනවා පටිච්ච වෙනවා. දූන් *චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච* කියන කොට ඇස කැමැත්තෙන් බැඳෙනවා රූපයට. එතකොට මම අහන්නේ, ඇස ද කැමැත්තෙන් රූපයට බැඳුනේ? ඇස කැමැත්තෙන් රූපයට බැඳුනා නම්, කවදවත් ඕකෙන් මිඳෙන්න පුළුවන් වෙයි කියලා ඔය ඇත්තන් සිතනවා ද? ඇස කැමැත්තෙන් ම රූපයට බැඳෙනවා නම්, කිසි ම කලෙක ඕකෙන් මිඳෙන්න නම් වෙන්නේ නැහැ. එතැනින් පටිච්ච කියන එක ඔය අර්ථයෙන් ගත්තොත් එහෙම කවදවත් මිඳෙන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ.

ඒක නිසා එහෙම පනවන සාසනයක් නෙවෙයි. මොකද ධර්මසංග්‍රහයේ රූප කාණ්ඩය බැලුවා නම්, හරියට කියවාගත්තා නම්, ඔය එක මතයක්වත් කියන්න එන්නේ නැහැ. ඇයි? ඇස රූපයෙහි ගැටේ.

රූපයෙහි ඇස ගැටේ. මේ සෑම පැත්තට ම පෙන්නනවා නේ. විග්‍රහ කරනවා නේ. එතකොට රූපයත් ඇවිල්ලා ඇසට පටිව්ව වෙලා තියෙනවා. එහෙම වුණොත් හරි ප්‍රශ්නයක් වෙනවා. ඒක නිසා එහෙම අර්ථකථන සපයන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ.

මම ඕකට කියන්නේ තුන් තේරවිලි පද අස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේට ධර්මයෙන් පද දන්න අවශ්‍ය වුනේ නැහැ. තුන් තේරවිලි පද අස්සේ බණ කියන්න ඕනෑ වුනේ නැහැ. ඒකට බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පැහැදිලිව ම ධර්මයක් දේශනා කළා. ඒවා කඩ කඩා අමාරුවෙන් ගන්න අවශ්‍ය නැහැ. වෙන භාෂාවක පදයකට අපි සිංහල අර්ථකථන දෙන්න ගිහිල්ලා හරියන්නේ නැහැ. වෙන භාෂාවක තියෙන පදයකට, මම කියන්නේ ‘ඇපල්’ කියලා තියෙනවා වචනයක්. ඔය ඇත්තත් දන්නවා නේ ඇපල්. එතකොට ඇපල් කියන එකට ‘ඇප’ කියනවා අපි ඇප ගන්න කොට, ‘ල්’ කියනවා ලානය කරන එකට. ‘ඇප නැති කරන නිසා ඇපල් කියනවා’ කියලා කිව්වොත් හරියනවා ද වැඩේ? හරියන්නේ නැහැ. ඇපල් කියන්නේ ඉංග්‍රීසි වචනයක්. ඒක ඒ අයගේ භාෂාවේ තියෙන දෙයක්. ඒක අපට අදල නැහැ. අපි සිංහල නිරුක්තියක් දුන්නොත් එහෙම ඒක අපේ තියෙන වරද යි.

ඒ වාගේ අපි පාළි භාෂාවට සිංහල නිරුක්ති දෙන්න හදන්නේ කොහොම ද? සිංහල වෙන ම භාෂාවක් පාළි වෙන ම භාෂාවක්. ඒකට සිංහල නිරුක්ති දෙන්න හදලා හරියන්නේ නැහැ. එහෙම දෙන්න පුළුවන් කමක්, කරන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. වචනයක් හැදුණු ක්‍රමයක් තියෙනවා නේ. අපි හිතමු දැන් පන්සල කියලා තියෙනවා. ඕකට කියනවා පහ සලා හෙලූ තැන පන්සල යි කියලා. පංචකාමය හලලා අයින් කරපු තැනට කියනවාලු පන්සල කියලා. පහ+අල්ලි - අල්ලා ගත්තු තැනට කියනවා පල්ලි කියලා. එතකොට පල්ලි හැදුනේ කොච්චර පස්සේ ද? නමුත් පර්ණශාලා - පන්නශාලා - පන්සල යි. එහෙම නේ හැදුනේ. පර්ණශාලා > පන්නශාලා > පන්සල යි. පර්ණශාලා කියලා කියන්නේ ඒ කාලයේ කොලවලින් ඔක්කෝම සෙවිලි කළේ කොලවලින්. ඒ කොලවලින් සෙවිලි කරලා හදලා තියෙන ශාලාවට කිව්වා පර්ණශාලා කියලා. ඒක සංස්කෘත වචනයක්. ඒක ම පාළියට එන කොට පන්නශාලා වුණා. ඒක සිංහලයට එන කොට පන්සල වුනා. ඒකට කියනවා පහ සලා හෙලූ නිසා පන්සල කියලා ලු.

එතකොට මට තියෙන ප්‍රශ්නය 'ටේම්පල්' කිව්වහම මොකක් කියයි ද කියලා යි. ඒ වාගේ අපට අවශ්‍ය අර්ථකථන දෙන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. හැබැයි අද ප්‍රවණතාවයක් තියෙනවා, ඒ වාගේ අර්ථකථනයක් දීලා කෙනෙක් කිව්වාට පස්සේ අර වෙනසක් බලාපොරොත්තු වන අය බොහෝ දෙනෙක් ඒ පැත්තට නැඹුරු වෙනවා. ඇයි දෙන්නෙත්, මේව්වර කාලයක් නිවන් දකින්න පුළුවන්කම තිබුනේ නැහැ. ඇයි මේ ධර්මය වරද්ද ගත්ත නිසා, මේක යි හරි කියලා දෙන කොට මිනිසුන් කල්පනා කරනවා ඇත්ත තමයි. මේව්වර කාලයක් නිවන් දකින්න බැහැ. නිවන් දකින්න අපි ප්‍රතිපදාවේ ගියේ නැහැ කියන එක නෙවෙයි මිනිසුන්ට පෙනෙන්නේ මේව්වර කාලයක් නිවන් දුක්කේ නැහැ කියන එක යි. නිවන් දකින්න ප්‍රතිපදාව තිබුනා. නමුත් අපි ගියේ නැති එකට, අපි හරියට ගත්තේ නැති එකට, අපි වරද්දගත්ත එකට මොනවා කරන්න ද?

ඉතින් ඒක නිසා හිතනවා මේ ධර්මය වැරදි යි. ධර්මය ගත්ත එකේ වැරද්ද යි. ධර්මය ගත්ත එකේ වැරද්දක් නෙවෙයි තියෙන්නේ, අපි නො කරපු එකේ වැරද්ද යි. අපි නො කරපු වැරද්ද පෙනෙන්නේ නැහැ. ධර්මය වැරදි යි කියලා ගන්නවා. ඒක නිසා ඒ පැති වලින් අපට අර්ථය කියන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ. මොකද, ඒක මහා විශාල, මහා භයානක අගාධයකට යන නිසායි ඒ ටික මතක් කළේ. මොකද, සංකල්පයක් ගොඩනැගිලා තියෙනවා, ත්‍රිපිටකය පවා වෙනස් කරන්න ඕනේ කියලා. අපට තියෙන ත්‍රිපිටකය පවා ඔය අර්ථ කථන සපයන විදියට පිටකය පවා වෙනස් කරන්න ඕනේ කියලා. එතකොට ඔය විදියට පිටකයත් වෙනස් කරන්න ගියොත්, මේව්වර කාලයක් පවත්වාගෙන ආපු ත්‍රිපිටකයත් වෙනස් වුනොත්, ඉස්සරහට එන කොට මේ ධර්මය අයින් වෙලා අර අධර්මය ලෝකයේ පවතිනවා. මොකද ලෝකයේ කාටත් තේරෙනවා නේ. මේසයට තියෙන තණ්හාව දුරුකරන්න එපා කියපුවහම ඕක කාටත් තේරෙන දේ යි. මේසය නො හටගන්න තැනට බලන්න කියාපුවහම කාටත් තේරෙනවා අඩුයි ඕක. තේරෙන්නේ නැහැ වැඩිය. ඒක නිසා ඒ මට්ටම බලන කොට කාටත් තේරෙන එක කවුරුත් පිළිගන්න කැමැති යි. ඒ පැත්තට නැඹුරු වෙනවා. නමුත් අර පැත්තට නැඹුරු වෙනවා අඩු යි. මොකද, නිවන ප්‍රඥවන්තයින්ට නේ දකින්න තියෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ නිත්‍ය ශ්‍රාවක පිරිස් සමහර විට පන්සියයයි. ඒ වුනාට

නිසංශ්ඨයින් ලග හිටපු, සමහර ශබ් ආස්තාවරු ලග හිටපු ශ්‍රාවකයින් සමහර විට තුන්දහ යි. එහෙම යි හිටියේ. නිත්‍ය ශ්‍රාවක පිරිස බුදුරජාණන් වහන්සේ ලග හිටියේ පන්සියය යි.

එතකොට ඕකෙන් ම දූතගන්න මේක මේ සරල ම දෙයක්. තේරුම්ගන්න පුළුවන්, ලෙහෙසියෙන් තේරුම්ගන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. අපේ මෝඩකම අස්සේ ම නම් නිවන තියෙන්නේ, ඒ නිවන මෝඩ නැද්ද? අපේ මෝඩ මනස අස්සේ ම නම් නිවන, ඔය මෝඩකම අස්සේ ම නිවන තේරෙනවා නම්, ඒ නිවනත් මෝඩ යි. ගිනිගොඩ අස්සේ නම් තියෙන්නේ, පිච්චෙන්නේ නැද්ද? පිච්චෙනවා. ඔය මෝඩකම අස්සේ ම නම් නිවනත් තේරෙන්න තියෙන්නේ, එහෙනම් ඒ නිවනත් මෝඩ යි.

ඔය ඇත්තන්ට මෝඩකම දුරුවෙන විදියට මෙනෙහි කරලා, මෙනෙහි කරලා මෝඩ පුරුදු ඔක්කෝම අයින් කරලා, අමාරුවෙන් තේරුම් ගත යුතු යි නම් මෝඩකම, ඒක තමයි විද්‍යාව වෙන්නේ. ඒක නිසා ධර්මය ගැඹුරු වෙන එක, ධර්මය නො තේරෙන එක, පුදුම වෙන්න දෙයක් නෙවෙයි ඒ පැත්තෙන්. ඒක නිසා ලාබෙට නිවන් දකින්න අමාරු යි. අපට ටිකක් උත්සාහය, වීර්‍යය සහ කැපවීම ඒ සඳහා තියෙන්න වෙනවා.

මම ඔතැන දී එක උදහරණයක් කියන්නේ ඉණිමගේ කතාව. වහලයට නගින එක. වහලය තෙමිලා, වහලය හදගන්න ඕනේ දැන්. කෙනෙක් ඉන්නවා පොඩි පොඩි ලී කැලි ටිකක් අරගෙන ඇවිල්ලා අහසේ තියනවා, අතහරිනවා. මොනවාද වෙන්නේ? වැටෙනවා. ආයෙත් ගන්නවා, ආයෙත් තියනවා. ආයෙත් වැටෙනවා. ආයෙත් ගන්නවා, ආයෙත් තියනවා. ආයෙත් වැටෙනවා. ඕක ම කර කර ඉන්නවා. තවත් කෙනෙක් බලනවා. මේක හරියන්නේ නැහැ. හොඳ ලොකු ලී දෙකක් ගෙනැල්ලා වහලයට හේත්තු කරලා තියනවා. ඊට පස්සේ උඩ පනිනවා. දැන් පෙනෙනවා වහලයට බොහෝ ම කිට්ටු යි කියලා. ආයෙත් බිම. ආයෙත් උඩ පනිනවා. ආයෙත් බිම. දැන් කෙනෙක් බලනවා අරක හරියන්නේ නැහැ. මේක හරියන්නේ නැහැ. දැන් ඉණිමගක් නැති ප්‍රශ්නය තිබුණේ. වටපිට බලන කොට පෙනෙනවා හොඳ ඉණිමගක් තියෙනවා. දුටුගෙන ගිහිල්ලා නගිනවා. හැබැයි දැන් ඉණිමග නැති ප්‍රශ්නය නේ තිබුනේ. දැන් ඉණිමග හම්බවුනා, නැග්ගා. හැබැයි නැගලා

තියෙන්නේ අල්ලාපු ගෙදර වහලයට යි. වැඩේ හරියනවා ද? හරියන්නේ නැහැ. අපි නැගලා තියෙන්නේ අල්ලාපු ගෙදර වහලයට යි. හදගන්න ඕනෑකම තිබුනේ අපේ ගෙදර වහලය යි.

ඒ වාගේ, කෙනෙක් නිවන් දකින්න කියලා හදනවා මොකකට හරි සිත තියලා, හිස් බවකට හරි, භාවනාවක් කරලා හරි, කොහොම හරි නිවන් දකින්න ඕනේ කියලා ඒ පැත්තෙන් නිවන හදනවා. අර හෝද හෝද මඩේ දනවා කිව්වා වාගේ, ලිඳ ඉහිනවා කිව්වා වාගේ, තියනවා, ආයෙ හිත බිම. සමහරවිට දවස් පහේ, හතේ දහයේ වැඩ සටහන් දගෙන භාවනා කරනවා. ආයෙ ගෙදර එන්නේ පරණ මනුස්සයා ම යි. වැඩක් තියෙනවා ද? වැඩක් නැහැ. ඊට පස්සේ පරණ කෙනා ම ජීවත් වෙනවා. පැයක් භාවනා කරලා, පරණ කෙනා ම එළියට බහිනවා. වැඩක් වෙන්නේ නැහැ. ඒ වාගේ අර පොඩි ලී කැල්ල තියනවා. ආයෙත් බිම. ආයෙත් අරගෙන ආයෙත් තියනවා. ආයෙත් බිම. ඒක හරියන්නේ නැහැ.

තව කෙනෙක් ඉන්නවා. මේක හරියන්නේ නැහැ. හොඳට දහම් දැනුමක් තියෙන්න ඕන. හොඳට බණ අහලා මේක දැනගෙන ඉන්න ඕනේ කියලා එයා ලොකු ලී දෙකක් ගෙනැල්ලා තියා ගන්නවා. මූලික අදියර හරි, වරදක් නැහැ. ඒ චුනාට දැන් උඩපනිනවා. අල්ලන්න හදන්නේ රහතන් වහන්සේගේ මට්ටමේ ඉඳන්. කෙළින් ම අල්ලන්න හදන්නේ රහතන් වහන්සේගේ මට්ටමෙන්. ඉතින් ගන්න හදන්නේ ම එක්කෝ උපේක්ෂාව යි. එක්කෝ නිරෝධ සංඥාවක් අරමුණු කරන්නේ. අල්ලන්න හදන්නේ ම ඒ මට්ටමෙන්. එතකොට එයා උඩ පැන පැන ඉන්නවා. හැබැයි හිත තියන කොට පෙනෙනවා. ආ, ඇත්ත වගේ තමයි. හැබැයි බිම. ඇත්ත වගේ තමයි. හැබැයි ආයෙත් බිම.

ලෝකයේ අදහසක් එන කොට ම කතා කරන්නේ අර, එක බමුණෙක් කියාපු ශ්ලෝකයක් තියෙනවා. කතා කරන්නේ නම් අනිත්‍ය නිත්‍ය ගැන යි. හැබැයි කළය බිඳෙන එකටත් රණ්ඩු වෙනවා කියනවා. අනිත්‍ය සහ නිත්‍ය ගැන යි කතා කරන්න යන්නේ. කළය බිඳෙන කොටත් රණ්ඩු වෙනවා කියනවා. ඒ වාගේ හේතුව ඇතිවෙන කොට ම ඇලීම්, ගැටීම්. ආයෙ බිම. හැබැයි සිත තිබ්බහම පෙනෙන්න ගන්නවා. එහෙමත් ඉන්නවා. ඒක හරියන්නේ නැහැ.

ඉතින් මෙව්වර කාලයක් අපි බණ ඇහුවා. මෙව්වර කාලයක් භාවනා කළා. මේකෙන් නිවන් දුක්කේ නැහැ නේ. එහෙනම් මීට වැඩිය මොකක් හරි ක්‍රමයක් තියෙන්න ඕනේ කියලා බලලා, මොකක් හරි සිත සමාධි වෙනවා හරි මෝහණය කරනවා හරි, මොකක් හරි ක්‍රමයක් තියෙන එකක් පස්සේ ගිහිල්ලා, 'හා වැඩේ හරි.' ඉණිමග නැති ප්‍රශ්නය විසඳුනා. හැබැයි නැගලා තියෙන්නේ අල්ලාපු ගෙදර වහලයට යි. ආශ්‍රව දුරුවෙන පැත්තට අවශ්‍ය උත්තරය හම්බ වෙලා නැහැ. ඒ ආශ්‍රව ටික එහෙම ම තියාගෙන. හැබැයි නිවන කියලා සිල් එක හම්බවෙලා තියෙනවා. සෝවාන් කියලා සිල් එක හම්බවෙලා තියෙනවා.

එතකොට ඒ මට්ටම වැඩේ හරියන මට්ටමක් එහෙම නෙවෙයි. අර අල්ලාපු ගෙදර වහලයට නැග්ගා වාගේ දෙයක් තමයි ඔය සිද්ධ වෙන්නේ. ඒක හරියන්නේ නැහැ. අපට සිල් එක තියෙයි. හැබැයි මැරෙන්න යන කොට තමයි තේරෙන්නේ. ඒක නිසා ඒ අල්ලාපු ගෙදර වහලයට නැගලා හරියන්නේ නැහැ. අර පොඩි ලී කැලි ටිකත් අරගෙන අර ලොකු ලී දෙකට තියලා ඔය පොඩි ලී කැලි ටික හොඳට දෙපැත්තට ගහලා හොඳ ඉණිමගක් හදගන්න කෙනෙකුට පුළුවන් නම්, ප්රශ්නය විසඳෙනවා. හොඳට උඩට නගින්න පුළුවන්. හැබැයි දිරවිලි ලී කැලි තියාගන්නේ නැතිවෙන්න දක්‍ෂ වෙන්න. දිරවිලි ලී කැලි තිබ්බොත් එහෙම වැටෙනවා. බිම ඉඳලා වැටුනාට වැඩිය, උඩ ඉඳලා වැටුණොත් හරි අමාරුයි. කොන්ද කැඩෙනවා. හරි අමාරුයි. එතකොට ආයෙ ධර්මය වැඩිමක් නැහැ. නො දැනගෙන ඕක කරන්න ගිහිල්ලා අපට උඩක ඉඳලා වැටුණොත් එහෙම එයාට කොච්චර කිව්වත්, ඊට පස්සේ පිළිගන්නේ නැහැ. ඒක වැරදියි කියලා කිව්වා කියලා ඒක පිළිගන්නේ නැහැ. අපට සමහර අය හම්බවෙනවා, දෙවියන්ගෙන් බණ අහනවා. බ්‍රහ්මයින්ගෙන් බණ අහනවා. සහම්පතී බ්‍රහ්මයාගෙන් බණ අහනවා. තමන්ගේ ම සිතින් තමන් බණ අහනවා කියන්න තමන් දන්නේ නැහැ. සිත සමාධි වුණාට පස්සේ සිතන සිතන දේ මැවිලා පෙනෙනවා. එයා සිතනවා, 'ආ, බුදුහාමුදුරුවෝ මට බණ කියන්නේ. සහම්පතී බ්‍රහ්මයා මට බණ කියන්නේ. දෙවියන් මට බණ කියන්නේ.' මේ විදියට සිතන කොට, සිතන කොට එයා සිතනවා, තමන්ගේ සිතින් ම බණ අහනවා. සිතේ තියෙන විතර්ක ටික ම තව කෙනෙක් කියනවා වාගේ සිතනවා. ඒ සමාධියේ මුළාවෙන එක එක ලක්‍ෂණ යි. ඉතින් ඒ වාගේ මට්ටමකට ගිහිල්ලා අපි කොච්චර වැරදි යි කියලා කිව්වත් පිළිගන්නේ නැහැ.

ඇයි? එයාට ඒක ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වෙලා. එයා දැකපු දේ නේ. අපි නෑ කිව්වාට එයා පිළිගන්නේ නැහැ. මොකද, උඩ ඉඳලා වැටුණොත් ඒකයි කිව්වේ කොන්ද කඩාගන්න පුළුවන් ඉඩ වැඩි යි. පරෙස්සම් වෙන්න ඕනේ. ඉණිමග හයියට ගහගන්න වෙනවා. ඒක නිසා අපට ඔය ඉණිමග හයියට ගහගෙන නැග්ගොත් වැඩේ හරි.

එතකොට ඒකෙන් කිව්වේ : අපේ තියෙන සත්‍ය ඥානය. මේ ධර්මය ගැන, චතුරායථී සත්‍යය ගැන තියෙන දැනුම ඔය ලොකු ලි දෙක වාගේ දකින්න. දැනගෙන, අර පොඩි දේවල් ටික අතහරින්න හදන්න එපා. අපි පොඩි දේවල් නැතුව උඩ පැන්නාට හරියන්නේ නැහැ. අපට මාගීය නැති නම්, මාගී සත්‍යය මොකක් ද කියලා දැනගන්නාට හරියන්නේ නැහැ. ඒ හින්දා අපට ඉස්සෙල්ලා මාගීයක් වඩන්න සිද්ධ වෙනවා. ඒ නිසා අප තුළ මාගීය වැඩෙන්නේ නැතිනම්, අපට මේ ලෝකයේ ඔක්කෝම අනාත්ම යි කියලා දැනුම තිබ්බාට හරියන්නේ නැහැ. ඒක නිසා අද ඇති දෙය තුළ ඉඳලා අපි වඩාගෙන යන්න හදන සතිපට්ඨානය, ආනාපානසති, කායානුපස්සනාව, වේදනානුපස්සනාව, චිත්තානුපස්සනාව, ධම්මානුපස්සනාව, මේ ඔක්කෝම අපට ඕනේ. ඒ ටික තමයි අපට ඉස්සරහට ගහගන්න තියෙන්නේ. අපේ ආශ්‍රව ධර්මා ටික දුරුවෙන්න ඕනේ, ඒ ටික තුළ ඉඳලා තමයි. එතකොට ඔය ටික නැතුව, නිවන පතවන්න පුළුවන්කමක් ඇත්තේ නැහැ.

ඇත්තට ම අපි වෙන ඉණිමං සොයන්නේ අපේ ගෙදරට ඉණිමග ගහගන්න දන්නේ නැති නිසා යි. ඒක නිසා තමන්ගේ ආශ්‍රව ටික දුරුවෙන පැත්ත දිහා තමන් බලාගෙන ඉන්නවා නම්, කිසි ප්‍රශ්නයක් වෙන්නේ නැහැ. මම නම් කියන්නේ, මට නම් සෝවාන් වෙන්න ඕනේ නැහැ. ආශ්‍රව ටික දුරුකරගන්න තිබ්බා නම් ඇති කියලා යි. මට රහත් වෙන්න නම් ඕනේ නැහැ, ආශ්‍රව ටික දුරුකරගන්න තිබ්බා නම් ඇති කියලා යි. මොකද, අද ඔය මාගී එල ලබාගන්න තියෙන තරමක් තණ්හාව තියෙන්නේ මේ පුද්ගල බව වැඩිකරගන්න පැත්තට යි. ආශ්‍රව දුරුකරගන්න තිබ්බා නම්, සංයෝජන ටික දුරුකරගන්න තිබ්බා නම්, ඒ හොඳට ම ඇති. එතකොට කිසි ප්‍රශ්නයක් නැහැ.

ඒක නිසා කවුරුත් ඒ තුළ අතරමං වෙන්න හදන්න එපා. ටිකක් විමසලා බලන්න. කල‍්‍යාණ මිත්‍ර බව නුවණින් විමසලා බලන්න. ඒ කාරණා ටික එකින් එකට, එකින් එකට බලන්න. ඔය චතුරායථී සත්‍ය න්‍යායට සෑම

දේ ම ගලපලා, ඔය ගලපන දේ ඇත්ත ද කියන එක හොඳට මෙනෙහි කරලා බලන්න. ඒක තමන්ගේ ජීවිතයට ලොකු අර්ථයක් සිද්ධ කරනවා. ඒක අංශුමාත්‍රයක් හරි ගැලපෙන්නේ නැති නම්, ඒක අයිත්තකරලා දන්න. අපට මාගීය ඕනෑවෙන්ම මාගී සත්‍යය උපදවාගන්න මිසක් නිරෝධයක් කරන්න නෙවෙයි. ඒක නිසා අපි යන්නේ නිරෝධ සත්‍යය ඤාත් ඤාත් කරන්න යි. ඒ ගමනට උපකාර වෙන විදියට මාගීයත්, මාගී සත්‍යයත්, නිරෝධ සත්‍යයත් ඤාත් ඤාත් වෙන විදියේ ප්‍රතිපදවක් සොයන්න. ඒකට අවශ්‍ය වෙන්නේ දුක්ඛ සත්‍යය පිරිසිඳ දකිනවා කියන තැන තියෙන නුවණ යි. ඒක නිසා කවුරුත් ඒ සඳහා අප්‍රමාදීව උත්සාහවත් වෙන්න.

ඉතින් නො තේරුණා කියලා අතහැරලා දන්න එපා. අපිත් මේ ඔක්කෝම දෑනගෙන හෙම ඉපදුනා නෙවෙයි. නිදි කිර කිර හරි බණ අහගෙන ඉඳලා, නිකම් හරි සිත තියලා, වඩලා වඩලා තමයි මේ යන්නම් තේරෙන්නේ සිත තියන කොට ටිකක් හරි. ඒක නිසා ඔය කාටත් බැරිකමක් ඇත්තේ නැහැ. කාටත් පුළුවන් තේරුම්ගන්න. කාටත් පුළුවන් අවබෝධ කරගන්න. ඒක නිසා බැරිකමක් නැහැ. හැබැයි උත්සාහය යි, වියරියයි ටිකක් තියෙන්න වෙනවා. ඒක නිසා අතහැරලා නො ද ටිකක් විමසන්න. අර එක අම්මා කෙනෙක් කියනවා කලින් ස්වාමීන් වහන්සේගේ බණ රූපවාහිනියේ යන කොට, රූපවාහිනිය අක්‍රිය කරනවා කිව්වා. ඇයි? මොකුත් ම තේරෙන්නේ නැහැ. ඔක අහගෙන ඉඳලා වැඩක් නැහැ කියලා රූපවාහිනිය අක්‍රිය කරනවාලු. ඊට පස්සේ දවසක් මොකක් ද වැඩක් යෙදිලා රූපවාහිනිය අක්‍රිය කරන්න බැරිවුනා කිව්වා. ඊට පස්සේ එද පොඩ්ඩක් ඇහිලා තේරුනා මොකක් හරි තියනවා කියලා. ඊට පස්සේ දිගට ම අහන්න ගත්තා. දෑත් තමයි තේරෙන්නේ ස්වාමීන් වහන්සේ කියලා කියනවා.

ඒ වාගේ අපටත් නො තේරෙන්න පුළුවන්. හැබැයි ටිකක් අහන කොට අහන කොට හරි මේක තේරෙන්න ගන්නවා. ඒක නිසා කවුරුත් අතහැරගන්න එපා. ඒ උතුම් සද්ධම්මීය, ත්‍රිපිටකය, මේ ලැබෙන මනුෂ්‍ය ජීවිතය අතහැරගන්න එපා කියන එක සෑම දෙනාට ම මතක් කරනවා.

හැමදෙනාට ම තෙරුවන් සරණයි!

අපි තණ්හාව ඇතිකරගන්නේ එළියට යි කියලා දැක්කාට, ඇත්තට ම මෙහේ පවතින දෙයකට යි අපි තණ්හාව ඇතිකරගන්නේ. ඒ මෙහේ ඇතිකරගන්න තණ්හාවේ ලක්ෂණය දකින්නේ බාහිර ලෝකයේ තියෙන දේ හැටියට යි.

ඒ මානසික මට්ටම බොහොම පටු යි. මම කියන්නේ ඕකට 'රත්තරන් විඳින මනස' කියලා යි. රත්තරන්වල සැප ඇගට තේරෙන්නේ නැහැ. රත්තරන්වල සැප ඇගට නො දූනෙන කොට වටිනා රත්තරන් මාලයක් දගෙන අපි සතුටු වෙනවා 'මම හරි ලස්සන ඇති. මේක හරි හොඳයි' කියන තැනකින් සතුටු වෙනවා. මානසිකව ඇතිකරගන්න සතුටක් ඒ. පාර අයිනේ යන මනුස්සයෙක් පාර අයිනේ තියෙන වැල් කැල්ලක් දගෙන සතුටු වෙනවා. ඒ මනුස්සයාට අපි කියනවා 'පිස්සෙක්' කියලා. දැන් එතකොට, ඉතින් ඒ මනුස්සයාට ඒක වටිනවා නේ. වටින නිසා නේ දගන්නේ. ඒ මනුස්සයා ඒක වටින නිසා දගන්නා. ඉතින් ඒ මනුස්සයාට ඒක වටිනවා නම් ප්‍රශ්නයක් වෙන්න බැහැ නේ. ඒ වුණාට අපි කියනවා ඒ මනුස්සයාට පිස්සෙක් කියලා.

එතකොට එක ම එක ප්‍රශ්නය යි ඔතැන තියෙන්නේ. අපට තියෙන එක ලෝක සම්මත යි. ලෝකයේ ඔක්කෝට ම එක සමාන පිස්සුවක් තියෙනවා. ඒ තමයි, ඕකට වටිනාකමක් දීලා තියෙනවා. අපේ හිතෙන් ඇතිකරගන්න වටිනාකම, අපි හිතනවා වස්තුවෙ කියලා. ඒ පිස්සුව අපට, ලෝකයේ ඔක්කෝට ම සම්මත යි. ඒක නිසා වැල් කැල්ල දගන්න මනුස්සයා අද පිස්සෙක් වෙලා. හැබැයි ලෝකයේ ඔක්කෝම වැල් කැලි දගන්න මනුස්සයින් වෙලා අපි මාලය දගන්නොත්, එදට අපි පිස්සෙක් වෙනවා. ලෝකයේ ඔක්කෝම වැල් කැලි දගන්න මිනිස්සු වෙලා අපි රත්තරන් මාලයක් දගන්නොත්, එදට අපි පිස්සෙක් වෙනවා.

ඒක නිසා, මම ඕකට කියන්නේ, මේ ලෝකයේ මැණික් ගල් ඔක්කොම කළු ගල් වෙලා, කළු ගල් මැණික් ගල් වුණොත් එදට කළු ගල් වටිනවා. ඇයි? ඒ අපි දෙන වටිනාකම අනුව යි. අද මුදල් කියන එක අපට බොහොම වටිනවා. නමුත් ඇත්තට ම කඩදාසි කැලි ටිකක් නේ අපි මේ වටිනවා කියලා කිව්වාට. ඔය මුදල අයින් කළොත්, රජය සම්මත කරලා ඔය මුදල සම්ප්‍රණියෙන් ම භාවිතයෙන් අයින් කළොත්, කිසි වටිනාකමක් නැති කොළ ටිකක් හම්බවෙයි.